Chiralesa

constantin virgil
gheorghiu

editura Sofia

CONSTANTIN VIRGIL GHEORGHIU

Chiralesa

CONSTANTIN VIRGIL GHEORGHIU

Chiralesa

Traducere din limba franceză
de Gheorghiţă Ciocioi

editura Sofia
Bucureşti

Coperta· Mona Velcıov

Traducerea s-a realızat după orıgınalul în lımba franceză. Constantın Virgil Gheorghıu, *Le Meurtre de Kyralessa,* Éditions Plon, Paris, 1966

© Edıtura Sophıa, pentru prezenta ediţie

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GHEORGHIU, CONSTANTIN VIRGIL
Chiralesa / Constantin Vırgil Gheorghiu; trad. din lb franceză de Gheoıghiţă Ciocioı – Bucureşti. Editura Sophia, 2018
ISBN 978-973-136-617-3

I Cıocıoi, Gheorghiţă (trad)

821 135.1

I

Ordin către toți cetățenii de a-l captura viu sau mort pe cumplitul tâlhar Bogomil și de a-i aduce capul regelui

Ora zece dimineața, în inima nesfârșiților codri de brad, pe versantul răsăritean al Carpaților. Autocarul cu turiști este imobilizat, gol, în mijlocul șoselei naționale. De jur-împrejur sunt doar brazi, stânci, prăpăstii, torenți și pustiu. O liniște atât de adâncă, încât o poți asculta, pătrunzându-te până în măduva oaselor, precum curentul electric. Aici, ești rupt de lume. Ca în mijlocul oceanului. E 29 august, ziua în care, în întreg muntele, se serbează Tăierea preacinstitului cap al Sfântului și Marelui Proroc și Înaintemergător Ioan Botezătorul. Și această solemnitate se vede întipărită adânc pe chipuri, în priviri, în mersul tuturor locuitorilor ținutului. Astăzi, orice om, indiferent de vârstă și de sex, pătimește în propriul său gât decapitarea sfântului. E o sărbătoare aspră, austeră, dură, ce se ține fără pâine, fără apă, fără nici un fel de hrană. Post desăvârșit. Nici măcar un singur surâs pe buze. Nici o rază de lumină în priviri. Ochii sunt stinși. Ca și când fiecare ar fi trebuit să aibă capul tăiat. La fel ca Prorocul și Înaintemergătorul.

Toată noaptea a plouat cu găleata. Fulgerele, furtuna, torenții, descătușarea cerului au făcut cumplite

ravagii în munte. Drumul național este brăzdat la fiecare metru de apă. Este acoperit cu pietre uriașe, pe care fulgerul le-a smuls din vârfurile stâncoase și le-a prăvălit în vale, cu brazii smulși, cu stâlpii de telegraf doborâți.

Pe neașteptate, pe drum, se ivește o limuzină mare, neagră, cu un steag fluturând, marcat cu patru stele. Limuzina se oprește la o sută de metri în spatele autocarului, în mijlocul drumului. O trompetă militară străpunge liniștea, chemând să se ia poziția de drepți. Pe mai bine de un kilometru, pe cele două părți ale drumului, sunt aliniați ofițeri și soldați cu căști de război și baioneta la armă. Neclintiți precum brazii. Sunt infanteriști, artileriști, jandarmi. Toate armele laolaltă.

Nu este o paradă militară. Dacă aceste forțe au fost desfășurate în acest chip în inima pădurii, aceasta s-a făcut pentru că dimineața, la ora șapte și patruzeci și cinci de minute, în chiar acest loc, cumplitul tâlhar Bogomil, care terorizează regatul românilor de șapte ani, a atacat din nou autocarul cu călători, furând unsprezece milioane, ce aparțin tezaurului național.

Din limuzină coboară un brigadier al jandarmeriei. E un bărbat scund, îndesat, cu picioarele arcuite, cu pieptul plin de decorații, cu capul pătrat și cu toți dinții de aur. E privit cu curiozitate. Toată lumea îl cunoaște, chiar și pruncii și fiarele care-l văd întotdeauna și peste tot. Acum, îl privesc insistent din pricina faptului că e îmbrăcat în uniformă de brigadier. De obicei, umblă în civil, cu biciul în mână și cu înjurături pe buze. E Haralamb Halipan, sinistrul administrator al domeniilor generalului Dracopol. În ținut, e poreclit „câinele cu dinți de aur”. E omul cel mai

blestemat și cel mai urât. Fiu al unui rob, a făcut războiul ca ordonanță a generalului. Se povestește că pe front a salvat viața stăpânului său într-o situație dificilă. Din această cauză, a fost făcut subofițer și i s-a dat mai bine de un kilogram de decorații și de medalii. Dar cum Haralamb Halipan nu știe nici să citească și nici să scrie și cum a fost cu neputință să fie învățat alfabetul, îndată după promovarea sa a fost lăsat la vatră. Administrator al imenselor domenii ale generalului Dracopol de la Petrodava, Haralamb Halipan este, totodată, valet, gardă de corp, sfătuitor și prieten al generalului. Pentru a marca înălțarea sa pe scara socială, încă din prima zi Halipan și-a aranjat dantura, și-a pus dinți de aur. Stă mai mereu cu buzele întredeschise ca să i se vadă gura plină de aur.

Astăzi, Haralamb Halipan e îmbrăcat, așadar, în uniformă, pentru prima oară de după război. Deschide portiera. Din limuzina neagră iese un bătrânel slab, supt, nervos, cu ochii mici, negri, bănuitori și amenințători. E generalul Dracopol. Nespus de elegant, poartă cizme lungi, negre, lăcuite, pinteni de argint masiv și uniformă de ofițer al gardei regale, cu nenumărate insigne și decorații de aur. Purtând mănuși, generalul strânge cravașa sa, scurtă ca un baston de mareșal, cu o măciulie de aur masiv. Ieșind din limuzină ca o vulpe dın bârlog, generalul, protejat de prietenul său, garda de corp și robul său Haralamb Halipan inspectează drumul, copacii și cerul. Nimic nu scapă ochilor săi pătrunzători și vicleni, cu pungi umflate vineții dedesubt. Atent, generalul evaluează cu priviri rapide, precum fulgerele, numărul soldaților, ținuta și devotamentul lor pentru luptă. Privind în jur, generalul sfredelește trupurile, ca și când le-ar perfo-

ra cu ace de seringă. Ochii lui se opresc, amenințători, asupra vechiului autocar, ce zace în locul în care a fost atacat. Generalul rămâne pentru câteva clipe nemișcat, precum o lumânare, lângă limuzina sa. Doar ochii i se mișcă și înregistrează fiecare detaliu. Privește bradul uriaș pe care tâlharul l-a doborât de-a latul drumului pentru a opri autocarul. Lângă brad, pe acostament, călătorii stau în picioare, în poziție de drepți, precum militarii. E ora unsprezece. Printre ei, doi soldați, însoțitori ai tezaurului jefuit. Au cătușe la mâini. Nu departe de ei, alături de santinele, alți civili. Sunt detectivi, inspectori, comisari, specialiști în criminalistică.

– Domnii ofițeri și domnii polițiști să se apropie!, ordonă generalul.

E mereu nemișcat, lângă valetul său și lângă limuzină; vocea lui e metalică și aspră, precum sunetul trompetei ce cheamă la onor. Ecoul muntelui, înfricoșat și el de vocea atât de dură ce iese din gura bătrânelului nespus de elegant, amplifică ordinul, repetându-l până în străfundul pădurilor. În jur de o sută de ofițeri și de polițiști rup rândurile, din cele două părți ale drumului, aleargă către general, se fac cerc şi înconjoară limuzina. Când toți s-au adunat într-un cerc desăvârșit, generalul spune:

– Domnilor, vreau să vă anunţ un singur lucru. Atacul armat care s-a petrecut în această dimineață la ora șapte și patruzeci și cinci de minute este ultimul act criminal pe care tâlharul Bogomil l-a mai comis pe acest pământ. Am ordin de la rege să punem mâna pe el viu sau mort. Am executat mereu ordinele. Nu voi da înapoi nici de această dată. Începând de astăzi, nu se va mai vedea vreun autocar jefuit în mijlocul

drumului, ca cel pe care-l vedeți înaintea voastră. E o comedie care nu face cinste unei țări civilizate ca a noastră. Vă repet: tâlharul Bogomil nu va mai teroriza drumurile minunaților noștri munți. Tâlharul e ca și prins. Și nu de astăzi! De trei luni deja, din ziua în care Majestatea Sa mi-a ordonat să fac asta. Iată cum s-au petrecut lucrurile: regele m-a chemat într-o zi la el. În cabinetul lui de lucru, l-am aflat îngrijorat și abătut. S-a ridicat, s-a apropiat de mine, m-a privit în ochi și mi-a spus:

„Generale Dracopol, sunteți ofițerul cel mai decorat al armatei mele."

„Grație generozității Majestății Voastre sunt, Sire", am răspuns.

„Nu, generale Dracopol. Prin eroismul dumneavoastră, prin patriotismul și spiritul dumneavoastră de sacrificiu", mi-a răspuns regele.

Și a continuat:

„Ați salvat Patria în mai multe rânduri, generale. Ați salvat Patria și Tronul pe câmpul de luptă, în vreme de război; și tot astfel, în orașe și în sate, în timpul răscoalelor țărănești, al revoltelor muncitorilor și studenților. Ați fost și sunteți brațul drept al regelui. Și regele vă cheamă din nou. Încă o dată regele vă spune: generale Dracopol, salvați Patria, scăpând-o de inamicul public numărul unu. Capturați-l pe tâlharul Bogomil și aduceți-mi capul său. Acest scelerat terorizează de șapte ani regatul nostru. Iar răbdarea ne-a ajuns la capăt. Toate transporturile cu argint, toate impozitele, în loc să ajungă în seifurile Tezaurului public, sunt furate în mod regulat de Bogomil. Prestigiul și autoritatea Tronului se surpă odată cu Tezaurul de Stat. Miniștrii mei au făcut totul ca să pună

mâna pe Bogomil. În fiecare an, am trimis mii de jandarmi pe urmele lui. Fără nici un rezultat. Am folosit chiar și aviația, cu cei mai buni piloți de vânătoare, pentru a sprijini cercetările. Tâlharul a scăpat mereu. Schimbând tactica, i-am oferit în bunătatea noastră tâlharului amnistia și iertarea regală, cu condiția ca el să înceteze să mai jefuiască țara. I-am oferit acestui scelerat de Bogomil nu doar clemența noastră, ci și o foarte mare sumă de bani și un imens domeniu, ca el să se așeze și să trăiască după bunul său plac în acest loc. I-am făgăduit chiar și o pensie pe viață. O pensie egală cu cea a unui ofițer. În schimbul unor atât de mari bunătăți și al grațierii noastre, i-am cerut să nu mai jefuiască trenurile și autocarele care transportă banii statului. I-am cerut să nu mai terorizeze regatul nostru. Să se supună legilor, cum o fac toate celelalte douăzeci de milioane de supuși ai noștri. Pentru a-l îndupleca să accepte oferta, am mers mai departe cu bunătatea noastră: am promis că-i voi fi naș la căsătoria sa și la botezul copiilor lui. Am făcut această ofertă tâlharului prin afișe lipite pe ușile primăriilor, școlilor, pe monumentele publice și chiar pe copaci, de la un capăt la altul al țării. Am difuzat oferta mea la radio, în ziare și prin pliante aruncate din avion. Bogomil n-a răspuns generozității mele. A continuat să jefuiască regatul. Îi terorizează pe bancheri și pe funcționarii Tezaurului public. Ține cu sufletul la gură de șapte ani cele mai bune forțe de poliție și de jandarmerie. Exasperat de atâta răutate, am pus un preț pe capul lui Bogomil. Am oferit peste casieria regală un milion celui care mi-ar aduce capul tâlharului. Nici un rezultat! Am dublat prima. Mai apoi, am triplat-o. Cu toate acestea, nimeni nu mi-a adus capul lui Bo-

gomil. I-am convocat atunci pe miniștrii mei într-un consiliu extraordinar și le-am cerut părerea. Guvernul a propus, pentru a pune mâna pe Bogomil, să aducem specialiști străini. Ei și-au îndreptat alegerea asupra a patru țări: Franța, Anglia, Germania și Statele Unite. Văzând ezitările mele, miniștrii mi-au explicat că nu este deloc rușine să facem apel la specialiștii străini. Sunt chemați întotdeauna tehnicieni străini pentru a căuta aur și petrol, pentru construcția de baraje. De ce să nu facem apel la ei și pentru afaceri legate de crime? În fond, dacă Occidentul are specialiști criminaliști mai buni decât ai noștri, aceasta înseamnă că are, de asemenea, mari criminali. Noi n-avem experți criminaliști pentru că nu avem criminali. Și acum, cu un singur criminal în întreg regatul, nu putem să-l arestăm! Asta nu vrea să spună că suntem mai puțin instruiți și civilizați ori mai puțin inteligenți decât occidentalii. Mie, regelui, mi-a fost totuși rușine să fac apel la polițiști străini pentru a pune mâna pe Bogomil. Nu puteam să arăt lumii că regatul meu, care numără douăzeci de milioane de oameni, cu o armată ultramodernă, cu universități, cu poliție criminalistică, nu este capabil să aresteze un tâlhar ce acționează de unul singur. Mă umilește gândul că trebuie să apelez la străini pentru a aresta un bandit singuratic. Căci, dacă noi nu știm nimic în privința lui Bogomil – vârsta, locul nașterii, originea, culoarea ochilor lui –, știm cu precizie că lucrează mereu singur. Și că este atât de abil, încât o armată ce deține care de luptă, marină, aviație, arme automate, strălucitți ofițeri școliți în Occident e ținută în șah și batjocorită de un singur tâlhar, de un singur om, de Bogomil... Iar aceasta, de șapte ani. Bogomil a furat, după ultimele

calcule, o sumă aproape egală cu bugetul anual al întregului meu regat. Și aceasta trebuie să înceteze!”

Generalul Dracopol se oprește precum un actor în punctul culminant al tiradei sale pentru a savura efectul produs. Căci vorbele generalului au impresionat din destul auditoriul în uniformă care roșește de emoție. Fiecare ofițer și fiecare soldat își aduce aminte că – după tradiție – orice român are „șapte vieți în pieptul lui de aramă”. Și acești militari adunați în jurul generalului sunt gata să-și sacrifice cele șapte vieți ale lor pentru a-l scoate din încurcătură pe rege și pentru a-i face plăcerea de a-i fi adus pe tipsie capul lui Bogomil. La fel cum Irod a adus Salomeei capul Sfântului Ioan Botezătorul.

– Domnilor, continuă generalul, regele mi-a spus apoi: „Generale Dracopol, înainte să facem apel la polițiști străini, care ne vor face de rușine în ochii lumii, m-am gândit la dumneavoastră. V-am chemat pentru a vă spune acestea. Prinderea unui tâlhar nu este o treabă de general. Totuși, vă rog, faceți acest serviciu pentru țară. Eu, regele dumneavoastră, vă dau un astfel de ordin: prindeți-l viu sau mort pe tâlharul Bogomil. Aduceți-mi capul acestui scelerat. Aveți, între toți ofițerii mei, alte avantaje, în afară de vitejia și de geniul dumneavoastră militar: deţineți la Chiralesa, în Carpați, domenii uriașe. Aveți acolo un castel. Cunoașteți ținutul ca pe propria dumneavoastră casă. Or, acolo se arată cel mai adesea Bogomil. Aproape întreagă acea regiune vă aparține și, pe de altă parte, prefectul provinciei este vărul și fratele dumneavoastră de lapte. Mergeți acolo. Pregătiți cu de-amănuntul planul de bătaie. Întindeți toate cursele științei militare. Așteptați ca tâlharul să iasă la iveală și puneți

mâna pe el. Mergeți, generale Dracopol, și executați ordinul meu!" Spunând aceasta, regele mi-a dat mână liberă, mi-a strâns îndelung mâna. Iată de ce suntem aici.

Generalul Dracopol se oprește din nou. Liniștea pădurii de brad e asemănătoare cu cea dintr-o uriașă catedrală. Vegetală, austeră și rigidă. Această liniște sporește mai mult, celor care îl ascultă, dorința sublimă de a lupta și de a se sacrifica pentru un rege nobil.

– Domnilor, am pus la cale totul pentru a-l prinde pe Bogomil. Planul meu de bătaie e precum un ceas de înaltă precizie. Proba, în acest sens, e că astăzi, la treizeci și opt de minute după atacul autocarului, erați cu toții aici, cu cai, mașini, șarete, camioane. Granițele ținutului sunt închise ermetic. Au fost închise pe loc, îndată după atac. Tâlharul e prins în ținutul nostru ca într-o cușcă. Nici pasărea n-ar putea să intre ori să iasă din acest loc. Infanteriștii, vânătorii de munte, cavalerii, trupele de geniu – toate unitățile de jandarmi – cu trupe speciale de vânători, dotate cu câini polițiști – sunt pe cale să măture fiecare metru de pământ, pe tot întinsul ținutului. Orice pod, orice copac, orice parcelă de teren și orice căpiță de fân, orice casă și fiecare puț sunt în acest moment trecute prin ciur și prin dârmon. Toate aceste operațiuni au loc la ordinele mele și sunt executate de ofițeri și de oamenii trupelor specializate, bine antrenate. Atacul din această dimineață îl așteptam de trei luni. Tâlharul a scos, în sfârșit, capul. Va fi capturat. În curând, poate înainte de căderea nopții ori în timpul nopții, Bogomil va fi capturat. Și îi vom duce capul acestui scelerat regelui, spunându-i: „Iată, Majestate, capul lui Bogomil. Am executat ordinele Majestății Voastre."

II

Scurtă dare de seamă asupra atacului autocarului

Generalul își încheie discursul. Cheamă un ofițer și-l întreabă:

– Căpitane Pelhivan, dumneavoastră m-ați anunțat în această dimineață despre atacarea autocarului?

– Da, domnule general, răspunse ofițerul.

Se află printre ceilalți. În cercul format în jurul generalului.

– Căpitane, dumneavoastră sunteți comandantul jandarmeriei locale. Sunteți însărcinat să asigurați securitatea transporturilor de Tezaur. E adevărat?

– E adevărat, domnule general, răspunse căpitanul, roșind.

– Ieșiți în față, căpitane, și apropiați-vă.

Căpitanul Pelhivan e în uniformă de campanie: cizme, cască, centură, revolver. Toți ofițerii sunt în ținută de război, cu excepția generalului Dracopol. Căpitanul e roșu precum un elev scos la tablă.

– Mai aproape, căpitane, veniți mai aproape de mine și vorbiți, vă rog, mai tare. Trebuie ca toți camarazii dumneavoastră să vă audă. Trebuie să vă vadă.

– Da, domnule general, răspunse căpitanul.

Veni cât mai aproape cu putință de elegantul general Dracopol. Tuturor le era teamă de general. Era în măsură mai mult decât oricine altcineva să i se dea dreptate.

Bogomil a atacat autocarul în locul din munte în care pădurea e cea mai deasă și aerul e cel mai curat, un aer cu miros de pin, puternic precum alcoolul. În ciuda acestui fapt, de deasupra autocarului, a limuzinei și a cercului de ofițeri, se înalță acum un miros de piele, de tutun, de cizme, de arme, de violență, de cal și de dezinfectant. Miros al oamenilor care poartă arme.

– Căpitane Pelhivan, faceți-ne repede o scurtă dare de seamă în privința celor petrecute. Repet: doar a celor petrecute. Fără să omiteți ceva, fără să adăugați ceva. Luați-o cu începutul. Minut cu minut. Fiți limpede și clar, ca la matematică. Căci nimic nu se aseamănă mai bine cu matematica decât arta militară. Vă ascultăm, căpitane. Începeți.

– La ora patru dimineața, am fost trezit de telegrafistul de serviciu, spuse căpitanul.

– Unde vă aflați la ora patru, în această dimineață, când v-a deșteptat telegrafistul?

– În pat, domnule general.

– Dormiți la cazarmă, căpitane?

– Nu, domnule general, sunt căsătorit. Locuiesc în oraș.

– În Sfânta Scriptură se spune – în cartea Deuteronomul – că militarul care își cumpără o casă trebuie să părăsească armata. Sunt sigur, căpitane, că dacă ați fi dormit la cazarmă, așa cum se cuvine unui căpitan de jandarmerie, tâlharul ar fi avut mai puține șanse să fure în această dimineață milioanele statului. Vom vedea acestea îndată. Continuați.

– Nu am cumpărat o casă, domnule general. Casa e a soției mele. A moștenit-o de la părinți. De altfel, n-are nici o legătură cu atacul autocarului.

– Să ne întoarcem la fapte, căpitane. De restul o să ne ocupăm mai târziu. Spuneți că ați fost trezit de telegrafistul de serviciu.

– La ora patru și patru minute fix telegrafistul mi-a adus acasă o telegramă cifrată. Venea de la securitatea militară. Am descifrat-o imediat. Era un ordin de a expedia valiza blindată a Tezaurului printr-o mașină de călători la ora șase. M-am îmbrăcat și am ieșit. Telegrafistul era pe motocicletă; am urcat în ataș. Ne-am dus la cazarmă. Ploaia abia se oprise.

– Ați deșteptat-o și pe soție înainte să plecați de acasă, căpitane?

– Nu, domnule general. Era deja trează. Ea a deschis ușa telegrafistului.

– I-ați spus soției motivul pentru care plecați de acasă?

– Nu, domnule general. Nu m-a întrebat. Ea mă întreabă când nu e sigură că plec la serviciu. În acea dimineață, nu avea vreo îndoială. S-a culcat din nou mai înainte să ies din casă, fără să mă întrebe ceva. La cazarmă, am luat din seif cheia valizei Tezaurului. Am coborât, am urcat în motocicletă și m-am dus la bancă. L-am deșteptat pe director, pe domnul Moise. Să fi fost cinci fără cinci ori cinci fără un sfert.

Căpitanul Pelhivan îl privește pe civilul îndesat, robust, neras, pistruiat, din mijlocul polițiștilor. E Ițic Moise, directorul băncii din Petrodava.

– E adevărat, domnule general. Era aproape cinci fără un sfert atunci când căpitanul m-a trezit, spuse Moise.

Directorul este nespus de nervos. Nu e obișnuit cu anchetele militare.

– Dumneavoastră, domnule director, n-ați fost surprins văzându-l pe căpitanul de jandarmerie venind să vă trezească în plină noapte?, întrebă generalul.

– Aceasta se întâmplă de fiecare dată când trebuie expediate sume importante. Căci nu se dă ordin de transport decât cu două sau trei ore înainte de plecare, din motive de securitate.

– Întotdeauna căpitanul Pelhivan e cel care vine să vă trezească?

– Întotdeauna comandantul jandarmerici locale face aceasta. Nimeni altcineva. Niciodată. Țin să precizez că valiza de Tezaur nu poate fi deschisă decât cu două chei diferite, așezate în același timp în broască. Una dintre aceste chei se află în seiful comandantului jandarmeriei locale și cealaltă în seiful directorului băncii. Nici unul, nici celălalt nu pot să deschidă valiza cu cheia lor. Trebuie să fie împreună și să întoarcă cheile în același timp.

– E tot ceea ce aveți de spus?, întrebă Dracopol.

– Da, domnule general.

– Continuați, căpitane Pelhivan.

– L-am deșteptat, așadar, pe domnul Moise. Și-a luat halatul de cameră și a coborât cu mine în birourile băncii. Domnul Moise locuiește la etaj. Am intrat împreună în Tezaur. Am deschis valiza, așa cum am făcut-o de atâtea ori mai înainte. Domnul Ițic Moise a deschis apoi seiful său, în care se aflau banii de transportat. Mă uitam ce face. Totul era pregătit cu mult timp înainte pentru transport. Domnul Moise a luat mai întâi din seiful său pachetele mari de bani, care erau ambalate în hârtie albastră. Le-a aranjat în va-

liză. Apoi, a așezat pachetele ambalate într-o hârtie galbenă. Erau bancnote de câte o mie. Îndată, a pus în valiză cei treizeci și doi de săculeți din piele de antilopă. Erau sume în monedă mărunță. Operațiunea a durat puțin peste cincisprezece minute, ținând seama de verificări. Am depus, în cele din urmă, borderourile în șase exemplare, semnate de domnul Moise și de mine. Apoi am închis valiza, cu cheia dublă, de două ori, în același timp.

– Așadar, directorul băncii e cel care a pus banii în valiză cu mâinile sale?, întrebă generalul.

– El însuși, sub ochii mei, domnule general.

– Nu erați decât voi doi în încăpere? Nimeni altcineva?

– Nimeni.

– Și telegrafistul unde se afla?

– De cum am sosit la bancă, l-am trimis pe telegrafist să trezească doi soldați, pe Filimon Ion și pe Nicolae Otavă. Cei mai buni pe care îi am în companie. Am ordonat să-i aducă cu armele lor și cu muniție, pentru a însoți valiza în autocar. Valiza, odată închisă, am așteptat în jur de un sfert de oră sosirea celor doi soldați. Când au venit, i-am lăsat pe amândoi înaintea camerei de păstrare a valorilor. M-am dus la hanul fraților Dumbravă. De aici pleacă autocarul. Toți pasagerii erau deja gata de plecare. Nouă persoane. Am verificat identitatea oamenilor care porneau la drum. M-am urcat personal în autocar. Ne-am oprit înaintea băncii. Am pus casa de bani pe bancheta din spate, și cei doi soldați din escortă s-au așezat fiecare de o parte și de alta a acesteia. Am dat atunci semnalul de plecare. Autocarul a plecat cu douăzeci de minute înainte de ora prevăzută, căci toată lumea era de față

și nu mai avea rost să se mai aștepte până la ora șase. Știam că drumul este foarte prost și că vor fi mari întârzieri. Eu însumi, după ce am expediat valiza, m-am dus acasă ca să mă rad și să-mi fac toaleta. Apoi, am mers la cazarmă. Pe drum, m-am întâlnit cu telegrafistul, pe motocicletă. Venea să mă anunțe că autocarul fusese atacat în locul numit „Crucea Chiralesei" și jefuit, că cele unsprezece milioane fuseseră furate. Am alergat la telefon, am cerut sistemul de urmărire și alarmă. V-am raportat faptele prin telefon. Apoi, l-am luat cu mine pe directorul băncii și am venit aici, la fața locului, unde s-a întâmplat atacul. Toate barajele de pe drum, patrulele și echipele de control au funcționat nespus de bine... Din nefericire, milioanele au dispărut... Asta e tot, domnule general.

– Mai aveți de adăugat ceva. Vorbiți!, spuse generalul. Pentru ce v-ați oprit?

– Aș vrea să spun că sosind aici m-am gândit că milioanele se aflau încă în valiză. Căci valiza era închisă. Nimic nu era stricat. Am deschis valiza. Domnul Moise și cu mine, cu cheile noastre potrivite, răsucindu-le de două ori în broască, în același timp. Valiza era goală-goluță. Acest fapt ne-a intrigat nespus.

– Ați verificat încă o dată identitatea călătorilor care se aflau în autocar?

– Am verificat, domnule general. Erau unsprezece persoane în autocar în momentul jafului. Printre ele, cei doi militari, o fetiță și o femeie. Toți călătorii sunt oameni cunoscuți.

– Nici un suspect printre ei?

– Nici unul, domnule general. Puteți constata chiar dumneavoastră. Sunt oameni fără pată... Nici unul dintre ei nu inspiră nici cea mai mică bănuială... To-

tuși, urmând consemnul dumneavoastră, i-am arestat pe toți, după cum vedeți.

– Așa să rămână!, ordonă generalul. Continuați-vă raportul.

Generalul lovește cu cravașa sa cu măciulie aurită peste frumoasele lui cizme lăcuite. Se mulțumește să arunce o privire aspră spre cei unsprezece călători grupați în fața autocarului, pe marginea drumului, și încadrați de santinele. Ochii generalului se opresc asupra bradului doborât, care blochează drumul, la douăzeci de metri înaintea autocarului. E un brad uriaș, mai gros decât roata unui tractor; chiar mai înalt decât brazii care sunt în picioare. Morții – fie ei oameni ori brazi – par întotdeauna mai înalți decât cei vii. Și poate că sunt cu adevărat. În orice caz, din punct de vedere religios, morții sunt superiori celor vii, căci ei nu mai pot să săvârșească păcate. Morții nu mai sunt supuși bătrâneții, bolii, ispitelor...

– Căpitane, descrieți-mi acum cât mai concis și precis, după mărturiile călătorilor, modul în care tâlharul a atacat mașina.

– Autocarul mergea foarte încet, din pricina stării nespus de proaste a drumului care este stricat, plin de gropi. Ca prin minune, nici un pod nu a fost rupt pe tot parcursul drumului. Dar mai peste tot erau blocuri de piatră și grămezi de pietriș, ramuri smulse și chiar copaci dezrădăcinați de furtună... Autocarul mergea cât mai încet cu putință și se oprea mereu pentru a evita obstacolele. Sosind aici, în locul numit „Crucea Chiralesei", în inima codrului, șoferul a văzut în fața lui bradul doborât, ce bloca complet calea. Avea piciorul pe frână ca să oprească mașina. Fix în acel moment, ușa mașinii, care era aproape oprită, s-a des-

chis încet. Tâlharul ieșit din pădure a sărit în autocar. Mergând atât de încet, nimeni n-a văzut în care anume moment. Tâlharul ieșit din pădure a sărit, aşadar, în mașină. Șoferul şi toți călătorii priveau în fața lor bradul care bara drumul. Ei l-au văzut pe tâlhar în clipa în care acesta a strigat, amenințându-i cu două revolvere: „Sunt Bogomil, nimeni să nu miște! Mâinile sus!" Toată lumea a ridicat mâinile. Tâlharul l-a coborât pe șofer, ordonându-i să stea lângă bradul doborât în fața mașinii. Apoi, i-a coborât pe soldați, ordonându-le să lase armele pe bancheta din spate, lângă valiză. Soldații s-au dat jos din maşină cu mâinile în sus. S-au așezat în fața acesteia. Alături de șofer, paralel cu bradul doborât. Banditul i-a coborât pe călători, unul câte unul, amenințându-i cu cele două pistoale. Însă fără nici o violență, fără brutalitate și fără să se grăbească. Foarte încet. Pentru a nu-i înfricoșa, surâdea politicos. A ajutat-o pe o femeie, dându-i brațul. Și, când a venit rândul fiicei, a luat-o în brațe și a coborât-o din mașină, apoi a așezat-o în brațele mamei sale. După ce a coborât toată lumea, tâlharul rămas singur în mașină s-a îndreptat liniștit spre bancheta din spate. A deschis valiza și a luat banii.

– La ce distanță de mașină se aflau călătorii în timp ce tâlharul deschidea valiza?

– Toți călătorii, inclusiv soldații şi șoferul, erau aliniați unul lângă altul, lângă bradul doborât în fața mașinii... Îl vedeau foarte bine pe tâlhar, care le întorsese spatele, dar de la cel puțin douăzeci de metri în fața lor, luând milioanele pachet cu pachet, încet.

– Călătorii au văzut deci cum tâlharul a deschis valiza.

– Au văzut totul, domnule general.

– Și cum a deschis Bogomil valiza?

– Într-o clipită. Toți călătorii sunt categorici. Bogomil a deschis valiza dintr-odată.

– A deschis-o cu cele două chei ori cu o singură cheie?

– Nimeni n-a văzut chei, răspunse căpitanul. Martorii sunt categorici, după cum veți putea constata. Bogomil a atins capacul valizei și s-a deschis instantaneu. Tâlharul a luat ușor pachetele de bancnote. Călătorii, aliniați în fața mașinii, precum spectatorii din primele rânduri de la teatru, au văzut pachetele îmbrăcate în hârtie roz, galbenă, albastră și albă. Au văzut săcoteii de piele cu monede de metal. Tâlharul îi scotea din valiză foarte încet și îi așeza în traista sa – dintr-o bucată de covor –, pe care o purta pe umărul stâng, sub sumanul ca o pelerină.

Îndată, a umplut o a doua traistă, la fel ca pe prima, ascunsă sub suman, pe umărul drept. După ce a luat totul din valiză, a coborât fără să se grăbească, la fel de surâzător, cu pistoalele în mână. S-a apropiat de călători. Le-a zâmbit. A sărutat fetița pe obraji. Fără să spună un singur cuvânt. A deschis buzunarul de la centura lui de piele cu ornamente aurite, a luat o monedă de aur și a dat-o fetiței. Doar atunci a vorbit. I-a spus copilei: „Să păstrezi acest cocoșel de aur, ca amintire a întâlnirii noastre. Când ai să fii mare, o să-ţi faci din această monedă inelul de logodnă."

Văzând că fetiței îi era teamă și nu voia să ia moneda de aur, tâlharul i-a spus: „Nu-ți fie frică de Bogomil, fetițo! Bogomil nu face niciodată rău cuiva. Bogomil trăiește doar ca să facă bine altora." Spunând aceasta, tâlharul s-a întors încet. A făcut o mișcare ca o antilopă și s-a făcut nevăzut în pădure. Doar ce-a

dispărut banditul, că de cealaltă parte a bradului, care bloca drumul, din sens invers, a sosit o patrulă de doi jandarmi călare. Ei sunt cei care, constatând atacul autocarului, au dat alarma. Am fost avertizat despre aceasta și am făcut toate cele de trebuință, așa cum am spus la început.

Căpitanul întinse generalului mâna dreaptă.

Ce-i asta?, întrebă generalul.

E cocoșelul de aur pe care tâlharul i l-a dat fetiței. L-am confiscat pentru a-l anexa la dosar ca dovadă.

– Sosind aici, ați aflat valiza închisă cu cheia, căpitane?, întrebă generalul.

Nici măcar nu se uită la moneda de aur confiscată de la fetiță. Se întunecă la chip.

– Închisă de două ori, răspunse căpitanul.

– După dumneavoastră, cum a închis tâlharul valiza?

– Instantaneu, domnule general. La fel cum a deschis-o. Martorii sunt absolut de acord. Sunt categorici.

– Tâlharul a deschis, așadar, valiza și apoi a închis-o fără să folosească vreo cheie?

– Nimeni n-a văzut vreo cheie.

– A deschis-o deci fără chei, nu-i așa?

– Fără chei, domnule general.

– Banditul a deschis valiza în chip miraculos. Asta vreți să-mi spuneți?

– Da, domnule general, răspunse căpitanul. E ceea ce martorii susțin... Se pare că Bogomil are această putere. Toată lumea vorbește despre asta. Sunt chiar cântece referitoare la această putere...

– Nu, căpitane!, țipă generalul.

Roși. Trupul lui firav și uscățiv este nervos și tremură sub uniforma aurită. Ochii nu mai aruncă lu-

mini, ci flăcări. Mai bine ai auzi tunetul decât să-l auzi pe el.

– Nu, căpitane!, repetă generalul.

Strânge cravașa cu măciulie aurită, în mâinile sale cu mănuși, gata să lovească. Țipetele sale sunt precum loviturile de pumnal. Toată lumea se îndreaptă și rămâne în poziție de drepți. Vorbele generalului Dracopol sfâșie liniștea pădurii și fac să se cutremure singurătatea locului. Doar bradul uriaș, doborât, așezat de-a lungul drumului, rămâne nepăsător. Imperturbabil, precum toți morții uriași.

– Nu există minuni, țipă generalul. Să vă intre bine în cap aceasta, domnilor! Tâlharul care a jefuit autocarul nu poate să deschidă în chip miraculos încuietorile. Nimeni nu poate să deschidă încuietorile fără chei. Nici un om de pe pământ nu poate. Această legendă stupidă să vă iasă din cap! E ordin. Cel care nu execută ordinele va fi pus în lanțuri și adus în fața Curții Marțiale, trimis la ocnă ori înaintea stâlpului de execuție. Vă ordon să vă scoateți din cap aceste legende, câtă vreme vă aflați sub comanda mea! Ascultați-mă bine: Bogomil e un tâlhar, un hoț la drumul mare, un criminal. Poate că este mai abil decât alți hoți, dar el este și rămâne un tâlhar, la fel ca toți ceilalți. Nimic mai mult față de alți răufăcători. Și, mai ales, el nu săvârșește minuni. Nu există miracole. Vă avertizez deci: în cursul acestei anchete și urmăriri ordonate de regele nostru pentru capturarea tâlharului nimeni să nu vorbească despre miracole. Îl pun în lanțuri pe loc și-l trimit în fața Curții Marțiale pe orice om, ofițer, soldat sau civil care va pronunța cuvântul „minune”. Aici facem o anchetă polițienească ce are ca scop capturarea unui tâlhar. O

operațiune bazată pe știință. Într-o anchetă, totul este precis. Nu există nici minuni, nici taine, nici loc pentru legende și mituri în matematică, la poliție ori în armată. Dacă tâlharul Bogomil a reușit până acum să scape de pedeapsă, asta se datorează faptului că totul s-a transformat într-un mit. Din mulțimea faptelor de banditism și de atacuri armate la drumul mare s-a creat o legendă. Ordon ca toate acestea să înceteze! Trebuie să lucrăm bazați pe știință. Trebuie să nimicim din față orice legendă. Prima operațiune pe care am decis-o pentru a pune mâna pe Bogomil este demistificarea acestei afaceri. Trebuie să curmăm legenda. Am alături de mine pe comisarii Stratilat și Topor, de la poliția criminalistică. Ei vor lua amprente, vor aduna dovezi și le vor studia în laboratoarele poliției. Vor culege mărturii de la călători și de la suspecți. Vor stabili circumstanțele exacte în care a fost comis atacul. Vor face portretul-robot al tâlharului, ca noi să știm cine este și cum arată. Totul va fi bazat pe știință, pe reguli, fără vreo urmă de legendă ori de mit. Fără mocirla și mizeria misterelor. Și vom încheia prin a-i lua capul tâlharului mai repede decât vă puteți închipui.

Brusc, generalul se întoarse pe călcâie. Fără să salute, urcă în limuzina neagră și strălucitoare cu fanion înstelat. Haralamb Halipan, prietenul și sfătuitorul său de taină, l-a urmat. Toți ceilalți rămân pe loc. Pentru a începe ancheta bazată pe știință. Apoi, călătorii, mașina, dovezile – totul va fi transportat la castelul generalului Dracopol, din satul Chiralesa, la cinci kilometri spre miazăzi de zona în care a avut loc atacul. Ancheta ce are ca scop capturarea tâlharului Bogomil se va desfășura la castelul generalului.

Abia ce limuzina se face nevăzută, că se aude, undeva în pădure, dangăt de clopot. Mai mulți soldați, uitând că sunt îmbrăcați în uniformă, își scot castele-le de război și-și fac cu evlavie semnul crucii. Cea mai mare parte a militarilor și, mai ales, ofițerii nu îndrăznesc să-și scoată castelele și să se închine. Nimeni, totuși, nu uită să se închine. Cei cărora le e rușine să-și facă semnul crucii la vedere se închină cu limba, având gura închisă, la fel precum creștinii prizonieri care au mâinile legate. Pentru câteva clipe, toți cei care se află în jurul autocarului prădat uită de atac, de Bogomil și de general. Ascultând dangătul clopotelor unei mici biserici ascunsă în pădure, își amintesc cu toții că în acea zi este 29 august, sărbătoarea aspră, severă, a Tăierii preacinstitului cap al Sfântului și Marelui Proroc și Înaintemergător Ioan Botezătorul. Fiecare își amintește apoi că regele românilor a poruncit tuturor supușilor săi să-l prindă pe Bogomil și să-i aducă capul acestuia. Ceva care se poate face, un lucru ușor, mai ales pentru militari. Ei pot să-i taie capul tâlharului, căci au putut fi ușor prinși și decapitaţi chiar și unii sfinți. Ceea ce este însă cu neputință este de a reteza întru totul legenda lui Bogomil. Nu poți decapita o legendă așa cum nu poți decapita vântul, cum nu poți decapita luna. Bogomil, fiind o ființă omenească, poate fi prins și i se poate tăia beregata. Un om e o viață. Dar o legendă nu este carne, ci duh. Iar duhul nu poate fi decapitat pentru a-i duce capul pe o tipsie de argint regelui României. Nici unui rege de pe pământ. Niciodată. Este un ordin nefericit dat de rege generalului Dracopol. Căci cu cât lovești într-o legendă, cu intenția de a o ucide, cu atât aceasta se extinde și cu atât mai mult devine mai fermecătoare.

III
Iarba fiarelor

Generalul Dracopol părăsește negru de supărare locul în care a fost săvârsit atacul. E hotărât să loveas-că dur, nemilos. În țările civilizate, aventura a fost abolită, iar existența este fără surprize. Acolo, omul și viața sa sunt după măsură omenească. Aici, în munți, omul și viața lui se pun în balanță după măsura lui Dumnezeu; iată pentru ce oamenii părăsesc realitatea, pământul, măsura rațiunii. În ținuturile din Carpați, orice lucru se prelungește în ireal, în suprapământean, în legendă, în mit. Și iată, un tâlhar apare din străfun-durile munților. Iar oamenii, în loc să colaboreze cu autoritățile, urzesc legende, născocesc miracole, pe care le atribuie tâlharului; țes povești în jurul lui, e admirat și preamărit. Generalul își dă seama că în ast-fel de condiții nu poate să-și desfășoare ancheta. De cum ai de-a face cu țăranii din acești munți, te afunzi în supranatural, în poezie și în mitologie ca într-o băl-toacă. Dacă anchetatorul nu se oprește, e înghițit de ea. Cu toate acestea, generalul s-a decis să meargă pâ-nă la capăt. A făgăduit regelui capul lui Bogomil. I se pare firesc să-și țină cuvântul.

– Și tu crezi, Haralamb Halipan, că Bogomil are puteri supranaturale?, întrebă generalul.

Haralamb Halipan, șoferul, administratorul, prietenul și garda de corp, tace. Generalul îl privește, întunecat la chip, în oglinda retrovizoare. Halipan, cu dinții de aur, preferă să tacă, să nu se pronunțe asupra unor lucruri care pot să-i facă rău, căci Halipan este superstițios. Îi e frică de forțele oculte care sunt mai puternice decât omul.

Foarte mândru de uniforma sa de brigadier de jandarmerie, nu vrea să-și strice plăcerea de a purta galoane și decorații; le poartă de atât de puțină vreme... Nu e îndrăgostit de nimic mai mult decât de aceasta. Halipan e născut din părinți robi, din domeniile stăpânilor de la Chiralesa. Părinții lui legitimi l-au părăsit; s-au făcut nevăzuți de la nașterea sa, fără vreo urmă. Chiar în acel timp, stăpânii de la Chiralesa căutau un copil de rob. Era aniversarea viitorului general Dracopol, care tocmai împlinise doi ani; voiau să-i facă un dar folositor și plăcut.

„Nici un cadou nu este mai folositor și mai practic decât un copil, o păpușă vie, a spus mama lui Dracopol. Să-i dăruim îngerașului nostru drag, acum, când împlinește doi ani, un copil de vârsta sa, care să fie proprietatea lui, jucăria lui vie, sluga și distracția lui."

Au aflat în metocul Chiralesei, cătunul de robi eliberați, pe micuțul Haralamb Halipan. L-au spălat, l-au îmbrăcat cu o frumoasă cămașă albă, l-au adus în salon și l-au oferit, împreună cu alte jucării, viitorului general care împlinea doi ani. Aceasta se petrecea în plin secol XX. Însă, la Chiralesa, aflată la trei mii de kilometri depărtare spre răsărit de Paris, în marea periferie a Europei... Nimeni totuşi nu este scandalizat de ceea ce se petrece la periferiile lumii.

Familia Dracopol – stăpânii de la Chiralesa – e originară din Fanar. A părăsit malurile Bosforului de veacuri pentru a veni în România ca să administreze această țară creștină pe socoteala turcilor. Mai apoi, a administrat țara în numele rușilor. Apoi, în numele englezilor și companiilor petroliere internaționale. Neamul Dracopol, oameni nespus de rafinați, și-a dat seama că dând un rob copilului lor era un dar neapărat necesar pentru educația sa. De fiecare dată când micul Dracopol făcea o prostie, robul Halipan era cel biciuit.

În acest fel, micul Dracopol se deprindea cu ceea ce este bine și ceea ce este rău fără să sufere în carnea sa de fanariot, fără să fie bătut el însuși, ci văzând cum este bătut robul său. În afară de această utilitate educativă, Haralamb Halipan mai avea și alte utilități. Se încercau pe el apa fierbinte de la baie, medicamentele. Lui Haralamb i se dădea întotdeauna lingura de supă pentru a fi sigur că aceasta nu e prea fierbinte. Astfel, gura robului era cea care se ardea, și robul, nu stăpânul, era cel care plângea. Haralamb Halipan dădea, de asemenea, stăpânului său pildă de stoicism. Pentru a-l încuraja pe micul Dracopol să suporte ventuzele, pentru a-i arăta că acestea nu făceau rău, erau puse mai întâi pe spatele lui Haralamb. Micul Haralamb trebuia să suporte sângerările, lipitorile, uleiul de ricin... Încă din fragedă copilărie viitorul general a învățat că Haralamb Halipan era proprietatea sa. Și Haralamb, la rândul său, știa că nu-și aparține și că aparținea stăpânului.

Stăpânul și robul său vor crește împreună. Vor face toate experiențele pe care oamenii le fac în viața lor, unul ca stăpân, celălalt ca rob. Dar experiențele erau aproape aceleași. Experiențe măreațe. Astfel, ei au făcut războiul. Generalul fiind comandant, iar Ha-

ralamb Halipan ca ordonanță, asumându-și aceleași riscuri ale morții. Căci stăpânii și robii pot fi uciși de același obuz ori de același glonț. Moartea, această mizerabilă reacționară, nu face diferență de clasă. Haralamb Halipan e acum administrator, sfătuitor, prieten și garda de corp a generalului. E singurul său prieten, căci nu mai are părinți și nu s-a căsătorit.

– Răspunde, Halipan, și tu crezi, la fel ca alții, cum că tâlharul Bogomil poate să deschidă fără chei o valiză blindată?

– Păi ați auzit și dumneavoastră, domnule general. Sunt martori oculari care au declarat asta. Sunt oameni care au văzut cu ochii lor cum Bogomil poate să deschidă o valiză blindată fără chei. De altfel, toată lumea știa. De atâta vreme. Nimeni nu se mai îndoiește. Doar dumneavoastră, domnule general, nu vreți să credeți... Dar o să vă convingeți până la urmă.

– Nu se poate!, spuse generalul, tolănit în scaunul moale al limuzinei.

Adăugă disprețuitor:

– Nu, Halipan, nu se poate. Nicăieri pe pământ nu s-a văzut una ca asta, nici măcar o singură dată. Minunea ar fi fost analizată, studiată, descrisă în cărți. Ar fi fost cunoscută imediat.

– N-ați citit toate cărțile, domnule general, în care s-ar fi putut scrie ori ba despre acestea. Un lucru e sigur: Bogomil are în palma de la mâna dreaptă iarba fiarelor, nu? E o iarbă foarte firavă. Albastră precum floarea de nu-mă-uita, dar mult mai mică, mai firavă și mai frumoasă. Dacă găsești un singur fir și dacă crestezi în palma de la mâna dreaptă cu cuțitul o tăietură adâncă, dacă pui aici iarba fiarelor, în carne, aproape de os, când rana este vindecată, poți să deschizi doar

atingând cu mâna orice fel de încuietoare. Cel ce are în mână iarba fiarelor, domnule general, poate să deschidă toate lanțurile fără nici un efort. Ca și cum ar rupe o ață. Poate să spargă ușile negre ale închisorilor. Poate să îndoaie ca pe o sârmă cele mai groase bare. Cel care are iarba fiarelor în carnea sa e un om liber, domnule general, singurul om liber de pe pământ. E omul cel mai puternic, căci nimeni nu poate să-l înlănțuie, nici să-l aresteze. E omul cel mai bogat, căci poate să ia câți bani vrea, din toate băncile și din toate seifurile lumii... Asta înseamnă să fii fericit, domnule general: să ai în carnea ta un fir din iarba fiarelor.

– Ai văzut tu în viața ta un om care să aibă iarba fiarelor?, întrebă generalul.

– Eu? Nu. Dar alții au văzut un astfel de om. Bogomil, de pildă, vestitul Bogomil, are în mâna dreaptă iarba fiarelor. Ați auzit ce-a spus căpitanul Pelhivan? Mărturiile sunt zdrobitoare, limpezi. Tâlharul a deschis valiza fără chei. Instantaneu. Dintr-odată. Doar atingând-o. Comandantul jandarmeriei din Petrodava v-a raportat asta. Ce-ar mai trebui ca să credeți?

Haralamb Halipan ridică mâna. Arată palma generalului.

– Când eram mic am crestat și eu în carne și am pus aici o floare albastră. Dar era o floare oarecare, nu era iarba fiarelor. La noi, la Chiralesa, toți copiii caută această floare pe timp de vară. Toți știu că ea crește doar pe locuri înalte, pe vârfurile Carpaților, mai cu seamă pe Ceahlău, pe piscul Panaghia. Dar este greu să dai de ea. Fericit e muritorul care poate, într-o zi, să-și încrusteze în mâna sa această floricică albastră precum Bogomil! Se spune că în timpurile străvechi, când oamenii făceau mai puține păcate ca acum, pe

vârfurile Carpaților creșteau mai multe fire de iarba fiarelor. Acum, lumea este prea afundată în păcat, iar iarba fiarelor nu mai crește aproape deloc. Nici măcar pe vârfurile care ating cerul. Fericit e Bogomil care a aflat una!

– Nu există iarba fiarelor, dragul meu Halipan. Am să-ți aduc dovada într-o zi-două. Când o să pun mâna pe tâlhar și-i voi tăia capul ca să i-l duc regelui. Însă, înainte de a-l tăia, îți voi îngădui să te convingi tu însuți că nu are iarba fiarelor și că această floare nu există. Sunt povești, baliverne, invenții ale unui popor superstițios și ignorant. Crezi tu că dacă această floare, această iarbă minunată, ar fi existat, savanții, oamenii de știință, profesorii n-ar fi vorbit despre ea? Crezi că n-ar fi fost articole în ziare?

– Chiar ziarele au scris și au făcut cunoscut că aceasta există!, spuse Halipan.

– Citești acum și ziare? De când știi să citești?

Generalul râde în hohote. E o poveste veche care-l face mereu să râdă. Căci Haralamb Halipan, dintre toate specimenele omenești pe care generalul le-a văzut, e singurul care n-a reușit să învețe să citească măcar primele trei litere ale alfabetului. Haralamb Halipan zăcea în cea mai cruntă neștiință. Capul lui era total refractar la cultură. Mâna lui refuza să scrie. Poate să învețe orice, dar să scrie o singură literă nu poate. Această neputință a fost descoperită în timpul războiului. Halipan îl însoțea pe linia frontului pe stăpânul său, pe maiorul Dracopol, căruia îi era ordonanță. Maiorul era adjutant al frumoasei regine a românilor, care vizita în toate zilele spitalele militare în uniformă albă, ca o rochie de mireasă. Într-o noapte, Halipan îi va salva viața stăpânului său. Acesta nu se afla în primejdie de moarte din cauza gloanțelor inami-

ce, ci din pricina unei urâte și macabre povești. Era amenințat să moară de rușine și în dezonoare. Și Haralamb Halipan l-a salvat. Pentru a-l recompensa, stăpânul l-a întrebat pe salvatorul său ce și-ar dori. Haralamb Halipan a răspuns fără nici o ezitare că voia să fie subofițer, caporal de jandarmi. Robii doresc întotdeauna să devină jandarmi. Și visează mereu să aibă uniforme, galoane și decorații. I s-a promis lui Haralamb Halipan că va fi făcut subofițer; dar apărea o dificultate: pentru a fi ridicat la un asemenea grad, trebuia să știe să citească și să scrie. Măcar să se semneze. Iar Haralamb Halipan se dovedea incapabil de una ca aceasta. S-a învârtit săptămâni întregi, plângând ca un copil, în fața foii de hârtie cu un creion în mână. Era cu neputință pentru el să înțeleagă taina scrisului. Halipan, din naștere, era sortit să rămână analfabet. Analfabet sadea. Astfel, a trebuit să fie făcută o derogare și a fost făcut caporal fără să fie obligat să semneze, dar, îndată după aceea, cum toată lumea își bătea joc de el, a fost trecut în rezervă. Din acel timp, Haralamb Halipan era administratorul imenselor domenii ale generalului Dracopol. Era, de fapt, adevăratul patron al acestora. Pentru a mânui biciul pe spatele țăranilor nu e nevoie să știi să scrii și să citești.

– Răspunde-mi, Haralamb, de când citești tu ziarele?, întrebă generalul.

Râdea din toată inima, ca în copilărie. Haralamb Halipan îi era din nou jucărie și păpușă vie.

– N-am citit, domnule general, dar am văzut fotografia în ziar. Un japonez avea iarba fiarelor. Poate să spargă cu pumnul său zece scânduri așezate una peste alta. Poate să spargă cu o singură mână zece cărămizi suprapuse. Poate să facă o gaură cu pumnul într-un

perete – largă de o jumătate de metru. Să dea pe din două bare de fier groase cât mâna mea. I-am văzut fotografia în ziar.

– Una ca asta da, viteazul meu Haralamb Halipan, spuse generalul. Există, a existat și va exista mereu. Dar nu pentru iarba fiarelor, ci datorită antrenamentului. Și poate mulțumită întinderii anumitor nervi de la mână, ca loviturile să nu fie dureroase. Japonezii reușesc astfel de isprăvi prin antrenament. Ei se folosesc de pumnii lor la fel cum cineva s-ar folosi de un topor ori de un ciocan de zece kilograme. Știu asta. Se numește karate. Dar n-are nici o legătură cu iarba fiarelor. Mai mult, într-un astfel de caz e vorba de a sparge un obiect cu forța brațului, nu de a deschide miraculos încuietori... Bogomil al tău nu are această forță a karatelor pe care o au japonezii. Căci Bogomil n-a spart valiza blindată a Țezaurului.

– N-a spart-o pentru că are iarba fiarelor. La japonezi lucrurile stau altfel. Ei au o floare asemănătoare, dar nu au adevărata iarba fiarelor. Nu crește la ei, în Japonia. Și asta pentru că japonezii sunt păgâni; sunt dușmanii lui Hristos. Iarba fiarelor crește doar aici, la noi, la Petrodava, pe culmile Carpaților, pe vârful Panaghia de pe Ceahlău. Și e drept, căci noi Îl iubim pe Dumnezeu. Noi, sărmanii moldoveni. Noi avem aici, la Petrodava, la fiecare pas, câte un schit, o mănăstire, un paraclis, o troiță... Pentru credința noastră a tuturor a dat Bogomil de un fir de iarba fiarelor și l-a pus în mâna sa. Și pentru asta Bogomil a devenit marele și vestitul Bogomil... Știți, domnule general, că Moldova se află sub ocrotirea Maicii Domnului.

– Ții mult la ținutul tău moldovenesc, așa e?, întrebă generalul.

Ascultă cu un anumit interes cuvintele de dragoste care se adresează pământului şi pe care le rostește robul său. Generalul, care a venit din alt loc, nu mai are pământ iubit. Desigur, deține imense întinderi de pământ în Moldova. De veacuri; vorbește limba țării; e al țării, căci, sugând sângele românilor, a încheiat prin a avea același sânge ca și ei. Precum o insectă are același sânge cu animalul căruia îi suge sângele. Dar el rămâne totuși un străin. Nu e precum Haralamb Halipan.

– De ce taci, Haralamb? Te întreb dacă iubești atât de pătimaș ținutul tău.

– Nu, domnule general, răspunse Haralamb Halipan.

– Nu-ți iubești ținutul, pământul tău?

– Nu, domnule general. Dumneavoastră iubiți cu adevărat țara mea. Dumneavoastră, care aveți pământ. Noi muncim acest pământ, ne târâm în genunchi pe acest pământ, brăzdându-l, sângerând pe el, lăsându-ne sudoarea pe el, suferind pe el. Cum vreți să-l iubim? El este locul necazului nostru, al suferinței. Câmpul este locul suferinței lucrătorului. Cât privește dragostea, doar dumneavoastră, stăpânii țării, aveți putința de a o gusta. Nu aveți decât plăceri și desfătări pe acest pământ. Deci sunteți mai bine rânduit ca să-l iubiți cu voluptate. Nu noi.

Deodată, Haralamb oprește limuzina uriașă înaintea râului Ozana, care trece prin satul Chiralesa.

– Podul e rupt, domnule general, spuse Haralamb Halipan.

E palid. Mașina trecuse pe acolo în urmă cu aproape un ceas și podul era atunci în perfectă stare.

– Uitați-vă, domnule general, stâlpii podului sunt tăiați cu fierăstrăul.

Haralamb Halipan își face semnul crucii. Scoțându-și cascheta de brigadier, spune:

– Bogomil, domnule general, a tăiat stâlpii. Asta e.

– Fă cale-ntoarsă, Haralamb Halipan, și să ne întoarcem prin sat!, ordonă generalul.

– De ce să fi stricat Bogomil podul? De ce?, se întrebă Haralamb dând marșarier.

– Nu el. Dacă tu crezi că Bogomil, după ce a furat unsprezece milioane, se plimbă cu ele, distrându-se, stricând poduri, ești chiar naiv, sărmane Halipan. Bogomil a rupt-o la sănătoasa pentru a se ascunde cu milioanele sale... Nu el a retezat stâlpii. Poate că podul s-a sfărâmat din pricina apelor, din cauza furtunii.

– Nu, piciorul e retezat. Veniți să vedeți dacă nu mă credeți. Bogomil l-a tăiat. Nimeni nu ar fi avut curajul să facă una ca asta. Nimeni în afară de el. Lui nu-i e teamă de nimic.

– Și de ce-ar fi făcut-o?, întrebă generalul. Gândește omenește, Halipan, măcar o dată în viața ta. Bogomil nu câștigă nimic retezând stâlpii podului. Ne întoarcem prin sat, fără chiar să facem un ocol. Atunci, lămurește-mă, de ce ar fi demolat podul dacă aceasta nu i-ar aduce nici un folos.

– Bogomil a demolat podul pentru că are un plan. Nu știu care, dar mi-e teamă. Căci știu că Bogomil lucrează mereu după un plan. Nu mai pot de frică.

Generalul vru să surâdă, dar nu reuşi. Şi lui îi era teamă, căci nu ghicea intențiile tâlharului. Stâlpii podului erau retezați, fără doar și poate. Prin urmare, trebuia să fie pe poziție. Logic vorbind, nu putea înțelege de ce Bogomil lucrase astfel. Obliga limuzina generalului să facă un mic ocol și să se întoarcă la castel trecând prin sat. La ce-i folosea? Era un mister. Generalul îl va înțelege însă îndată.

IV

Tâlharul depune o coroană la picioarele statuii

Generalul, în ciuda calmului său, este vădit iritat de incidentul legat de pod. Își aprinde o țigară ușor narcotizată. De fabricație specială, care-l ajută – în clipele dificile – să vadă viața în roz. De această dată fără efect însă. Își reproșează faptul că nu și-a luat escortă. Dar nu întâmpină nici o primejdie. Limuzina neagră urcă panta stâncoasă spre satul Chiralesa. O simplă schimbare de itinerar. Satul este alcătuit din treizeci ori patruzeci de case, răspândite pe versantul de miazăzi al muntelui. Fiecare casă are pereții văruiți în alb și un acoperiș de șindrilă ce pare argint. Satul Chiralesa e format parcă din cuburi de zahăr alb, aruncate din înalt pe platoul verde și înclinat al muntelui. În mijlocul satului se află biserica. Înaintea bisericii, pe de-a-ntregul de lemn, piața satului. În jurul bisericii, cimitirul, și îndată după aceasta „zidurile stăpânului". Astfel este numit gardul, înalt de doi metri, care înconjoară pe câteva zeci de kilometri domeniul generalului Dracopol. Pentru a ajunge la castelul despotului, drumul prin sat este mai scurt. Dar generalul nu o ia niciodată pe acolo. Preferă să treacă podul, luând-o pe drumul de jos. Sunt ani de când

generalul n-a mai trecut prin sat. Când era tânăr, i se întâmpla de multe ori s-o apuce pe acolo. Pentru a se uita după fete. Ieșea din castel călare, urmat de credinciosul său Haralamb Halipan. De cum zărea o siluetă de femeie la marginea pădurii ori în poiană, o urma la pas. Exact ca la vânătoare. Era ușor să vadă, chiar de departe, care era vârsta femeii, după părul acesteia. În ținut, fetițele au părul despletit, adolescentele poartă părul strâns cu fundițe colorate, cu o floare la ureche ori în păr; tinerele au pe cap un mic batic alb, roșu ori albastru, întotdeauna culori vesele; femeile căsătorite au capul acoperit cu un batic alb. Fecioarele au fruntea liberă; femeile căsătorite au fruntea acoperită. Cât despre femeile mature, acestea poartă un batic de culoare închisă, înnodat la ceafă, ascunzându-le fruntea și urechile. Femeile în vârstă poartă basma strânsă sub bărbie, urechile și fruntea fiind acoperite. Generalul, pentru a se liniști, își aduce aminte de aceste lucruri, căci sunt amintiri plăcute pentru el. Când era adolescent, nu îndrăznea deloc să se lege de femei. Haralamb l-a sfătuit să le ia cu de-a sila. Astfel, de cum vedeau de departe, cu binoclul, o femeie, porneau la galop. Femeia era trântită la pământ cu forța, ca un vânat, cu ajutorul lui Haralamb. Nici o femeie din ținut n-ar fi îndrăznit vreodată să facă plângere pentru viol. Dacă nu mai putea îndura suferința, își lua viața, aruncându-se într-o fântână. Dacă nu se sinucidea, își tăinuia rușinea. Dacă agresorul ar fi fost un băiat de țară, femeia agresată ar fi putut să repare un astfel de rău, forțându-l pe băiat să o ia de soție. Dar nu se putea cere aceasta stăpânului Dracopol. În zadar să vorbești despre una ca asta. Nu rămânea decât să-și poarte rușinea în taină. Stăpânul

Dracopol, bine sfătuit de Haralamb Halipan, ştia deci că putea să violeze toate femeile din ţinut fără nici o urmare care să-i pricinuiască vreo supărare. Nimeni nu s-ar fi plâns. Şi el nu a dat înapoi de la aceasta. O singură femeie i-a ţinut piept: Taina Chiralesa. Dar ea nu era o femeie din ţinut. Era o fată venită din Răsărit. Câtă vreme a fost tânără, ori tânără căsătorită, a fost mai puternică decât Dracopol şi valetul său Halipan. Ea i-a biruit. Însă soţul ei, caporalul Miron Chiralesa, a murit ca erou pe front. În ziua în care, la Chiralesa, a fost inaugurată statuia caporalului erou, Taina, văduva de război, s-a oferit ea însăşi să devină ibovnica generalului. Taina Chiralesa, văduva de război, soţia caporalului mort pentru a o salva pe regină, are chiar un copil, un bastard, care seamănă leit cu generalul. Dar ea nu vorbeşte despre asta. În acelaşi timp, a devenit amanta tuturor bărbaţilor. Fata satului. Generalul îi păstrează o foarte frumoasă amintire. Şi când ea vine la el, o primeşte. Căci Taina este singura femeie din sat care vine la castel. Ea se comportă aici ca o ibovnică. Casa sa se află în faţa bisericii şi a statuii de piatră a soţului ei, salvatorul reginei; e o casă cu acoperişul de paie, singura casă cu acoperişul de paie de pe întreg muntele. Soţul o construise pentru femeia lui; lăsase de-o parte şindrila şi o acoperise cu paie, pentru că Taina spunea că în ţinutul ei din Răsărit casele au acoperişul de paie. Cu binoclul său, generalul priveşte casa cu pereţi albi, cu acoperişul de paie, cu ferestrele pline de flori roşii, în timp ce maşina urcă; uşile sunt închise, la fel ca toate uşile tuturor caselor. Cum este sărbătoarea Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul, toată lumea e la biserică. Satul e pustiu. De departe, statuia caporalului Chiralesa, în picioare,

cenușie, cu casca de fier, este la fel de înaltă precum casa sa cu acoperișul de paie. Și ea pare lipită de casă. Trebuia să fi fost totuși nespus de greu să îndure, ca tânără femeie, abia căsătorită. I s-a luat soțul și a fost trimis la război; în schimb, i s-a adus un soț, în mărime naturală, de piatră, care a fost așezat în fața ferestrei. Dar nu se putea face altfel. Se cuvenea să fie așezată statuia eroului național în piața satului între casa sa și biserică... Fiul Tainei și al caporalului s-a născut după plecarea acestuia la război. Copilul, Serafim Chirale-sa, nu l-a văzut niciodată pe tatăl său în carne și oase, doar în beton și piatră. Era fiul unci statui.

Limuzina oprește în piața satului,

– Domnule general, o coroană cu o panglică lungă e agățată de gâtul statuii, spuse Haralamb Ilalipan.

– Să mergem să vedem ce scrie pe panglică!, ordonă generalul. Copiii de la școală au pus coroana. Nobil sentiment patriotic...

Haralamb Halipan coboară, se apropie de statuie, privește coroana și pe soldatul de piatră. Apoi, aleargă ca și cum ar fi văzut pe diavolul către general.

– Bogomil a pus coroana, domnule general.

– De unde știi că Bogomil?

Generalul privește cu binoclul. Nu vede însă inscripția.

– Nu știi să citești! Cine ți-a spus că Bogomil?

– Pe panglică e crucea lui Bogomil. Crucea în cerc. Nu e nevoie să citești ca să recunoști emblema lui Bogomil.

– Arată-mi-o!, ordonă generalul.

Privește în jurul lui. Nu vrea să cadă într-o cursă. Poate că cineva dorește să fie forțat să coboare din mașina blindată pentru a-l ucide ori pentru a-l răpi. Își

pregătește pistolul. Nu e nimeni în jur. Ca și când satul ar fi fost abandonat. Haralamb Halipan sosește cu coroana de flori artificiale, luată de la gâtul statuii. Pe panglica neagră e scris cu caractere mari, aurite: *Caporalului Chiralesa, cea mai apropiată rudenie a sa, Bogomil*. Și crucea în cerc, emblema tâlharului.

– Ascunde această mizerie în portbagajul mașinii și dă-i bice, mormăi generalul.

Privește fără încetare în jurul lui. Nici țipenie de om. Nicăieri. Toate ușile sunt închise, toate ferestrele sunt închise.

– Ca să ne facă să vedem asta a distrus podul, spuse generalul. Ei bine, am văzut coroana! Și acum...? Ce-a câștigat Bogomil cu asta? Nimic.

– Coroana a fost pusă cu câteva minute înaintea sosirii noastre, domnule general, spuse Haralamb. Nimeni n-a putut s-o vadă. Toată lumea e la biserică. Suntem singurii care am văzut coroana lui Bogomil. Dar de ce a scris: „cea mai apropiată rudenie a sa”? Mama și tatăl caporalului Chiralesa au murit demult și el era unicul lor copil. În afară de soția sa, Taina, și de fiul lui, Serafim, nu avea nici o rudă pe pământ. De ce Bogomil a scris că este cea mai apropiată rudenie a caporalului Chiralesa?

– Nu Bogomil a scris asta, spuse generalul.

Prinse din nou curaj, căci limuzina nu mai avea decât câteva sute de metri până la poarta castelului. Pericolul unei capcane se îndepărta. A săvârșit o imprudență de neiertat ieșind fără escortă. Nu va mai face asta niciodată.

– E Bogomil, domnule general. A semnat cu pecetea sa. Nimeni n-are curajul să folosească pecetea lui Bogomil, crucea în cerc.

– Să mergem dară. E o glumă! Vom descoperi pe cel care a făcut-o. Nu Bogomil e cel care a așezat coroana. Tâlharul n-are nici chef, nici mijloace, să se țină de glume nesărate, mai ales în această dimineață, când mii de polițiști, de jandarmi și de soldați caută, scotocind fiecare metru de pământ... Tâlharul, ascuns în fundul vreunei peșteri, cu cele unsprezece milioane, tremură de frică, căci știe că de această dată noi am dezlegat toți câinii polițiști ai armatei.

Haralamb Halipan tace. Nu e de aceeași părere cu generalul. Îi este cumplit de teamă. Tremură din tot trupul lui ticălos.

– Sunt jandarmi peste tot, la fiecare pas. E adevărat, domnule general. Nimic de zis. Dar Bogomil e cel care a pus coroana. Tot el e cel care a rupt podul. Ca să vedem asta și să-și bată joc de noi. Căci Bogomil nu se ascunde niciodată. Știe toată lumea asta. Poate să treacă fără să fie văzut prin mijlocul soldaților.

– Are și puterea de a se face nevăzut?

– Nu, nu nevăzut! Dar el poate să treacă fără să facă zgomot și fără să lase urme. Chiar și pe zăpadă pășește fără să lase vreo urmă. Nu se știe cum face asta. Se poate ascunde, lipindu-se de pământ, până la a se face una cu acesta – până la a deveni asemenea pământului. Se aude că atunci când îi este greu, când este încercuit din toate părțile, se strecoară într-o crăpătură a pământului ori într-un bârlog și rămâne acolo nemișcat, fără să respire, fără hrană, fără apă, ca o stană de piatră, ceasuri și zile întregi. Soldații pot să meargă pe deasupra lui fără să-și dea seama. Intră într-o fântână și rămâne acolo, cu capul sub apă, ore întregi. Are plămânii atât de puternici, că n-are nevoie să respire ca noi, în fiecare clipă.

– E tot ceea ce poate să facă Bogomil al tău?, întrebă generalul. Nu te cred.

– El poate să se mai cațăre, ca o veveriță, pe cea mai înaltă creangă a copacilor și, lipindu-se de scoarță, să rămână nemișcat ceasuri întregi. Chiar și păsările se înșală și vin și se așază pe capul ori pe umărul lui, ca și cum ar fi de piatră... El e sigur cel care a demolat podul ca să ne forțeze să vedem coroana sa.

– Și de ce ar fi făcut asta?

– Ca să ne arate că e atotputernic. Că nu îi e teamă de soldați. Că o să facă și de aici înainte tot ce vrea. Ca să-și bată joc de dumneavoastră și să vă facă să turbați, domnule general. Și apoi, pentru a ne preveni că pregătește ceva. El dă de veste întotdeauna prin simboluri. Dar, oricât mi-aș bate capul, nu pot să înțeleg ce vrea să însemne coroana mortuară și cuvintele: *Caporalului Chiralesa, cea mai apropiată rudenie a sa, Bogomil.* Nu este rudă cu Chiralesa. Chiralesa n-are nici o rudă. Asta înseamnă, totuși, ceva. Și mi-e foarte frică, domnule general. În astfel de lucruri se ascunde un mesaj secret al lui Bogomil.

– Tâlharul se distrează pe seama voastră și pe neștiința voastră, cunoscând că peste tot și în toate voi vedeți mesaje secrete și oculte. Profită de asta ca să vă bage în sperieți.

– Tot ceea ce Bogomil face are mereu o noimă.

Lui Haralamb Halipan îi este teamă. I-a fost mereu teamă. Acum, are o mare avere. Din monede de argint. Fără familie și prieteni, nu are nici un viciu: nu bea, nu fumează, nu are patima femeilor, nici pe cea a luxului, nici a jocului, mâncarea bună îl lasă indiferent. Din cea mai fragedă copilărie, n-a fost zi de la Dumnezeu în care Haralamb să nu pună ban peste ban. Stăpânii sunt risipitori. Haralamb n-a cumpărat

niciodată ceva. Orice ban care i-a căzut în mână l-a pus deoparte. Și a primit grămezi. Bani de toate felurile și din toate timpurile. Are găleți pline de bani de aramă, de argint, de aur, de aluminiu. Totul e bun pentru el... Strânge orice şi pune deoparte; apoi își vâră comoara în oale de pământ ars, pe care le îngroapă, știind bine că nu le va dezgropa niciodată. Dar sunt ale lui... Astăzi, pentru prima oară în viața sa, Haralamb Halipan se hotărăște să cheltuie ceva. Și chiar o foarte mare sumă de bani. Căci intuiția lui de barbar, de om la mâna stăpânilor, de torționar îi spune cu precizie că ceasul pedepsei a sunat. Și pedeapsa îi vine prin Bogomil. Nu are nici un fel de îndoială în această privință. Face un jurământ solemn: să dăruiască trei clopote mari de aramă bisericii Sfintelor Albine din sat, dacă Bogomil se va face nevăzut din zonă, fără să-i facă vreun rău.

„Doamne, Tu Care știi că toată viața mea n-am cheltuit un sfanț și nu mi-am cumpărat nici încălțăminte, nici pâine, nici măcar o țigară, e prima oară când cheltui bani, acum, la cincizeci de ani. Și cheltui pentru biserica Ta. Scapă-mă de furia tâlharului Bogomil. Știu că vrea să mă tortureze și să mă ucidă. Scapă-mă de el. Și Tu o să ai trei clopote frumoase, care vor bătea pentru slava Ta."

Limuzina neagră merge pe lângă zidul stăpânului și intră repede în parcul castelului. Într-o clipită, fața lumii se schimbă. E ca și cum ai părăsi pământul ca să intri în cer. Căci aici, înlăuntrul zidurilor, este cu adevărat cerul, paradisul pământesc al stăpânilor. Mai întâi, o peluză verde de gazon, moale precum lăptuca, se întinde pe kilometri întregi. În depărtare, în mijlocul acestei întinderi de verdeață, se ridică castelul alb,

precum zăpada, cu turnuri dantelate de piatră și o scara de marmură albă, care strălucește precum pietrele prețioase. Ca o oglindă, aproape de castel, e lacul; un lac cu apa mai curată decât cristalul. În jurul lacului, păuni, păsări aduse din țările calde, flori rare, arbuști. Toate aleile, acoperite cu pietriș mărunt aurit, par pământuri de aur. Însă în spatele acestui paradis se află infernul. Căci, în clipa în care limuzina intră în curte și merge pe dalele aurite, se aud lătrături cumplite de câini. Acești câini-lup veritabili provin din crescătoria castelului și sunt născuți din încrucișarea lupilor adevărați cu câinii. Ei sunt hrăniți doar cu carne crudă. Și nu văd niciodată chip de om. Generalul susține că dacă i-ar lăsa în parc ar putea să oprească o divizie înarmată timp de mai multe ceasuri. Din când în când, generalul dezleagă câinii săi și, în acele zile, castelul este înconjurat de zeci și zeci de guri roșii, ca de niște flăcări vii. Câinii-lup sunt acum închiși în cuștile lor, în spatele castelului, nefiind la vedere. Dar se aud, ca și când lătrăturile de dragoni ale acestora ar veni din străfundul pământului.

Limuzina se oprește în fața treptelor de marmură. Generalul Dracopol urcă repede scara. Pintenii sună precum clopoțeii. Este hotărât să angajeze împotriva tâlharului Bogomil o luptă plină de dârzenie, o luptă pe viață și pe moarte. Căci generalul Dracopol n-a îngăduit niciodată cuiva să-și bată joc de el. Și Bogomil își bate joc de el, surpând podul, obligându-l să facă ocoluri și agățând acea coroană stupidă pe monumentul marelui erou național, caporalul Miron Chiralesa, salvatorul reginei. Generalul Dracopol va pedepsi aceste ofense. Cu pumnul lui de fier, care zdrobește fără milă.

V

Ordin de a-i lua ca ostatici pe toți locuitorii din Chiralesa

La ora unsprezece, curtea castelului din Chiralesa e plină de mașini militare. Autocarul atacat a fost condus în fața scării uriașe de marmură, împreună cu pasagerii și dovezile. Comandanții unităților și șefii poliției, vreo doisprezece oameni, s-au strâns în marele salon al palatului. E o uriașă și splendidă sală de bal, la fel de vastă precum o sală de teatru, cu o masă mare de marmură, cu scaune tapițate cu spătar înalt. Generalul Dracopol, mai slab, mai nervos decât dimineață, intră, și toată lumea se ridică. Generalul se așază în mijloc, pe un scaun precum cele ale președinților de tribunal. Comandat chiar de el. Ceilalți, consilieri doar cu numele, nu au dreptul să-i dea sfaturi, nu trebuie decât să asculte și să execute.

– Haralamb Halipan, adu-mi coroana! S-o vadă și acești domni!, ordonă generalul.

În timp ce Haralamb Halipan, îmbrăcat ca întotdeauna în uniforma sa, lucrată dintr-un vechi costum al stăpânului, aduce coroana mortuară din flori artificiale, luată de la statuia caporalului Chiralesa, generalul spune:

– Domnilor, întorcându-ne de la locul atacului, am aflat podul tăiat pe râul Ozana. Stâlpii au fost retezați.

l' lucrarea tâlharului ori, mai precis, a unuia dintre complicii săi. Căci e sigur că tâlharul are lucruri mai grabnice de făcut decât să reteze picioare de pod. Am făcut cale-ntoarsă și am ajuns la castel prin sat. Voi cu toții știți că eroul principal al marelui război este unul dintre oamenii mei, caporalul Chiralesa, care a luptat sub comanda mea. Văduva și orfanul lui trăiesc aici. Povestea caporalului Chiralesa se află în toate cărțile de școală, în toate manualele, în toate calendarele. La propunerea mea, regina a hotărât să-i înalțe un monument acestui erou, aici, în satul său natal, în fața casei lui acoperită cu paie și în fața bisericii. Toți acești munți sunt săraci eroi... Miron Chiralesa este singurul erou din ținut. Noaptea, de unul singur, și-a dat viața pentru a o salva pe cea a reginei. Ei bine, tâlharul întinează slava noastră, mândria noastră, pe reprezentantul nostru, venind aici și agățând o coroană la gâtul vestitului erou. Și banditul se dă drept rudenie a eroului. Or, caporalul nu are nici o rudă. Această faptă a tâlharului mă tulbură mai mult decât furtul milioanelor și decât atacul asupra autocarului. Căci, pentru un om, mai mult decât aurul, mai mult decât toate, ceea ce contează cel mai mult e patriotismul. A întinat memoria eroilor noștri, memoria caporalului Chiralesa, și statuia sa în mărime naturală. Această faptă, săvârșită de dimineață de tâlhar ori de complicii săi, mă umple de furie. Surpi podul ca să văd în mijlocul satului sacrilegiul comis la doi pași de castelul meu. Ei bine, am văzut! Căpitane Pelhivan, și tu, căpitane Marțian, încercuiți-mi satul Chiralesa, arestați-i pe toți locuitorii, spuneți-le că sunt ostaticii mei și că nu-i voi pune în libertate, pe ei, pe soțiile lor și pe copiii lor, decât dacă-mi vor mărturisi cine

a surpat podul de peste râu și când. Trebuie să spună cine a agățat pe statuia caporalului Chiralesa coroana cu numele tâlharului și când. Arestați-i pe preot, pe dascălul școlii, pe prunci, pe toată lumea. Dacă cineva îndrăznește să fugă, aveți ordin să trageți. In numele regelui. Dumneavoastră, comisare Stratilat, și dumneavoastră, comisare Topor, cercetați coroana. Dați de negustorul care a făcut-o și cereți de la el să ne spună când și cui a vândut-o. Căci numele lui Bogomil este scris cu litere de tipar. Un tipograf a făcut asta. Arestați-i pe toți tipografii, pe toți negustorii de coroane mortuare și pe toți funcționarii de pompe funebre. Trebuie să vorbească. Căci să îngădui unui tâlhar să-și bată joc de eroii noștri naționali e o rușine. Nu avem dreptul să trăim sub soare dacă ne îngăduim o astfel de faptă.

Vă ordon să fiți duri, fără milă, căci este vorba de o treabă gravă! Un popor fără onoare, fără respect pentru morți și eroi este un popor sfârșit. Executați ordinele mele! Acum, să trecem la afacerea legată de autocar. Să fie aduși martorii, unul câte unul. Și să se depună corpul delict în fața noastră, Halipan. Să se aducă valiza blindată.

Nimeni nu spune nimic, căci generalul n-a întrebat ceva pe cineva. E în mijlocul lor, îl privesc. Generalul Dracopol e îmbrăcat ca un manechin într-o vitrină, impecabil. Are mâinile albe cu degete lungi, ca de mandarin. Butoanele manșetelor din aur, cu efigia împăraților bizantini, sunt butoane autentice, ce vin din Bizanț, vechi inele cu pecete, prefăcute acum în butoni de manșetă. Port-țigaretul de aur vine și el din Fanar. A aparținut unui sultan ori unui pașă. Totul este strălucitor și fastuos atât la general, cât și în jurul

său. Un lux și o splendoare pe care nu le-a dobândit într-o singură viață, ci de-a lungul veacurilor, la umbra sultanilor, a împăraților, a dictatorilor, la umbra birourilor companiilor petroliere, a serviciilor secrete, englezilor și altora... Familia Dracopol, strămoșii săi, trăiesc de veacuri în România, dar ei nu sunt români. Trăiesc și aparțin țării așa cum spectatorii dintr-o lojă aparțin lumii teatrului. Au în grijă țara și o diriguiesc cu ajutorul cravașelor, armelor, manșetelor albe. Semnează ordine. Niciodată nu se ating de ceva: ordonă, cu gesturi elegante: „Împușcați-l, dragul meu!" „Ucideți-l, prietene!" „Spânzurați-l, scumpule!" „Luați-i gâtul! Decapitați-l..." Sunt satrapi orientali, despoți asiatici. În fața lor, nimeni nu îndrăznește să spună ceva. Acum, generalul Dracopol e înconjurat de o echipă de specialiști, care au studiat totul în materie de criminalistică; care au diplome de ofițeri și de polițiști. Se înconjoară de aceștia precum sultanul e înconjurat de savanți. Aceasta însă este doar de decor. Generalul nu consultă pe nimeni. Nu cere părerea nimănui. Ceilalți sunt acolo pentru a-l urma și a-l aproba. Și pentru a le fi frică de el. Căci, dacă te îndoiești că tâlharului îi e frică de generalul Dracopol, e sigur că colaboratorilor săi le e frică cu adevărat de el. Tremură mai mult decât Bogomil în timpul acestei anchete, desfășurată la ordinele despotului-general... Teama domnește în castelul despotului de la Chiralesa. În această stare de angoasă se va desfășura ancheta în privința prinderii tâlharului Bogomil.

VI

Interogatoriul primului martor: șoferul autocarului

– Haralamb, să intre primul martor! M-am hotărât să încep cu Ion Opincă, șoferul autocarului.

Adaugă, având-ı în vedere pe ofițerii și polițiștii care sunt așezați lângă el, în jurul mesei de marmură, pe scaune tapițate:

– M-am decis să conduc interogatoriile, din aceleași motive care fac ca pe câmpul de bătălie să fie trimise patrule în teritoriul inamicului. Cel care cunoaște inamicul, cel care a primit informația exactă, e ca și cum ar avea deja victoria. Sper să aflu ceva despre bandit. Face ravagii de șapte ani și nu se știe nimic exact despre el, nici despre înfățișarea sa, nici despre felul lui de a lucra, nici despre obiceiurile sale. Nimic precis, doar legende. E prima oară când în această privință vom desfășura o anchetă bazată pe știință. Trebuie să obținem un portret exact al tâlharului, să avem o idee precisă asupra modului lui de a acționa. Date sigure asupra obiceiurilor, slăbiciunilor, trăsăturilor caracteristice, relațiilor sale. Sunt elementele pe care cea mai simplă dintre anchete trebuie să le menționeze. Iar noi n-avem nimic. Nimic, după o urmărire de șapte ani!

– Intră Ion Opincă, domnule general, spuse Haralamb Halipan, deschizând ușa salonului.

Șoferul intră cu capul plecat. E un om în jur de cincizeci de ani, îmbrăcat în costum bleumarin de feroviar și cu caschetă. Autocarul aparține Căilor Ferate. Opincă e nespus de timid. Îi e teamă. E tulburat. Ceea ce s-a întâmplat îl deprimă, ca și cum ar fi fost greșeala sa. E sigur că va fi suspendat, concediat, pedepsit. Cei săraci sunt mereu vinovați. Vinovați chiar de cataclisme, de cutremure de pământ, de secetă. Nenorocirea vine întotdeauna din pricina unui sărac. Ion Opincă știe din experiență că va fi făcut răspunzător de atac și e hotărât să se apere. Nu cu speranța de a fi achitat, ci doar pentru a fi pedepsit cât mai puțin cu putință. Căci pedeapsa e de neînlăturat. Se prezintă, nu pentru a spune ce a văzut, nu pentru a da mărturie, ci pentru a se apăra. Știe că directorul său va fi foc și pară pe el. La fel și generalul. Căci, în fond, el, Ion Opincă, conducea autocarul la întâlnirea cu tâlharul. Dacă nu ar fi pus mâna pe volan și nu ar fi condus autocarul pe drumul de Chiralesa, Bogomil nu l-ar fi atacat.

– N-ai făcut armata?, țipă generalul Dracopol, în timp ce șoferul se opri în fața lui pe parchetul lucind precum oglinda. N-ai fost soldat? Nu știi să iei poziția de drepți în fața unui general al armatei române?

– Ba da, domnule general, spuse Ion Opincă.

E cumplit de dur pentru el, feroviarul, să stea în poziție de drepți. În timpul celor douăzeci și cinci de ani de serviciu la Căile Ferate, i s-a ordonat un singur lucru atunci când intra în biroul direcției. Trebuia să-și dea jos căciula. Apoi, trebuia să se încline, să-și aplece coloana, să privească vârful pantofilor săi, să nu ridice niciodată ochii, nici să-i privească în față pe directori, pe șefi, pe administratori. Acum, i se ordonă

altfel, să stea drept. Își îndreaptă coloana, dar este o poziție care i-a devenit penibilă și aproape anormală, atât de mult s-a obișnuit să rămână aplecat, umilit, supus, ca un adevărat ceferist.

– Da, domnule general. Am făcut armata. Și războiul. Cinci ani de război.

– Cum te cheamă? Câți ani ai? Unde locuiești? Unde te-ai născut și la ce dată?

– Am cincizeci de ani, domnule general. Sunt născut în Țara de Jos, la Bârlad. Sunt văduv. Fără copii. Locuiesc la căminul ceferiștilor din Pașcani.

– Îl cunoști pe tâlharul care a atacat autocarul tău?

– Îl cunosc, domnule general. M-am uitat la el tot timpul când fura.

– Nu l-ai mai văzut mai înainte vreodată?

– Nu, domnule general.

– Ești sigur că nu l-ai mai văzut vreodată? Printre pasagerii tăi, de pildă?

– Nu l-am văzut niciodată, domnule general. E un chip pe care dacă-l vezi o dată nu-l mai uiți.

– Ai declarat căpitanului Pelhivan că mergeai foarte încet, din pricina drumului, care era plin de gropi și stricat. Apoi, ai văzut bradul doborât de-a latul drumului. Atunci ai încetinit și mai mult, gata să oprești. Ai spus că în acea clipă tâlharul a ieșit din pădure, a deschis ușa și s-a urcat în autocar, cu revolverul în mână, fără să fie observat de cineva.

– Așa a fost, domnule general. Toți călătorii pot să confirme asta. Tâlharul a țipat îndată: „Sunt Bogomil. Nimeni să nu miște! Mâinile sus!”

– Și v-ați supus cu toții?

– Da, domnule general.

Ion Opincă își dă seama că i se reproșează aceasta. Adaugă:

– Ne-am supus, domnule general, fără să stăm pe gânduri. N-aveam timp să ne gândim. Dacă m-aș fi gândit, desigur, n-aș fi făcut asta. Dar am ridicat mâinile fără să vreau, din instinct. Omul a țipat aproape de mine. Totul a fost atât de neprevăzut! Și apoi, avea două revolvere întinse spre mine și spre ceilalți.

– Ați ridicat, așadar, mâinile de teama lui Bogomil. V-a băgat în sperieți!

– Nu, domnule general.

– Nu v-ați speriat?

– Nu. Când a spus: „Sunt Bogomil”, nu ne-a mai fost teamă. La început, da. Dar, după aceea, nu. Știam că Bogomil nu face rău.

– Acest tâlhar devalizează de șapte ani Tezaurul de stat și tu susții că nu face rău?

Ion Opincă își dă seama că e pierdut. A săvârșit o mare prostie spunând asta. Nu va mai fi niciodată ceferist. Încearcă să dreagă lucrurile:

– O, da, face rău! Un rău mare! Dar nu săracilor.

– Banii Tezaurului nu sunt și banii săracilor?

Ion Opincă lasă capul în jos. Țara e împărțită în două: pe de o parte, stăpânii, care au totul, puterea, poliția, armata, justiția, pământul; și, de cealaltă parte, cele douăzeci de milioane de români care nu au nimic: nici putere, nici justiție, nici dreptul la cuvânt, nimic. Că banii din tezaur aparțin săracilor, cu aceasta Ion Opincă nu poate fi de acord. Nici de teamă, nici ca să facă pe plac, nici ca să scape de tortură. Nu. Nu se poate spune asta. Tot ce există pe pământ românesc și sub pământul românesc aparține stăpânilor și satrapilor fanarioți.

Pentru prima oară în viața sa, Ion Opincă își dă seama că, dacă spune contrariul, pământul se va des-

chide și iadul îl va înghiți. Nu răspunde. Strânge din dinți. Generalul îi pune atunci o altă întrebare:

– Descrie-mi chipul tâlharului care v-a atacat. Era foarte aproape de tine. Îi atingeai umărul. Cum este acest Bogomil? Fă-mi portretul lui.

Deodată, chipul lui Ion Opincă se luminează. Ridurile suferinței, fricii și mizeriei dispar. Fața lui se face mai albă. Căutând cuvinte ca să-l descrie pe Bogomil, se îndreaptă. Opincă, ceferistul, este născut la câmpie, în Țara de Jos. Nu este un muntean din Petrodava, e un om aplecat. Acum e drept. Dacă era așezat, s-ar fi ridicat în picioare. Pentru a-l descrie pe Bogomil: din respect... Își caută cuvintele. Și iată-l din ce în ce mai drept, precum un brad. Trage aer în piept. Pare acum un om de la Petrodava, țintit drept în pământ. Fără a mai fi aplecat, precum proletarii, devine mai curajos, mai inteligent. Nu-i mai e teamă, căci, vorbind de cer, ridici capul. Și, vorbind de Bogomil, el prinde curaj, devine bărbat, stă drept. În toată țara, cei care povestesc despre faptele lui Bogomil sunt viteji, chiar și lașii. Cei aplecați, cocoșații, rahiticii se îndreaptă. Cei răgușiți capătă dintr-odată o voce mlădioasă. E în firea lucrurilor aceasta. Vorbind de reptile, de moluște, de cârtițe, vorbești cu voce joasă, cobori tonul. Însă, vorbind de un leu, ochii îți scapără, vocea devine ca de tunet și capeți îndrăzneală în trup. Devii mândru. Îți înalți capul.

– Ai auzit ce te-am întrebat? Descrie-mi-l pe tâlhar!

– E frumos, domnule general, spuse Ion Opincă.

Și ochii îi strălucesc precum două faruri, noaptea, pe calea ferată.

– Bogomil e foarte frumos. E tânăr, e puternic, drept ca o lumânare. Îi stă bine, e elegant, domnule general. Seamănă cu Arhanghelul Mihail.

Sunt adevăruri care, fiind mai mult decât evidente, ies din străfundul inimii așa cum lava țâșnește dintr-un vulcan. Vin la lumina zilei spontan, fără a te îngriji de luare-aminte, de rațiune, de pagubele pe care le produc. Exact precum lava vulcanilor: sfărâmând totul, arzând totul.

– Nu te-am întrebat de părerile tale, spuse generalul, nu te-am întrebat dacă e frumos ori e urât. Ce talie are tâlharul? E înalt, scund, brunet, blond, gras ori slab? Asta te-am întrebat.

– E înalt, domnule general, foarte înalt și foarte drept. Chipul lui e alb, nespus de alb, părul e negru și lung și îi cade pe gât.

– Cum era îmbrăcat?

– E foarte elegant, domnule general. Poartă o cămașă de borangic alb ca neaua, cu dantelă în jurul gâtului și încheieturilor. I-am văzut bine mâinile când își îndrepta revolverele asupra noastră. Are mâini albe, mâini care n-au ținut niciodată plugul, cu degete lungi și fine.

– Deci, după mâini, Bogomil n-ar fi un țăran?

– Nu, domnule general. Bogomil nu e un țăran. E un om mare.

– Te-am întrebat cum era îmbrăcat.

– Purta un suman negru – de stofă foarte fină, cu căptușeală de catifea verde și găitane, un brâu de piele neagră, lat de vreo douăzeci de centimetri, cu buzunare, nasturi auriți și ornamente. La brâu avea două cuțite cu mânere de argint ornamentate, foarte frumoase. Cuțite turcești. Am văzut bine toate astea, căci a rămas o clipă foarte aproape de mine. Avea două revolvere militare. Unul în mâna stângă și unul în mâna dreaptă. La gât avea o armă automată, ce îi atâr-

na pe piept și două cartușiere. Purta ițari, era încălțat cu opinci. Când vorbea, își arăta dinții: albi, drepți, precum perlele. Nici o femeie nu are dinți atât de frumoși. Era bine ras și mirosea frumos, ca un om nespus de prosper. Se spune, de altfel, că se spală cu apă caldă ceasuri întregi înainte de a ataca. El își pune atunci lenjerie curată și cele mai frumoase haine, căci știe că, dacă este ucis în timpul atacului, jandarmii nu-l vor spăla și nu-i vor pune o cămașă curată înainte de a-l arunca în mormânt. Și el vrea să se arate ca un creștin înaintea lui Dumnezeu, cu haine curate, ras și cu părul retezat. Se știe, de asemenea, că se spovedește, se împărtășește și că postește o zi și o noapte înainte de a ataca.

– Nu te-am întrebat ce se spune, ci ce-ai văzut și ce-ai auzit cu ochii și urechile tale.

– I-am auzit glasul, domnule general. Vorbește foarte mlădios, cu o voce hotărâtă, dar nu aspră, o voce ca de vioară.

– Cum a furat banii?

– Noi am coborât cu toții, și el a rămas singur în autocar. L-am văzut îndreptându-se spre bancheta din spate. A deschis valiza poștală și a început să ia de aici pachete unul după altul și să le pună într-o traistă ce o avea agățată sub suman, pe umărul stâng.

– Cum a deschis valiza?

– Într-o clipită, domnule general. S-a apropiat și valiza s-a deschis.

– Ai văzut dacă tâlharul a deschis cu o singură cheie sau cu două chei?

– Bogomil n-avea deloc chei, domnule general. A deschis fără cheie. Bogomil n-are niciodată nevoie de chei ca să deschidă încuietori. Are iarba fiarelor la mână, în carne, domnule general.

– Nu te-am întrebat asta... După ce a umplut traiștele ce-a făcut?

– A închis valiza și a coborât. Ne-a zâmbit și ne-a spus: „Călătorie plăcută, prieteni!” Apoi s-a oprit. A ezitat o clipă. S-a întors, s-a apropiat de noi, a mângâiat fetița profesorului pe obraz. Cu mâna stângă a luat din buzunarul de la brâu un ban de aur și i l-a dat fetiței. „Ca amintire de la Bogomil, a spus. Să-ți faci din acest ban inelul de logodnă când vei fi mare.” Apoi, Bogomil, dintr-o mișcare, a sărit șanțul ca o căprioară și s-a pierdut în pădure. Într-o clipită. Fără să facă zgomot. E tot ce am văzut, domnule general. Adevărul curat.

– Cât a durat atacul?

– Câteva minute, domnule general. Mai puțin de cinci minute. Să zicem cinci, dar nu mai mult.

– Tu spui, așadar, că tâlharul are puterea tainică de a deschide încuietorile și că ai văzut aceasta cu ochii tăi, că el a deschis valiza fără chei?

– Da, domnule general. L-am văzut cu toții. Cu toții. Știam că Bogomil are o astfel de putere. Dar acum, noi am văzut cu ochii noștri minunea.

– Haralamb Halipan, cheamă gărzile! Să fie pus în lanțuri!, ordonă generalul. Și să fie ținut la secret, fără pâine și fără apă. În ghețărie, în mamelonul de gheață.

– N-am făcut nimic, domnule general!, spuse Ion Opincă, ceferistul.

Se făcu dintr-odată mic, cocoșat și bătrân, la fel ca atunci când intrase. A devenit într-o clipită un bătrân, un om căzut în mizerie. În timpul în care a vorbit despre Bogomil, Ion Opincă strălucea de frumusețe. Acum, căzuse din nou în condiția lui proletară, de om

oprimat, ținut în robie. Repetă fără încetare, știind, totuși, că nimeni nu mai era atent la ceea ce spunea: „N-am făcut nimic, domnule general. N-am vorbit nimic rău." Lucrătorul la căile ferate plânge.

– E un sperjur, un martor mincinos, spuse generalul. Pentru asta îl arestez, îl pun în lanțuri și-l țin la secret. Îl voi trimite la ocnă, căci minte. A dat mărturie mincinoasă.

– N-am mințit, domnule general! Vă jur că n-am mințit!, gemu Ion Opincă, întorcându-se.

– Ai spus lucruri care nu există decât în basme. Nimeni din lume nu are puterea pe care tu i-o dai lui Bogomil și pe care spui că ai văzut-o cu ochii tăi. Povestești asta ca să încurci țițele anchetei, pentru a-i da tâlharului o șansă de scăpare. E o mărturie mincinoasă și complicitate la atacul armat la drumul mare... Iată de ce te arestez. Te voi trimite la ocnă pentru tot restul vieții. Ofensezi pe rege și autoritățile aducând mărturii mincinoase într-un moment atât de grav.

Gărzile îl iau pe șofer.

Tremurând de furie, generalul spune colaboratorilor:

– Bogomil e frumos, Bogomil e înalt, Bogomil miroase frumos, Bogomil e elegant, Bogomil are puteri tainice, Bogomil îmbrățișează copiii. Toate aceste legende aiuritoare, minciuni și superstiții trebuie să înceteze. Cei care continuă să se cramponeze în legende și povestesc baliverne vor fi puși în lanțuri. Și asta îi va vindeca. Facem aici o anchetă polițienească. În știință nu e loc de mituri. Să fie aduși cei doi militari care escortau valiza!

VII
Tâlharul Bogomil descris de soldați

Sunt aduși în sală cei doi soldați de douăzeci de ani care au însoțit valiza cu milioanele. Intră cu capul plecat, plini de umilință. Nu s-au ras. Au fost treziți pe la ora cinci dimineața de telegrafist. Au fost scoși din așternut, întinzându-li-se ordinul de a pleca în misiune. Nu li s-a permis să se radă, nici să se spele. Au părul în dezordine, le e foame, le e sete și somn. Sunt tulburați, neliniștiți de ceea ce s-ar putea să li se întâmple. Au cătușe la mâini și li s-au confiscat șireturile și centurile. Toți nasturii de la uniformă le-au fost tăiați. Așa cere regulamentul militar. De îndată ce un soldat este pus în stare de arest, trebuie să i se taie toți nasturii, de la tunică, de la pantaloni, de la chilot și de la cămașă. Originea misterioasă a acestei măsuri ar trebui căutată în arhivele secrete. Se poate ca soldații duși la arest să nu-și ia pedeapsa în serios câtă vreme mai au încă un singur nasture. Se pare că culmea demnității militare se află în acești nasturi, chiar și în cei de la chilot. Ori poate că soldații închiși se folosesc de nasturii lor pentru a juca biluțe. Tăindu-le toți nasturii, sunt privați de una dintre cele mai mari distracții militare. Sau poate că îi mănâncă. Și astfel, ei nu mai suferă rigorile detenției. În orice caz, nu s-a văzut niciodată vreun militar care să se fi

sinucis în închisoare înghițind un nasture de la tunica sa ori de la cămașă – prin urmare, nu pentru a fi feriți de sinucidere se ia o asemenea măsură. Poate Statele Majore au băgat de seamă că această pedeapsă ar fi egală cu tăierea limbii ori cu tăierea capului soldatului. Îți poți da seama acum: cei doi militari – desigur, din pricina lipsei nasturilor – sunt răi. Mai răi decât cele mai mari haimanale.

Se pare că toată gloria militară stă în acești nasturi. Din această cauză, toate armatele recurg la o astfel de măsură. La apogeul lor, armatele europene ale habsburgilor, ale lui Napoleon, ale Kaizerului au depășit numărul de o sută de nasturi per ofițer. Soldații care escortau valiza nu mai aveau acum nici unul. Din această cauză, ei nu mai aveau deloc aspect de militari. În salon, uniformele lor noi sunt asemănătoare celor ale santinelelor care îi încadrează. Dar, fără nasturi, par de un alt soi. Dacă Adam ar fi fost militar, după păcat, Dumnezeu n-ar fi fost nevoit să-l izgonească din paradis, ci ar fi trebuit să-i interzică, pur și simplu, să poarte nasturi, deoarece pentru un militar a pierde nasturii este mai rău decât a pierde paradisul.

Cei doi soldați se numesc Filimon Otavă și Ion Boboc. Sunt foarte urâți. Din pricina lipsei nasturilor. Căci militarii sunt precum cutiile de conserve. În vitrină, cu etichete, ele sunt mai frumoase decât un peisaj câmpenesc. Dar, odată deschisă, cutia de conserve este cel mai urât dintre lucruri și cel mai de nefolos. Așa sunt militarii. Fără nasturi, ei au pierdut totul. Ei care – mai înainte – erau atât de strălucitori cu nasturii și galoanele lor.

– Voi sunteți cei doi prăpădiți de soldați care s-au lepădat de jurământul lor?, întrebă generalul.

Cei doi arestați, înfricoșați, își ridicară capul. S-au trezit dintr-odată. Se privesc. Acuzația nu poate să-i vizeze pe ei. Pot fi acuzați de orice. Ca militari, ei trebuie să dea mereu dreptate comandantului lor. Dar a fi acuzați de încălcarea jurământului – una ca asta nu se poate! Aceasta nu i s-a întâmplat niciodată vreunui român, de când există acest popor pe pământ. Românii au săvârșit toate păcatele, la fel ca toți oamenii. Poate că au păcătuit chiar mai mult. Dar există un păcat ce nu poate fi niciodată săvârșit de vreun român: apostazia. Lepădarea de Dumnezeu este pentru român ceva de neconceput. Un român poate păcătui în fața lui Dumnezeu, poate fi vinovat de toate păcatele neînchipuite; el nu se poate lepăda însă de Dumnezeu. Apostazia este necunoscută în România. Ei pot striga la cer: „Noi n-am păcătuit niciodată împotriva Luminii!"

– Răspundeți generalului vostru. Voi sunteți cei doi călcători de jurământ?

– Nu, domnule general!, răspund cei doi militari în același timp.

– În ziua în care ați îmbrăcat uniforma, ați jurat pe cruce să luptați până la victorie ori până la moarte. Ați jurat ori ba?

– Da, domnule general.

– Și în această dimineață, când ați văzut tâlharul, ați aruncat armele si ati ridicat mâinile?

– Nu, domnule general, spuse Ion Boboc. N-am văzut tâlharul. Dacă l-am fi văzut, ne-am fi luptat cu el până la biruință ori până la moarte, după cum am jurat. Nu l-am văzut însă. Ne uitam la copacul care bara drumul. Toți călătorii din mașină se uitau la el. Când l-am văzut, Bogomil era deja în autocar, cu cele

două pistoale îndreptate spre noi. Nu puteam să mai luptăm. Dar, dacă am fi avut timp, domnule general, ne-am fi luptat cu el ca niște lei. Vă jurăm, domnule general! Spunem adevărul.

– Vai de capul vostru, lașilor, călcătorilor de jurământ, trădătorilor! Dacă măcar ați fi luptat... Dacă v-ați fi arătat atunci nevrednicia voastră, lașitatea voastră... Dar nu aici, la Crucea Chiralesei! Știți cine a fost Chiralesa, lașilor?

– Caporalul Chiralesa a luptat de unul singur, o noapte întreagă, împotriva unui regiment de bavarezi, pentru a o apăra pe regină. Caporalul Chiralesa a murit, dar a salvat-o pe regină. E cea mai mare pildă de eroism a viteazului nostru popor.

Soldatul Boboc recită parcă pe de rost. Toți soldații învață aceasta în toate cazărmile țării, încă din primele zile de viață militară. Chiralesa, salvatorul reginei, este un exemplu de zi cu zi, dat soldaților, copiilor, străinilor ce vor să ne cunoască.

– Știți că ați trădat și capitulat la câțiva kilometri de satul și de casa cu acoperiș de paie, acolo unde a trăit salvatorul reginei?

– Da, domnule general, spuse Ion Boboc. Am văzut chiar și casa cu acoperiș de paie a marelui, viteazului și nemuritorului Chiralesa.

Începe să plângă. Povestea caporalului Chiralesa îi face mereu să plângă pe soldați, pe copii și chiar pe doamnele învățătoare, când ele o povestesc copiilor.

– Chiralesa s-a născut în satul meu, spuse generalul. Poartă chiar numele satului. A slujit sub comanda mea. Și comandantul lui direct era brigadierul și prietenul meu Haralamb Halipan. Cel puțin în memoria lui Chiralesa ar fi trebuit să luptați. Căci caporalul

Chiralesa, în locul vostru, ar fi luptat. L-ar fi ucis pe tâlhar și ar fi salvat Tezaurul de stat. Chiralesa era însă un erou, un adevărat român, iar voi sunteți niște lași.

Cei doi soldați fără nasturi se șterg la ochi cu mâinile încătușate. Plâng. Le e rușine, sunt umiliți de purtarea lor. Sunt ca niște copii. Abia acum își dau seama de sacrilegiu, de lașitatea lor, de fapta infamă... Nu doar că au capitulat fără luptă, ci au și săvârșit această faptă infamă în apropierea casei lui Chiralesa, cel mai mare erou național.

– Pentru trădarea voastră, pentru lașitate, veți fi amândoi judecați de Curtea Marțială și condamnați la închisoare pentru tot restul vieții, ori veți fi împușcați, căci, nu uitați: aici suntem pe un teritoriu în stare de asediu.

– Da, domnule general.

Cei doi militari plâng întruna. Ar vrea să fie împușcați cât mai repede cu putință. Își dau seama că nu merită să mai trăiască în rușine și în dezonoare. S-au purtat ca niște lași în ținutul nemuritorului Chiralesa.

– Înainte de a vă trimite în fața consiliului de război, v-am chemat aici nu pentru a vă judeca, ci pentru a vă interoga. Dacă veți da răspunsuri exacte, îl vom putea identifica și captura pe tâlhar. Și astfel veți putea răscumpăra în parte lașitatea voastră... Ați înțeles?

– Da, domnule general. Vom încerca să ne-o răscumpărăm. Vom spune totul.

– Cum arăta la înfățișare tâlharul? Gândiți-vă bine înainte de a răspunde. Trebuie să facem, după indicațiile voastre, un portret exact al acestuia. Căci nu avem semnalmentele lui. Toate informațiile pe care le avem în privința sa sunt unele fanteziste. Închipuirea pe care poporul și-o face despre tâlhar e una legenda-

ră. Sunteți militari. La cazarmă, ați învățat să faceți o descriere exactă a inamicului. Faceți-mi portretul banditului. Ce talie avea? Câți centimetri?

– Nu putem să spunem cu precizie, domnule general. Era înalt, foarte înalt.

– Tu poți să-mi spui care era talia tâlharului?, îl întrebă generalul pe Otavă.

Cel de-al doilea soldat răspunde cu multă grijă, ca să nu greșească:

– Era un om foarte înalt, foarte puternic și nespus de frumos. Câți centimetri ar avea talia sa nu pot să vă spun. Dar era foarte înalt și foarte drept.

– Ce culoare aveau ochii lui?

– Avea ochi negri, nespus de frumoși, domnule general, zise Boboc. Și părul îi era negru, lung și mătăsos, așa cum au haiducii. Ochi strălucitori și negri. Se spune că poate lăsa o fată însărcinată doar uitându-se la ea. Doar din ochi. De departe. De la distanță. Când îl vezi pe Bogomil, n-ai nici o îndoială. E adevărat. Nu sunt ochi, ci cărbuni aprinși, domnule general. Ochii lui Bogomil...

– Am întrebat care era culoarea ochilor lui, nimic mai mult!, țipă generalul.

Era un adevăr faţă de care chiar generalul trebuia să se supună, trebuia să-l accepte. De îndată ce se vorbește de Bogomil, nimeni nu poate să fie precis și concis relatând faptele. Alunecă spre legendă, spre poezie și vis. Mitul și aventura erau cea mai mare taină a lui Bogomil. De ce aprinde Bogomil sufletele prin numele său, prin prezența sa?

– Ce vârstă are tâlharul?, întrebă generalul.

– E în puterea vârstei, domnule general, spuse soldatul Boboc.

Ochii îi strălucesc. Dacă ar vrea să-i lase să vorbească, Boboc și camaradul său Otavă ar vorbi despre Bogomil ceasuri întregi, nopți și zile la rând. Sunt mândri că l-au văzut. Au uitat că au mâinile legate, că li s-au tăiat nasturii de la haine, că li s-au luat șireturile de la încălțări și că vor fi trimiși în fața Curții Marțiale. Taina haiducului Bogomil și a numelui său îi face să uite durerile și umilințele de pe pământ. Cei doi soldați arestați și interogați în acea clipă știu că toată viața lor vor fi bogați în amintiri pentru că l-au văzut cu ochii lor pe Bogomil. Vor veni oameni de departe pentru a-i întreba până la sfârșitul vieții lor cum era Bogomil, cum acționa Bogomil, ce a spus Bogomil. A-l vedea cu ochii tăi pe Bogomil e o mare ispravă, și cel care a fost părtaș la una ca aceasta devine un om vestit în ținut. Aceasta îl face să turbeze pe generalul Dracopol. Și, împreună cu el, pe toți polițiștii și pe toți militarii.

– Ce arme avea tâlharul?, întrebă generalul.

– Intâi de toate, avea două revolvere. Militare. La fel ca revolverele ofițerilor, dar mai frumoase.

– La fel ca cele ale ofițerilor, ori mai frumoase?

Cei doi soldați se gândesc. Boboc răspunde:

– La fel ca cele ale ofițerilor, dar mai strălucitoare, parcă mai noi... Apoi, avea o mitralieră frumoasă, scurtă, prinsă la piept cu o curea de piele, ce-i trecea în jurul gâtului. Avea un brâu de vreo douăzeci de centimetri, avea buzunarele pline de aur și două cuțite cu mânere de argint cu ornamente.

– De unde știi că buzunarele brâului său erau pline de aur?

– A deschis unul și atunci am văzut... A luat un ban ca să-l dea fetei profesorului. Buzunarul era doldora

de aur... Avea multe buzunare, unul lângă altul, pe tot brâul, și toate închise cu nasturi de aur. Se spune că brâul lui cântărește cel puțin douăzeci de kilograme... Dar el are rinichii zdraveni... Se spune că buzunarele îi sunt pline de briliante, de rubine, de pietre prețioase de toate soiurile, de cercei, de inele și de perle...

– Cum a deschis casa?

– Dintr-odată, domnule general. A atins-o cu vârful degetelor, și valiza s-a deschis. Are această putere de a deschide toate încuietorile doar atingându-le. Iarba fiarelor...

– Nu există iarba fiarelor. Nu există nici o taină. Por neștiutor ce sunteți! NecioplițI, plini de superstiții! Tâlharul nu are nici o putere. Voi, în barbaria voastră, spuneți că tâlharul are puteri, puteri supranaturale. Să nu vă mai văd în fața mea! Mi-e scârbă... Afară, lașilor și proștilor ce sunteți! Haralamb, să nu dai acestor doi prăpădiți nici să bea, nici să mănânce. Dacă le e foame și sete, să-l cheme pe tâlhar ca să le dea lor prin minuni să mănânce și să bea. Pentru că știu că tâlharul face minuni. În lanțuri! Tâlharul să-i elibereze! Afară, ticăloșilor, să nu vă mai văd în fața mea!

Cei doi soldați sunt trași cu brutalitate afară din salon.

Generalul se întoarce către colaboratorii săi. E furios. Își aprinde o țigară.

– Iată în ce condiții suntem obligați să lucrăm! Înțelegeți acum de ce regele trimite un general de corp de armată, pe cel mai bun general al său, ca să aresteze un simplu tâlhar? În această țară, nu poți rezolva o astfel de treabă. Că tâlharul a deschis valiza, e sigur. Că a deschis-o foarte repede, e la fel de sigur. Dar nimeni nu vrea să spună cum. Au fost martori, au

văzut, dar nu vor să spună. Pentru ei, cel mai simplu e să povestească basme de adormit copiii. Nu există miracol. Ce povestesc ei sunt minciuni. Minciuni voite la unii. Fără voie la alții. Nouă ne revine sarcina să-i recunoaștem pe cei care mint voit ca să-l acopere pe tâlhar. Dacă descoperim un singur complice, vom ajunge foarte repede la el. Îi vom face să vorbească. Prin înfometare, prin sete și prin lanțuri, vor sfârși cu toții prin a se lăsa de basme. Și ne vor spune adevărul... Adevărul curat, fără nici o taină.

Generalul privește lista martorilor, aranjându-și monoclul. Spune:

– Să intre fetița din autocar. Să vină singură. Tâlharul i-a dat o monedă de aur. Adevărul se află adesea ori pe buzele copiilor. Mai ales când adulții sunt, ca acum, niște barbari mitomani.

VIII

Interogatoriul fetiței Florica Moldovan, care dă informații despre „oamenii fără gură”

E aproape de prânz. În fața generalului e adusă fetița Florica Moldovan. E nespus de mică. Plăpândă; nu are mai mult de un metru înălțime.

– Câți ani ai, fetițo?, întrebă generalul.

– Șapte ani, domnule.

Florica e blondă, cu o panglică bleu în păr. Poartă o rochie de bumbac albastră, șosete albe și pantofi negri de lac. Atunci când călătorești, când ieși în lume, te îmbraci cu tot ceea ce ai mai frumos în garderobă.

– Te uiți la acest ban de aur, micuțo? E cel pe care ți l-a oferit tâlharul. Vrei să ți-l dau?

– Nu, domnule. Bogomil o să-mi dea altul.

Florica este odihnită acum. Dar când soldații i-au luat bănuțul de aur, ea s-a supărat mult și, de furie, a plâns cu lacrimi mari.

– Ai de gând să te întâlnești iar cu tâlharul?, întrebă generalul.

– Da, domnule.

– Și unde o să-l întâlnești?

– La mine acasă, domnule, diseară. Înainte să mă culc, am să-l chem.

– Tu crezi că e îndeajuns să-l chemi, și tâlharul să vină?

– Da, domnule. Toată lumea știe că Bogomil vine atunci când cineva e supărat și când îl cheamă. Când ți se face o nedreptate, când ai o apăsare, când nu mai poți să mai suporți durerile și asuprirea îl chemi pe Bogomil. Și el vine să-i pedepsească pe asupritori, să-i urmărească pe tirani, să facă dreptate săracilor, asupriților și celor aflați în necazuri.

– Și cum faci tu să-l chemi? Căci – închipuie-ți, micuțo – noi îl căutăm de șapte ani, cu întreaga poliție, cu toată armata, și nu putem să punem mâna pe el. Cum o să faci tu să-l chemi pe Bogomil?

– Am să-l chem ca toată lumea, domnule. Cum fac oamenii cu necazuri. Care nu au un ban să-și plătească impozitele, care sunt dați afară din casele lor, care-și vând casa și vitele. Ei îl cheamă pe Bogomil... O să fac și eu la fel. Ca să-i spun că mi-au luat cocoșelul de aur pe care mi l-a dat.

– Și cum o să faci? Bogomil e de negăsit.

– Toată lumea știe, domnule, cum trebuie chemat Bogomil. Lipești obrazul drept de pământ. Strigi și-i spui lui Bogomil necazul tău și nedreptatea suferită. Și pământul transmite mesajul lui Bogomil. El îl aude, seara, lipindu-și urechea de pământul moldav ca de telefon. Și aude în fiecare seară sute și sute de plângeri. Nu se culcă niciodată fără să asculte ce-i spune pământul. Noaptea, doarme cu urechea lipită de pământ, ca să audă plângerile oamenilor. Dacă nu poți să-i vorbești pământului, ieși, te pui în pragul casei și vorbești în vânt. Iar vântul duce plângerea și cererea la Bogomil. E foarte simplu.

– E o legendă, fetițo. Una ca asta nu se poate.

– Ba da, domnule. E ca la radio. Poporul își spune plângerile, și Bogomil le primește prin aer. Pieptul său e ca un aparat mare de radio. Inima lui e mare și primește totul. Dacă te afli în pădure, vorbești cu buzele lipite de scoarța unui copac, și copacii transmit mesajul de la unul la altul până la Bogomil.

– Și, dacă eu l-aș chema, ar veni?

– Nu, domnule. Bogomil nu primește decât cererile de suferință ale moldovenilor care sunt jertfe ale nedreptății și asupririi... Dumneavoastră sunteți un domn. Dumneavoastră nu vorbiți limba poporului, a copacilor, a pământului și a vântului. Nu, nu puteți. Va fi în zadar. El primește doar cererile poporului. Niciodată ale puterii. Niciodată.

– Dar dacă îl chemi ca să-ți dea un alt ban de aur, ți-l va aduce?

Generalul se întoarce către colaboratorii săi. Spuse:

– Vedeți? Oricum am da-o, se pierd în ceața superstițiilor și poveștilor cu zmei și zâne. Se coboară în ireal, în mit, ca într-o băltoacă fără fund. În mlaștina uriașă a neștiinței.

Generalul e furios. Înlemnește și țipă la fetiță:

– Ce spui tu sunt minuni. Să știi, fetițo, că nu există minuni decât în cărțile de povești. Bogomil e un criminal, un tâlhar de drumul mare. El săvârșește crime și atacuri în mijlocul unui popor neștiutor și superstițios, un popor înapoiat și barbar, care transformă orice faptă în legendă. Acest nefericit popor nu știe niciodată unde se încheie legenda și unde începe visul. Însă o să remediem noi lucrurile, în ziua în care îi voi tăia capul lui Bogomil și-l voi plimba în vârful unei prăjini prin toate satele și orașele ca să arăt că tâlharul este un tâlhar și nimic mai mult... Acum spune-mi, fetițo, ce meserie are tatăl tău?

– Tata e profesor la Chișinău, domnule.

– Ce fac părinții tăi aici, la Petrodava, dacă sunt din Chișinău? De ce se aflau în autocarul care a fost atacat în această dimineață?

– Venim la Petrodava, domnule, din cauza plămânilor mei... Nu sunt bolnavă, dar plămânii mei sunt foarte firavi, și tata a spus că dacă ne petrecem vacanțele de vară la Petrodava, la mănăstirile Neamț, Agapia, Văratec sau Bistrița, plămânii mei și trupul meu se vor întări. Aici, la Petrodava, aerul e ca un medicament. Aerul și apa de aici sunt cele mai bune din lume. Din acest motiv tata și mama au venit cu mine aici. Mă iubesc mult. Tata, mai ales. Și el mi-a spus, văzându-mă plângând după banul de aur: „Nu mai plânge. Bogomil o să-ți dea altul. Doar îl chemi și să-i spui că soldații ți-au luat banul dat ca amintire.” Așa că sunt sigură că Bogomil o să-mi dea altul. Tata nu minte niciodată.

– Foarte interesant, spuse generalul. Nespus de interesant... O să vedem cum e și cu asta. Tatăl tău știe lucruri importante. Acum, spune-mi, ce știi despre furtul de dimineață?

– Știu totul, domnule.

– Vreau să aflu din gura ta cum s-au petrecut lucrurile.

– Încep de când m-am trezit.

– Sigur, spuse generalul.

Făcu un semn ofițerilor.

– Nu e exclus ca această fetiță să ne ducă pe calea cea bună.

– Când mama m-a trezit, era încă întuneric. Brazii erau mai înalți decât casa. Sunt mai înalți decât ziua. Erau niște brazi verde-arămiu. M-a îmbrăcat foarte

repede. Călugării erau deja adunați cu toții în biserica mare. Ei nu s-au culcat. Nu au dormit toată noaptea. Când e o sărbătoare ca cea de astăzi, călugării încep slujba de cu seară, cu Vecernia. La ei, ziua nu începe la miezul nopții, ca la noi cei din lume, ci de seara, din amurg. Ei merg la biserică și fac slujba care se întinde pe toată noaptea. Erau acolo atunci. Slujba se va încheia spre prânz... Cântările se auzeau de departe. E foarte frumos, mai ales Miezonoptica, cântarea de la miezul nopții, care durează până la cântatul cocoșilor, apoi vin Laudele din zori. Și acestea sunt foarte frumoase. Îmi era somn. Am urcat în trăsura mănăstirii, o trăsură cu patru cai și cu un vizitiu monah, iar pe la ora cinci am ajuns la Târgu-Neamț. Am băut cafea cu lapte la hanul fraților Dumbravă. Apoi, am urcat în autocar. Am plecat mai devreme ca de obicei pentru că am trecut pe la bancă, de unde s-a încărcat valiza cu milioanele și au urcat doi soldați. Ei s-au așezat pe bancheta din spate. Când autocarul a plecat, mama mi-a spus să mă culc. Îmi era foarte somn, și totuși nu puteam să dorm din cauza soldaților.

– Ce făceau? Vorbeau tare? Cântau?

– Nu, dar nu mă lăsau să dorm. Nu pot să mănânc și să dorm. Mă îmbolnăvesc dacă sunt soldați aproape de mine. Din pricina mirosului lor.

– Miros urât soldatii?

Florica tace.

– Miros urât soldații?, întreabă din nou generalul.

Caută ochii căpitanului Pelhivan, dar nu-i găsește.

– Căpitanul Pelhivan, i se spune, e pe teren. I-ați ordonat să încercuiască satul, să ia ostatici pe toți locuitorii dacă nu-l denunță pe cel care a pus la monu-

mentul caporalului Chiralesa coroana cu numele lui Bogomil. Căpitanul Pelhivan e în plină acțiune.

– Bun... O să vedem asta îndată cu el.

– Nu e greșeala lor, a soldaților, domnilor, spuse Florica. Nu trupurile lor miros urât. Ci pentru că sunt militari. Sufletul lor miroase urât.

– Ce?, strigă generalul.

E parcă turbat. Iată-l gata să sară pe deasupra mesei de marmură și s-o pălmuiască pe fetiță, gata să o zdrobească sub cizme. Ofensa armata.

– Ofensezi armata, micuțo. Tatăl tău o să plătească pentru tine.

– Nu e vina mea, domnule. Vă jur că nu e vina mea. Așa m-am născut.

– Cum te-ai născut?

– M-am născut ca „oamenii fără gură”. Sunt, cred, din rasa lor. E o boală din naștere.

Florica plânge.

– O altă poveste cu zâne și cu zmei?, întrebă generalul. Unde ai auzit vorbindu-se despre oamenii fără gură? Dacă un om n-are gură, nu e om. Deci „omul fără gură” nu există.

– Nu sunt mulți astfel de oameni, domnule, dar erau odată. Au trăit aici, la Petrodava, cu mai multe veacuri în urmă. Apoi au venit moldovenii. Dar țara e tot a „oamenilor fără gură”.

– Unde ai dat de povestea asta?

– Nu e o poveste. E adevărat. Am citit asta chiar eu în cartea lui Strabon, prima carte de geografie din lume. Cunoașteți și dumneavoastră cartea lui Strabon. El povestește că oamenii fără gură trăiau aici, în țara în care ne aflăm noi astăzi. Nu aveau nevoie de gură, căci se hrăneau doar cu miresme, de grâu, de legume,

de lapte, și cu parfum de flori și de fructe... Asta le era îndeajuns ca să trăiască. Auzind despre acest popor minunat, toți regii și împărații pământului au trimis armate care au trecut Dunărea, au urcat Carpații și au ajuns aici, la Petrodava, ca să pună mâna pe „oamenii fără gură" și să-i ducă împăraților lor, ca aceștia să-i vadă și să-i admire îndeaproape. Dar nici un om fără gură n-a putut fi prins. De îndată ce un soldat se apropia, oamenii fără gură mureau. Se uscau și se evaporau. Pentru că nu puteau să suporte mirosul de militar și de polițist. De îndată ce simțeau miros de violență, mureau și se evaporau. Ca parfumul. Pentru ei, era un lucru ușor, căci nu se hrăneau decât cu parfumul de fructe și de legume. Astfel, nici un împărat n-a reușit să vadă îndeaproape și nici să prindă un astfel de om. Și cum încercau să-i încercuiască pe „oamenii fără gură" și să pună mâna pe ei, cu o încăpățânare ce nu s-a văzut, toți mureau, se evaporau în aer, iar rasa lor a dispărut de pe pământ. Doar câteva femei, câteva persoane fine, frumoase, artiste, mai păstrează uncle însușiri ale acestei rase. Au avut loc încrucișări cu popoarele vecine. Femeile, când sunt tinere și frumoase, sunt precum florile. Și „oamenii fără gură" le iubeau așa cum iubeau florile cu care se hrăneau. Eu, la fel ca oamenii fără gură, nu pot să dorm niciodată, chiar niciodată, și nu pot să mănânc și mă doare capul și mă apucă durerea de stomac atunci când mă aflu lângă oameni ce poartă arme... Dacă aș rămâne o zi întreagă lângă ei, aș muri... La fel cum „oamenii fără gură" au murit. Pentru asta nu puteam să dorm în autocar: acolo erau oameni înarmați.

Generalul Dracopol, cu mâna dreaptă la bărbie, ascultă. Surâde acum. Povestea l-a amuzat. E precum

tiranul din *O mie și una de nopți* care a fost îmblânzit cu povești. Spiritul este mereu mai puternic decât puterea fizică.

– Acum poți să pleci, fetițo, spuse generalul. Povestea e foarte frumoasă. Dar oamenii tăi fără gură nu ne vor ajuta să-l prindem pe Bogomil. Să fie aduși părinții fetiței!

IX
Profesorul de științe naturale

Sunt aduși profesorul de științe naturale, Traian Moldovan, și soția sa, Porfira. Ei sunt părinții fetiței. Profesorul este un bărbat ce are în jur de patruzeci de ani, înalt, robust, cu o mustață blondă, cu talie galică... Părul lui des, de culoarea tutunului, îi cade în șuvițe rebele pe frunte. E îmbrăcat precum un boem romantic, cu o jachetă neagră pe gât de catifea și lavalieră cenușie. Are ochii mari, albaștri, și o privire de copil. Nu se simte deloc intimidat de luxul salonului, de lustrele de cristal, de mulurile aurite de pe plafon, cărora le aruncă o privire scurtă... Acest lux îi dă mai degrabă bună-dispoziție. Soția sa, dimpotrivă, merge la puțină distanță în spatele lui și e foarte intimidată. O femeie frumoasă, nespus de curată și chiar îmbrăcată foarte burghez, dar poartă un batic înnodat sub bărbie. Nu iese cu nimic în evidență.

– Numele, prenumele, adresa și profesia, spuse generalul.

– Traian Moldovan, profesor de științe naturale, de fizică și chimie, domiciliat în Costiugeni, lângă Chișinău.

Această voce de bas, care răsună, face ca profesorul să fie privit cu ochi mari, pentru a se vedea mai

bine dacă este vocea lui firească. Căci, în decursul unei vieți, nu întâlnești decât de două sau de trei ori o asemenea voce de bas. Când ea se ridică, geamurile vibrează. Când profesorul râde, paharele tremură pe masă. Vorbește ca din fundul unui butoi într-o sală goală... O voce pe care nu o poți uita niciodată.

– Și dumneavoastră, doamnă?, continuă generalul.

– Am patruzeci de ani, sunt soția profesorului și locuiesc la aceeași adresă.

E o voce ștearsă, la fel ca persoana.

– Profesore, sunteți tatăl fetiței pe care am interogat-o mai înainte?

– Da, domnule general, și sunt mândru de asta.

– Sunteți bolșevic, profesore.

– Eu bolșevic?

Profesorul râde. Pântecele său, trupul său uriaș tremură, și fiecare mușchi, fiecare parte a trupului lui, râd odată cu profesorul. Părul său, de culoarea tutunului, cu meșele sale, mustața, râd și ele, la fel și bărbia lui dublă. Și lanțul ceasului său râde pe pântece. Și încălțămintea râde. Ofițerii și polițiștii care sunt în jurul generalului se abțin să nu râdă și ei. Își mușcă buzele. Căci râsul profesorului este contagios. Antrenează odată cu el tot ceea ce este în jur, precum o colină care alunecă trage odată cu ea case, copaci, drumuri.

– Nu, domnule general, răspunse profesorul încetând să râdă. Nu, nu sunt bolșevic. Cu certitudine. Râd pentru că această idee de care aș fi putut să fiu prins într-o zi, de a fi bolșevic, nu mi-a trecut niciodată prin cap. Nici mie, nici celor care s-au aflat în jurul meu. Nu, nu sunt bolșevic, domnule general. Dacă se dorește aflarea poziției mele politice, s-ar putea spune că sunt mai degrabă opusul unui bolșevic. Sunt alături

de forțele de ordine, de poliție, de armată, de guvern, sunt de partea regalității. Sunt un reacționar. Nu după gust. Nu am gusturi politice. Ci prin meseria mea. Fiind fabricant de ofițeri...

– Ce sunteți?

– Sunt fabricant de ofițeri, repetă profesorul. Mai exact, sunt cofabricant de ofițeri, căci nu-i fabric de unul singur, ci în echipă. Lucrăm în serie. De douăzeci de ani nu fac decât să fabric militari. Sunt profesor la școala de cadeți din Chișinău. Vedeți, chiar dacă n-aș fi fost antibolșevic, produsele mele, produsele muncii mele, vor fi, cum ei sunt regaliști și apărători ai ordinii.

– Totuși, ați învățat-o pe fiica dumneavoastră lucruri din care se poate ghici o altă simpatie. Precum cea față de tâlhari, a celor aflați în afara legii, cât și disprețul față de forțele de ordine. I-ați spus fiicei dumneavoastră că militarii miros urât.

– Niciodată, domnule general. Nu mint niciodată. Și toate femeile din regat m-ar ucide cu pietre, ca pe Sfântul Ștefan, auzind că afirm un astfel de lucru. Afirmație falsă, de altfel. Căci se știe că nimeni nu este mai parfumat pe pământ decât militarii...

– Și povestea cu „oamenii fără gură", care mor la apropierea militarilor?

– Nu eu am spus asta, domnule general. Colegul meu din Antichitate, geograful Strabon.

– Vârând în cap un astfel de lucru copiilor dumneavoastră, faceți propagandă armatei. Da ori ba?

– Nu, domnule general. Cu siguranță nu. Dacă un rege putea să-i afle pe soldații care prin mirosul lor îi ucid pe inamici, fără chiar să se servească de armatele lor, vă garantez că acești soldați care ar puți ucigând

ar fi plătiți în aur. Ar fi, mai degrabă, o virtute pentru militari să ucidă fără pușți, fără cuțite și fără nici o armă... Toți elevii mei ar fi fericiți să afle acest secret: să miroasă atât de urât pe timp de război, încât aceasta ar fi suficient să-i ucidă pe inamici prin mirosul emanat de trup ori de suflet. Toți ar folosi această armă. Din nefericire, arta militară este mai complicată. Se ajunge greu să-i ucizi pe inamici cu arme de foc, cu aviație, cu arme atomice. Cum s-ar putea ucide cu mirosul unui suflet? Inamicul este un ticălos. Un personaj grosolan, fără nas. Chiar din acest motiv el este inamic.

– Profesore, ați asigurat-o pe fiica dumneavoastră că Bogomil îi va da un alt ban de aur. Și mai spuneți că nu mințiți! Copilul dumneavoastră mi-a spus că-l va întâlni din nou pe Bogomil.

– E cu putință, desigur, domnule general. Putem cu toții să-l întâlnim. Chiar și dumneavoastră. Când ne așteptăm cel mai puțin se ivește. Ca în această dimineață. Fără să-și anunțe vizita. E deci, probabil, din punct de vedere științific, ca fiecare să-l întâlnească. În ceea ce privește banul de aur, sunt sigur că Bogomil îi va da un altul fiicei mele dacă o va întâlni. E un risipitor, care se poartă cu mărinimie și care se pare că iubește copiii. Însă e un cuvânt pe care eu i l-am spus așa, în doară, ca să nu o mai văd plângând. O iubesc pe fiica mea. Mi se pare nefiresc să o văd tristă.

– Ce faceți în regiune? Și din ce motiv vă aflați în această dimineață în autocarul atacat?

– Dar, Doamne! Mă suspectați cu adevărat, domnule general? Credeam că îmi puneți astfel de întrebări ca să vă distrați! Nu vă gândiți, totuși, că sunt complicele tâlharului? Eu, un intelectual, căruia-i es-

te frică și de o umbră, să fiu complicele unui bandit de drumul mare?

– Răspunde la întrebările mele, profesore! Suspectez pe toată lumea, așa cum o face fiecare anchetator. Vă aflați în mașină. Care era motivul?

– Mă întorceam din concediu, domnule general. Poimâine e început de septembrie. Luna noului an școlar. Sunt obligat să-mi reiau munca la fabrica de ofițeri.

– Din ce motiv sunteți în vacanță chiar aici, la Petrodava, atât de departe de Chișinău?

– Am venit să-mi petrec concediul la mănăstirile Neamț, Agapia, Văratec, Bistrița. Sunt perle unice în lume. Aici este, cu adevărat, Sfântul Munte... Am venit atât de departe pentru că plămânii fiicei mele sunt firavi. Aerul de aici este cel mai bun din lume.

– Fiind profesor de științe naturale, sunteți calificat să-mi faceți un portret precis, bazat pe știință, al banditului. Toți martorii mi-au povestit până acum legende.

– Bineînțeles. Pot să zugrăvesc un portret foarte realist al banditului! Vi-l descriu cum aș descrie cadeților, elevii mei, o plantă, un fenomen fizic ori chimic. Iată: tâlharul e un băiat frumos, nespus de frumos. Are în jur de treizeci de ani. Nu i se vede nici un rid pe față. Totuși, el are în ochii săi negri o privire straniu de tristă. Nu e o durere. Nu, e mai mult decât o durere. E o trăsătură precisă. Omul se poate să fi trăit o cumplită suferință și să o fi depășit. Dar durerea, amintirea, proba de foc au rămas în privirea sa. E o melancolie asemănătoare cu cea a călugărițelor care au trecut în viață printr-o mare decepție amoroasă și care au învins-o îmbrăcând rasa. O tristețe de preot, domnule general. O tristețe de poet. O melancolie

a spiritelor mari, a martirilor, a celor care au trecut prin moarte și prin înviere. Aceasta m-a izbit la tâlhar. Căci eram foarte aproape de el. Cu siguranță, aceasta explică succesul său. Altfel, e un om foarte corect. E foarte curat. Se spune, și cred că este adevărat, că se îmbăiază și se spală cu apă caldă îndelung înainte de fiecare atac armat. Se mai spune că atunci își taie unghiile și părul, se spală pe dinți, postește și se roagă. Se spovedește, se împărtășește și se îmbracă cu cele mai frumoase haine ale sale. Și doar astfel iese la atac. Se spune că acționează așa, pentru că la fiecare atac așteaptă moartea. Ceea ce e logic. Cred că se pregătește de moarte. Dar cred că face aceasta, de asemenea, din cabotinaj. Căci el e nespus de elegant, o eleganță aleasă, precum cea a unui actor care urcă pe scenă. Tâlharul vrea să epateze. Știe că-i sunt cântate faptele și gesturile sale în balade, că este vestit în povești. Știe că e venerat, că se visează la el, că e adorat, că trece drept un justițiar. Și se îmbracă ca pe scenă, pentru a fi la înălțimea rolului său... Pentru a fi văzut că este frumos, că are curaj, că este drept, că e tandru... E ceea ce am gândit, privindu-i cămașa de mătase, ițarii de lână, albi ca neaua, mâinile atât de curate și eleganța lui ireproșabilă... Avea un suman cu căptușeală de catifea verde cu ornamente, precum husarii din garda imperială, și două cuțite cu mâner de argint cizelat, două piese de muzeu, înfipte la brâu. De ornament, desigur, căci nu erau adevărate arme. Omul vrea astfel să facă pe haiducul, ca în gravuri. E un cabotin. Însă prezența lui impresionează. Dă bine. Astfel, cel drept e frumos, curajosul este curat și sublim... A intrat în pielea unui cavaler, un personaj bine lucrat.

– În fine, tâlharul v-a făcut o impresie bună?

– Are fizicul și comportamentul rolului său. Ca în legenda sa, el e frumos, cu gesturi de mare domn, de cavaler.

– Nu vi se pare că faceți propagandă tâlharului? Autoritatea l-a declarat „inamicul public numărul unu”! Nu uitați asta!

– Eu sunt un om, domnule general. Am fost, deci, sedus de tâlhar. E firesc. Fără doar și poate, e un mare artist, un seducător. Și abia l-am întâlnit. Iertați-mă, se întâmplă, sub impresia spectacolului.

– Vedeți această valiză, profesore?

– Da, domnule general. Este valiza care se afla în autocar și care a fost jefuită.

– Profesore, această valiză este un seif mobil, care nu poate fi deschis decât cu două chei, așezate și răsucite în același timp în încuietori. E un mecanism bine studiat. Cum a deschis tâlharul această valiză? Ați fost martor la mai puțin de douăzeci de metri de bandit. A deschis-o înaintea dumneavoastră. Sunteți profesor de științe naturale. Vreau să vă aud explicația. Până acum, n-am auzit decât povești...

– E greu ceea ce-mi cereți, domnule general.

– Ați fost martor. Ați văzut cum tâlharul a deschis valiza. E adevărat?

– Am văzut tâlharul deschizând valiza, dar nu l-am văzut cum. Era cu spatele. Şi ceea ce pot să spun e că el a deschis-o foarte repede. Nu pot să spun instantaneu, căci n-ar avea acoperire științifică. Dar el a deschis-o în câteva secunde. De altfel, e un om foarte abil. Furtul pachetelor pe care le lua din valiză și le punea în cele două traiste a durat mai puțin de două minute. M-am uitat la ceas, căci aveam mâinile în sus,

ca toată lumea, și ceasul se afla la înălțimea ochilor. Ar trebui întrebat un casier foarte experimentat dacă poate în mai puțin de două minute să ia unsprezece milioane dintr-o casă și să le pună în două traiste... E o performanță. O ispravă. A fost făcută atât de rapid ca și deschiderea și închiderea valizei-seif.

– Cum a deschis-o? Care e explicația dumneavoastră?

– Nu-mi explic, domnule general.

– Ce presupuneți? Sunteți un om de știință. În știință se lucrează pe baza ipotezelor.

– Cu neputință, domnule general. Se pot face ipoteze într-o știință pe care o cunoști. Dar eu nu cunosc absolut nimic despre seifuri. Nimic. În viața mea n-am deschis, nici n-am închis un seif. Cum vreți să fac presupuneri?

– Credeți, profesore, că tâlharul are puteri magice ca să deschidă broaștele și seifurile?

– Nu sunt mai competent în domeniul magiei decât în cel al seifurilor. Toată viața mea n-am deschis cu mâna mea un seif și nici n-am văzut cu ochii un miracol. Aceasta nu înseamnă că seifurile nu se deschid, pentru că eu nu le-am văzut deschise, ori că miracole nu există, că nu am fost eu martor la ele.

– Ceea ce a făcut Bogomil, deschizând valiza, nu este, așadar, un miracol?

– Nu cred, domnule general... Miracolele sunt foarte rare.

– În acest caz, Bogomil nu are puteri magice, nici harul fiarelor?

– N-am spus asta, căci nu sunt competent. Nu am nici o explicație, dar poate că asta se datorează faptului că eu sunt profan în materie de seifuri și magie.

Dacă aș fi studiat aceste chestiuni, aș fi reușit, poate, să emit o ipoteză plauzibilă. Nu pot să vă spun decât un lucru: tâlharul a deschis valiza foarte rapid. Dar nu știu dacă această viteză ține de miracol ori e una naturală. Un specialist în seifuri vă va spune mai bine decât mine. Și atunci se va afla adevărul. Cel mai bine ar fi ca tâlharul însuși să spună asta.

– Îl vom afla, profesore. O să-l vedeți în ziare. Căci sunt sigur că voi pune mâna pe tâlhar în câteva ceasuri.

Profesorul și soția sa ies. Dar ei sunt reținuți la castel, căci ancheta continuă, iar autocarul și călătorii fac parte din corpul delict.

X

Frații Dumbravă declară că ei călătoresc pentru a lua cadavrul tatălui lor, mort nebun la ospiciul de la Socola

Sunt aduși trei tineri țărani în salopete de lucrători.

– Sunt cei trei ucenici de la școala de mecanici de căi ferate. Se întorceau din vacanță. Dormeau atunci când a avut loc atacul.

– Voi l-ați văzut pe tâlhar?, întrebă generalul. Ați văzut cum tâlharul a golit valiza?

Celor trei mecanici le e greu să răspundă. Sunt foarte speriați de castel, de general și de toată această lume, pentru a fi părtași la ceea ce se întâmplă în jur. Generalul, văzând că nu poate să scoată de la ei nici măcar un cuvânt, se mulțumește să spună:

– Unde nu e, nici Dumnezeu nu cere. Tinerii n-au văzut nimic, fiind martori la aceasta. E ca și cum aș întreba copacii care au fost și ei martori la atac. Să fie aduși următorii!

În sala castelului sunt aduși doi bărbați. Se vede de la distanță că sunt oameni ai locului. Au aproape doi metri înălțime. Nici o uncie de grăsime. Osoși, cu privirile dezlipite de pământ. Neînfricați.

– Mă numesc Filimon Dumbravă, hangiu la Târgu-Neamț. El e fratele meu, Pantelimon. Toată lumea

din Petrodava ne cunoaște și chiar din regiunile vecine. Suntem singurii comercianți creștini de pe strada mare din Târgu-Neamț.

– Cu ce treburi vă aflați în autocar în această dimineață?

– Tatăl nostru a murit alaltăieri la ospiciul de la Socola, răspunde celălalt frate Dumbravă.

E îmbrăcat la fel ca fratele său, cu ițari, o cămașă albă de in, brâu de piele și o vestă strâmtă de oaie, brodată cu multă dibăcie. Filimon Dumbravă se oprește. I se pare că săvârșește un sacrilegiu, spunând înaintea tuturor că tatăl său a murit nebun într-un ospiciu.

– Continuați!, ordonă generaul. Tatăl vostru a murit la casa de nebuni. Și?

– Nimic. Ne duceam după trupul tatălui nostru ca să-l aducem în sat. Ca să-l înmormântăm lângă ai săi.

Cei doi frați Dumbravă sunt, de când există Moldova, singurii creștini care au putut să deschidă un han, o afacere pe strada mare a orașului. Sunt gemeni; au bani. Dar moartea tatălui lor la ospiciu i-a făcut să uite izbânda. Tatăl fraților Dumbravă s-a născut pe domeniul stăpânilor Dracopol. Din pricina subalimentației și a mizeriei, el s-a îmbolnăvit de pelagră, maladia celor săraci, boala națională. Iar hrana adusă de fiii săi, deveniți negustori și hangii, nu l-a vindecat; această hrană sosea prea târziu. Bătrânul se afundase în nebunie. Înainte să moară, cei care suferă de pelagră ajung nebuni. Astfel, ospiciul din Socola e plin de țărani nebuni. Fiii poartă ranchiună pentru asta, căci știu că tatăl lor s-a îmbolnăvit și a murit în azilul de nebuni din pricina stăpânilor Dracopol, care au luat tot ce producea țara, lăsând poporul să se

afunde în mizerie. Cei doi frați au un umor plin de tristețe înaintea despotului cu galoane care l-a ucis pe tatăl lor. Suferă, însă îndură. Ar trebui să treacă secole pentru a uita crimele despoților. Nici generalul Dracopol, nici polițiștii, nici ofițerii nu știu nimic de această revoltă care fierbe în pieptul fraților Dumbravă în timpul interogatoriului, revoltă care va mai fierbe încă vreme de generații în pieptul tuturor moldovenilor. Căci astfel de lucruri nu se uită. Sângele are o memorie tenace.

– Așadar, tatăl vostru a murit nebun la ospiciul din Socola și vă duceați după cadavrul său ca să-l îngropați în sat?, repetă generalul.

Cei doi frați pălesc și-și mușcă buzele ca și când li s-ar fi înfipt un cuțit în spate. Generalul observă schimbarea chipului lor.

– Ce îmi ascundeți?, întrebă el. Mi-ați spus adevărul? Era singurul scop al călătoriei voastre, ori ați mințit? Aveți un tată care a murit nebun?

Frații Dumbravă tac. Dacă mai spun că tatăl lor era nebun, ar săvârși cu adevărat un sacrilegiu față de el. Chiar un nebun nu trebuie tratat ca nebun.

– Tatăl vostru era nebun? Da ori ba?, insistă generalul. De ce nu răspundeți? Era la ospiciul din Socola ori ați mințit?

– Era sfântul și cinstitul nostru părinte.

– A murit?

– Da, domnule general. Fie-i țărâna ușoară! A murit.

– Dumbravă, am ordin de la rege să-l prind pe Bogomil. Fac aici o anchetă. Pun întrebări precise și aștept răspunsuri precise. Clare. Dacă ați mințit, aveți încă timp să vă retrageți cuvintele și să spuneți adevărul. Văd că voi vreți să adăugați ori să rectificați câte ceva. De ce vă codiți?

– E firesc să ezităm, domnule general. Nu ne vine bine să spunem mereu că tatăl nostru a murit nebun la ospiciu. Asta-i tot.

– Dar, dacă e adevărat, de ce să vi se pară nefiresc?

– Tocmai pentru că e adevărat... Asta ne face rău. A înnebunit de foame. Tatăl nostru era atins de pelagră, la fel ca toți țăranii de aici. Pelagra este boala celor subalimentați, a celor înfometați, a robilor... E o boală a Moldovei. Ea atacă mai întâi pielea, apoi, după ce o face să putrezească precum lepra, atacă creierul. Și îi face pe cei înfometați să ajungă nebuni. Nebuni precum tatăl nostru, domnule general.

– Voi sunteți bogați amândoi... Toată lumea, toată Moldova știe că frații Dumbravă sunt bogați. Cum l-ați lăsat pe tatăl vostru să ajungă nebun din lipsa hranei? Nu erați în relații bune cu el?

– I-am dat să mănânce. L-am îngrijit cu banii noștri și cu toată dragostea noastră. Tatăl nostru era un sfânt. Dar era prea târziu pentru a-l mai salva. Căci el murea din pricina foamei, îndurată încă de la nașterea sa. Foame care l-a chinuit toată viața, copilăria, tinerețea... Suferea urmările acesteia, pe care o îndurase și tatăl, și bunicul său. Suferea urmările foamei, care vreme de secole, pe acest pământ, i-a martirizat pe toți moldovenii. Și noi, deși bogați, suferim, de asemenea, din pricina urmărilor foamei pe care au îndurat-o părinții noștri. Cu toate că avem ce să mâncăm. Și fiii noștri și fiicele noastre vor suferi de aceasta. Când foamea a fost nespus de crudă și a durat atât de mult timp, când s-a suferit din pricina ei vreme de veacuri, trebuie, de asemenea, mai multe veacuri și generații ca urmările acesteia să dispară.

– Să nu ne abatem de la ancheta noastră. Erați în autocar pentru a aduce de la Iași trupul tatălui vostru. Era nevoie de asta?

– Da, domnule general. La ospiciu, morții sunt aruncați la groapa comună. Nebunii nu sunt înmormântați. Din această cauză voiam să-l aducem în sat.

– Sunteți nespus de bogați ca să vă permiteți să transportați morți! Dar e dreptul vostru. Mă întreb ce-ar putea să mai conteze pentru un mort, dacă e înmormântat într-o groapă ori în alta.

– E foarte important. E lucrul cel mai important. Căci pământul țării, pământul satului, e mai ușor pe mormântul unui om decât un pământ străin. Fericiți sunt aceia care pot să fie înmormântați la ei acasă! Mai mult, la învierea morților, la Parusie, tatăl nostru va învia în satul lui preschimbat, înfrumusețat și veșnic. E bine să te trezești dimineața acasă la tine, în patul tău. Așa că închipuiți-vă Ziua Învierii, fericirea morților care vor ieși din morminte, în satele lor, aproape de bisericile lor, aproape de țarina lor, aproape de casele lor, printre vecinii și printre rudele lor! Nu ne-ar fi lăsat inima să-l lăsăm pe tatăl nostru să învie printre nebuni, să iasă dintr-o groapă comună, la marginea unui oraș, într-un loc în care se aruncă mizeriile orășenilor și tot gunoiul lor.

– Îl cunoașteți pe Bogomil tâlharul?

– L-am văzut de dimineață.

– L-ați văzut și mai înainte?

– Poate, spuse Filimon Dumbravă.

– Și tu?

– Nu știu, răspunse Pantelimon.

– Nu știți dacă l-ați văzut mai înainte?

– Nu, domnule general. Dacă ar fi fost vorba de un altul, de cineva ca noi, am fi putut să vă răspundem precis.

– Și, când e vorba de Bogomil, de ce nu puteți să spuneți nimic?

– Se schimbă de fiecare dată, spuse Pantelimon. Chiar dacă l-am întâlnit și chiar dacă a venit adesea ori la hanul nostru, nu ne-am putut da seama. Pentru că, dacă a venit la noi, de fiecare dată a venit cu o altă înfățișare.

– E din Petrodava ori din altă parte?

– Bogomil e un om de la noi, domnule general, răspunseră cei doi frați cu mândrie, și, în același timp, adăugară: Se vedea de departe, de dimineață, că e de la noi: înalt, drept, mlădiu, neînfricat! Mergând drept la țintă!

– Credeți că Bogomil ar fi putut să aibă complici în mașină?

În chiar acea clipă ușa salonului se deschise brusc. Căpitanul Pelhivan intră plin de sudoare, ieșit din minți, cu cizmele pline de noroi. Se oprește în poziție de drepți și, fără să se scuze, spune:

– Toți locuitorii satului Chiralesa au dispărut fără să lase o urmă. Toți. Nu e nici măcar un singur om în sat... I-a răpit Bogomil. Satul e gol.

XI

Toți locuitorii satului Chiralesa au dispărut ca prin farmec

Generalul Dracopol îi lasă liberi pe frații Dumbravă. Își pierde calmul. Lucrurile au luat o altă întorsătură înaintea ultimei lovituri a tâlharului. Să pui mâna pe unsprezece milioane e o izbândă, dar una ca asta s-a mai văzut. Să-i răpești însă pe toți locuitorii unui sat, chiar ai unui sat mic, e o ispravă care le întrece pe celelalte și pe care nu o poți vedea în fiecare zi. Din această cauză, generalul Dracopol, om sigur pe el, își pierde calmul.

– Căpitane Pelhivan, mai raportează încă o dată. Explică-mi din nou, în detaliu, cum au dispărut locuitorii satului.

– Au dispărut fără să lase vreo urmă. N-aș putea spune cum.

– La ce oră?

– Cu neputință să știu. Nu era nimeni ca să ne spună. Dar aceasta s-a petrecut cel mai probabil astăzi de dimineață. În unele case focul nu era încă stins pe vatră.

– Focul nu-l sting niciodată în sat. Nu este o dovadă. Țăranii acoperă în fiecare seară focul cu cenușă ca să nu folosească chibrituri. Satul folosește maximum

două cutii de chibrituri pe an. Şi o cutie la biserică... Raportează-mi tot ce ştii.

– Domnule general, dumneavoastră, atunci când v-aţi întors, aţi aflat podul rupt. Picioarele podului de pe râul Ozana erau retezate şi o coroană mortuară fusese aşezată pe statuia caporalului din centrul satului. Mi-aţi ordonat să anchetez, să aflu vinovaţi. Dacă sătenii nu voiau să-i dea pe vinovaţi, trebuia să-i iau pe toţi locuitorii ostatici. Am coborât. Am încercuit mai întâi satul cu două companii, ca nimeni să nu scape. Am examinat podul.

– Şi?

– Stâlpii podului sunt retezaţi de o mână criminală. Cine a făcut-o?

– Mă îndoiesc. Continuă...

– M-am dus în piaţa satului. Nu ştiu dacă aţi băgat de seamă, dar pe statuia caporalului sunt desenate cu smoală patru peceţi ale lui Bogomil: cruci într-un cerc. Am pus să fie şterse. Fuseseră făcute în această dimineaţă. Erau proaspete. Am intrat în prima casă, casa cu acoperiş de paie, şi nu era nimeni. Am intrat apoi în alte case. Am comandat celor două companii să cotrobăie prin toate casele, oleaburile, hambarele. Nici ţipenie de om! Animalele sunt în grajd. Găinile, porcii, pisicile, câinii, toate lucrurile sunt la locul lor în fiecare casă. Încă mai e jărăgai sub cenuşă pe unele vetre. Dar nu sunt oameni în nici o casă, pe nici o ulită. Biserica e încuiată. Am intrat. Nu era nimeni înăuntru.

– Azi e sărbătoare, spuse Haralamb. E tăierea preacinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul. Ar fi trebuit să fie la slujbă.

– Nu, spuse căpitanul. Am pus să se deschidă uşa. Nici urmă de Liturghie! Nu s-a slujit astăzi.

– Cu neputință!, strigă Haralamb. De tăierea preacinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul se slujește. Chiar și pe timp de război, pe linia frontului. Am văzut asta sub tirul artileriei și armelor automate inamice. Nu se lasă o astfel de sărbătoare fără Liturghie. In tranșee, preotul fără veșminte făcea slujba cu patrafirul în jurul gâtului. Părintele Miluescu din Chiralesa nu putea să lase să treacă această zi fără slujbă.

– Locuitorii au fost răpiți, domnule general. Desigur, prin surprindere, dar n-am dat de nimeni pe care să-l pot întreba despre felul în care au fost ridicați, nici de ora la care... Toți oamenii au dispărut fără urmă. Ca și când s-ar fi evaporat.

Generalul se plimbă cu pași mari. Caută o soluție. Căpitanul Pelhivan așteaptă. Haralamb Halipan e din ce în ce mai tulburat. El e din zonă. Știe că a lăsa sărbătoarea Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul fără Liturghie e atât de grav, că întrece orice măsură, e sfârșitul lumii. I se face frică. Știe ce înseamnă această sărbătoare pentru sat. In acea zi, nu era nici un om care să nu fie prezent la biserică. Nici războiul, nici inundațiile, nici cutremurele, nici invaziile barbare ori holera nu pot să împiedice, pe 29 august, celebrarea dumnezeiestii Liturghii. Este sărbătoarea cea mai importantă după sărbătorile pascale. Își aduce aminte de posturile copilăriei sale. De durerea sa în timpul slujbei. În timp ce preotul citește Evanghelia cu detalii despre tăierea Prodromului ori Înaintemergătorului, oamenii de la țară plâng. Pe fiecare îl doare gâtul, ca și cum ar simți chiar el barda călăului. Pe copii și pe oamenii mari îi apucă durerea de cap când privesc icoana în care i se aduce lui Irod, pe tipsia de argint, capul Înaintemergătorului. A fi creștin în această țară

înseamnă a fi asemenea nu doar prin împărtășanie, ci următor lui Hristos și sfinților. Iar oamenii se identifică cu ei într-un asemenea chip, că suferă pentru toate rănile sfinților, nu doar pentru cele ale lui Hristos. La Chiralesa, în acea zi, orice om, în timpul slujbei, simte că are capul tăiat. Cu adevărat, cu toate că acesta îi rămâne pe umeri. Suferă durerile tăierii capului, împreună cu Înaintemergătorul. Ca părintele Miluescu, preotul parohiei din Chiralesa, să nu se afle la biserică părea de neconceput. Era sfârșitul lumii. Și lui Haralamb Halipan, administratorul generalului-despot, îi este teamă. Știe că e ceva nespus de grav.

– Să se continue cercetările în toată regiunea!, ordonă generalul Dracopol. În funcție de rezultat, vom vedea ce hotărâre va trebui luată.

Căpitanul Pelhivan pleacă. Generalul se retrage. Se servește masa de prânz ofițerilor și soldaților aflați la castel.

Generalul Dracopol se retrage în iatacul său. E camera intimă a castelului, budoarul oriental, cu divan, bibelouri, sofale. Camera îngustă pentru siestă și reculegere. Generalul îl invită aici pe Haralamb Halipan. Se plimbă, privind pe fereastră, căprioarele, lebedele și păunii.

– Tu crezi că Bogomil e cel care i-a răpit pe locuitorii satului? Și de ce crezi că Bogomil i-a ridicat pe oameni? De ce a lăsat, în schimb, coroana în jurul gâtului monumentului lui Chiralesa?

– E sfârșitul lumii, domnule general. Și astăzi, în zi de sărbătoare, zi de post, ați servit friptură de porc invitaților dumneavoastră... În tot domeniul miroase a friptură. Într-o zi de sărbătoare ca astăzi. Și chiar aveam osebită nevoie de ajutorul lui Dumnezeu! Căci

fără Dumnezeu n-o să ieșim la capăt. Bogomil este îndârjit împotriva dumneavoastră, domnule general. () să biruie. De ce ați ordonat să se servească friptură într-o zi de post, cum e astăzi, când ne aflăm într-un pericol atât de mare? Nu vă e frică de Dumnezeu?

– Haralamb Halipan, lupta pentru prinderea tâlharului e una cu lupta împotriva bigotismului, împotriva superstiției. Trebuie să terminăm cu legendele. Tabu-urile sunt bune pentru sălbatici. Eliberează-te, Haralamb. Fii un om rațional. Fii civilizat! Nu fi rob!

Haralamb Halipan cade în genunchi. Îmbrățișează pe neașteptate cizmele generalului.

– Știți cât de mult vă iubesc, domnule general, stăpâne și despote al meu... Dar dacă mergeți tot așa vă pierd... Sunteți pierdut. Nu voi mai putea să vă apăr.

– Am nevoie de calm și de luciditate pentru a pune mâna pe acest bandit. Afară, Haralamb, neam de rob!

– Nu doar că ridicați sabia, ci o ridicați împotriva lui Dumnezeu. Domnule general, îmi este milă de dumneavoastră.

– Afară, Haralamb!

Administratorul iese, copleșit de milă față de stăpânul său. Căci el nu va mai putea să-l apere împotriva lui Dumnezeu. Împotriva tuturor locuitorilor pământului, da; dar, împotriva celor din cer, nu. Stăpânul este pierdut.

XII

Intermezzo

Generalul Dracopol este ofițerul cel mai decorat din armata română. Eroismul său se datorează însă doar temerii de mulțime. Aparține unei clase aparte, a despoților fanarioți – care s-a născut și a crescut la umbra sultanilor și vizirilor sublimei Porți Otomane. Turcii, nomazii cuceritori, au creat pentru a administra teritoriile cucerite o clasă. Cea a vechililor, administratorii, și dragomanilor, ori interpreții. Popoarele cucerite erau împărțite în raiale, adică în turme. Căci cuceritorii erau nomazi, crescători de vite, care nu concepeau binele lor decât în turme. Și astfel, supușii erau împărțiți în turme. Fanarioții erau șefi de turme de oameni. Tot neamul Dracopol a fost conducător de raiale – despoți. Și ei știu că nimic nu este mai cumplit în viața unui despot decât revolta mulțimilor, a vitelor umane, a raialelor, a turmelor. Ei știu că despoții și popoarele sunt două elemente care, dacă se întâlnesc, unul trebuie să moară. Tragic.

De cum generalul Dracopol și trupele sale se aflau în fața masei țăranilor revoltați, care cereau pământ, ori în fața maselor de muncitori care cereau pâine și de lucru, ori în fața studenților care cereau dreptate, generalul își amintea de toți strămoșii săi, despoți ca

și el, prinși în ghearele maselor, de seraiurile arse, de haremurile lor, de concubinele lor, de fiii lor, de șefii lor cu gâtul tăiat... Și teama ancestrală de popor îl stimula pe general. În fața poporului, despotul Dracopol știe că el trebuie să moară dacă poporul rămâne în viață. Atunci, într-o criză de spaimă, care merge până la nebunie, ordonă să se deschidă focul împotriva maselor. Căci în lupta dintre despot și mase nu există decât o ieșire: moartea unuia dintre adversari. În timpul răscoalelor țărănești, Dracopol încercuia satul cu artileria și îl rădea de pe fața pământului cu lovituri de tun. Ardea ruinele și cadavrele și apoi, așezând la jug pe prizonieri, îi punea să are satul. Cu interdicția de a construi ceva în acel loc câtă vreme va mai străluci soarele pe pământ. Ordona să se redeschidă focul mitralierelor așezate pe acoperișuri împotriva muncitorilor și mătura străzile Bucureștiului cu gloanțele de foc ale armelor automate. Se năpustea asupra studenților cu cavaleria, intrând cu soldații călare în sălile de lectură ale bibliotecilor, în laboratoare și amfiteatre. Agresivitatea sa era cauzată de spaimă. Căci era despot. Și, pe de altă parte, avea poporul ca turmă a sa. O luptă pe viață și pe moarte, de veacuri, și care se va sfârși într-o zi cu moartea popoarelor ori a despoților. Căci așa cum ziua și noaptea nu pot să existe în același timp, tot astfel despotul și poporul nu pot să existe în același timp sub soare. Acum, că a aflat de dispariția locuitorilor satului Chiralesa, generalul a primit o lovitură cumplită. Nu se aștepta la una ca aceasta. A venit să lupte cu un om și legenda sa. A venit să decapiteze un tâlhar și o legendă. Și iată că afla o mulțime înaintea lui. Aceasta îl făcea temător și sângeros, peste puterile lui. De acum, generalul

Dracopol este despotul în prezența dușmanului său de moarte, poporul. Poporul pe care vrea să-l extermine cu orice preț, din instinct de conservare.

„Dacă Bogomil ar fi fost cu adevărat o legendă! Dacă n-ar fi existat deloc!, își spuse generalul. Dacă atacuri precum cele din această dimineață ar fi fost săvârșite de țărani! Dar dacă țăranii sunt singurii complici, e același lucru. E vorba de o masă. Și masa aceasta e formată din locuitorii dın Chiralesa. Mulțimea poate să sporească, mai mult decât apele râurilor de munte. În câteva ceasuri, populația revoltată a unui sat poate să ajungă una fără număr. Toată Petrodava, toată Moldova pot, într-o clipită, să se ralieze. S-a văzut – la sfârșitul Evului Mediu – cum marile revolte s-au propagat precum incendiile, de la un capăt la altul al Europei. Vreme de decenii și decenii... Și castelele cădeau precum jucăriile."

Generalul Dracopol avea la Chiralesa un castel, zeci de câini-lup, robi, ziduri... Dar nimic nu poate rezista mulțimilor. Nimic. El știe asta.

Generalul se simte cumplit de singur. În momentul primejdiei, despoții sunt mereu singuri. Îl are pe Haralamb Halipan, dar el este un rob, deci nu un om în adevăratul sens al cuvântului. Cu toate acestea, cum generalul nu are pe nimeni pe lângă el, îl cheamă pe Haralamb Halipan. Vechilul intră în iatacul despotului.

– Haralamb, spune domnilor comisari Stratilat și Topor că am hotărât să-i eliberez pe călători și să las autocarul cu șoferul să plece. Îi păstrez doar pe cei doi soldați. Ai înțeles?

– Da, domnule general.

– Întreabă-i pe domnii comisari dacă au reținut vreo vină împotriva vreunuia dintre pasageri. Eu nu cred că vinovații ar fi printre ei.

– Nu sunt vinovați, domnule general, spuse Haralamb. E bine să-i lăsăm să plece!

– Întoarce-te și spune-mi dacă polițiștii vor să rețină vreun călător.

Haralamb iese. Generalul nu-i eliberează pe călători pentru că a recunoscut nevinovăția lor, ci pentru că acum inamicul său este satul. Satul trecut de partea tâlharului. Dracopol simte că se cuvine să săvârșească acte de clemență. Și să afle pe cineva cu care să stea de vorbă. Pe cineva care-l iubește. În singurătatea sa, în teama lui de mase și de țărani.

– Domnii comisari n-au reținut vreo vină împotriva nici unuia dintre pasageri, spuse Haralamb. Autocarul e gata de plecare.

– Stai, Haralamb... Crezi că țăranii din Chiralesa au atacat autocarul? Dacă e așa, îi împușc pe toți. Înțelegi? Cine bate la ușă?

Haralamb deschide. Înaintea ușii sunt doi soldați, un tânăr ofițer și preotul satului. Bătrânul preot Agaton Miluescu.

– Domnule general, am dat de el la marginea satului. Voia să fugă și el, să se ducă după țărani. E preotul lor. Știe unde sunt oamenii, dar nu vrea să spună nimic.

Preotul are părul lung și alb. Nu și l-a tăiat niciodată. În Scripturi se recomandă ca nicicând să nu-și taie părul ori barba cel care se află în slujba lui Dumnezeu. Precum preoții din Vechiul și din Noul Testament, precum părinții de la Sfântul Munte și din pustie.

Generalul Dracopol n-a avut vreodată legături, de nici un fel, cu preoții satului. E un preot al țăranilor. Familia Dracopol are în spatele parcului o criptă. Acolo sunt îngropați morții ei. Înmormântările sunt

oficiate de episcop ori de stareți de mănăstire. Vreme de veacuri, în timpul ocupației turcești, înaltul cler a venit și el din Fanar, odată cu turcii. Prelații nu cunoșteau un cuvânt în românește. Slujeau în grecește pentru despoți. Părintele Miluescu, precum toți preoții de țară, poartă opinci, ca țăranii, o haină de lână, un suman și ițari; dar, pentru el, sunt negri. Odinioară, se folosea scoarța aninului care dă o frumoasă culoare neagră. Preotul din Chilaresa, dacă e tânăr, e obligat să lucreze cu brațele sale pe pământurile despotului, ca orice țăran, și fără nici o plată. Preotul este integrat în viața țărănească. Aparținc clasei țărănești. Niciodată un preot din Chiralesa n-a intrat la castel, în seraiul familiei Dracopol; doar în stare de arest, ca acum.

– L-am descoperit în spatele unui tufiș de lângă drum. Dacă ar fi fost tânăr, ar fi fugit. Dar nu poate să mai fugă, căci e înaintat în vârstă.

– Nu m-am ascuns, am făcut loc soldaților, cum se cuvine unui preot de țară. Când întâlnește prinți și pe reprezentanții lor, spuse părintele Miluescu.

– Este șiret. A făcut o mutră, salutându-ne, când a văzut că am pus mâna pe el...

Generalul e fericit. Iată-l din nou puternic. Știe că preotul arestat îl va conduce, cu siguranță, la ascunzătoarea țăranilor. Preotul va trebui să spună unde se află țăranii ascunși, adunați și gata de revoltă.

– Ce zi e azi, părinte Miluescu?, întrebă generalul. Nu e 29 august, sărbătoarea Tăierii preacinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul? Ai slujit Sfânta Liturghie, da ori ba?

– Nu, domnule general.

– De ce?

– Nu era nimeni la biserică în afară de mine. Nu poți să slujești de unul singur.

Generalul s-a hotărât să nu dea cu bâta în baltă. Vrea să-l surprindă pe bătrânul monah, determinându-l să vorbească fără să-l facă răspunzător.

– S-a pierdut credința? De ce n-au venit la biserică oamenii din sat?

– Așa s-a întâmplat, domnule general. Fiind monah, slujesc ca la mănăstire. Cele șapte Laude, șapte slujbe pe zi. Dar în bisericile de oraș și de sat nu se slujește decât duminica. Eu, fiind preot, merg la biserică de șapte ori mereu singur pentru cele șapte Laude. În afară de dumnezeiasca Liturghie. Încep seara. Mai înainte, privegheam toată noaptea pentru slujbele de noapte. Întotdeauna singur. Acum, mă trezesc la cântatul cocoșilor și, la al treilea ceas, spre ora nouă, încep dumnezeiasca Liturghie... Astăzi n-a fost nimeni lângă mine. M-am mirat peste fire. Am rostit imnele de slavă către Preasfânta Fecioară, celelalte rugăciuni, dar nu era nimeni. Nici citeț, nici cântăreți la strană, nici paracliser, nici dascăl... Nimeni. În astfel de condiții, nu puteam să slujesc dumnezeiasca Liturghie. Aproape de ora zece, am plecat. Am căutat un băiat care vine la biserică în toate zilele. Serafim Acoperiș de Paie, fiul monumentului. El e cel mai aproape de Dumnezeu. Din trei motive: e orfan, are o mamă desfrânată și o soră din flori. În fine, este deștept și simțitor. Suferă, dară. Nu era acasă. Am căutat în alte case. Nimeni... Spre prânz, am terminat de cutreierat tot satul. Nimeni. Toți erau plecați.

– N-ați văzut soldații?

– Ba da, spuse preotul.

– De ce n-ați spus nimic soldaților?

– Ce să le spun? Că n-au fost credincioși la biserică? Nu era un lucru de zis soldaților. Îmi era cumplit de teamă. Și încă îmi e foarte teamă pentru oamenii din sat.

– Unde sunt?

– E un lucru ce-ar trebui, cu siguranță, să-l știți mai bine decât mine. I-ați arestat?

– Unde sunt oamenii din sat, părinte?, repetă generalul.

– V-am spus că-i căutam.

– Mergeați să-i întâlniți, nu-i așa?

– Nădăjduiam, dar nu i-am întâlnit decât pe soldați. Fapt care a sporit spaima și neliniștea pentru sărmanii oameni.

Părintele Milucscu își face semnul crucii.

– Ca să nu mai pierdem vremea, părinte, iată faptele, spuse generalul: în această dimineață, la ora șapte patruzeci și cinci de minute, oamenii din sat au atacat autocarul. Au furat cu Bogomil unsprezece milioane. Au rupt podul de peste Ozana. Au pus o coroană cu numele tâlharului pe statuia caporalului. Apoi, au dispărut. Sunt cu toții răsculați împotriva statului.

– Dumnezeu să aibă milă de noi!, spuse părintele.

– Părinte, ascultă-mă: am studiat în țări civilizate, unde totul este civilizat, unde Biserica este civilizată și ea. În Franța, în Italia, în Germania, în toate țările civilizate, Biserica, preoții sunt cu toții mereu alături de forțele de ordine. Alături de putere, căci puterea vine de la Dumnezeu. Din acest motiv, preoții și episcopii sunt de partea poliției, căci poliția este de la Dumnezeu, jandarmeria e de la Dumnezeu și tot așa și Ministerul de Interne. În țara voastră barbară, Biserica a fost mereu cu bandiții, cu coate-goale, cu răsculații,

cu cerșetorii. Știu că aparțineți Bisericii ignorante a unui popor barbar. Dar de această dată vă voi obliga de bunăvoie sau cu forța să fiți un preot civilizat. Să fiți alături de oamenii civilizați, alături de poliție. Am ordin să-i tai capul lui Bogomil. Aș vrea să-i tai capul tâlharului chiar astăzi, de praznicul Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul. Sătenii sunt complici ai tâlharului. O să ne duceți la ei. Dumnezeu v-a desemnat să ne duceți acolo unde sunt ascunși oamenii. Acum, ce știți despre atacul autocarului?

– Nimic, spuse preotul.

– S-au spovedit. Sunteți duhovnicul lor. E o lovitură pe care au pregătit-o. Bogomil venea în sat, e poate un om de aici. Trebuie să ne spuneți totul. Absolut tot ce știți. Căci știți totul.

Generalul îl apucă pe preot de barbă. Capul preotului se mișcă, se învârte ca pe rulmenți. Poate nu doar să-l decapiteze, ci să-i smulgă capul. Omul sfânt nu e supărat, ci e chiar fericit. Căci, pentru un preot, e o mare cinste să fie ucis și martirizat.

Biserica Ortodoxă, care a trebuit adesea să se acomodeze despotismului, cuprinde două Biserici: cea din cer și cea de pe pământ. Iar canonul al XIII-lea al Sinodului de la Neocezareea interzice preotului de țară să slujească în orașe. Căci nu este un preot de același rang cu cel de la oraș. Aceste două ranguri de preoți nu sunt egale. Preotul de sat este preot al clasei sărace; el ar întina biserica de la oraș dacă ar intra aici. Însă Bunul Dumnezeu, Care nu ține seama de categoriile sociale, acceptă la Liturghia Sa cosmică, alături de El, pe preoții de țară. Preoți precum părintele Miluescu, pe care episcopii-prinți nu-i acceptă în bisericile de oraș.

Dacă despotul îl ucide, părintele Miluescu va fi avansat. Face o treabă foarte bună părintele Agaton Miluescu. Numele lui provine din rugăciunea *Miluiește-ne pe noi, Doamne*! Suferă de reumatism, are dureri în tot trupul. E mulțumit să fie ucis de despot.

– Unde se află Bogomil și complicii lui? Unde sunt sătenii? Unde și când au pregătit răscoala și furtul din autocar? Unde au ascuns milioanele? Cine a stricat podul? Unde trebuia să te întâlnești cu parohienii? Căci te duceai să te întâlnești cu ei. Țăranii nu pot să stea fără preot. Te duceai la ei, în pădure? O să ne duci acolo.

Ochii părintelui Agaton Miluescu strălucesc. E ca într-un nor. Se simte bine. A muri pentru credință, ca martir, e o voluptate fără seamăn. Pare că se scaldă într-un nor de lumină, de aur și de mătase... Un om mic, care se târa pe pământ, devine întru totul plin de slavă. Iar pământul ajunge nespus de mic sub picioarele sale... Nu, moartea este o cinste, mai cu seamă în această zi a Tăierii capului!

Despotul vrea să-i smulgă capul părintelui Miluescu? Va fi singura binefacere pe care o va săvârși pe pământ despotul Dracopol. A face din preotul mărunt, de la Chiralesa, un martir, smulgându-i capul în ziua Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul.

XIII
Mamelonul de gheață

Aspectul anchetei a luat alt curs: nu mai era căutată o singură persoană, tâlharul Bogomil, ci mai mult de o sută de oameni, cu copiii și cu femeile lor – toți locuitorii din Chiralesa. Generalul este convins că ei sunt complicii lui Bogomil, dar nu au lăsat nici o urmă. Ca și cum toți locuitorii din Chiralesa s-ar fi volatilizat, dispărând, purtați de un nor. Părintele Agaton Miluescu, unicul om din sat prins, nu poate să spună nimic. E ținut prizonier. S-a hotărât să se amâne eliberarea călătorilor și să fie păziți în parcul castelului lor cu autocarul. Or, nu puteau să spună decât ceea ce au spus. S-au adus întăriri de trupe. Căci, acum, era vorba de o rebeliune de masă.

Spre ora două după-amiază, generalul e în culmea fericirii. I s-a dat la telefon o veste bună. A câștigat din nou.

– Haralamb, autocarul rămâne aici! Tocmai au fost arestați în pădure oameni care spun că sunt din Chiralesa. Au fost capturați în locul în care a fost atacată mașina, la Crucea Chiralesei. Sunt aduși la castel.

După o jumătate de ceas, apar primii arestați. Căpitanul Marțian care i-a prins sosește cel dintâi cu motocicleta.

– Domnule general, nu este exclus ca Bogomil să fie un om din sat.

– Toți arestații să treacă prin fața călătorilor!, ordonă generalul. Călătorii să se uite bine dacă cel care a atacat autocarul, spunându-și Bogomil, nu se află între cei arestați.

Generalul e mulțumit. E gata de a câștiga o bătălie. Locuitorii satului și, cine știe, poate din alte sate, au dispărut încă din zori, în momentul atacului. Ei tocmai au fost prinși la locul faptei. Și în pădurile dimprejur...

În timp ce generalul se retrage în biroul său ca să dea un telefon, gărzile îi aduc pe cei prinși la castel. Au cu toții mâinile legate la spate cu frânghii. Alte frânghii îi leagă unul de altul în grupuri de câte zece. Întâi de toate, sunt mulți copii. Vin apoi femeile și, în cele din urmă, bătrânii. Oamenii sunt mereu într-un număr tot mai mic în sate. Primăvara, vara și iarna lipsesc aproape toți, lucrând în Țara de Jos, iar iarna, la pădure. Acum, la începutul toamnei, pleacă din Țara de Jos și se întorc în sat. Vin să aducă acasă mălai, grâu, mere și câștigul lor de peste vară. Toamna au loc, de asemenea, căsătorii și se fac rugăciuni pentru cei adormiți. Până la primele zăpezi, când începe munca de doborâre a copacilor, oamenii rămân în sat. E unicul anotimp în care pot fi aflați aici.

Cei arestați sunt aduși prin curtea Plebea, care este izolată de parc și de castel. E curtea plebeilor. Acolo se află toate corpurile de meserii, remizele, spălătoriile, animalele și robii. Și, de asemenea, „mamelonul de gheață", care folosește, în același timp, de ghețărie și închisoare.

După ce au fost trecuți prin fața călătorilor autocarului, arestații sunt conduși înaintea mamelonului

de gheață. Despoții de la Chiralesa trăiesc la trei mii de kilometri răsărit de Paris, în marea periferie a Europei; locuiesc în case în care confortul poate părea unul straniu din pricina amestecului de stângăcii și de rafinament; nu întâlnești întotdeauna electricitate și adesea nici canalizare; mobilierul e frumos, dar drumurile sunt de nefolosit. Acești stăpâni absoluți se îmbracă din cap până în picioare ca la Londra și la Paris; haine, lenjerie, încălțăminte, cravată; au o bucătărie de înaltă clasă, cele mai fine băuturi, cele mai bune țigări. Odinioară, primeau ultimele vești din Bizanț; apoi de la Sankt-Petersburg și de la Kiev; și, în cele din urmă, de la Berlin, de la Paris și de la Londra. Acasă, au introdus tot soiul de comodități. Printre acestea, „mamelonul de gheață".

Neavând gheață, nici instalație frigorifică, și neputând să aducă gheață de la Paris, nici să o fabrice la fața locului, au săpat într-un deal, într-un mamelon care se află în mijlocul curții servitorilor – al Plebei –, galerii subterane care dau în toate direcțiile și ajung la zidurile exterioare. Astfel, mamelonul pare traversat de tuneluri. Cât e iarna de lungă, fiecare om peste cincisprezece ani trebuie să facă o săptămână de corvoadă la gheață. Se taie gheața de pe râu în cuburi ce sunt transportate pe sănii, sub supravegherea lui Haralamb Halipan, administratorul detestat de toată lumea, „câinele cu dinți de aur". Cuburile de gheață sunt așezate în deal, în galerii, formându-se o îmbrăcăminte de gheață. Toată vara va fi astfel gheață din abundență pentru a păstra carnea, caviarul și peștele, pentru a răcori și îngheța băuturile și șerbetul. În Carpați, verile sunt calde și se consumă enorm de multă gheață. Stocurile îngrămădite, în mod

tradițional, de veacuri sunt refăcute automat. Corvoada la gheață a rămas înscrisă în calendar. Începe înainte de Crăciun și se sfârșește în februarie. Gheața durează de la un an la altul. Dar, la sfârșitul lui septembrie, gheața adusă în cuburi, pe un frig de treizeci de grade sub zero, este murdară; galeriile sunt pline de o apă mocirloasă. S-au aclimatizat aici specii de lilieci, de muște, de reptile, de viermi, de insecte, de broaște, de șobolani, de lipitori. O lume stranie. Totul e rece și umed. O pregustare a infernului. Toamna, noroiul ajunge până la genunchi. În mamelonul de gheață sunt închiși, din când în când, prizonierii de la castel. Galeriile sunt blocate de uși mari și negre de fier. Spre acest loc sunt îndreptați acum țăranii prinși în pădurea de la Chiralesa. Generalul vorbește cu fratele său de lapte, prefectul de la Petrodava. Cea mai nobilă aristocrație. Un frate de lapte e mai mult decât un frate de sânge. Din când în când, generalul spune:

– Nu am prins un Bogomil, un singur tâlhar, am pus mâna pe o întreagă bandă. Cercetările poliției și campania de pacificare a generalului Dracopol lucrează în profunzime. O adevărată curățenie, o asanare. O să vezi. Am pus mâna pe toți complicii. Căci mi-am spus încă de la început că aceste atacuri nu puteau să fie opera unui singur om. Iată că toată regiunea este complice. Cel puțin satul meu. Locuitorii au lipsit de la biserică ca să atace autocarul. Unsprezece milioane merită mai mult decât o slujbă. Majestatea Sa va fi mulțumită. Trebuie să recunosc că Dumnezeu și războiul mi-au fost întotdeauna favorabili. Sper că în câteva ceasuri am să-l prind pe Bogomil însuși. Dacă nu am făcut-o deja... Cred că ești puțin invidios. Cine nu ar fi invidios pe mine, care am pus mâna din-

n-o singură lovitură pe inamicul public numărul unu și pe toată banda lui de complici, camuflată în țărani pașnici? Este un succes nespus, trebuie să recunosc. Steaua familiei Dracopol a strălucit și va străluci și de aici înainte. Voi încheia maresal. Primul maresal al familiei Dracopol. La revedere, frate, mă duc să-i interoghez pe cei prinși! Sunt în mamelonul de gheață.

XIV

Învățătorul Apostol de la Chiralesa, conducătorul țăranilor și secundul tâlharului Bogomil

Generalul Dracopol nu s-a ocupat deloc de încarcerarea celor prinși, nici de formalitățile de înregistrare și de identificare, nici de confruntarea cu călătorii din autocar. Despotul nu se ocupă vreodată de detalii. Astfel de lucruri sunt în mâinile lui Haralamb Halipan. La fel cum sultanul nu se ocupa niciodată de administrație, nici de armată, nici de afacerile statului ori de bunurile sale. Chiar când era vorba de femei și de copii. Pentru aceasta, erau funcționari: vizirii, dragomanii și alții. Dracopol nu este informat decât de lucrurile foarte importante, precum cel care se producea acum.

– Dascălul Apostol, învățătorul școlii din Chiralesa, vrea să vă facă o mărturisire, spuse Haralamb Halipan, intrând la patronul său. Declară că el este conducătorul țăranilor. El i-a dus în pădure.

– Să intre!, ordonă generalul. Abia a văzut mamelonul din gheață și deja trece la mărturisiri! Începe bine! Țăranii sunt lași.

Dascălul Apostol Icar, învățătorul de la Chiralesa, e adus cu mâinile legate la spate.

– Ai ceva de mărturisit?

– Da, domnule general.

– Dă-i drumul!, ordonă generalul.

– Eu, domnule general, i-am trezit pe oameni de dimineață. Și eu i-am dus departe de sat. Asta vreau să vă declar. N-au săvârșit nici o greșeală. Nu trebuie torturați. Cea mai mare parte – mai mult de optzeci – sunt copii, femei, bătrâni și infirmi. Eu sunt vinovatul, nu ei.

Generalul e fericit.

– A mers! Foarte rapid... Avem deja mărturisirile. Totuși, să știi că chiar îndemnați de un bolșevic ca tine, dascăl de școală, țăranii sunt complici. Chiar dacă au colaborat fără să vrea. Desigur, cei inconștienți au circumstanțe atenuante. Dar rămân vinovați. A fi vinovat de complicitate e un lucru grav. Îți spun din capul locului un lucru, ca să nu pierdem vremea: vreau mai întâi capul lui Bogomil, apoi ne vom ocupa de alte probleme.

Învățătorul Apostol, cu mâinile legate la spate cu o funie, cu cămașă albă descheiată, îmbrăcat cu suman și ițari și încălțat cu opinci, tace. E foarte slab, cu capul oval, mare, osos, cu fruntea uriașă, precum un perete de munte. Părul lung, aproape alb, îi cade pe umeri. Același păr ca Bogomil, dar cărunt. Foarte înalt, drept ca un brad, pielea feței, a gâtului și a pieptului de culoarea cărămizilor afumate de seminee.

– Unde e Bogomil?

– Domnule general, de ce mă întrebați pe mine una ca asta?

Generalul ia cravașa și-l lovește cu toată puterea în față pe învățătorul Apostol. De mai multe ori. Cu furie. Învățătorul Apostol nu crâcnește. Rămâne în

picioare tot drept, pe parchetul din lemn de esență rară. E ca o părticică din Țara Moldovei. Face parte întru totul din satul Chiralesa, din părțile Petrodavei, ținutul Moldovei și din Țara Românească. E o părticică din Carpați. Căci locuitorul din Petroda-va și din Chiralesa nu e precum cel de la oraș. E din Petrodava. Obrazul învățătorului sângerează, se face vinețiu și se umflă ușor. Dar, chiar și amorțit, are aceeași culoare, aceeași mireasmă, aceleași contururi, aceeași constituție chimică, fizică și plastică, precum pământul moldav, precum pădurile moldave, caselc, pajiștilc, drumurile, pășunile, râurile.

– Unde e Bogomil, canalie de bolșevic?

– Nici unul dintre noi nu-l cunoaște pe Bogomil, domnule general. În zadar ne torturați.

Generalul Dracopol își așază cravașa pe masă. E învins. Învins în același fel precum regii asiatici care biciuiau marea. Cravașa lui Dracopol a lovit chipul învățătorului Apostol ca și cum ai lovi într-o stană de piatră din Moldova. Învățătorul Apostol n-a crâcnit. În afară de sângele care îi înflorește pe obraz e neschimbat. Vocea e una pe măsură, asemănătoare celei a Moldovei, asemenea susurului izvoarelor, torenților, foșnetului pădurii, adierii vântului ce trece printre ramurile de brad. Învățătorul de la Chiralesa este mereu ca un brad, înalt, slab, puțin rigid. Din prezența lui fizică se degajă mereu aceeași tristețe, singurătate, distantă și mândrie. Ca și când în aceasta ar fi toți brazii din lume. Învățătorul Apostol este atât de drept, atât de perpendicular, că ai putea crede că e o dâră ce unește pământul și cerul. O urmă de carne unind cele de jos cu cele de sus.

– Unde e Bogomil?, repetă generalul.

– Nimeni dintre noi nu știe unde e Bogomil.

– V-ați dus în pădure, la Crucea Chiralesei, ca să-l ajutați pe Bogomil să atace autocarul.

– Avem noi chip de complici ai lui Bogomil? Sărmanii de noi! Uitați-vă la noi, domnule general.

– O dată, Bogomil ne-a făcut-o cu pisicile și cu jandarmii. A aflat că jandarmii veneau ca să-l vâneze cu câini polițiști și a dat drumul la picioarele lor la câteva zeci de pisici, pe care el le adusese închise în saci. Pisicile, aproape nebune, după ce au stat în saci, au sărit în toate părțile. Și câinii polițiști, în loc să-l urmărească pe tâlhar, au început să alerge după pisici. Iar Bogomil a scăpat și de această dată. De dimineață tâlharul voia să repete stratagema, dar cu țărani, femei și copii, în loc de pisici. Pentru a deruta cercetările, el v-a lansat la locul atacului așa cum a dat drumul la pisici acum un an. Ca polițiștii, alergând în pădure după tot ce mișcă ori care se ascunde, să nu poată pune mâna, ca de fiecare dată, decât pe un copil, un bătrân ori un țăran mizerabil, care va răspunde: „Am venit să culegem ciuperci" ori „Am venit să culegem zmeură și mure". Astfel, tâlharul câștigă timp. Și fuge. Iar voi, voi îi slujiți la fel ca pisicile... Răspunde, erați în pădure ca să culegeți fragi, nu-i așa?

– Nu, domnule general.

– Mure, ciuperci? Nu-i așa? Spune! Dar ați uitat un lucru: astăzi este Tăierea preacinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul. Iar alibiul culegerii de fragi nu stă în picioare. Căci nimeni, absolut nimeni, de când e Moldova pe pământ, n-a lipsit de la Sfânta Liturghie pe 29 august ca să se ducă să culeagă fragi. Scuza nu ține. Sunt mai șiret decât voi.

– N-am fost să culegem fragi, nici altceva. Ne-am dus ca să căutăm o fetiță rătăcită... Pe Irina, fata Tainei Chiralesa. A dispărut.

– E o îndreptățire și mai copilărească! Ați ascuns-o pe fetiță undeva și spuneți că o căutați! Cine a văzut, de când sunt munții, un sat întreg lăsând casa, Liturghia și toate ca să se ducă să caute un copil rătăcit? Întâi de toate, nu s-au văzut copii rătăciți niciodată în munții noștri. La fel cum puii de vulpe, de lup, de veveriță nu se rătăcesc nicicând. Credeți că aveți de-a face cu ofițeri și polițiști străini ca să le povestiți astfel de basme... Ca în trecut... Eu sunt generalul Dracopol, stăpânul de la Chiralesa, și încă nu s-a născut cel care ar vrea să mă păcălească. Unde este tâlharul Bogomil?

– Nu l-am văzut pe Bogomil niciodată. Nu știm nimic de el.

– Ascultă-mă, Apostol. Te-am luat la ochi de când ai venit în satul meu. N-am putut să suport gura ta murdară. Acum, gata! Înțelegi? Regele mi-a dat puteri absolute. Am decretat stare de asediu în toată regiunea. Orice om poate să fie împușcat, strangulat, făcut ferfeniță. V-am vârât în mamelonul de gheață, fără judecată, pentru că așa am chef. Și veți fi cu toții împușcați ori ciopârțiți cu iatagane uriașe. Unul dintre voi îmi va spune unde se află Bogomil. Și-am să aflu capul tâlharului ca să i-l duc regelui, după cum i-am promis. Chiar și printre cei doisprezece apostoli s-a aflat un trădător. Crezi tu că printre cei o sută de țărani pe care i-am băgat în mamelonul de gheață n-am să dau de un Iuda? Crezi că nu o să fie unul care să vorbească? Te înșeli! Înainte de apusul soarelui, unul dintre ei va vorbi. Îmi va spune unde se află Bogomil. Puțin contează dacă cel care vorbește este un copil, ori

o femeie, ori un laș. Îmi va spune, sub tortură, unde se află tâlharul. Și o să am capul lui Bogomil. Iar dacă nimeni nu vorbește, vor muri cu toții. Înțelegi? Cu toții. Vor fi masacrați. Vor fi tăiați. În galeriile mele de gheață. Și nimeni nu o să zică absolut nimic. Așa că n-ai decât să-mi spui, de mila lor și de mila ta însuți, unde este ascuns Bogomil.

– Pot să vă spun doar ceea ce știu, răspunde învățătorul Apostol.

– Și ce știi?

– Adevărul și doar adevărul.

– Începe!, ordonă generalul. Povestește ce știi.

– Ieri mă aflam la oraș. La Piatra-Neamț.

– Cu ce treabă?

– Am cerut audiență la prefect. L-am rugat să ne dea castelul Taurului pentru școală.

– Nu l-ai întâlnit, pe drum, din întâmplare, pe Bogomil? La dus sau la întors?

– Nu l-am întâlnit pe Bogomil. Am vorbit cu prefectul. Puteți să verificați faptele. Prefectul este vărul dumneavoastră și fratele dumneavoastră de lapte.

– Drumul la prefectură n-a fost decât un pretext.

– Nu, m-am dus la prefectură pentru că peste câteva zile începe școala. Și în sala de clasă nu pot să țin câte trei elevi acolo unde nu ar trebui să stea decât unul. Școala este prea mică. I-am cerut să ne dea castelul Taurului. Prefectul a refuzat. Așa cum au refuzat mai înainte Ministerele Agriculturii și Instrucției Publice. Și în acest an castelul Taurului va rămâne gol. M-am întors obosit și supărat. Știți că de douăzeci de ani, de când sunt în sat, mă zbat pentru a avea o școală. Am să mor fără să o am. Sunt bolnav. Azi noapte mi-a fost rău. Camera mea, la școală, e foarte mică. Ca o celulă.

Furtuna din timpul nopţii a închis fereastra. La miezul nopții, m-am trezit lac de sudoare. Crezând că mor sufocat în patul meu, am alergat să o deschid. Fulgerul a lovit camera mea pe fereastră. Aveam saboți de cauciuc. Din acest motiv nu am murit carbonizat, dar mi-a fost cumplit de teamă. Am crezut că am să ard odată cu școala. Că am spus adio vieții. Credeam că o să fie un lucru bun dacă aș muri carbonizat, odată cu școala. Li se va da copiilor pentru școală castelul Taurului. Era un fel postum de a fi realizat visul meu. Am luptat toată viața pentru acest castel. Mi-am spus că îl voi avea după moartea mea și mulțumită morții mele. Dădeam un trup și un os bătrân arse, cu o colibă care folosește drept sală de clasă ca să am o școală nemaipomenită. Dar m-am trezit. Eram în viață și școala nu ardea. Așa a fost voia lui Dumnezeu. Asta s-a întâmplat cu un ceas mai înainte de cântatul cocoșilor. Nu aveam chef să mă întind din nou în pat. Când ești lovit de fulger, chiar dacă rămâi în viață, ești precum un tren care deraiază. Așteptând dimineața, plin de teamă, am măturat și am aranjat casa. Apoi am ieșit. Camera mea nu are o ușă în afară. Ca să ies, trebuie să trec prin sala de clasă. Și, în clasă, pe prag, piciorul meu a atins ceva moale. Era un câine. N-am avut niciodată nici cal, nici vacă, nici bou, nici câine, nici pisică. Am trăit singur, precum monahii. Eram deci cu totul mirat că un câine se afla în fața ușii mele. Și mi s-a făcut teamă. Noaptea, în timpul furtunii, nu poți să te abții de la a crede în fantome, în diavolul care ia forma unui câine. Nu m-am gândit la asta decât o clipă, nu mai mult, dar a fost îndeajuns.

Generalul ascultă. E un oriental. Și cuvântul este aurul orientalilor. Cel mai cumplit criminal poate să-și

salveze viața din mâinile despotului cel mai sângeros spunându-i o frumoasă poveste ca în *O mie și una de nopți*. Dracopol uită ancheta. Vrea să afle povestea, pentru că orientalii vin din deșert, unde nu este decât nisip. La ei, cuvântul înlocuiește grădinile, munții, râurile, câmpiile, catedralele și toate artele. Cu cuvântul, ei trebuie să înlocuiască tot ceea ce este frumos în univers: hrana, băutura, peisajele și toate cele create. Căci, pe nisip, ei nu au decât cuvântul, poezia, basmele, pălăvrăgelile. Pe nesimțite, Dracopol se lasă purtat de poveste. Uită de tâlharul Bogomil.

– Era Posmag, domnule general, spuse învățătorul Apostol.

– Ce înseamnă Posmag?

– Posmag e un câine căruia noi îi spunem Școlarul.

– Al cui e câinele? Al celui care ți-a adus mesajul de la tâlhar?

– Posmag e al nimănui. Chiar al nimănui. E un școlar, cu toate că e câine. Ca el, pot fi văzuți peste tot în lumea asta. I se spune Posmag pentru că e foarte slab. Este uscat ca un pesmet, ca un biscuit crocant. Chircit ca un covrig în formă de opt, răsucit ca un arc. În fiecare dimineață, de ani de zile, când deschid ușa școlii, primul care intră în clasă e Posmag. E cinstea lui de a fi primul elev care păşeşte pragul şcolii. Se așază sub bancă, își pune capul pe labele din față, ca un mare înțelept, și rămâne astfel pe tot timpul orelor. Cum copiii îl tachinează aruncându-i biluțe – pietricele, bile de hârtie –, ori îl întărâtă cu picioarele, vine și se refugiază sub tablă, la piciorul podiumului. Ne-am obișnuit cu prezența lui în clasă așa cum te obișnuiești cu prezența tablei, a hărții României ori cu portretul regelui. Inspectorii au protes-

tat. Căci nu era destul loc pentru elevi. Şi, pe de altă parte, prezența câinilor în clasă e interzisă. Dar, văzându-l sosind primul la școală, luându-și locul lui de elev care nu vrea să piardă nici măcar un cuvânt din ce spune învățătorul și alergând în recreație cu copiii, toți inspectorii mi-au spus: „Pe Posmag școlarul puteți să-l tolerați în clasă." În definitiv, el este pentru elevi o pildă de înțelepciune, de punctualitate și de atenție. Nimeni nu a putut să înțeleagă de ce el își consacră școlii viața sa de câine. La fel ca toți elevii, pleacă la sfârșitul zilei, la fel ca ceilalți școlari, zburdă către casă. De fiecare dată către o altă casă. În fiecare zi, însoțește acasă un alt elev, ca un coleg. Și rămâne lângă el în timpul mesei. Îl însoțește când copilul își face temele. Apoi, la muncă, la joacă și la plimbare. Doarme împreună cu el. La intrare. A doua zi se duce acasă la un alt elev. Posmag nu s-a dus niciodată decât în casele unde e unul dintre colegii săi, un elev. Până la urmă, i-a însoțit pe toți. În timpul vacanțelor, nu vine la școală, îi însoțește pe elevii care vor să muncească la câmp ori să se scalde, să se plimbe în pădure, să pască oile, la tăiat de lemne... Ăsta e Posmag. Când un copil termină școala, Posmag nu mai dă pe la el. Nu mai e colegul său. Pe micuți îi frecventează de îndată ce ei merg la școală, niciodată înainte. Natura se dedă uneori la astfel de jocuri. Îl iubim pe Posmag și știm că el este puțin școala de la Chiralesa. Eram, deci, mirat să-l văd în plină noapte în fața ușii mele, chircit pe pragul școlii. Întâi de toate, era noapte, iar câinele nu venea la școală decât în timpul orelor. Apoi, era vacanța mare. Posmag nu se înșela niciodată în această privință. Eram, așadar, foarte mirat să-l văd. I-am spus: „Intră, Posmag." Mi-a aruncat o pri-

vire furioasă. Ochii unui câine înfuriat sunt cumpliți. Aveam din nou presentimentul că se petreceau lucruri grave. Câinele îmi aducea un mesaj privitor la școală, la elevi și la învățător. Nu-l înțelegeam și, totuși, era sigur că era purtătorul unui mesaj pentru mine, altfel nu ar fi venit la școală în miez de noapte și în timpul vacanței.

– Era din partea tâlharului, nu-i așa?

– Nu, Excelență. Vrând să iau câinele plouat, tremurând pe de-a-ntregul și nefericit, am aflat pe pragul școlii un trup de om. Era unul dintre elevii mei. Chircit ca un câine în fața ușii, plouat ca un câine, fricos ca un câine. L-am întrebat: „Cine ești?" A încercat să fugă. Așa cum câinele ar fi vrut să fugă. Am pus mâna pe el. Tremura ca varga. I-am spus: „Serafim, ce-ai făcut?" Când ceva nu e în regulă în atitudinea unui elev, îl întrebi ce-a făcut. Posmag s-a lipit de genunchii lui Serafim Chiralesa, pentru a-l ocroti, pentru a-l apăra, pentru a avea aceeași soartă ca el, dacă l-aș fi lovit. Ochii câinelui și cei ai copilului – ai celor doi școlari – erau roșii de oboseală, de frig, de tulburare și de teamă. Aveau aceeași privire fără a putea fi separate, privirea celui care se află la capătul puterilor, în ultimele clipe ale vieții. L-am întrebat ce i s-a întâmplat. Serafim Chiralesa, fiul caporalului Chiralesa, fiul statuii, orfanul de război, cel mai bun elev al meu, cel mai strălucit elev pe care l-am avut în toată cariera mea, are geniu, va deveni cineva dacă nu o să moară. Căci tot timpul se află în primejdie de moarte din pricina mamei sale. Știți că văduva caporalului Chiralesa e desfrânata satului. Nu doar a satului: a lumii întregi. Are o fiică din flori: pe Irina, de șapte ani. Toată lumea o strigă bastarda, roada păcatului. Mama

lipsește nopți și zile întregi de-acasă, lăsând fetița în grija fratelui. Nici unul dintre copiii satului nu o acceptă pe bastardă. Le e teamă de păcat. Virtutea e singura bogăție a oamenilor de aici, singurul lucru care strălucește, singurul lucru frumos. Iar vecinătatea cu păcatul îi îngrozește. Nu o disprețuiesc pe fetiță, o iubesc, dar le e teamă tuturor de aceasta. Nu îndrăznesc să se apropie de ea. Și fratele bastardei, Serafim, este ținut la distanță. Căci nu vrea să se îndepărteze de sora lui vitregă. Ei bine, copilul cutreiera peste tot pentru că bastarda dispăruse! Dacă venea mama lui, l-ar fi omorât. Îl bate. Am întrebat: „Ce faci afară, pe furtună, noaptea, Serafim?" „Domnule învățător, am vrut să mă omor. Dacă se întoarce mama o să mă chinuie. Și are dreptate acum. E greșeala mea" – mi-a răspuns.

Mama, Taina, această fiică din Răsărit e plină de cruzime. Își torturează copilul fără nici un motiv. Acum, poate pentru prima oară, ea are un motiv să-și pedepsească fiul. Îi era teamă să se omoare. Aici, copiii se sinucid. Dacă depășesc teama pe care le-o cauzează unealta sinuciderii... Căci copiii sunt precum artiștii: detestă violența, urâtul, sângele și suferința. Nu le e teamă de moarte, le e teamă de violența ticăloasă pe care o aduce moartea. Le e teamă de fundul fântânilor întunecate în care vor să se arunce, de trenurile în fața cărora vor să sară. Teamă de prăpăstii, de cuțite și de topoare. Am avut anul trecut un elev care a ajuns orfan. Nu-i mai rămăsese decât o surioară, ce avea doar doi ani. Când ea a murit, a vrut să se sinucidă. S-a dus la vreo zece kilometri depărtare de sat, pentru a se arunca sub roțile unui tren. Dar, când a văzut locomotiva urâtă, neagră, cu faruri roșii pre-

Cum ochii diavolului, i s-a făcut frică să-și dea trupul plăpând unui asemenea monstru. Cum el voia să moară cu orice preț, s-a întors a doua zi, s-a legat la ochi, pentru a nu vedea urâciunea morții, și s-a aruncat cu ochii legați în fața trenului. Ne-am dus în acel loc cu toți elevii, am cules în coșuri, ca pe fragi, părțile sângerânde ale trupului lui Teodot, răspândite pe o sută de metri, în iarba pajiștilor. Astfel, abia am reușit să refacem jumătate din trupul lui. Știam că Serafim nu mințea. Voia și el să se sinucidă, de teamă, de disperare, din pricina surorii vitrege, a bastardei dispărute. Cum furtuna se dezlănțuise, a ales, ca să se sinucidă, fulgerul. Școlarul Posmag l-a simțit de departe pe colegul său aflat în primejdie. A plecat să-l apere pe Serafim, cel mai bun elev din școală și camaradul său.

– Am încercat să atrag fulgerul asupra mea adăpostindu-mă sub copacul cel mai înalt, mi-a mărturisit Serafim. Dar fulgerul a căzut după plecarea mea. Apoi, am alergat. Știți că fulgerul nu cade decât peste copacii înalți. Ori peste cel care aleargă. Dar n-am avut noroc. Am ieșit în pajiștea de lângă sat și am alergat. Fulgerul n-a venit însă. În clipa în care mă simțeam cel mai singur și cel mai deznădăjduit, am simțit că cineva se află lângă mine: era Posmag. Voia să moară alături de mine. Furtuna a încetat însă. Posmag și cu mine am venit aici. El m-a adus. Atunci ați deschis usa.

Copilul plângea. Mă privea fix. La fel și câinele. Aveau lacrimi în ochi și unul, și celălalt. I-am băgat în școală și i-am uscat pe amândoi. Posmag era cel mai vechi elev al meu și cel mai punctual. Și Serafim cel mai strălucit. Apoi, băiatul a spus:

– Trebuie să o caut pe Irina, domnule învățător.

Am ieșit. I-am trezit pe toți copiii. Aceasta se petrecea la lăsatul zorilor. Le-am spus: „Sunteți creștini. Un creștin e un om care a desființat singurătatea omenească, căci el nu este niciodată singur. Iată că cineva dintre noi, bastarda pe care ați prigonit-o, a dispărut. Trebuie să o căutăm. Să lăsăm totul. Căci «unul» este mai important decât «turma». Hristos pentru o singură oaie a lăsat turma. Pentru că turma, masa, mulțimea, numărul, colectivitatea e ceva fals. Nu e important decât unicul. Fiecare dintre noi este mai important decât lumea întreagă. Tot ceea ce este mai măreț, făcut de mâna omului, este făcut de *unul*, de individ, de unic, niciodată de masă. Prin *unul* se poate cel mult alege un primar ori să faci politică. Unul a inventat totul și a făcut totul. Duhul Sfânt a coborât peste fiecare, luat individual. Dumnezeu n-a vorbit niciodată mulțimilor, nici maselor, ci indivizilor, lui Moise, lui Avraam. Duhul Sfânt S-a pogorât peste fiecare apostol. Irina este «unul». Trebuie să dăm de ea." Și am plecat. Odată cu copiii, au venit și mamele, apoi tații; toată lumea din sat a venit să o caute pe fetiță, pe bastardă, fructul păcatului, întruparea păcatului... Nimeni nu s-a mai dus la Sfânta Liturghie. Căutând-o în fântâni, în râuri, în ierburile înalte, în tufișuri, moartă ori vie, pe Irina, pe mica „întrupare a păcatului omenesc", toată lumea slujea în felul ei dumnezeiasca Liturghie a slăvitului Înaintemergător. Era cea mai frumoasă și cea mai solemnă Liturghie din munții noștri. Toți au lăsat toate, pentru unul și pentru cel mai disprețuit dintre noi, pentru întruparea păcatului. Înțelegeți? Asta făceam atunci când jandarmii au venit să ne lovească cu bâtele, să ne lege mâinile și să ne închidă în mamelonul de gheață ca pe criminali. Cântam Chiralesa, care

vine din *Kyrie eleison*, „Doamne, miluiește". Era, de asemenea, numele fetiței pierdute. Din când în când spuneam: „Irina, «pace», Doamne, miluiește." Numele fetiței, numele satului, numele Domnului, care e cel mai frumos și cel mai vechi dintre toate rugăciunile oamenilor. Chiralesa...

– Știi de ce am avut răbdare să te ascult?

– Pentru că vreți să aflați adevărul.

– Nu, spuse generalul.

– M-ați ascultat ca să știți de ce ne aflam în locul în care a fost atacat autocarul, în afara satului.

– Nu. Te-am ascultat pentru că n-am auzit povești cu zmei și zâne de foarte, foarte multă vreme... Adevărate povești cu zâne, ca cea pe care tu mi-ai spus-o acum.

Generalul se ridică cu cravașa în mână. Se oprește în fața învățătorului Apostol.

– Acum, spune-mi unde este Bogomil.

Lovește cu toată puterea în capul învățătorului Apostol, așa cum ai da într-o stâncă. Îi scoate ochiul drept. Sângele țâșnește și stropește parchetul.

– Cine a agățat coroana lui Bogomil pe statuia eroului nostru național?

– Nu știu.

– Cine a tăiat picioarele podului de peste râu?

– Nu știu.

– Nu vrei să-mi spui unde e Bogomil?

– Nu știu.

Sângele îi curge.

– Să dispară spurcăciunea de aici!, ordonă generalul. A întinat salonul cu sângele lui spurcat. Să fie torturat împreună cu ceilalți până ce va spune unde se află Bogomil tâlharul! Să moară ori să mărturisească

unde este Bogomil! Vreau capul tâlharului ca să-l duc regelui.

Cei patru soldați îl iau pe învățător, târându-l ca pe un buștean către mamelonul de gheață, unde sunt toți chiralesienii ce cântă: „Chiralesa, Doamne, miluiește”, sub loviturile soldaților generalului Dracopol.

Ei știu că vor muri de mâna despoților în ziua în care a murit Sfântul Ioan Botezătorul. Și acest lucru îi mângâie. Dar toți vor ca aceasta să se petreacă cât mai repede cu putință. Fiecare bărbat, fiecare femeie și fiecare copil din Chiralesa, care suferă atât de cumplit, în ziua Tăierii capului, sub loviturile de bici, invidiază martiriul atât de dulce al Sfântului Ioan Botezătorul. Căci a avea capul tăiat este mai plăcut decât să înduri loviturile de bici cu plumbi și să aștepți moartea prin biciuire. Dar toți își dau seama că suferă mai mult decât sfântul pentru că nu sunt sfinți. Dumnezeu l-a iubit pe Sfântul Ioan. Din acest motiv, Dumnezeu i-a dăruit moarte ușoară prin tăierea capului... Nu moarte prin bici, în mamelonul de gheață, rezervată oamenilor din Chiralesa.

XV

Serafim Acoperiș de paie

La o jumătate de oră după interogatoriul învățătorului Apostol, în timp ce polițiștii și ofițerii mănâncă, și țăranii sunt torturați în mamelonul de gheață, Haralamb Halipan intră în salonul intim al generalului, în iatac.

– O să-i omoare, domnule general, ordonați să înceteze torturile. Nu vor vorbi niciodată. Învățătorul Apostol e aproape mort. Chiar dacă ar vrea să vorbească, n-ar mai putea... I-ați crăpat capul cu cravașa. Și i-ați scos un ochi.

– Să moară toți!, mormăi generalul. Dacă vor să rămână în viață, să-mi spună unde se află tâlharul. Căci știu. Erau toți în chiar locul atacului. Erau în pădure, în apropiere, în momentul furtului. Slujeau ca acoperire tâlharului, precum altădată pisicile. Au fost prinși în flagrant. Să moară dacă nu vor să vorbească! De consideră că viața lor valorează mai puțin decât viața tâlharului e treaba lor.

– Domnule general, micuța Irina a dispărut cu adevărat. Acești oameni n-au mințit: ei o căutau pe fetiță. Au căutat-o toată dimineața în pădure. Nu mint.

– Imbecilule!, țipă generalul.

Sări spre Halipan. Îl amenință cu cravașa. Urlă:

– Bineînțeles că micuța a dispărut! Nu m-am îndoit nici o clipă. Însă ei, țăranii, au ascuns-o pe fetiță pe undeva. După ce au ascuns-o, au început să o caute. Un pretext ca să-și explice prezența lor la locul crimei. Acești țărani spurcați sunt șireți, nespus de șireți. S-au gândit la toate. Bineînțeles, copilul a dispărut! Îl vor scoate la iveală când totul va lua sfârșit, spunând că l-au găsit. Gata, de dimineață au ieșit din sat ca să-l ajute pe tâlhar. Cu toții. Erau complicii lui Bogomil la atacul la drumul mare și acum spun că ei căutau o fetiță rătăcită. Au uitat că eu sunt generalul Dracopol, pe care nimeni nu l-a înșelat până acum. Tu te-ai născut aici, printre ei, Haralamb! Răspunde-mi: ai văzut tu vreodată țăran care să-și lase treaba, biserica și animalele ca să caute un copil? Niciodată! Întâi de toate, copiii lor nu se pierd. Un lup se rătăcește prin pădure? Dacă un copil se pierde, nici mama sa, nici frații săi, nimeni nu va băga de seamă lipsa lui. Povestea cu copilul pierdut este prea cusută cu aţă albă pentru mine care sunt stăpânul ținutului. Nu mă vor vrăji cu o poveste cu zmei și zâne așa cum i-au vrăjit vreme de șapte ani pe polițiștii și pe ofițerii străini însărcinați să-l prindă pe Bogomil. Toți știu unde se află tâlharul. Nu doar bărbații: femeile și copiii; chiar și câinii, pietrele, brazii știu unde este Bogomil, căci toți sunt complicii lui. Și dacă ei refuză să-mi spună, vor muri. Sunt hotărât să-l prind pe hoț azi ori mâine, nu mai târziu. Spune, au încheiat masa ofițerii?

– Sunt la friptură, domnule general.

– Vezi să nu le lipsească ceva. Sunt invitații mei. Și acum, adu-l pe fiul desfrânatei.

Haralamb Halipan merge să-l aducă pe Serafim Acoperiș de paie. E o treabă grea. Chiar pentru vicleanul Haralamb. Ar vrea să-l facă scăpat pe micul Sera-

lim. Acest băiat, frate vitreg cu fetița pierdută, e cel mai nefericit copil de pe pământ. Cei mai nefericiți copii sunt orfanii; dar el e mai nefericit încă, având un tată de piatră, fiind fiul unei statui și al unei desfrânate. Haralamb îi aude în fiecare zi, în sat, pe copii cântând cuplete disprețuitoare despre el, Serafim Acoperiș de paie, la adresa tatălui său statuie, la adresa mamei sale desfrânate. La adresa surorii sale din flori... Tatăl lui Serafim este un erou care are statuia în mii de piețe publice. Numele lui e pe buzele tuturor școlarilor; e prezent în almanahuri, în manuale, în calendare. Învățătorii și copiii plâng povestind cum caporalul Chiralesa și-a dat viața pe câmpul de bătălie pentru a o salva pe regină. Toate acestea sunt adevărate. Este adevărat însă doar în cărți. În închipuire. Departe. Aici, la Chiralesa, copiii varsă și ei lacrimi recitând poeme închinate morții eroice a caporalului. Dar, imediat după aceasta, își dau seama că toată povestea este ridicolă, absurdă și stupidă. Nimic nu stă în picioare în această legendă a caporalului Chiralesa. Soția sa, fiul său, vecinii săi și toți țăranii știu că toate aceste lucruri sunt false. Caporalul avea o soție frumoasă, Taina, pe care a luat-o din dragoste. Deci el nu putea să moară pentru altă femeie, fie aceasta și regina României. Dacă și-ar fi dat viața pentru o femeie, n-ar fi fost decât pentru Taina. Realismul țărănesc refuză să creadă altceva. Caporalul Chiralesa era căsătorit de un an; tocmai își înălțase frumoasa lui casă cu acoperiș de paie, în fața bisericii, în mijlocul satului, și era mulțumit întru ale sale. Este absurd, așadar, să se creadă că el a părăsit de bunăvoie pe soția sa, casa, satul și viața... Nimeni din sat nu este mândru de acest erou național. Lui Serafim Acoperiș de paie, fiul

eroului, îi este rușine de tatăl său, o rușine desăvârșită. Ca și când tatăl lui, devenind erou național, cu statuie și cu fotografie în cărți, ar fi săvârșit o faptă de rușine. Căci pentru aceasta a părăsit el satul, și-a lăsat soția, abia căsătorită, și-a lăsat frumoasa lui casă, abia înălțată, și și-a lăsat copilul ce urma să se nască. Serafim e nefericit din cauza tatălui său și a mamei sale, care îndată după aceasta a devenit o desfrânată, și din cauza surorii sale care s-a născut fără tată. În recreație, elevii râd de el. După ce recitaseră odele și baladele „Salvatorului reginci", cântau împrejurul lui Serafim:

Tac-tu și-a dat viața sa
Pentru doamna regina.
Cap și-a dat, chipiul, da...
Păsări ici s-o găinăța.

Copiii din Chiralesa cântă în curtea școlii și pe ulițe:

Cap de monument closet
Păsărilor din județ.

Statuia era așezată în mijlocul satului, servind drept pisoar pentru câini și pentru bețivi: aceasta era părerea oamenilor din Chiralesa. În vitejia, în eroismul din proză ori declamat în versuri, nu credeau deloc. Caporalul e un dezertor; a dezertat de la trinitatea moldavă: pământul, sângele și cerul său. Căci aceasta este adevărata Moldovă, trinitatea: pământul, sângele și cerul. În afară de nefericirea cauzată de tată, Serafim îndura, de asemenea, necazurile pricinuite de mama sa desfrânată. Cum ea era curată și frumoasă, frumusețea și curățenia au devenit pentru Serafim semne de rușine. Mama sa are bani, își îmbracă fiul cu grijă și cu gust. Lui Serafim îi este rușine de propriile haine, căci acestea trimit la meseria de desfrânată, la fel ca și curățenia și frumusețea ei... Ca eroismul! Ca statuia! Cea de-a

ncia cauză a nefericirii pentru băiat era sora lui vitregă, bastarda, născută din păcat. El o iubea, dar știa că nibește astfel roada păcatului. Și acum, că sora lui vitregă s-a pierdut din cauza lui, durerile îl copleșeau.

In iatacul generalului intră, zdrobit de suferință, copilul orfan care are un tată de piatră, o mamă doar lup și o soră din păcat... E un băiat de vreo zece ani. Are capul rotund ca o minge. O raritate în ținut; căci toți copiii de la munte, în afară de el, au capul oval. A moștenit capul rotund și frumos al mamei care venea din Răsărit. Are ochi mari, albaștri ca cerul și ca sticla vitraliilor, părul blond și strălucitor precum aurul. Un chip alb ca de porțelan. Toate acestea le moștenește de la mama sa. Poartă o cămașă albă de in și itari albi de lână. E desculț ca toți oamenii din ținut. Capul lui este acum mânjit de noroi, de sânge și de lacrimi. Căci iese din mamelonul de gheață, unde oamenii sunt îngrămădiți ca o turmă, călcați în picioare și bătuți de soldați...

– Tu ești orfanul de război, fiul caporalului erou Miron Chiralesa?, întrebă generalul.

Surâse. Îi întinse mâna copilului.

– Eu am fost comandantul tatălui tău. Știi că tatăl tău a servit în regimentul meu?

– Da, domnule.

– Răspunde: „Da, domnule general”, și nu „Da, domnule”. Tu ești fiul caporalului Chiralesa, salvatorul reginei, cel mai mare erou național. Trebuie să te ridici prin fiecare faptă, la fiecare dintre cuvintele tale, la înălțimea tatălui tău. Cunoști gradele militare?

– Da, domnule general.

– Răspunde, băiete: cunoști mulți copii care să aibă ca tată o statuie?

– Nici unul, domnule.

Serafim e gata să izbucnească în lacrimi, căci, spunând „nici unul”, își dă seama de singurătatea sa. Iar o suferință solitară e mai mare decât o suferință colectivă.

– Tatăl tău este cinstit de la un capăt la altul al țării. Statul ți-a acordat o pensie anuală. La fel și mamei tale. Când ai să fii mare și vei vrea să mergi cu trenul, n-o să ai nevoie de bilet, căci statul, în semn de recunoștință pentru eroismul tatălui tău, care și-a dat viața pentru salvarea reginei, îți permite să călătorești gratuit pe toate căile ferate. Îți dai seama ce cadou minunat ți-a făcut? Să te urci în ce tren vrei, la orice oră, și să te duci unde vrei, fără să plătești nimic, nu ți se pare un cadou extraordinar?

– Da, domnule general.

– În afară de onoruri și de recompensă, tu ai, totodată, și îndatoriri. Ești fiul eroului nostru național. Ai mai multe îndatoriri decât ceilalți copii din țară.

– Da, domnule general, răspunse Chiralesa.

– Comportamentul tău trebuie să fie exemplar în toate. Trebuie să fii un copil model. Nu ești ca alți copii din țară.

– Nu, domnule general. Nu sunt ca alții, spuse Serafim.

Și el plânge. Aceasta este nefericirea lui: de a fi diferit. Are un cap rotund ca un măr, un acoperiș de paie, un tată de piatră, o mamă desfrânată și o soră din flori.

– Știi ce se întâmplă acum în sat?, întrebă generalul. Știi că regele m-a însărcinat să-l prind pe ticălosul de bandit Bogomil care, chiar în această dimineață, a atacat din nou autocarul? Știi că am promis regelui capul tâlharului? Vrei să-l ajuți pe generalul Dracopol așa cum l-a ajutat și tatăl tău?

– Da, domnule general.
– Eram sigur de răspunsul tău.
Generalul mângâie capul auriu al lui Serafim. Spune:
– Ce se naște din pisică șoareci mănâncă. Fiul erou-lui n-ar putea fi decât un viitor erou... Bravo, băiete!

Simțind pe capul său mâna mângâietoare a generalului, Serafim Acoperiș de paie roși de plăcere. Avea o sete fierbinte de mângâieri, de tandrețe și de prietenie. Această sete după dragoste și după mângâiere era moștenită tot de la mama sa, femeia venită din Răsărit. Generalul simți că băiatul e topit sub mângâierea sa, precum zahărul în ceaiul fierbinte.

– Spune-mi, Serafim, unde e surioara ta Irina?

Și el nu se opri din mângâiatul capului auriu al lui Serafim.

– Nu știu, domnule general.

– Mi s-a spus că țăranii au ascuns-o pe Irina ca să aibă un motiv să iasă din sat și să-l ajute pe tâlhar să jefuiască autocarul. Și cum era duminică și ei aveau nevoie de o scuză, dacă jandarmii i-ar fi arestat, au ascuns-o pe surioara ta, spunând că ea se rătăcise, și au plecat în pădure ca să-l ajute pe Bogomil să atace mașina, zicând că se aflau acolo ca să o caute pe Irina.

– Nu, domnule, Irina chiar s-a rătăcit.

– Ești sigur că țăranii n-au ascuns-o?

Serafim Acoperiș de paie tace. Nu e sigur de asta.

– Povestește-mi cum s-au petrecut lucrurile, spuse generalul.

– Ieri dimineață, trezindu-mă, m-am pomenit că patul Irinei era gol. Am căutat-o în casă, în sat, peste tot. N-am dat de ea.

– Și erai doar tu cu ea acasă?

– Da, domnule general.

Serafim lasă ochii în jos și roșește. Mama lui doarme arareori acasă. Lipsește zile și nopți de-a rândul. Lasă casa și fetița în grija lui Serafim. Când se întoarce, doarme douăzeci și patru de ore, neîntrerupt. Casa și fetița sunt apoi încredințate din nou lui Serafim. Când mama lui se trezește, se spală cântând ceasuri întregi. După aceea, se îmbracă, râde. E generoasă și mângâietoare cu copiii. Dar aceasta nu ține decât atâta vreme cât se îmbracă și se piaptănă, căci apoi ea pleacă din nou. Iar Serafim rămâne tot timpul singur cu sora sa, cu frumoasa casă cu acoperiș de paie din fața statuii tatălui său, din mijlocul satului Chiralesa.

– N-ai văzut cine a răpit-o pe sora ta?

– N-a fost răpită, domnule general. A dispărut.

– De unde știi că n-a fost răpită?

– Irina era foarte nefericită, domnule general. Visa tot timpul să plece.

– Unde voia să se ducă?

– În lume. Era nespus de nefericită. Tot satul o ura. Nimeni nu voia să vorbească cu ea. Copiii nu voiau niciodată să se joace cu ea. Nu-i spuneau nicicând pe nume. Nicicând; îi spuneau Păcat și Bastarda. Pentru că ea nu are tată. Știți că e un copil din flori. O copilă din desfrâu.

Ceea ce Serafim povestește e adevărat. Când Irina mergea la ceilalți copii, aceștia își lăsau îndată jocul și se îndepărtau alergând. Femeile din sat, atunci când Irina se apropia de ele, plecau. Toată lumea se îndepărta de ea ca de un lepros, ca de un ciumat. De teama contaminării, căci ea era întruparea păcatului. Irina, în ochii sătenilor, nu era un copil, ci personificarea păcatului trupesc, desfrâul, prostituția. Această fetiță era născută din păcat.

Nu din răutate oamenii din Chiralesa se îndepărtau de mama sa, Taina, frumoasa văduvă desfrânată. Și, cu atât mai mult, nu din fățărnicie. Le era cu adevărat teamă pentru ei înșiși și pentru sufletele lor. Frumusețea lipsită de pudoare și voluptuoasă, imoralitatea Tainei, văduva caporalului, era un păcat necunoscut la munte. Adulterul, prostituția, desfrâul puteau fi aflate, desigur, toate acestea și aici, dar sub un aspect diferit, căci, întâi de toate, păcatul Tainei este frumos. Taina este o femeie nespus de seducătoare. Pielea sa e de culoarea laptelui și a sângelui. Umerii ei, șoldurile ei, genunchii, coatele, totul e rotund în trupul său. Mersul îi este, de asemenea, ca un cerc, ca un rulment. E ca o muzică unduioasă, armonioasă, senzuală... Femeile din Carpați sunt plămădite cu totul altfel. Femeile din Chiralesa sunt din aceeași plămadă dură, precum săbiile, topoarele și munții. Foarte frumoase, dar frumusețea lor este severă, ca cea a stâncilor de granit. O frumusețe inflexibilă, sublimă, fără a fi vreodată voluptuoasă. Lipsa de pudoare și imoralitatea Tainei sunt diferite; chiar și noțiunea de păcat al adulterului și desfrâul. Păcatul e ca un spectacol. Păcatul Tainei e ceva care strălucește, care seduce, care ilumineză, care te orbește și care durează. În acest ținut auster, păcatul e de o natură total diferită. Seamănă cu doborârea unui brad înalt. Copacul viu crapă și devine un copac mort. Acesta este păcatul la Chiralesa. Căderea este scurtă și mereu urmată de moarte. Păcatul este o rupere și o cădere cumplite precum zgomotul unei stânci ce cade din înălțime. E tot ceea ce oamenii din Chiralesa știu despre păcatul trupesc. E o îmbrățișare, o pasiune arzătoare, precum fulgerul care cade pe un pisc ori peste un copac. Și îl arde, ucigându-l. După păcat, la fel ca

după fulger, totul se liniștește, devine dezolant, tenebre și moarte. Tot ceea ce mai înainte era puritate devine negru, precum granitul stâncilor fulgerate. La Taina, păcatul e diferit. E un păcat care durează, însoțit de splendori, de dantele, de muzici ciudate și străine, de lumini necunoscute și exotice. Taina are chiar un copil din păcatele sale. Iar una ca asta e de neînchipuit la Chiralesa. Dacă o fată este violată, se sinucide. Dacă este lașă și dacă ca trăiește, păcatul său este ascuns și o devorează în taină până ce ea se ofilește și moare. Păcatul Tainei se plimbă pe uliță. E Irina, care e frumoasă; un păcat frumos precum un înger. Oamenii privesc la frumusețea păcatului curioși, cu admirație, dar, totodată, cu o teamă cumplită. Căci niciodată nu s-au văzut păcate atât de frumoase în carne și oase ca această fată de desfrânată... La Chiralesa păcatul este urmat în mod automat de moarte și de împietrire. Un doliu, un cancer care te roade și care este ascuns. Păcatul Tainei poartă bucle de înger, el iese pe uliță și se numește Irina. Nu suferă. Mama ei nu suferă nici ea din cauza păcatului. O fată care a săvârșit păcatul nu mai poate să surâdă. Or, Taina, văduva caporalului, cântă, râde și dansează fără încetare... E un lucru pe care nimeni nu l-a văzut vreodată și pe care nimeni nu-l înțelege. Pentru aceasta tuturor le e teamă. Toată lumea fuge de Taina și de bastarda ei. A păcătui, cântând și dansând, a păcătui cu plăcere, cu voluptate, precum Taina, e un lucru peste înțelegerea oamenilor de aici.

Din cauza fricii pe care o inspiră mama sa și pe care o inspiră ea, Irina, care nu are încă șapte ani, s-a hotărât să plece. Să fugă în lume. A făcut aceste dezvăluiri fratelui ei vitreg. Acesta îi spune generalului:

– Voia să plece de cum a învățat să meargă, domnule general. Irina era nespus de nefericită. Satul fugea

de ea. Ea era însetată de dezmierdare, de dragoste, de mângâieri. E doar o fetiță, domnule general. Fetițele nu pot să trăiască fără mângâiere. Așa cum florile nu pot să trăiască fără ploaie. Eu sunt fratele ei vitreg. O iubeam mult, ca pe o soră adevărată. Dar e mult prea puțin pentru o fetiță dragostea unui frate vitreg!

Serafim Acoperiș de paie plânge.

– Și apoi ce-a urmat?

– Am căutat-o peste tot. N-am dat de ea. Am înțeles atunci că ea fugise în lume. Știam că mama, întorcându-se, o să-mi tragă o bătaie soră cu moartea. Ea mi-a spus de multe ori că, dacă n-o să am grijă cum trebuie de sora mea și o să i se întâmple ceva Irinei, o să mă omoare cu mâinile ei. Când se va întoarce acasă, mama mea va fi atât de nervoasă... Sunt sigur că mă va strânge de gât aflând că Irina a plecat.

– N-ai vorbit cu vecinii?

– Nu, răspunse Serafim. Dacă vorbesc cu vecinii, încep să bombăne împotriva mamei, spunând despre ea lucruri înfricoșătoare. Mai bine nu întreb nimic, mai degrabă, decât să aud din nou vorbe rele împotriva mamei... Seara, nu m-am întors acasă. Pentru a nu mă întâlni cu mama dacă, din întâmplare, ar fi venit. Când a început furtuna, am vrut să fiu trăsnit și am alergat prin ploaie ca fulgerul să mă lovească... Dar n-am fost trăsnit. Apoi a venit Posmag. El a rămas lângă mine. Ploaia s-a oprit. L-am însoțit pe Posmag la școală și am adormit unul lângă altul pe prag. Căci ne era frig la amândoi și ne era somn. Apoi, învățătorul Apostol și oamenii din sat au venit cu mine să o căutăm pe Irina în pădure. Soldații au dat de noi atunci în pădure și ne-au arestat.

În chiar acea clipă intră Haralamb Halipan. Se temea ca nu cumva generalul să-l lovească pe micuțul

Serafim. Se uită cum lacrimile se preling pe chipul copilului.

– Ce vrei, Haralamb?, întreabă generalul.

– Toți locuitorii din Chiralesa au trecut prin fața călătorilor autocarului. Nici unul dintre ei nu este Bogomil. Călătorii sunt categorici. Comisarul întreabă dacă putem lăsa să plece autocarul și pe călători.

– Pot să plece... Să fie păstrați doar cei doi soldați care însoțeau valiza. Cât despre săteni, ei sunt cu toții complici ai tâlharului. Ce te uiți așa la mine, Haralamb?

– Nu sunt complici, domnule general. Sunt oameni sărmani.

– Toți sunt complici ai tâlharului... Toți, bărbați, femei, animale, copaci, câmpuri, ploaia și vântul... Toți sunt în legătură cu tâlharul, dar, în ciuda lor, am să pun mâna pe el în mai puțin de patruzeci și opt de ore. Să se continue interogarea acestor oameni în mamelonul de gheață! Aspru, fără cruțare, fără milă. Până la miezul nopții, unul dintre ei cel puțin trebuie să-mi spună unde se află tâlharul Bogomil. Du copilul acolo. Când se va hotărî să-mi spună unde se află Bogomil, îl aduci încoace. Căci nici el nu vrea să-mi spună nimic. Îmi zice numai trăsnăi.

– Nu știu unde este Bogomil, domnule general, spuse Serafim Acoperiș de paie.

– Știți cu toții unde e Bogomil. Toți! Și-o să-mi spuneți acum sau mai târziu. Altfel, vă omor.

Înainte ca generalul să-l lovească pe micul Serafim cu cravașa, Haralamb Halipan îl scoase pe copil afară din salon.

În fața castelului, se auzi motorul autocarului. Toți pasagerii sunt înăuntru; așteaptă autorizația de plecare... Motorul pornește.

XVI
Tâlharul Bogomil sosește la castel

Haralamb Halipan coboară scara de marmură albă. Îl conduce pe Serafim Acoperiș de paie la mamelonul de gheață. În treacăt, îi spune șoferului autocarului:

– Generalul e de acord cu plecarea călătorilor. Nu mai are nevoie de ei pentru anchetă. Călătorie plăcută!

Serafim Acoperiș de paie, care îl urmează pe Haralamb Halipan, ar vrea să fie o muscă, o albină care să intre în autocar, fără să fie văzut, și să plece și el. Dar pe umărul lui are mâna grea a lui Haralamb ca nu cumva să scape.

În chiar momentul în care șoferul pornește, cu toată viteza, în parcul castelului intră o motocicletă a jandarmeriei cu doi soldați ce poartă pelerine de ploaie și mitraliere la gât. Motocicleta se oprește înaintea autocarului. Soldatul care e pe locul din spate și care poartă în mână un plic mare cu sigilii de ceară roșie face semn conducătorului autocarului. Strigă:

– Mergeți spre gară? Așteptați să depun plicul și merg cu dumneavoastră. Doar o secundă.

Motocicleta întoarce și dispare pe poarta imensă. Soldatul cu plicul urcă în fugă scara de marmură.

– Un mesaj urgent pentru generalul Dracopol.

Îi întinde lui Haralamb Halipan plicul cu sigiliul de ceară roșie, cu mențiunea: „ultrasecret”. Brigadierul vrea să-l ia. Curierul retrage plicul.

– Am ordin ferm să nu remit acest mesaj ultrasecret decât generalului Dracopol însuși ori adjutantului său, brigadierului Haralamb Halipan.

– Eu sunt brigadierul Halipan.

Un surâs plin de fericire invadă întreaga ființă a administratorului. Era prima oară în viața sa când un curier militar îi încredința un plic ultrasecret numindu-l „brigadier”. Surâzând, își arătă toți dinții de aur. Curierul, în poziție de drepți, îl salută pe brigadier, lovind din călcâie, și-i remite plicul ca și când l-ar fi dat regelui.

– Bine, viteazule, spuse Haralamb Halipan.

E nespus de mulțumit înaintea curierului care îi dă lui, lui Haralamb Halipan, onoruri militare, și rămâne în fața sa în poziție de drepți.

Curierul ce poartă pelerină de ploaie cu glugă, ca toți militarii, mângâie capul aurit al lui Serafim.

– Ce frumos e băiatul!, spuse curierul. Cum te cheamă, micuțule?

– Serafim Chiralesa, domnule.

– Și tu ești arestat?

– Da, domnule.

Curierul își lovește încă o dată călcâiele. Salută. Dar, de această dată, îl salută, privindu-l, pe Serafim Acoperiș de paie. În fața micului arestat stă în poziție de drepți. Serafim roșește pe de-a-ntregul. Doar pentru câteva clipe. Curierul face stânga-mprejur, coboară treptele și urcă în autocarul care pleacă imediat.

– Vino! Trebuie să remit acest mesaj generalului, spuse Haralamb Halipan.

Și intră din nou în castel, fericit pentru onorurile primite. Ține în mâna dreaptă mesajul cu sigiliul de ceară roșie și în mâna stângă pe micul său arestat, Serafim Acoperiș de paie.

Curierul, care a urcat în autocar, se așază în spate de tot, pe banchetă, unde se aflaseră în acea dimineață valiza și cei doi soldați însoțitori. Călătorii își fac semnul crucii fericiți că au încheiat socotelile cu castelul. Se uită minunați la aleile cu dale aurii, la arbuști, la santinelele înarmate cu mitraliere care sunt postate peste tot. În acest timp, curierul își scoate ochelarii de motociclist, gluga și mantaua kaki de mușama. Atunci, șoferul Ion Opincă, văzându-l în oglinda retrovizoare, pierde controlul autocarului. Îl îndreaptă pe marginea unei gropi. Mâinile îi tremură pe volan.

– Atenție, șofer, rulează mai încet, spuse curierul. Nu v-ați așteptat să mă vedeți? Cred și eu! Am venit să eliberez pe sărmanii oameni pe care generalul i-a închis în mamelonul de gheață.

Călătorii întorc capul spre bancheta din spate. Li se pare că au mai auzit această voce undeva.

– Sunt eu, Bogomil. Toată lumea să stea liniștită. Nu vă fie frică! Vă spun încă o dată că am venit la castel ca să-i eliberez pe oamenii închiși în galeriile subterane.

Călătorii nu visează. Dar nici nu pot să creadă că, pe bancheta din spate, chiar lângă ei, se află Bogomil tâlharul. Scoțându-și capișonul și mantaua de ploaie, era exact la fel cum fusese dimineață, atunci când a oprit autocarul. Cu părul lung pe umeri, cu cămașa de mătase scorțoasă, cu guler și cu mânecuțe de dantelă, cu suman negru, cu căptușeală de catifea verde și brandenburguri, cu brâul lat de piele, cu buzuna-

re și ornamente aurite... Și cu mitraliera la gât ca un colier...

– Ați văzut cât era de frumos acel băiețel care stătea cu Haralamb pe peronul castelului? E Serafim Chiralesa. Are zece ani. E cel mai inteligent și cel mai frumos băiat pe care l-au văzut Carpații născându-se... De neiertat să-l reții pe Serafim și pe toți bieții oameni închiși în mamelonul de gheață! Pentru asta am venit la castel.

Nimeni nu îndrăznea să deschidă gura. Era liniște, teamă, mirare.

Autocarul merge către ieșirea din sat. După arbuști, soldații înarmați salută. Deodată, soția profesorului izbucnește în lacrimi.

– Vă e teamă de mine, doamnă?, spuse Bogomil. Vă înțeleg. Dar nu puteam să fac altfel. Aflând că despotul i-a capturat pe toți sătenii din Chiralesa și că-i torturează în galeriile ghețăriei sale, am venit să-i scap. Îi iubesc pe locuitorii din acest sat. Nu pot să-i las despotului să-i masacreze. Ați văzut cât sunt de curați, de serioși și de admirabili acești oameni din Chiralesa. De această dată, n-au avut noroc. Asta e marea lor greșeală. Dar am să-i ajut.

Vorbind, tâlharul se ridică. Dintr-unul din buzunarele lui de la brâu plin cu bijuterii scoate doi cocoșei de aur. Se îndreaptă către fetița profesorului și-i spune:

– Uite, Florica, doi cocoșei de aur. Știu că milităriii ți-au confiscat bănuțul pe care ți l-am dat de dimineață. Acum ai doi ca să-ți faci două inele de logodnă când o să fii mare.

Nimeni nu îndrăznea să spună ceva. Nici chiar Florica. Nu spune nici măcar mulțumesc, atât îi e de frică. Tâlharul, în picioare, în mijlocul autocarului, des-

Ghide traista pe care o poartă sub suman, pe umărul stâng, și scoate nuci și pâine pe care le împarte.

– La castel, spuse tâlharul, vi s-a dat carne. Dar voi n-ați mâncat-o. E sărbătoarea Tăierii preacinstitului cap al Sfântului și Marelui Proroc și Inaintemergător Ioan Botezătorul. E zi de post aspru. Dar, de la asfințitul soarelui, puteți să mâncați pâine și nuci. Puteți să mâncați chiar acum, căci călătorilor, mai ales când trec prin încercări pe drum, cum a fost cu voi astăzi, le e îngăduit să mănânce. Ia, Florica. Pentru tine am și halva, și struguri uscați.

Bogomil golește traista. Autocarul a părăsit satul.

Nimeni, încă de la început, n-a deschis gura. Nu vorbește decât tâlharul.

– Am ordonat despotului să-i elibereze pe captivi înainte de apusul soarelui. Acum, vă las. Iertați-mi toate aceste emoții și neplăceri. Trebuie să cobor, căci jandarmii ne vor prinde din urmă dintr-o clipă în alta.

Autocarul intră în pădurea deasă de la Chiralesa.

– Oprește aici, șofer!, ordonă Bogomil.

Strânge mâinile călătorilor. Le știe numele tuturor. Spune:

– La revedere, frați Dumbravă, la revedere, Vasile, Grigorie și Ioan, viteji ucenici mecanici! Vă știu pe toți, căci Bogomil e inima ținutului. Și inima cunoaște totul. Inima înțelege totul, inima tremură pentru toate. În câteva minute, jandarmii vă vor prinde din urmă. Dar să nu vă mai fie teamă. Vă vor întreba dacă am coborât și vă vor lăsa să plecați, căci au primit ordinul de a nu-i mai reține pe călători. Stați, așadar, liniștiți.

Bogomil este acum foarte aproape de Florica. Spune:

– Te uiți la mine, Florica, să te convingi că eu sunt cu adevărat un om și nu o stafie? Poți să mă atingi,

Florica. Sunt un om în carne și oase. Nu pot să fac nici cel mai mic miracol.

– De ce nu v-a fost frică să veniți la castel? Ați trecut printre soldați, printre santinele. Asta nu e o minune.

– A îndrăzni nu este o minune, răspunse Bogomil. Eu îi iubesc pe cei care suferă și încerc să-i ajut pentru că la mine febra de a trăi este învinsă. Criza și primejdia au trecut. Nu-mi mai este teamă de moarte. Ăsta e tot miracolul lui Bogomil. Ce faci, Florica? Vrei să mă miroși, ca să te convingi că exist?

– Mirosiți foarte frumos, mirosiți atât de frumos!, spuse Florica Moldovan, oprindu-se chiar lângă Bogomil.

– Nu miros frumos, micuțo, spuse Bogomil.

Mângâie capul Floricăi. Autocarul a oprit în mijlocul drumului.

– Ba da, n-am întâlnit niciodată pe cineva care să miroasă atât de frumos.

– Nu este mirosul meu, fetițo. Eu, Bogomil haiducul, nu mai am miros, pentru că nu mai am o viață a mea. Ceea ce miroși tu este mireasma Chiralesei. Mirosul Carpaților, parfumul râului Ozana. Nu Bogomil miroase frumos, ci pământul nostru, sângele nostru, cerul nostru miros frumos. Este mireasma sfintei treimi moldave: sângele, cerul și pământul moldav. Mireasma treimii noastre omenești.

– Mirosiți a pădure, a pământ, a noapte, a putere și a taină, spuse Florica.

Bogomil luă mâna profesorului Moldovan, tatăl Floricăi. Dar, în loc să o strângă, o duse la gură.

– Vai, Bogomil, nu sunt un om al Bisericii ca să-mi săruți mâna!, spuse profesorul, cu frumoasa lui voce de bas.

– Sunteți un nobil, un aristocrat, zise tâlharul.

– Dumnezeu să mă păzească! Lasă-mi mâna, spuse profesorul. Dracopol e nobil și aristocrat. Pe mine m-a ferit Dumnezeu de una ca asta. Slavă Domnului!

– Sunteți profesor, sunteți doctor în științe, un savant, așadar, nobil, și vă sărut mâna.

– Noi suntem cerșetorii națiunii, noi, intelectualii.

– Nu, profesore.

Tâlharul strânge mâna profesorului și o sărută. Toată lumea îi privește.

– Voi sunteți nobilii națiunii, voi, oamenii de spirit... Din timpurile străvechi, aici, în Carpați, nu erau decât două clase sociale: nobilii, cei care purtau acoperământ, o pălărie ori o căciulă de blană – și poporul, mulțimea, care nu avea dreptul de a-și acoperi capul. Căci nu era nimic înăuntru. Doar cei care aveau ceva în cap aveau dreptul să și-l acopere. Aceasta era aristocrația cea adevărată instituită de Zamolxis în Carpați.

– E declamație, teatru, literatură ceea ce spui aici!

– Sunteți atât de îndoctrinați de impostori și de despoți, că de îndată ce vi se spune un adevăr esențial îl socotiți drept teatru și literatură. Într-o zi, lumea va ieși din această barbarie, din această vârstă a tenebrelor, în care ne închinăm și ne prosternăm înaintea politicienilor, despoților și negustorilor. Într-o zi, se va restabili adevărata aristocrație și adevărata diviziune socială între oamenii cu un cap, care merită să fie acoperit, și cei care nu merită să poarte un acoperământ, căci capul lor nu este pe umeri decât un element anatomic, care nu merită să fie protejat...

Bogomil privește în spatele mașinii.

– Au întârziat jandarmii... Am o rugăminte să vă adresez, profesore. Mi s-a spus că sunteți un mare profesor de științe naturale, specializat în botanică.

– În parte, e adevărat, răspunse profesorul cu vocea lui de bas.

– Dacă anul viitor veniți din nou la Petrodava și dacă sunt încă în viață, aduceți-mi câteva cărți despre orhidee.

– La ce vă trebuie? Nu puteți să cultivați orhidee aici, în Carpați. Sunt plante care cresc doar în țările calde, la Tropice, la Ecuator... Ce să faceți cu cărțile despre orhidee?

– Nu pentru a cultiva orhidee, ci pentru a citi aici biografia tâlharului Bogomil de la Petrodava. Pentru a citi în viața orhideelor chiar viața mea... Căci nu se află nimic asemănător vieții mele în istoria oamenilor și animalelor... Doar orhideele au o viață asemănătoare cu a mea... Se spune că aceste flori – cele mai frumoase din lume – cresc în pădurile virgine.

– Exact, spuse profesorul. Tocmai ce v-am spus.

– Se spune că în pădurile virgine se află copaci înalți cât biserica. Douăzeci de oameni, dându-și mâinile, abia pot să cuprindă trunchiul unui singur copac uriaș. Rădăcinile lor sunt atât de monstruoase, că ele cuprind tot pământul, sorbindu-i întreaga sevă... Frunzele acestor copaci, late cât umbrelele, iau tot soarele și toată căldura cerului. Orhideele sunt expulzate de pe pământ cu rădăcinile lor, cu tulpinile lor, cu frunzele și florile lor, de acești monștri vegetali de la Tropice care se agață de toate: de pământ, de aer și de soare. Atunci, orhideele se cațără în vârful copacilor uriași. Și când ajung chiar în vârf, își azvârl rădăcinile lor în văzduh, se hrănesc din nori și din soare. Iar pentru a supraviețui acolo sus, fără pământ, ele se lipsesc chiar de sine, rădăcina lor folosind în același timp ca tulpină, frunză și floare... Este

cel mai admirabil răspuns dat sfidărilor. Este cea mai mare biruință pe care cei mici, cei expulzați de pe pământ, cei oprimați, cei învinși au putut să o dea vreodată. Orhideele, cele mai frumoase flori din univers, sunt precum haiducii din Carpați, ca mine, căci eu sunt haiduc și tâlhar. Trăiesc în pădure așa cum orhideele trăiesc cu rădăcinile în nori; căci mi s-a luat cu de-a sila pământul pe care-l aveam, casa în care locuiam, soția pe care o iubeam și copiii pe care soția mi i-a dăruit. Am fost spoliat de tot, chiar și de rădăcini... Și trăiesc precum orhideele. Pentru că istoria îmi interzice să fiu stăpânul pământului meu, am devenit stăpânul întregului pământ moldav. Privându-mă de a fi tatăl copilului meu, am devenit tatăl tuturor copiilor și tuturor orfanilor din Moldova. Mi s-a luat soția? Am ajuns ocrotitorul tuturor văduvelor și tuturor nefericiților fără apărare. Mai mult, în loc să răzbun doar nedreptatea care mi s-a făcut, răzbun toate nedreptățile. Împart celor nefericiți mai mulți bani decât regele ar distribui valeților și generalilor săi... Eu, Bogomil, sunt orhideea Carpaților, floarea minunată a poporului meu și a țării mele. Iar splendoarea o datorez măreției suferinței mele. Haiducul, tâlharul Bogomil, nu are un egal și nu se aseamănă pe pământ decât cu floarea de orhidee. Expulzați de pe pământ, Bogomil și orhideea și-au înfipt rădăcinile în cer. Mi s-a interzis să stau în orașe și în sate? M-am sălășluit în inima bărbaților și femeilor, în inima unui întreg popor. Mi se interzice să am un acoperiș? Mă sălășluiesc într-o legendă. Se dispun peste tot baraje de poliție? Am devenit un cântec ce trece pe buzele chiar a celor care mă urmăresc. Pentru a mă prinde, ei trebuie să mă prindă acolo unde mă aflu; or, eu sunt în mâna

lui Dumnezeu. Aici nu pot să mă atingă. Sunt în inima oamenilor. Sunt biruința celor mărunți și învinși. Sunt cel mai puternic, pentru că eram cel mai slab.

Spunând aceste cuvinte, Bogomil sare din mașină. Dispare în pădure precum dâra de fum. În chiar acea clipă, soldați pe motocicletă încercuiesc autocarul. Alți soldați sosesc cu mașina. Apoi, alții cu camionul. Iar în spatele lor, alții, în galopul cailor.

– Unde este Bogomil?, întrebă un ofițer cu sufletul la gură, amenințând cu pistolul său pe șoferul autocarului.

– Tocmai a coborât, domnule căpitan.

– E adevărat că se afla în autocar? Noi am crezut că a fost o alarmă falsă.

– A fost în carne și oase.

– Sunteți sigur că a fost Bogomil însuși?

– Mai mult ca sigur, domnule căpitan. E a doua oară când îl întâlnim astăzi. Cu neputință să nu-l recunoaștem.

– Bogomil era, așadar, militarul care a sosit până la scara castelului ca să aducă o scrisoare?

– Chiar el, domnule căpitan.

– Nu e un om, e un diavol. În zadar îl urmărim. Diavolul nu poate fi prins. Așa cum nu pot fi prinse nici lumina, nici întunericul... V-a făcut vreun rău? Aveți vreo reclamație de făcut?

– Nu, domnule căpitan. A urcat în autocar la castel și a coborât aici. Asta e tot.

– Puteți să vă continuați drumul.

De îndată ce autocarul a plecat, soldații intră în pădure și-l caută pe Bogomil printre copaci, tufișuri, pe toate crengile copacilor. O trudă fără sfârșit. Istovitoare și zadarnică. Căci Bogomil este deja departe. E în mijlocul pădurii, mama și ocrotitoarea sa.

XVII

În statuia caporalului Chiralesa e ascuns un cadavru

După plecarea autocarului, Harlamb Halipan aleargă să ducă mesajul stăpânului său. E fericit. Crede că regele în persoană e cel care i-a scris.

– Domnule general, regele vă trimite o scrisoare, strigă Haralamb Halipan.

Intră fără să bată în iatac, acolo unde generalul îmbrăcat este întins pe patul său, căci administratorul poate să intre la stăpânul lui la orice oră. Nu sunt secrete între cei doi oameni, între stăpân și rob. Ei nu fac decât un singur personaj; precum toporul și coada sa, oricât de diferite ar fi, nu fac decât un singur obiect. Haralamb Halipan este coada toporului. Din această cauză el este mai urât de popor decât stăpânul său; și el asupreşte poporul, căci a ieșit din popor. Dacă pădurea nu ar fi dat coada, toporul n-ar fi putut niciodată să facă ceva împotriva pădurii.

– Am văzut de departe, domnule general, că era o scrisoare de la rege. Nimeni în afară de rege nu folosește sigilii atât de mari cu ceară roșie. Un curier special pe motocicletă l-a adus.

Haralamb Halipan ia de pe birou cuțitul de tăiat hârtie și îl dă stăpânului său împreună cu scrisoarea. E

mai degrabă un șiș de luat gâtul, un cuțit cu dublu tăiș, tăind ca un brici, încrustat cu aur și pietre prețioase, o amintire de familie care a fost folosită în multe rânduri de familia Dracopol în comploturile de serai, în Fanar, pe malul Bosforului. Obiectul prețios a rămas mereu în familie, pe noptiera de la căpătâi, trecând din tată în fiu, și el vine în linie dreaptă din Fanar, capitala complotului, a intrigii, a crimei și a Imperiului Otoman. Acest obiect superb, cu ochiurile sale de rubin, de safire și diamante, a luat parte la nenumărate drame.

Generalul, după ce citește scrisoarea, sare din pat. În loc să se bucure, țipă:

– Cine a adus această scrisoare?

Generalul Dracopol e nespus de palid, tremură. Nu poate decât să repete ca într-un coșmar:

– Cine a adus accastă scrisoare? Unde e omul acum?

– Un motociclist de jandarmerie, domnule general.

Haralamb Halipan dă brațul stăpânului său încercând să-l așeze din nou în pat. Dar generalul refuză. Cu toate că nu mai poate să mai stea în picioare. Ordonă din ce în ce mai de neînțeles:

– Să fie prins cel care a adus scrisoarea! Să fie prins cu orice preț! Bogomil e cel care a adus scrisoarea. Bogomil în persoană. Repede, mobilizați toată lumea pe urmele lui.

– Bogomil era?, se bâlbâie Haralamb Halipan.

Acum el e cel care tremură. Nu-și putea închipui un asemenea lucru, că s-a aflat față în față cu Bogomil. Încearcă să-și amintească chipul curierului care l-a numit „domnul brigadier Halipan” și l-a salutat militărește, cu multă deferență, luând poziția de drepți și bătând din călcâie. Haralamb Halipan, tre-

murând ca varga, își aduce aminte de toate acestea. Dar îi este cu neputință să-și amintească o singură trăsătură a chipului lui Bogomil. Își amintește doar că mesagerul avea o manta kaki cu o glugă uriașă. În fond, Haralamb Halipan n-a văzut cu adevărat chipul omului care îi adusese scrisoarea.

– Să fie ajuns din urmă autocarul!, ordonă generalul.

Luă o pastilă. Își recăpătă sângele rece. Ieși, dând alarma. Ordonă să fie mobilizate toate forțele disponibile.

– Bogomil este în autocarul de călători. Alergați după el. Toată lumea. Să nu ne scape!

A urmat panica. Ca la izbucnirea unui incendiu. Urmărirea a întârziat să se organizeze însă, cu toate că toată lumea era acolo pentru a-l captura pe Bogomil. În acea clipă hotărâtoare, nu se afla în curtea castelului nici o motocicletă, nici o mașină, nici un camion. Caii erau în Plebea, în curtea servitorilor, nu departe de hambarele care se învecinau cu mamelonul de gheață, aproape la un kilometru distanță. Cuprinși de furie, sunt trimise gărzile pe jos să urmărească autocarul. Se pleacă în toate direcțiile. Ordincle sunt contradictorii. Liniile telefonice se blochează. Se încercă să fie alertate toate patrulele și echipele mobile, cât și posturile fixe care să formeze baraje. Dar telefonul nu mai poate fi folosit, și se pierde timpul. Tâlharul și autocarul se îndepărtează...

– Să vină aici toți cei care l-au văzut pe Bogomil!, ordonă generalul.

Se caută peste tot. Sunt chemate zecile de santinele care erau fie în parc, fie la intrarea principală ori pe treptele de marmură, fie pe alei... Dar nimeni nu-și

amintește nimic. Toată lumea a văzut intrând în parc o motocicletă cu doi militari. A fost văzut curierul dând un plic lui Haralamb Halipan, înaintea intrării, și plecarea autocarului... Generalul Dracopol se simte umilit. Se plimbă încoace și încolo în cușca sa ca un leu prins de curând. Aprinde țigară după țigară cu narcotic, care îl fac să vadă viața în roz. Dar, de această dată, o vede în negru de doliu și roșu de sânge. Ține mereu scrisoarea în mână, o strânge ca în nopțile cu coșmaruri, cum ar strânge pernele, crezând că este gâtul vrăjmașului.

– Haralamb, vino aici!, ordonă generalul.

Așteaptă ca Haralamb Halipan să intre, apoi închide ușa de două ori și pune cheia în buzunar. Ochii săi sunt de o strălucire verzuie, precum cea din ochii ucigașilor. Generalul trage din buzunarul de la vesta sa micul lui revolver cu mâner de sidef și de aur. Se apropie de Halipan, luându-l la ochi cu această armă bijuterie.

– Închină-te, robule laș și ticălos!

Dracopol devine din ce în ce mai înfuriat; buzele lui se umplu de bale precum plajele se umplu de spumă atunci când marea se înfurie. Apasă țeava micului revolver de tunica lui Halipan.

– Ți-am ordonat să te închini, rob viclean. N-o să mai vezi niciodată lumina zilei. Sunt ultimele tale clipe de pe pământ.

Haralamb Halipan cade în genunchi. Nu l-a văzut niciodată pe stăpânul său într-o asemenea stare. Pare un câine turbat. Generalul îl lovește cu cizmele sale lăcuite, apoi cu revolverul cu mâner de aur și de sidef și cu pumnii.

– Ridică-te, robule, ridică-te!

– N-am știut, domnule general, că a fost Bogomil, strigă Haralamb.

Loviturile vin ploaie. Lovituri de pumni, de călcâie și de pinteni...

– Nu știam, vă jur! Cum aș fi putut să știu că era tâlharul, domnule general? Era îmbrăcat cu mantaua lui de mușama și capișonul pe ochi... Nu i se vedea chipul. Toți curierii sunt așa. Cum aș fi putut să știu? Nu mă ucideți!

Generalul e dezlănțuit. Pe trupul robului său, în genunchi, lovește plin de orbire. Cu mâinile, cu picioarele, cu coatele, cu genunchii... Ca și cum ar stoarce struguri... Deodată, se oprește.

– N-o să te omor până nu vorbești... Ridică-te! Vreau să aud mărturia ta. Completă.

Generalul se așază. E lac de sudoare, cu părul cărunt pe ochi, cu trupul în flăcări. Are revolverul în mâna dreaptă, iar în mâna stângă cuțitul de tăiat hârtia și cele două arme, ce sunt îndreptate spre Haralamb Halipan.

Haralamb Halipan rămâne întins pe covor. Nu vrea să se ridice, îi e teamă, știe că stăpânul său îl va ucide. Și-l imploră:

– Nu mă ucideți! N-am făcut nimic rău. Nu v-am ascuns nimic, nimic. Nu v-am ascuns nimic, toată viața mea. Nu mă ucideți! O să vă pară rău dacă mă ucideți. Nimeni, pe acest pământ, nu v-a fost și nu vă va fi niciodată mai credincios decât mine. Îndurare!

Generalul privește lama dublă a șișului său. Această lamă a tăiat gâtul atâtor dușmani, atâtor trădători, în seraiuri, în ginecee, în haremuri, în săli de consiliu! Căci, în Levant, a guverna înseamnă a complota. Rubinele pumnalului strălucesc precum sângele proaspăt, precum sângele robului cu dinți de aur, care va muri în câteva clipe după ce va mărturisi stăpânului său trădarea.

– Stăpâne, pentru serviciile pe care vi le-am făcut toată viața mea, vă cer o singură favoare, și apoi să mă omorâți.

Haralamb Halipan se târăște și cuprinde cizmele generalului. Pe neașteptate, generalul se înmoaie. Se simte mai bine. Așa își închipuie universul: la picioarele sale, lingându-i cizmele. Aceasta este fericirea sa și visul lui pe pământ: să vadă toate ființele în starea în care se află acum Haralamb Halipan! E visul tuturor despoților.

Haralamb așteaptă hotărârea stăpânului. Sărută covorul ca și când ar săruta o icoană. Ridică apoi ochii către general, cum i-ar ridica spre soare și spre cer. Chipul lui Haralamb Halipan e pământiu pe de-a-ntregul; ticăloșia lăuntrică a ieșit și s-a răspândit pe epidermă. Ochii săi sunt precum bulbii roșii, precum bulbii de ceapă. Îi ies din orbite. Dinții lui de aur, semn al promovării sale sociale, unealtă de opresiune în mâinile despotului, promovarea sa în calitate de coadă de topor care ucide poporul, dinții lui fac să scoată în evidență ticăloșia chipului său... Haralamb Halipan îl cunoaște pe stăpânul său. El știe că acesta îl va ucide și îndată va regreta așa cum ai regreta o păpușă pe care ai zdrobit-o. Dar generalul nu va da socoteală nimănui. Haralamb Halipan nu este înscris în nici un registru de stare civilă. Este un rob promovat la demnitatea de intendent, nimic mai mult. Și aceasta prin voința stăpânului. Căci, pentru rob, în afară de voia stăpânului, nu există nimic pe pământ. Și dacă soarele strălucește și vine primăvara după iarnă și toamna după vară, toate acestea pentru Halipan au loc mulțumită stăpânului său. Fără voința stăpânului, el n-ar exista pe pământ.

– Citește această scrisoare și apoi să vorbești!, izbucni generalul.

Aruncă în fața lui Haralamb Halipan scrisoarea ɹignitoare, cea care se aflase în plicul cu sigilii de ceară roșie. Halipan ezită. Apoi, cu mâinile lui tremurânde, ia foile de hârtie, cu scris de creion.

– Citește această scrisoare și vorbește!, țipă generalul.

Haralamb Halipan, rămânând în genunchi, apucă cu mâinile sale foile cum ar lua o carte de rugăciuni. Dar nu le privește. Privește fața generalului. Când rugăciunea unui nefericit este mai fierbinte, ochii săi părăsesc literele tipărite ale rugăciunii și se îndreaptă spre cer. Astfel face Haralamb în acea clipă.

– Citește!

– Nu mă ucideți, stăpâne, domnule general!

– Citește!

– Stăpâne, știți bine că nu știu să citesc. Fac tot ceea ce-mi ordonați, dar nu-mi cereți lucruri care-mi sunt peste puteri.

Haralamb Halipan nu mai poate, se prăbușește. Lasă să-i cadă scrisoarea. Trupul său îndesat, îmbrăcat în tunica de brigadier, cade ca un sac inert pe covor. Nu vrea să mai cerșească viața. Îl lasă pe stăpânul său să-l ucidă. E absent. Nici nu va mai fi atent la focul de revolver ori la loviturile de cuțit care-l vor ucide. Își abandonează trupul, sufletul său, viața sa e la sfârșit.

Va muri, va fi ucis, pentru că n-a învățat să scrie și să citească. Dacă ar fi știut să citească, l-ar fi ascultat pe stăpânul său. Acum, dar, așteaptă moartea. Pe bună dreptate. Știe pentru ce va fi ucis de mâna stăpânului său. Și e drept astfel.

– Ridică-te!, ordonă generalul. Ridică-te, rob mizerabil și trădător! Înainte de a te ucide, am să-ți ci-

tesc scrisoarea ca să știi despre ce e vorba și să suferi în vecii vecilor în fundul iadului pentru trădarea ta față de bunul și generosul tău stăpân.

Trezindu-se ca dintr-un somn adânc, trezindu-se parcă din moarte, Haralamb Halipan își înalță capul ca să asculte. Căci el va asculta, chiar și mort, câtă vreme urechile sale vor putea să audă vocea stăpânului. Și acum aude ce citește acesta:

„În statuia caporalului Chiralesa se află ascuns un cadavru...”

– Auzi, Haralamb, ce spun eu? „Scrisoarea lui Bogomil tâlharul către generalul Dracopol, stăpânul de la Chiralesa. Eu însumi, Bogomil tâlharul, aduc această scrisoare la castel, astăzi, de sărbătoarea Tăierii preacinstitului cap al Sfântului și Marelui Proroc și Înaintemergător Ioan Botezătorul, la primele ceasuri ale după-amiezii, ca generalul să nu poată, sub nici un motiv, să spună că n-a primit prezenta scrisoare ori că n-a citit-o la timp.

Generale, o zicală spune: Se fac înțeleși proștii, articulând fiecare cuvânt, dar sunt mai bine înțeleși oamenii raționali prin simple semne și fără multe vorbe.

Înaintea atacului autocarului, v-am vorbit prin semne, nădăjduind că veți înțelege. Am surpat podul de pe râu și v-am făcut să vă întoarceți la castel prin sat, ca să vedeți coroana pe care am agățat-o pe statuia caporalului Chiralesa. Aceasta ca să înțelegeți că știam totul. Dar n-ați vrut să înțelegeți. Abia sosit la castel, ați ordonat zbirilor și jandarmilor să încercuiască satul Chiralesa, să-i ia ca ostatici pe toți locuitorii; i-ați închis în sinistrele galerii ale mamelonului de gheață și, de la prânz, oamenii sunt torturați sub pământ. Sunt bătuți cu bice cu plumbi, în galeriile întunecate, sunt

călcați în picioare în noroi. Dumneavoastră înșivă, cu propriile mâini, i-ați crăpat capul și i-ați scos ochiul drept venerabilului Apostol Icar, învățătorul de la Chiralesa. Săvârșiți crime împotriva fiului lui Chiralesa, abuzând de puterile de viață și de moarte pe care vi le-a încredințat regele, pentru a mă prinde și a-mi tăia capul. Sunteți înverșunat împotriva bravilor locuitori ai satului, prinzându-i ca pe vite, închizându-i în galerii și torturându-i. Vreți nu doar să mă capturați și să mă ucideți pe mine, tâlharul, dar vă îndârjiți în a schilodi și a ucide pe oamenii din Chiralesa.

Și acest lucru, eu, Bogomil tâlharul, nu pot să-l îngădui. Vă trimit această scrisoare, scrisă limpede, cu propria mea mână, și o aduc eu însumi la castel pentru a vă porunci următoarele: Eliberați-i îndată, fără să mai zăboviți o clipă, pe toți oamenii pe care i-ați închis în galeriile de gheață. Nu-i mai asupriți pe oamenii din Chiralesa și nu le mai faceți nici un rău. Sunt de aici înainte sub ocrotirea mea. Lăsați-i pe acești bieți sărmani să se întoarcă acasă, cu rănile, plăgile și loviturile pe care li le-ați făcut astăzi și cu lacrimile lor, cu suferința lor. Lăsați-i să se întoarcă în pace la casele lor. Vă iert ochiul scos învățătorului Apostol. Vă iert abuzurile și torturile pe care le-ați administrat oamenilor până acum. Vă iert că ați crăpat capul învățătorului Apostol cu măciulia de aur a cravașei. Toate acestea vi le ofer cu condiția să înceteze orice asuprire, chiar din acest moment. Și ca cei arestați să fie imediat eliberați. Dacă la asfințitul soarelui toți oamenii din Chiralesa nu s-au întors acasă, bărbați, femei și copii, dacă unul singur dintre ei este împiedicat să se întoarcă acasă, am să vă pedepsesc fără nici un fel de milă.

Pedeapsa mea v-o spun mai dinainte. Căci eu, Bogomil, sunt un om drept și nu-mi ascund planurile. Vă voi împinge la sinucidere și la fugă. Vă voi obliga să părăsiți armata, țara și tot ceea ce aveți. Ca un asasin, veți fugi singur și acoperit de rușine. Veți fi urmărit și hăituit pas cu pas. Până în clipa în care, cuprins de deznădejde, vă veți pune capăt zilelor, spânzurându-vă la fel ca Iuda Iscarioteanul.

Aceasta este pedeapsa mea. Căci nu vreau să vă ucid cu mâinile mele, pentru a nu mi le murdări în sânge întinat.

Și ceea ce vă spun nu este din lăudăroșenie. Știu că sunteți ofițerul cel mai decorat al Armatei Române, că sunteți prietenul regelui, prieten și frate de lapte al tuturor despoților civili și militari ai țării. Știu că sunteți prieten și frate de lapte cu toți judecătorii, cu toți miniștrii, cu toți oamenii de la putere. Ca toți stăpânii acestei țări, sunteți o familie de despoți fanarioți. Corbii nu-și scot niciodată ochii unul altuia; lupii sunt uniți, solidari și nu se sfâșie între ei. Dar, de această dată, frații de lapte și complicii la putere, toți cei împreună cu care devorați poporul meu, toți vă vor lăsa. În loc să vă apere și să vă protejeze, vă vor împinge la sinucidere. Și, dacă nu aveți curajul să vă puneți capăt zilelor, se vor însărcina ei cu aceasta. Ei vă vor ucide. Căci scandalul va fi prea mare pentru a fi îndurat. Toți satrapii și despoții țării vă vor întoarce spatele, vă vor închide ușile și vă vor respinge. Am scris pe larg, caligrafic și cheltuindu-mi timpul, căci îmi place să scriu, iar una ca asta mă liniștește. Aceasta nu mă oprește însă să vin îndată la dumneavoastră, plin de mânie, și să vă iau gâtul ca unei fiare primejdioase. Scriu așadar ca să mă liniștesc. Vă voi aduce eu însumi scrisoarea.

Vă previn că, dacă nu țineți seama de ordinele mele scrise, în câteva ceasuri, țara întreagă până la prunci va afla că dumneavoastră, generalul Dracopol, ați asasinat cu propria mână un om și i-ați ascuns cadavrul în statuia caporalului Chiralesa, salvatorul reginei. Toată țara va afla aceasta. E adevărat că în toate statuile din lume se află un cadavru. Dar aici e cu totul altfel. E vorba de un monstruos asasinat pe care l-ați săvârșit cu propria mână. Cadavrul omului pe care l-ați asasinat, l-ați ascuns în statuia lui Chiralesa. Toată povestea despre croicul caporal Chiralesa, care a salvat-o pe regină, povestea care îi face să verse lacrimi pe școlarii din țară și care se află în toate manualele, este falsă. Poemele care slăvesc vitejia caporalului, poemele pe care le cântă și pe care le recită în școlile noastre la toate sărbătorile și decernările de premii, nu sunt decât o urzeală de minciuni, care au ca scop să camufleze cadavrul omului pe care l-ați asasinat.

Eu, tâlharul Bogomil, cunosc adevărul. Toată țara îl va cunoaște, dacă chiar în această noapte nu executați ordinele mele. Doar Haralamb Halipan, dumneavoastră și cu mine, acum, cunoaștem acest adevăr.

Nu trec cu vederea absolut nici un detaliu în privința dată, domnule general. Lucrurile s-au petrecut astfel. În timpul războiului erați cavaler al reginei care, în acea vreme, purta o rochie de mătase albă, cu un voal de mireasă, și în această toaletă de nuntă, ornată cu o cruce roșie, cutreiera pe cal spitalele în care îi îngrijea pe tinerii ofițeri răniți. În cursul unuia dintre aceste tururi la castelul numit «Cuibul pupezelor», vizita augustei mirese, a reginei noastre, s-a încheiat în beție și orgii. Dacă doriți detalii despre orgiile la care ați luat parte, citiți cărțile în care sunt descrise și mai ales

pe cea a lui Barnovschi. A fost, de asemenea, martor ocular. Și el descrie ceea ce-a văzut. La «Cuibul pupezelor», în acea noapte, dumneavoastră v-ați îmbătat foarte repede. Apoi, ați început să spuneți glume proaste, ați făcut scandal și ați fost rugat să plecați. Ați părăsit această orgie împotriva voii, spre ora două dimineața, pe umărul ordonanței dumneavoastră, Haralamb Halipan, care vă ducea ca pe un mort. În camera dumneavoastră, l-ați întâlnit pe caporalul Miron Chiralesa, care făcea rondul de noapte pentru a supraveghea santinelele. Caporalul v-a salutat, cu toate că erați precum un cadavru pe umărul lui Haralamb Halipan. Dar dumneavoastră erați un cadavru cu epoleți de colonel, iar regulamentul prescrie același salut pentru coloneii beți, ca și pentru ceilalți. Caporalul a salutat gradele dumneavoastră de pe umăr, fără să zâmbească, căci era obișnuit să vă vadă beat mort. Era, pentru despoți, modul de a muri pe front. Toți satrapii, toți tiranii fanarioți mureau în fiecare seară în alcool pentru patrie, și ei intrau beți morți în paturile lor, aproape de zori. Așteptând să reînceapă noaptea următoare. Era, cu adevărat, un război dur! Toți, în fiecare noapte, mureau pe front pentru patrie. Așadar, era un lucru pe care țara îl cunoștea. Țara nu se mai mira. Nici caporalul Chiralesa. Din nefericire, beat fiind, ați deschis ochii și l-ați recunoscut pe caporalul Chiralesa. I-ați spus: «Nu ești caporalul Chiralesa din satul meu?» El v-a răspuns că da. Și dumneavoastră l-ați întrebat: «Nu ești însurat cu o fată foarte frumoasă, venită din Răsărit, pe care o cheamă Taina?» «Exact, domnule colonel», a răspuns caporalul Chiralesa. Era foarte serios, în poziție de drepți. Dumneavoastră erați purtat ca un buștean pe umărul lui Hara-

lamb Halipan. Dumneavoastră erați colonel proaspăt promovat. «Taina, frumoasa Taina, e singura femeie din satele mele care să se fi măritat fără să se fi culcat cu mine mai întâi. Așa e, caporale?» «Nu știu, domnule colonel», a răspuns Chiralesa. «Răspunde-mi: da ori ba?» «Nu știu, domnule colonel, dacă v-ați culcat cu toate fecioarele din Chiralesa înainte de căsătoria lor. Dar cu soția mea n-ați făcut asta. E sigur.» «Ei bine, caporale Chiralesa, o să facem și asta. Cu anumită întârziere, bineînțeles, dar o să se facă și asta.»

Caporalul Chiralesa a privit cu dezgust către colonel dus de ordonanța sa precum un cadavru. N-a răspuns nimic.

Cu toate că Haralamb Halipan voia să vă ducă în pat ca să vă culcați, ați cerut caporalului să vă însoțească. Caporalul a ascultat. A venit după ordonanța care vă purta pe umeri ca pe un sac. A intrat în camera dumneavoastră. L-ați împins pe Haralamb Halipan care voia să vă scoată cizmele lăcuite cu pinteni de argint. I-ați ordonat caporalului Chiralesa să vi le scoată pentru a-l umili. Caporalul a executat. V-a scos cizmele de colonel. Apoi, ați ordonat caporalului Chiralesa să plece imediat în satul său și să se întoarcă cu soția lui.

«Ai patruzeci și opt de ore permisie ca să o aduci aici la mine.»

Haralamb Halipan l-a sfătuit pe caporal să-și păstreze sângele rece și să spună da. Și caporalul a răspuns da, așa cum este înțelept să răspunzi înaintea unui colonel beat mort. Din nefericire, în loc să adormiți, așa cum fac toți bețivii, pe măsură ce timpul trecea, vă trezeați.

«Soția ta Taina e foarte frumoasă și foarte mândră, caporale, nu-i așa?»

«E adevărat, domnule colonel.»

«E foarte foarte frumoasă, nu-i așa?»

«Foarte frumoasă, domnule colonel.»

«Soția ta este o pariziancă, nu-i așa, caporale?»

«Da, domnule colonel. E o pariziancă. Dar nu din adevăratul Paris. E născută la Paris, pe malul Nistrului, în Basarabia.»

«Ea e, totuși, o pariziancă. O adevărată pariziancă...»

«E-adevărat, domnule colonel.»

«E cea mai frumoasă fată din toată Moldova, nu-i așa, caporale?»

«E adevărat, domnule colonel. E cea mai frumoasă. Îmi permiteți să plec?»

«Nu, caporale. Vreau să rămâi aici. Ca să-mi spui chiar tu că e o crimă, că e o nedreptate, ca o fată atât de frumoasă ca Taina să se fi căsătorit cu un țăran mizerabil, un cerșetor și un dobitoc ca tine. E o crimă revoltătoare. Am să fac din această fată frumoasă ibovnica mea. Cea a unui colonel de gardă regală, ca să repar nedreptatea, ca să restabilesc dreptatea. Căci ești un impostor, caporale. Nu poți să fii soțul unei femei atât de frumoase. Ești un nemernic, un țăran ticălos din Chiralesa. Și pentru că ai încercat să te căsătorești cu o femeie atât de frumoasă, a cărei frumusețe este deasupra rangului tău, am să te bat cu cravașa până la sânge, caporale. Pentru că ai încercat să iei o femeie atât de frumoasă.»

«Sunteți complet beat, domnule colonel, spuse caporalul Chiralesa. Ar fi mai bine să tăceți.»

Ați vrut să-l pălmuiți, dar erați atât de beat, că nu puteați sta în picioare. Ați căzut la picioarele caporalului. Umilit, v-ați trezit. Ați luat revolverul – un revol-

ver cu mâner de aur, încrustat cu sidef și rubine, pe ca-
re, cu siguranță, îl mai aveți – și ați tras fără să luați la
ochi șapte gloanțe în pântecele caporalului Chiralesa.

L-ați omorât. Cu toate că nu l-ați luat la ochi. Cele șapte gloanțe au perforat pântecele caporalului.

Haralamb Halipan care, în acea clipă, se afla în bucătărie ca să pregătească o cafea, a sosit speriat de focurile trase. L-a aflat pe caporalul Miron Chiralesa mort într-o baltă de sânge, pe covor, în mijlocul camerei dumneavoastră. V-ați trezit de-a binelea. Crima v-a trezit din beție. Și plângeați, lovindu-vă fruntea cu pumnii și mergând fără cizme împrejurul cadavrului. Căci erați la «Cuibul pupezelor», la castelul reginei. Cu regina, ofițerii ei și damele ei de onoare. Toată această lume putea să sosească dintr-o clipă în alta. Apoi, erau santinele, gărzi, patrule peste tot, la fiecare ușă, pe toate culoarele, în parc, în spatele ferestrelor, pe acoperiș. Nu se putea, în secret, să fie scos un cadavru din castelul reginei. Și gloanțele pe care toată lumea nu ar fi avut cum să nu le audă! Scandalul era inevitabil. Pentru dumneavoastră, era sfârșitul carierei. Sfârșitul a toate. Atunci, în ciuda sângelui dumneavoastră albastru de despot levantin, în ciuda galoanelor de colonel, în ciuda bogăției, dumneavoastră, colonele Dracopol, ați căzut în genunchi, la picioarele robului Haralamb Halipan. L-ați rugat să vă salveze, căci erați pierdut.

«Dacă faci să dispară cadavrul, îți dau tot ce dorești, Haralamb», ați spus, implorându-l.

«Nu putem să facem să dispară cadavrul, a răspuns Halipan. E cu neputință. E prea multă lume în jurul nostru. Pe culoare, în fața ușii, în parc, peste tot. Nu se poate.»

«Tot ce vrei am să-ți dau. Salvează-mă, Haralamb!»

«Am să încerc să iau cadavrul și să-l duc în sârma ghimpată a nemților, a spus Halipan. Dacă pot! Din două părți se va trage asupra mea și mă vor omorî înainte să ajung la sârma ghimpată.»

Deodată, Haralamb Halipan cu ochi strălucitori v-a întrebat: «O să-mi dați tot ce vreau, dacă ascund cadavrul?»

«Tot, absolut tot! Cere. Îți promit în scris.»

«Promiteți-mi că mă faceți subofițer. Brigadier. Voi ascunde cadavrul. Nu știu să citesc, dar puteți, totuși, dacă vreți, să mă faceți subofițer.»

«Ești subofițer, ați răspuns. Ascunde cadavrul, aruncă-l în sârma ghimpată și ai galoanele de brigadier.»

Haralamb Halipan a luat cadavrul, l-a îmbrăcat într-o manta de ploaie, una dintre mantalele dumneavoastră cu galoanele de colonel. A luat trupul caporalului și l-a aruncat în sârma ghimpată a germanilor, dar, în acel moment, bavarezii l-au văzut și au deschis focul. După pușți au urmat mitralierele. Apoi, artileria. Nimeni, nici dintr-o parte, nici din alta, nu știa de ce se trage. Împușcăturile au durat trei ceasuri. În zori de zi, când și-au pus întrebarea pentru ce a avut loc lupta, un glumeț a spus într-o doară: «Germanii au încercat să o fure pe regina românilor. Au provocat o ambuscadă, noaptea, ca să o prindă pe regină când urma să iasă de la bal.»

A fost îndeajuns pentru a se crea o legendă. O vedeai deja pe regina românilor, în rochie albă, cu vălul ei de mireasă, cu crucea roșie, înlănțuită, târâtă în captivitate de germani... În câteva minute, toată lumea știa că s-a vrut ca regina să fie furată. Și când s-a făcut apelul trupei, s-a băgat de seamă lipsa caporalului

Chiralesa. Nimic mai simplu de spus decât că el murise salvând-o pe regină. S-au aflat și martori care, fără ca nimeni să le ceară ceva, au dat asigurări cum că caporalul Chiralesa luptase de unul singur împotriva a vreo zece-doisprezece soldați inamici și că murise strigând: «Am salvat-o pe regină!» S-a publicat povestea, a fost înflorită, s-a făcut cea mai frumoasă legendă, a fost reprezentată în gravuri. Colonelul Dracopol a fost decorat, cât și drapelul regimentului. Regina i-a oferit o pensie văduvei salvatorului ei, caporalul Chiralesa, căruia i s-a ridicat o statuie în mărime naturală în centrul satului său. Apoi, în multe alte locuri, au apărut monumente ale caporalului Chiralesa, unde era văzut salvând-o pe regină și murind fericit.

Această legendă îi face să verse lacrimi și acum pe oameni și să ne facă să ne mândrim că suntem viteji, fericiți, și că noi suntem din același sânge cu vestitul Chiralesa.

Eu, tâlharul Bogomil, voi aduce lumii proba de netăgăduit, cum că caporalul Chiralesa a fost asasinat de dumneavoastră cu șapte gloanțe trase în pântece. Și că robul dumneavoastră a aruncat în liniile inamice cadavrul caporalului asasinat. După aceasta, va trebui să smulgeți din cărți paginile care povestesc această istorie mincinoasă. Va trebui să dați jos statuile, să retrageți pensia văduvei de război, a Tainei Chiralesa. Și va trebui să fiți judecat. Pentru asasinat. Căci cadavrul a fost ascuns în statuie și camuflat în tricolor. Însă acum va vorbi. Toți cei apropiați vă vor abandona, sfătuindu-vă să fugiți și să vă sinucideți. Căci scandalul va fi mult prea mare.

Vă scriu toate aceste detalii ca să nu aveți nici o îndoială în privința mărturiei mele. Vă promit, totuși,

să las cadavrul caporalului Chiralesa să se odihnească în statuile în care l-ați ascuns. Să las să fluture drapelul tricolor pe această crimă odioasă. Nu voi spune nimic nimănui. Și se va cânta și de aici înainte eroismul caporalului care a salvat-o pe regină. Dar, în schimbul tăcerii mele, cer să-i eliberați pe loc pe locuitorii din Chiralesa. Să-i lăsați să se întoarcă liniștiți acasă. Și ca pe viitor să-i lăsați în pace fără să-i mai tulburați vreodată. Căci ei sunt cu toții, de aici înainte, sub protecția mea. Dacă vă atingeți de ei, vă atingeți de mine. Și eu sunt drept și fără teamă. Eliberați-i pe acești oameni sărmani – să nu apună soarele mai înainte ca ei să fie liberi...”

Generalul Dracopol rămâne multă vreme tăcut, cu foile scrisorii în mână. Devine apatic. E dărâmat. Își ridică ochii spre Haralamb Halipan. Acesta stă în genunchi, buimac, căci adevărul e ca lumina: cu cât este mai curat, cu atât este mai puternic și mai uimitor. Se întâmplă ca la un adevăr să fii atât de uimit, încât nu mai vezi nimic, ca și când te-ai afla în cel mai adânc întuneric.

– Și tu, acum, Haralamb, spuse generalul. E ultimul tău cuvânt de pe pământ. Te voi omorî. Dar, mai înainte, am să te oblig să-mi spui unde și când ai povestit toate acestea lui Bogomil.

– N-am povestit asta nimănui.

Haralamb Halipan închide ochii. Așteaptă loviturile. Pentru prima oară stăpânul său nu-l lovește. Halipan știe ce înseamnă asta pentru el: o să moară. Dacă stăpânul nu-l lovește e pentru că e foarte grav. E sfârșitul. Își vede întreaga viață. La umbra despotului. Va muri de mâna stăpânului și complicelui său. Are dinți de aur. Are uniformă de subofițer. Are bani. Dar nu va mai

avea viață. Haralamb Halipan este întunecat, tuciuriu la chip. Un chip murdar, pătat de grăsime.

– În câteva minute Bogomil va fi prins, spuse generalul. Soldații vor prinde din urmă autocarul și vor pune mâna pe Bogomil. Îl vor aduce aici pe tâlhar, înaintea mea. Și tâlharul îmi va spune când, cum și cu ce preț i-ai spus povestea lui Chiralesa. Mai bine să-mi spui mai dinainte...

– N-am spus nimic, stăpâne. N-am vorbit niciodată nimănui.

– Spune-mi adevărul, Haralamb.

– V-am spus mereu adevărul, doar știți. Vi l-am spus și astăzi. N-am vorbit nimănui.

– N-are rost să tot minți, spuse generalul. Sunt lucruri, foarte multe lucruri în povestea tâlharului, pe care nimeni în afară de tine și de mine nu putea să le știe. Nu știam că am tras șapte focuri de revolver. Tu mi-ai spus mai târziu că au fost șapte gloanțe pe covor, pe care tu le-ai adunat și pe care le-ai aruncat în râu... Cum ar fi putut tâlharul să știe că au fost șapte gloanțe dacă nu i-ai spus tu?

– N-am spus nimic, domnule general, niciodată. Nimănui.

– De unde știa tâlharul că ai îmbrăcat cadavrul într-una dintre mantalele mele de campanie? Doar tu știai asta. Eu n-am băgat de seamă. Tu singur știai asta. Și tu mi-ai spus, mai târziu, când te-am întrebat unde era mantaua mea de ploaie... E adevărat?

– E adevărat.

– Cum ar fi putut să știe tâlharul lucruri pe care doar tu singur le știai?

– N-am vorbit niciodată. Niciodată. De ce-aș fi vorbit, domnule general? Cărând cadavrul, am făcut

ceea ce mi-ați spus și ceea ce ar fi trebuit să facă un servitor credincios. M-ați copleșit cu dărnicia. M-ați făcut brigadier. M-ați făcut administrator. Toată averea dumneavoastră e pe mâinile mele. Nu-mi cereți niciodată socoteală. Fac ce vreau, ca și cum tot ceea ce aveți ar fi al meu. Cum aș fi putut să vă trădez? N-ar fi fost firesc să vă trădez. Sunt una cu dumneavoastră... Identic cu dumneavoastră. De nedezlipit de dumneavoastră.

– Adu-ți aminte, Haralamb, și spune-mi adevărul.

– N-am vorbit, domnule general.

– Poate ai fost beat și ai vorbit fără să știi. Spune-mi adevărul.

– Stăpâne, știți foarte bine că n-am fost niciodată beat. N-am gustat niciodată alcool. N-am băut decât apă toată viața mea. Cum să te îmbeți cu apă?

– Ai vorbit în somn?

– Nu, stăpâne, n-am vorbit. Nici beat, nici în somn. Chiar dacă vorbeam în somn, nimeni, niciodată, n-ar fi putut să audă ce spun, căci dorm mereu singur. Toată viața mea am dormit singur. Cu ușile și ferestrele ferecate. Doar știți asta. Păzesc banii dumneavoastră și închid mereu ușile înainte să mă culc, ca să nu-i fure cineva.

Toate acestea erau adevărate. Generalul își dădea seama. În ciuda evidenței, avea o îndoială. Se îndoiește că Haralamb Halipan ar fi vinovat.

– Cum ar fi putut tâlharul să știe lucruri pe care doar tu și cu mine le știm? Răspunde-mi. Recunoști că doar eu și cu tine știm că tâlharul scrie scrisoarea? Ce știe este, așadar, de la tine ori de la mine.

– Nu e nicidecum de la mine, spuse Haralamb Halipan.

– Atunci de la cine?

– Poate de la dumneavoastră, domnule general. Poate că dumneavoastră i-ați povestit asta. Desigur, fără să vă dați seama. Căci dumneavoastră vă îmbătați adeseori. Și ați fi putut să-i povestiți asta fără să vă dați seama. Ori poate ați vorbit în somn. Și dumneavoastră nu dormiți singur decât foarte rar. Aduceți în patul dumneavoastră femei pe care nu le cunoașteți.

– E absurd, Halipan, absurd! Chiar mort de beat, chiar în somn, n-aș fi putut să povestesc asta. Instinctul veghează chiar când ești beat ori adormit. E absurd să presupui că am vorbit. Nu, n-am vorbit.

Generalul Dracopol se plimbă cu pași mari prin cameră. Și-a pus revolverul pe noptieră. Nu mai vrea să-l ucidă pe Halipan. E convins acum că nu Haralamb Halipan a divulgat secretul. Are chiar îndoieli în privința trădării supusului său. Dar nu poate să admită că el însuși ar fi putut vorbi.

– De unde a aflat toate aceste lucruri sinistrul tâlhar, groaznicul Bogomil? Mai ales acum, când noi ne-am pregătit să punem mâna pe el. Răspunde, Haralamb. De unde știe aceste lucruri atât de secrete sinistrul Bogomil?

– Bogomil le știe mereu pe toate, domnule general.

– Cum știe?

– Bogomil, domnule general, are puteri pe care nici un om nu le are...

– Nu, Haralamb, nu. Asta n-are nici o noimă. Asta ține de supranatural. Nu există oameni cu puteri ieșite din comun. Nu există oameni care să facă minuni. Bogomil nu face minuni. N-a aflat aceste lucruri pe căi supranaturale. Le-a aflat de la tine sau de la mine. Așa cum un om poate să afle ceva.

– Nu aveți dreptate, domnule general.

– N-am dreptate? De ce?

– Bogomil face minuni, domnule general... Credeți-mă. O arată chiar faptele. Deschide încuietorile fără chei. Citește în suflete și în inimi. Știe tot. Nu mai trebuie să-l supărați, stăpâne. Vă va pierde. Nu mai încercați să-l prindeți. Încetați cu urmărirea lui Bogomil.

În acea clipă se auziră bătăi în ușă. Era căpitanul Pelhivan. Se oprește în prag. Salută și face un raport generalului:

– Am prins din urmă autocarul, domnule general. Bogomil nu mai era acolo. Tocmai coborâse.

– El e cel care a adus scrisoarea și care a urcat înapoi în autocar? E adevărat?

– El, domnule general. Călătorilor care l-au văzut în această dimineață nu le-a fost deloc greu să-l recunoască imediat.

– Faceți tot ce e cu putință ca să punem mâna pe el. Acum se știe cu precizie locul în care a coborât. Să fie încercuită pădurea. Și să fie căutat. Să se folosească orice mijloc. Câinii polițiști. O mie, două mii de soldați dacă e nevoie. Să nu ne mai scape. Trebuie să fie prins viu sau mort.

– Am înțeles, domnule general.

Căpitanul Pelhivan privește foile pe care generalul le are în mână.

– E o scrisoare de amenințare și de insulte trimisă de tâlhar. Lipsită de importanță. Puteți să începeți treaba, căpitane... Faceți totul pentru a-l prinde pe om în această noapte. I-am promis capul lui regelui. Trebuie să i-l ducem.

XVIII
Un nou preț pe capul lui Bogomil

Generalul Dracopol arde scrisoarea lui Bogomil. Aprinde fiecare filă cu bricheta lui aurită. Privind flacăra cum mistuie hârtia, își dă seama că prinderea tâlharului nu mai este pentru el o chestiune de onoare. A-l prinde pe tâlhar nu mai înseamnă să execute pur și simplu ordinul regelui. De aici înainte, între generalul Dracopol și tâlharul Bogomil e o luptă pe viață și pe moarte. Unul dintre cei doi trebuie să moară. Miezul problemei e cu totul altul. Nu mai este același ca de dimineață, când s-a declanșat acțiunea represivă împotriva tâlharului. Haralamb Halipan, liniștit – căci instinctul îi spune că pentru el primejdia a trecut –, îl privește pe stăpânul său cum arde foile scrisorii lui Bogomil.

– Cedez șantajului tâlharului, spuse deodată generalul. De această dată, Bogomil e mai puternic decât mine. A câștigat o manșă. Mergi și spune că ordon să fie eliberați toți cei închiși în mamelonul de gheață, dar să se încercuiască satul în așa fel ca nimeni, absolut nimeni, om sau animal, să nu poată nici să intre și nici să iasă din el.

Haralamb Halipan, foarte fericit, ar vrea să sărute mâna stăpânului său. Căci a-i elibera pe săteni es-

te cel mai înțelept dintre lucruri. Dar Haralamb nu îndrăznește să se apropie de general. Aleargă să transmită ordinul. Generalul Dracopol rămâne singur cu foile care ard în mâinile sale, având convingerea că nu Haralamb Halipan a divulgat crima caporalului Chiralesa. În mod logic, vinovăția lui Haralamb Halipan este evidentă. Nu putea să fie aici o altă persoană care să fi vorbit. Era, deci, Haralamb. Dar, împotriva oricărei logici, generalul este convins, în străfundul sufletului său, că Haralamb Halipan este inocent. Robul n-a suflat un cuvânt, n-a divulgat nimic. E o convingere intimă. Despotul se îndoiește mai mult de el însuși decât de Halipan. Să fi fost însă el, generalul Dracopol, care chiar beat și chiar în somn ar fi putut divulga crima, i se pare cu neputință. Instinctul de conservare este veghetor, chiar în somn, în stare de inconștiență. Nu rămâne, așadar, decât o ipoteză posibilă: ipoteza imposibilului. Trebuie admis că tâlharul Bogomil are puterea extraordinară de a vedea și de a ști totul, de a citi în suflete, în gânduri și de a înfăptui miracole. După cum afirmă legendele și poemele epice care cântă isprăvile sale... Generalul Dracopol nu poate să accepte această ipoteză. Este un om civilizat. Un om al secolului XX, care a făcut studii strălucite. Miracolul, minunile, puterile supranaturale sunt pentru el absurdități. În zilele noastre, nici măcar copiii nu mai cred în povești cu zâne. În afară de această ipoteză, n-ar mai putea fi o alta...

– Sunt eliberați sătenii, domnule general, spuse Haralamb Halipan intrând în iatac.

Generalul întoarce spatele. A terminat de ars scrisoarea tâlharului. Cenușa e într-o ceașcă mică de cristal.

– Pisează bine cenușa și arunc-o în cele patru zări!, ordonă generalul.

Aprinse o țigară. Iese. Convoacă în sala de bal a castelului pe ofițeri și pe polițiștii prezenți. E abătut. Dar nimeni nu-și dă seama de durerea care îl macină pe generalul Dracopol. Știe să-și ascundă sentimente-le. Nimeni nu va bănui că generalul a cedat înaintea tâlharului, doar pentru că tâlharul a cerut asta.

– Domnilor, am ordonat eliberarea sătenilor, spuse generalul. Am luat această decizie din două motive. În primul rând, e vorba de omenie. Apoi, din rațiuni militare. Am informațiile mele: tâlharul are complici în sat, printre țărani. Am dispus să fie încercuit satul. E cu neputință ca cei care sunt complici ai tâlharului să nu se trădeze. Pentru a încerca să-i ducă provizii ori informații, vor ieși din sat în timpul nopții. Și ne vor conduce la ascunzătoarea tâlharului, ascunzătoare care nu trebuie să fie foarte departe de aici.

Ofițerii și polițiștii admiră cumpănirea generalului. Nici unul dintre ei nu bănuiește că generalul i-a eliberat pe țărani pentru a asculta ordinele lui Bogomil. Căci generalul vorbește cu autoritatea caracteristică șefilor, cuceritorilor și învingătorilor.

– În această noapte, serviciile de cercetare vor fi la înălțimea lor. Aștept o nouă arătare a tâlharului. Ca atunci când chiar el a adus la castel o scrisoare de amenințare și injurii. Nu e un tâlhar, e un cabotin. Caută aplauzele la fel ca pe aur. Și îi place să fie admirat, cântat, aprobat, la fel ca toți saltimbancii. Dar asta n-o să dureze foarte multă vreme. O să îi avem capul. Și, pentru a-l avea cât mai repede cu putință, am hotărât să mai adaug la prețul pus pe capul tâlharului. E deja o recompensă de mai multe milioane oferite de stat oricărei persoane care va da informații ce ar putea conduce la capturarea

tâlharului. E o a doua primă, oferită de rege, celui care va duce capul lui Bogomil. Eu, generalul Dracopol, adaug o a treia. Scrie, căpitane Pelhivan: „Se reamintește cetățenilor că statul oferă cinci milioane și regele trei milioane oricărei persoane care va prinde, sau prin informațiile sale va ajuta la capturarea tâlharului Bogomil. De câteva zile tâlharul se află în regiunea noastră, unde săvârșește, la drumul mare, atacuri armate. Generalul Dracopol, care este însărcinat de rege să-l captureze pe tâlhar, comunică următoarele: începând de astăzi, praznicul Tăierii preacinstitului cap al Sfântului și Marelui Proroc și Înaintemergător Ioan Botezătorul, orice om care-l va prinde pe tâlharul numit Bogomil ori care va furniza autorităților informații ce duc la captura tâlharului va primi de la generalul Dracopol, pe domeniile sale de la Chiralesa, 10 hectare de teren arabil, la alegerea celui interesat, și, pe deasupra, o pereche de boi, o vacă cu lapte cu vițel, douăzeci de oi, 500 de kilograme de porumb și 20 de galbeni."

Generalul se prefface că recitește textul. Adaugă:

– Mergeți la băcanul din sat. Luați toate foile de hârtie de scris. Copiați prezenta ofertă în cât mai multe exemplare cu putință și afișați-le cu ajutorul soldaților din trupă în toate satele, pe ușile bisericilor, școlilor, hanurilor, primăriilor și dughenelor, pe stâlpii de telegraf, pe copaci, pe ghizdurile fântânilor. Pentru țărani, oferirea unui preț în natură, în pământ arabil, în vite, e mai atrăgătoare. E posibil să aducă roade. Trebuie încercat și asta. Între timp, intensificați la maximum cercetările. Noaptea ce urmează va fi hotărâtoare.

Generalul se retrage în salonul său, împreună cu Haralamb Halipan.

– Începe să vă fie teamă de Bogomıl și dumnea-voastră, domnule general, spuse Haralamb Halipan. De teamă, i-ați eliberat pe săteni.

– Nu, Haralamb. I-am eliberat pe țărani pentru a nu complica situația și pentru a câștiga timp. Căci am să pun mâna pe tâlhar, chiar în această noapte vor fi țărani care vor încerca să câștige prima pe care am oferit-o. 10 hectare, doi boi, o vacă cu vițel, 20 de oi, 500 de kilograme de porumb... Nu crezi că vor răspunde îndată? Că e o ispită mult prea mare pentru ei?

– Nu, domnule general, răspunse Halipan. Nici un om din Petrodava nu-l va trăda pe Bogomil. Chiar amenințat cu moartea. Și cunoscând ce vreți să știți, nici un om de aici nu vă va spune unde se află Bogomil. Va păzi secretul. Își va da viața sa, dar nu va scoate o vorbă.

– De ce? Bogomil este mai de folos pentru ei decât milioanele și pământul și animalele?

– Da, domnule general. Bogomil este mai de folos.

– Nu înțeleg. Ce primesc ei de la Bogomil ca să-l apere cu prețul vieții? Ce înseamnă Bogomil pentru ei? Nimic!

– Bogomil este simbolul dreptății, al libertății și al curajului. Asta e Bogomil. Nimeni nu-l va trăda. Niciodată. Căci a trăda dreptatea, lupta curajoasă pentru dreptate, înseamnă a-L trăda pe Dumnezeu. A trăda Lumina. Oamenii din Carpați săvârșesc toate păcatele din lume. Dar nici unul dintre ei n-a păcătuit vreodată împotriva Luminii. A-l trăda pe Bogomil e un păcat împotriva Luminii. A-l trăda pe Bogomil înseamnă a păcătui împotriva Luminii, împotriva a tot ceea ce este mai de preț în univers. Lumina înseamnă dreptate,

adevăr, frumusețe, curaj, disprețul morții, încrederea în Dumnezeu... Asta e Lumina! Care dă viața.

– Tu, dacă ai fi știut unde se află Bogomil, nu mi-ai fi spus mie, stăpânului tău?

– Nu știu, domnule general.

– Tu mă preferi pe mine ori pe Bogomil?

– Nu, domnule general. Lucrurile nu stau așa. Dar nu știu dacă aș fi avut destul curaj ca să trădez Lumina și să-l dau pe Bogomil la moarte. Chiar dacă aș face-o, m-aș sinucide imediat după aceea, la fel ca Iuda Iscarioteanul... Nu mi-o luați în nume de rău. Și dumneavoastră vă este teamă, domnule general. Căci dacă nu v-ar fi fost teamă de el nu i-ați fi eliberat pe oamenii închiși în mamelonul de gheață.

– Am să-i tai capul în câteva zile tâlharului. Cum crezi tu că mi-e teamă de un om care încă de pe acum nu mai are capul pe umerii săi?

Halipan îi dă dreptate cu buzele. În numele logicii. Căci nu mai poate să-ți fie teamă de un om căruia i s-a tăiat capul. Aceasta doar în aparență. În realitate, sunt oameni cărora li s-a tăiat capul și care nu mor niciodată, care ne îndrumă pașii pe pământ, care ne învață inimile noastre... Nimic nu este mai nemuritor, nici mai viu, decât marii oameni cărora li s-a tăiat capul, precum Sfântul Ioan Botezătorul, care au fost otrăviți, precum Socrate, care au fost răstigniți, care au fost prigoniți, tăiați ori care au fost arși, pentru că ei apărau Lumina oamenilor: dreptatea, adevărul și frumusețea.

XIX

Prima alarmă în noapte: „A fost prins Bogomil”

Locuitorii din Chiralesa au părăsit mamelonul de gheață și s-au întors acasă. Primul lucru pe care țăranii l-au făcut la întoarcerea lor a fost să dea apă animalelor ce rămăseseră toată ziua însetate și înfometate, apoi și-au îngrijit rănile și plăgile. Nimeni nu s-a gândit la altceva. La altele, se vor gândi mai târziu.

În acest timp, de cealaltă parte a zidului, în inima despotului, domnește groaza. Toată lumea vorbește pe șoptite. Tuturor le era teamă.

La ordinul generalului Dracopol, s-a servit cina la aproape douăzeci de persoane, în marea sală a castelului. Valeții sunt îmbrăcați în costum, cu mănuși albe și cu ciorapi lungi de lână, după cum este obiceiul în marile case din Fanar. Invitații sunt ofițeri și polițiști. Generalul a recomandat subalternilor săi să mănânce bine, să bea bine și să se odihnească, pentru a reîncepe de a doua zi, cu forțe noi, lupta pentru prinderea tâlharului. Domnea însă o atmosferă apăsătoare.

Valeții în haină aurită și în ciorapi albi, care se strecurau precum fantomele în spatele invitaților, care aduceau și luau platouri, par, de asemenea, suspecți. Toată lumea se gândește – tot timpul – la Bogomil.

În spatele fiecărei ferestre, al fiecărei uși și la piciorul fiecărei scări, în spatele fiecărui copac din parc, stăteau santinele cu baioneta la armă, cu căști de fier și grenade. Soldaților le e teamă de camarazii lor, care roiesc camuflați peste tot prin parc. Și oamenilor care cinează la castel le e teamă de oricine mișcă în parc.

– Fiți mai destinși, domnilor, spuse generalul Dracopol.

Ridică paharul:

– În sănătatea regelui și, în al doilea rând, pentru prinderea tâlharului Bogomil!

În chiar acea clipă, zona Petrodavei era scotocită de la un capăt la altul ca un buzunar. Nici un locuitor nu are dreptul să iasă din casă. În toate satele starea de asediu este absolută. Drumurile sunt strict interzise. Casele, hambarele, adăposturile pentru animale sunt scotocite la lumina torțelor. Peste tot se simte miros de piele, de tutun, de alcool și de siluire. Miros militar. Acel miros care odinioară ucidea de departe pe vechii locuitori ai acestor locuri, pe poporul „oamenilor fără gură". Nici un copil, nici o fecioară și nici un om sensibil nu poate să doarmă în satul Chiralesa din cauza acestui miros ucigător soldățesc și de violență...

– Tâlharul ăsta e un farsor, domnilor, spuse generalul, care se forțează să fie binedispus. Bogomil e un impostor, un cabotin. Lucrează mai degrabă ca să culeagă aplauze de la galerie. Faptul că s-a deghizat, ca să vină aici, înaintea castelului meu, și să depună un plic și să fugă apoi cu autocarul – pare un act de îndrăzneală. Dar nu este un act de adevărată îndrăzneală. E mai degrabă exhibiționism. O îndrăzneală minoră, o îndrăzneală copilărească, circ. Curajul sal-

timbancului care face zece paşi pe o frânghie ori care merge în mâini, cu picioarele în sus. Bogomil nu face nimic mai mult decât saltimbancii. Își irosește în exhibiționism o îndrăzneală fără rost... E un caz psihiatric.

Ofițerii și polițiștii ascultă cu multă atenție. Nu pentru că vorbele generalului ar fi interesante; ci, în această seară apăsătoare, fiecare invitat așteaptă un cuvânt care să-i dea siguranță, încredere.

– Tâlharul a intrat aici pentru câteva secunde. A depus o scrisoare plină de injurii și de amenințări la adresa mea. Cu greșeli de ortografie. E o faptă copilărească. O treabă de debil mintal.

În ciuda curajului pe care vrea să și-l dea lui însuși, invitaților și subalternilor săi și cu toate că dorește să minimalizeze lucrurile, generalul Dracopol e nespus de speriat. Mai îngrozit decât toți ceilalți. Căci ține seama de ceea ce Bogomil știe despre el. Generalul Dracopol este ofițerul cel mai temut al armatei. Chiar și coloneii tremură înaintea lui precum recruții. Dacă, totuși, din nefericire, Bogomil arată circumstanțele legate de moartea caporalului Chiralesa, nici un ofițer, fără să mai aștepte vreo judecată, fără să ceară instrucțiuni – nici un ofițer, începând cu cei care sunt aici, în această seară, nu-l va mai saluta pe general. Subalternii, din propria lor inițiativă, îl vor aresta chiar ei pe general. Și ar fi îngrozitor dacă nu l-ar judeca și nu l-ar împuşca ei înșiși pe loc. Aceasta din cauza educației romantice privitoare la onoare și eroism pe care au primit-o în școlile militare. Generalul Dracopol, în fața căruia nici un ofițer nu ar îndrăzni să vorbească, va fi imediat pălmuit în public, pus în lanțuri și poate împuşcat chiar de ofițerii

care îndură totul de la el în acel moment. Generalului Dracopol îi este deci teamă de Bogomil. Îi este teamă de ofițerii săi, de toată lumea. Familia sa, chiar și frații săi de lapte, camarazii săi, vor fi împotriva lui, îl vor renega. Nu va afla nici sprijin, nici milă, nicăieri. Aici, se iartă totul. Dar crima caporalului Chiralesa nu va avea nici o îndurare. Generalul Dracopol știe că nu are nici o șansă: să-l prindă pe Bogomil și să-l ucidă înainte ca el să vorbească și să divulge crima caporalului Chiralesa, salvatorul reginei. Angoasa crește la castel, pe măsură ce timpul trece și noaptea devine mai adâncă.

La cel mai mic zgomot, generalul Dracopol și invitații săi sunt gata să sară, cu arma în mână, căci după cele petrecute dimineața se așteaptă la orice din partea lui Bogomil. Din moment ce tâlharul a avut curaj să vină el însuși la castel în plină zi, înaintea tuturor, e capabil să apară, pe neașteptate, la festin în orice moment. Nimeni nu va fi surprins dacă Bogomil intră pe fereastră și se urcă pe masă. Se așteaptă cu toții la o astfel de faptă. În binecunoscutul lui stil. Vor fi chiar mirați dacă nu va apărea fulgerător în această noapte. Toată lumea, începând cu generalul Dracopol, așteaptă cu teamă, cu groază, ca pe ceva inevitabil, apariția lui Bogomil.

Din cauza acestei așteptări angoasate au fost postate santinele peste tot. Dar se știe că santinelele nu pot să-l oprească pe Bogomil să facă ce vrea. Tot ceea ce face este imprevizibil. De aceea le e frică ca el să nu coboare pe horn, să nu pice din tavan în plină adunare. E privit chipul fiecărui valet ca să se asigure că e chiar un valet, și nu Bogomil deghizat în valet. Se ia aminte la santinele și la plantoane. Căci Bogo-

mil poate să se afle în castel deghizat în santinelă, în caporal de serviciu, în ofițer care-și face rondul. Chiar Dracopol și Haralamb sunt priviți chiorâș de soldați, căci Bogomil poate să apară sub trăsăturile generalului ori sub trăsăturile brațului său drept, brigadierul Halipan.

Până la urmă, această stare de angoasă şi de frică îi obosește. Se bea mult pentru a scăpa de teamă și de tensiune, pentru a uita de Bogomil și a prinde curaj. Dar, cu cât se bea mai mult, cu atât mai mult se gândesc la astfel de lucruri. Căci tâlharul are o mie de fețe. Şi din această cauză tot regatul tremură înaintea lui. S-a mers până la a-i oferi un salariu și a-l plăti ca să nu mai fure.

– Pe mă-sa, cu Bogomil, cu tot!, țipă căpitanul de jandarmeric, golindu-și paharul. Afacerea Bogomil e una foarte măruntă, de poliție sătească. În condiții normale, de asta s-ar ocupa un căpitan de jandarmi. Un singur căpitan, cu o singură companie. Acum, regele însuși conduce operațiunea. Şi regele l-a însărcinat cu prinderea lui Bogomil pe cel mai vestit general al armatei noastre. De ce? Cum s-a ajuns la asta? Nu pot să înțeleg. Căci tâlharul ăsta, Bogomil, e un hoț singuratic... Era o treabă măruntă. De ce a căpătat asemenea proporții?

Căpitanul e beat. Dar ceea ce spune e grav. Şi toți invitații strâng din dinți. Da, afacerea Bogomil e una măruntă. Dacă e privită superficial. E adevărat că, pe de o parte, e un singur om, Bogomil, și, de cealaltă parte, un regat cu douăzeci de milioane de supuși. O armată ultramodernă, aviație, marină, blindate. Alături de armată, există o poliție ultramodernă, un Stat Major, cu ofițeri care au studiat la Saint-Cyr și alte

școli vestite. Privită superficial, orice afacere pare rocambolească. Căci un om singur nu poate să fie mai puternic decât un regat. Un singur luptător nu poate să fie mai puternic decât un milion de combatanți perfect echipați. In ciuda acestor lucruri, Bogomil este mai puternic. El este biruitor de șapte ani. Nu poate fi nici capturat, nici învins, nici sedus ori corupt. Bogomil atacă unde vrea, când vrea și cum vrea. Autoritățile nu vor să înțeleagă că „unu" este mereu mai puternic decât „numărul". Din acest motiv Iisus Hristos lasă turma ca să salveze o singură oaie. „Unul" este mai important decât „toți". Tot ce este mare, divin, frumos, puternic, valabil și autentic vine de la „unu". Niciodată de la masă. Niciodată de la mulțime. Niciodată de la turmă. Și mai există un lucru: chiar și după moarte, Bogomil va continua să învingă. Lupta lui nu se va încheia odată cu el. Lupta lui va continua și după moartea sa și el va fi învingător în toate luptele postume, cum a fost în luptele sale date în viață. Nu există aici nici un mister, nici un miracol, nici ceva supranatural. Există un adevăr: lupta lui Bogomil este dreaptă și este suficient ca el să învingă. Orice om care va voi să fie în locul lui Bogomil și să ducă o luptă frumoasă și dreaptă pentru victoria luminii asupra întunericului, adevărului asupra minciunii, echității asupra tiraniei... Din om în om sunt povestite isprăvile lui Bogomil, și cel care le povestește ca și cel care le ascultă fac un mai mare rău puterii decât tâlharului însuși. Exact ca în cazul celor sfinte. Când Dumnezeu dăruiește unui credincios puterea de a face minuni, acestea nu încetează odată cu moartea sfântului taumaturg... Minunile nu se produc doar acolo unde se află sfântul și nu sunt doar mâinile sale care fac mi-

nuni... Harul și puterea de a face minuni impregnează, ca o lumină, ca o forță radioactivă, trupul sfântului, hainele sale, oasele, obiectele pe care le atinge și drumurile pe care au păsit tălpile sale... Mai mult decât atât, puterea de a împlini minuni impregnează până și povestirile despre minuni. Iar cel care povestește o minune poate să împlinească noi minuni mulțumită puterii miraculoase pe care o evocă. Povestea și relicvele sfinților pot să împlinească minuni la fel ca sfântul. Cei care povestesc isprăvile dreptății lui Bogomil devin puternici. Devin ei înșiși luptători pentru Adevăr, Dreptate și Lumină. Iar când Bogomil va muri, povestirea isprăvilor sale va continua să-i prade pe cei bogați și să-i ocrotească pe cei săraci. Căci aceasta face Bogomil. Ia de la bogați și dă la săraci. Îi pedepsește pe tirani, pe despoți, pe fanarioți, pe satrapi și-i ocrotește pe orfani, pe oprimați, pe săraci și pe cei lipsiți de apărare. El imită, folosindu-se de pistol, faptele sfinților. Căci se poate intra în cer, pe urmele sfinților, folosindu-te de pistol, fiind un milițian al Luminii. Un cruciat, un luptător pentru cer. Se intră în cer cu de-a sila... Cerul este accesibil tuturor, în afara celor bogați. Este unica discriminare pe care o aflăm în Evanghelie. O discriminare socială. O cămilă ar intra mai degrabă prin urechile acului decât un bogat în cer. Cerul este închis bogaților. Tuturor. Căci nu există bogați buni. Căci nu există urechi de ac destul de mari pentru a lăsa să treacă o cămilă. Dumnezeu, Care este dragoste, nu-i iubește pe bogați, nu-i primește în Paradis. Puterea pământească, care-i ocrotește pe bogați și-i oprimă pe cei săraci, este o putere care luptă împotriva lui Dumnezeu. Din această cauză Bogomil este de neînfrânt. El este chipul a ce-

ea ce vrea să fie, iubit de Dumnezeu și de îngeri. Iubit de oameni, de copii, de animale, de orice creatură. Cu toate că el luptă singur, va câștiga mereu în toată viața sa. Și chiar după moarte, până la sfârșitul veacurilor. Generalul Dracopol, ofițerii și polițiștii săi știu că ei luptă pentru o cauză pierdută. Știu că dreptatea e de partea cealaltă, de partea lui Bogomil. Inima oamenilor și mâna lui Dumnezeu sunt cu tâlharul. Din această pricină, vrăjmașilor lui Bogomil le e cumplit de teamă, căci luptătorii nedreptății sunt lași. Biruințele lor sunt biruințe ale răului. Le e teamă dc Bogomil: de dreptate, de adevăr, de Dumnezeu.

– Domnilor, eu sunt mai bătrân decât voi. Mă duc deci să mă odihnesc. Voi, vă rog însă, continuați sărbătoarea. Distrați-vă. Munca începe mâine.

Generalul Dracopol salută cu un gest de mână și se ridică de la masă. Orologiul bate de zece ori în chiar acel moment. Toată lumea tresare, căci orice zgomot provoacă teamă. Încep să-și revină din teamă. Dar, în sala de festivități, intră un ofițer cu sufletul la gură.

– Domnule general, Bogomil este în sat... E al nostru... Încercăm să-l prindem viu, ca în plasă. A fost încercuit încet, discret, cum ai încercui o fiară plină de cruzime. Din toate părțile oamenii mei se îndreaptă către el și nu vom deschide focul decât în caz de forță majoră. Oamenii mei vor să-l aducă viu, aici, la castel. Bogomil se ascunde într-o crăpătură, mascată de un tufiș. Am reperat locul cu precizie. Și va fi prins ca un șarpe sub lespede. Viu!

Un alt ofițer sări gata să strige „Ura!”.

– L-ați prins?, întrebă generalul.

– Nu încă. Dar am prins un complice de-al tâlharului în flagrant. Îl aducem aici. E cineva din sat. Nu

l-am văzut eu, dar am fost informat că e un om de-al locului. Unul dintre arestații din mamelonul de gheață pe care l-ați eliberat. Ați ordonat să fie eliberați, dar supravegheați. Ca nimeni să nu intre în sat și nici să iasă. Acesta, complicele lui Bogomil, cel pe care l-am arestat, ieșea clandestin din sat. A fost prins în fapt. A recunoscut că este complicele tâlharului.

Se auzură pași. Zgomote de saboți. Țipete. A fost adus arestatul la castel. Valeții deschid ușile. Toată lumea, cu sufletul la gură, așteaptă pe complicele lui Bogomil.

XX

Rectificare:

N-a fost capturat Bogomil, dar a fost arestat complicele tâlharului

Ușile marelui salon de la castel sunt larg deschise. Toată lumea este în picioare. Înaintea generalului e adus nu Bogomil, ci complicele tâlharului. Toți rămân cu gura căscată. Oamenii sunt înmărmuriți. Fără glas; generalul, ofițerii, asistența sunt nedumeriți, plini de uimire, căci complicele cumplitului tâlhar Bogomil este o fetiță. Un ghem de fată cu ochi albaștri. Nu are nici șapte ani. E îmbrăcată cu o cămașă ruptă, foarte murdară și udă, și cu o catrință. Picioarele îi sunt goale. Părul ei, deși ud, murdar și în dezordine, e galben ca mierea, ca spicele de grâu și razele soarelui. Fetița, slabă și nespus de palidă, a plâns. Are nasul roșu, umflat și pare foarte răcită. E nefericită acum.

– Cine a arestat-o pe fetiță?, întrebă generalul.

Ofițerilor, polițiștilor și soldaților le e teamă. Generalul va tuna împotriva lor cu pumnul său de fier. Dur, ca de obicei.

– Am întrebat care e idiotul care a făcut această farsă stupidă, arestând-o pe micuță, dând alarma în întreaga zonă, deranjând pe general și Statul Major.

– Eu, domnule general, răspunse tânărul ofițer, care continuă să strângă cu putere umărul micuței prizoniere ca să nu scape.

– Se trâmbițează de pe acoperișuri că a fost arestat Bogomil și e adusă aici această pruncă. Muntele, după atâtea eforturi și atâtea țipete, a născut un șoricel. Te felicit, domnule ofițer. Așadar, acest boț de fată este complicele tâlharului Bogomil? Bravo! Câți ani ai, fetițo?

– Am șase ani, răspunse fetița.

Îi curge nasul, are un guturai cumplit, care îi provoacă febră...

– De ce nu ești în pat, ca toți copiii de vârsta ta? Ce faci afară? De ce nu ești acasă?

– Nu mai stau acasă, domnule. Am plecat de acasă.

– Și unde locuiești tu, dacă nu mai stai acasă?

– În pădure, domnule... În adâncul pădurii. Eram foarte supărată acasă. Atunci am plecat.

Nimeni nu mai știe dacă să zâmbească ori să se întristeze.

– Cine e taică-tău?

– Sunt copil din flori, domnule, nu am tată. Mă cheamă Irina și sunt fata Tainei Chiralesa. N-am tată. Doar mamă.

Generalul devine palid. Din nou caporalul Chiralesa apare în fața lui sub chipul acestei fetițe. Căci ea este bastarda văduvei caporalului. Generalul, liniștit, se gândește. Se întreabă dacă prin mijlocirea acestei fetițe tâlharul nu vrea să-i întindă o cursă, căci coincidența este prea mare.

– Ca s-o aduceți aici pe această pruncă ați făcut atâta hărmălaie?, țipă generalul.

Caută o scăpare.

– Am auzit trăgându-se cu mitraliera, cu mortierele! Mă mir că nu ați pus toată artileria în acțiune pentru a aresta o fetiță ce plângea pe drum că a certat-o maică-sa... Vă voi sancționa grav. Fac prăpăd.

– Aș putea să vă demonstrez, domnule general, spuse ofițerul, că această fetiță este complicele tâlharului? Am arestat-o în clipa în care ea părăsea satul, pe ascuns, trecând prin grădini, prin spatele cimitirului. Ieșea din sat ca să ducă provizii tâlharului. Iată, domnule general, dovezile. Iată ce putea să care pe umeri, singură, pentru tâlhar.

Doi soldați, care stau în spate, înaintează. Așezară două traiste pe podea, la picioarele generalului. Golesc traistele direct pe parchet. Două felii de brânză, mari cât roata carului, cinci-șase cârnați. Trei pâini. Mere....

– Duceai singură aceste două traiste?, întrebă generalul.

– Da, domnule, răspunse fetița.

Irina e mândră, căci era o povară grea.

– Ești prea mică pentru a căra atâtea.

– Sunt mică, dar voinică.

– Arată-ne cum poți tu să ridici toate astea.

Irina se apleacă. Adună brânza, cârnații, pâinea și merele, punându-le pe toate în cele două traiste și îndată le prinde, apoi trece trupul ei plăpând între cele două traiste și le ridică pe umeri. Se apleacă. Face un efort nespus de mare. Dar reușește să așeze cele două traiste pe umeri. Merge. E foarte mândră de această ispravă, dar, cum e foarte răcită, trebuie să-și șteargă nasul tot timpul și aceasta o sâcâie. Lasă traistele jos, își șterge nasul și fruntea umedă de febră și de sudoare.

– Unde cărai tu toate proviziile astea?

– În pădure, unde stau acum.
– Pentru cine le cărai?
– Pentru mine, domnule.
– Atât de mult pentru tine singură?
– E pentru toată iarna, spuse fetița.
– Minte, domnule general, interveni ofițerul. E complicele tâlharului. A fost trimisă să ducă aceste provizii lui Bogomil. Nu sunt provizii pentru un copil.
– E adevărat că duceai toate astea tâlharului în pădure?
– Nu, domnule.
– Cine te-a trimis cu aceste provizii?
– Nimeni, domnule. Eu singură am venit după hrană și o cuvertură. Căci îmi era foame și frig. Mai ales ieri noapte când a plouat.
– Și mama ta? Te-a lăsat să iei toate astea și să pleci din nou în pădure?
– Mama mea e plecată. Nu era nimeni acasă.
Irina își șterge lacrima de la ochiul drept cu mâneca cămășii.
– Mama lipsește mereu. Fratele meu Serafim lipsea și el. Am urcat în pod și am luat toate astea. Dar, când să ies din sat, soldații m-au luminat de departe și au tras spre mine cu armele lor. M-am ascuns, dar au dat de mine. Așa a fost.
– Cu cine stai tu în pădure?
Fetita tace.
– Stai singură-singurică în pădure, ori cu cineva?
– Cu cineva, domnule.
– Stă cu Bogomil, domnule general, spuse căpitanul. Dacă mergem după ea acum, o să ajungem la ascunzătoarea tâlharului.
– Tu stai cu tâlharul?

– Nu, domnule.
– L-ai întâlnit pe Bogomil în pădure?
– Nu, domnule.
– Cu cine stai?
– Am un prieten. Și n-o să-l părăsesc niciodată.

Cu neputință să scoți mai mult de la copil.

– Duceți-vă după maică-sa. Apoi, o să dăm toate aceste provizii fetiței și o vom lăsa să plece. Mergând după ea, o să dăm de ascunzătoarea lui Bogomil. În noaptea asta o să dăm de tâlhar.

N-o să mă întorc în pădure, dacă veniți după mine, spuse fetița.

Generalul nu făcuse bine să vorbească înaintea ei.

– Fetițo, o să ne spui unde se ascunde tâlharul. Îi duceai provizii. O să ne zici unde este, chiar dacă nu vrei. Noi știm să-i facem să vorbească și pe oamenii mari. Chiar și pe asasinii cei mai fioroși.

– Despre prietenul meu n-o să vă spun nimic. Chiar dacă mă omorâți.

Din acel moment, Irina Chiralesa, bastarda, fiica Tainei, refuză să mai dea explicații.

XXI

Sângele tâlharului Bogomil

– Fetița pe care am arestat-o nu era singură, domnule general, menționă căpitanul. Pot să mărturisească despre asta aproape douăzeci de soldați și doi subofițeri care mă însoțeau. Au văzut și ei, la fel ca mine, că fetița nu era singură... De altfel, încă de la început noi n-am văzut deloc fetița. Pe altcineva am văzut.

– Pe cine ați văzut?

– Pe Bogomil, domnule general. L-am văzut cu ochii mei. La început, nu mi-a venit să cred. Mi s-a raportat că Bogomil se afla în cimitir. Apoi, că se plimba pe șosea... Am alergat, am urmat indicațiile santinelelor. Deodată, l-am văzut. Mergea încet printre tufișuri. Foarte înalt, cu un cojoc uriaș pe umeri. Căuta ceva. L-am somat: „Bogomil ești prins... Bogomil, predă-te... În numele legii, Bogomil, predă-te! Ești încercuit."

– Crezi, căpitane, că tâlharul te-a auzit?

– Eram la vreo două sute de metri de el, domnule general. Bineînțeles că ne-a auzit! Dar n-a răspuns... Absolut nimic. Ca și cum ar fi avut urechile astupate. Tot înainta, încet, căutând cu luare-aminte ceva. Am deschis focul. Atunci...

– Ce s-a petrecut atunci?

– Bogomil a făcut un salt... Bogomil a sărit deodată. A făcut un salt ca și cum ar fi avut aripi. Din acea clipă, nimeni nu l-a mai văzut. S-a evaporat miraculos.

– E mai potrivit să spui că a fugit, căpitane. Nu că s-a evaporat.

– Domnule general, Bogomil n-a fugit. Ipoteza este absolut exclusă. Când l-am somat să se întoarcă, era complet încercuit. În spate, erau zidurile castelului, înalte de doi metri. De partea cealaltă, cimitirul și biserica. Și noi îl înconjuram din toate părțile, cot la cot. Nu putea să treacă printre noi. Iar când am tras, când el a făcut o mișcare, ca un cerb, eram siguri că fusese lovit de moarte... Înainte să ne apropiem, am mai tras asupra lui. Eram siguri că o să dăm de cadavrul tâlharului. Am înaintat în cerc. I-am aflat urmele. Mărăcinișurile pe care le călcase. Amprenta pașilor săi. Frunzișul zdrobit de picioarele lui. Am verificat toate acestea cu proiectoarele, la lumina torțelor. Înaintând, am repetat somațiile, cu toate că știam că murise și că nu putea să răspundă...

– Și?

După asta, toată lumea a fost martoră... Am dat de sângele care cursese din belșug. Era sânge proaspăt și cald peste tot, pe pământ, pe ramuri, pe iarbă. Eram cu toții siguri că Bogomil murise. După ce a pierdut atâta sânge, nu mai avea cum să rămână în viață. Între timp, ni s-au alăturat echipe speciale cu alte proiectoare. Am mers după urmele pașilor și după dârele de sânge până la tufișuri, unde n-am dat de Bogomil rănit ori mort – ci de fetița pe care ați văzut-o.

– Și cum vă explicați asta?

– Sunt lucruri care nu se explică, domnule general.

– Fetița nu este rănită?

– Deloc. Și ea spune că a fost întotdeauna singură. E tot ceea ce știm, domnule general.

– Bogomil tâlharul, în loc să moară când a fost rănit, s-a prefăcut într-o fetiță? Asta vreți să-mi spuneți?

– Faptele vorbesc, domnule general, nu eu... În câteva clipe, o să fie aici comisarul Stratilat și camaradul său. Sunt pe teren. Vă vor spune mai bine decât mine dacă Bogomil putea să fugă și dacă urmele și sângele puteau să cadă din cer.

Comisarul Stratilat sosește, într-adevăr, cu sufletul la gură, cu mitralicra prinsă de gât, cu o lanternă uriașă, îmbrăcat într-o manta de ploaie.

– Mâine o să verificăm din nou, spuse el. Am văzut doar cât se poate vedea pe întuneric.

– Spuneți-mi ce-ați văzut precis.

– Mai întâi, un fapt e sigur: Bogomil era în sat. Soldații au deschis focul asupra lui Bogomil. A fost grav rănit. E sânge peste tot. Și urme. Urme de bărbat, nu urme de fetită.

– Concluzia?

– E sigur că soldații au tras asupra lui Bogomil. Toate mărturiile sunt la fel: tâlharul era acolo, cu o uriașă haină de blană neagră pe umeri; părea îngrijorat și mergea încet, căutând ceva în tufișuri... Urmele opincilor sale sunt clare.

– Grav rănit și încercuit, a reușit totuși să scape.

– Tâlharul n-a scăpat. Am reconstituit faptele la fața locului. Era încercuit din toate părțile. Nu putea să scape.

– Atunci unde este, dacă n-a scăpat și dacă nu mai este acolo?

– Asta nu pot să vă spun, domnule general. Vă relatez doar faptele constatate.

– Ce părere ai, căpitane? Erai în fața tâlharului. Tu ai comandat focul. Unde este? Unde este tâlharul ori cadavrul lui?

– Faptele vorbesc, domnule general.

– Și ce spun faptele?

– Faptele spun că acolo unde se afla Bogomil am văzut o fetiță. Asta e tot.

– Repetă, căpitane.

– L-am văzut pe Bogomil, am tras spre el şi l-am rănit. Aceasta e confirmată de urmele de pași și de sânge. Cum ne-am apropiat, Bogomil s-a făcut nevăzut. Și în locul lui am dat de o fetiță care plângea. Acestea sunt faptele.

– Tâlharul s-a prefăcut, așadar, în chip miraculos într-o fetiță?

– Nu știu, domnule general. Spun ce am văzut și am constatat.

– Și tu, comisare, tu care ești șeful poliției criminalistice a regatului, afirmi și tu că tâlharul Bogomil s-a metamorfozat în fetiță când jandarmii s-au apropiat de el?

– Nu, domnule general, răspunde comisarul Stratilat. Nu. Nu merg până acolo încât să afirm că tâlharul Bogomil s-a prefăcut în fetiță. Sunt om de știință. Constat doar fapte tulburătoare ce nu pot fi explicate. Oamenii dumneavoastră au dat alarma, văzându-l pe Bogomil. Un adult care a lăsat urme de adult și sânge din abundență. A fost încercuit. Şi când l-am prins, s-a văzut că era vorba de o fetiță... Sunt lucruri pe care le vom lămuri poate mâine, la lumina zilei. Urmele din iarbă, arbuștii zdrobiți nu sunt urme de copil. De asemenea, mi se pare cu neputință ca tâlharul să fi putut scăpa.

– E vorba, deci, de o minune?, repetă generalul. O minune în plus. Aici toți, dintru început, sunt contaminați de „minunomanie”. Vreau, comisare, să aud din gura ta răspunsul la această întrebare: e un miracol ori ba? Spune încă o dată clar că tâlharul s-a prefăcut, ca prin minune, într-o fetiță de șase ani... Și ți se va desemna medalia Academiei de Științe Naturale.

– N-am afirmat în mod ferm asta, domnule general. Am afirmat că în această treabă sunt lucruri tulburătoare. Neștiute, pline de mister. Trebuie să analizăm toate acestea cu răbdare.

– În cazul dat, o s-o fac să vorbească pe fetiță. Și-o să o fac să vorbească pe mama ei. Să fie căutată mama fetiței și să fie adusă aici! Îi fac să vorbească și pe cei mai aprigi teroriști.

– Mama fetiței lipsește, domnule general, spuse Haralamb. A fost căutată toată ziua. Sunt două zile de când e plecată. Casa cu acoperiș de paie e pustie. Îl căutăm pe Serafim Chiralesa, ca să-l aducem aici. E fratele vitreg al fetiței. In grija lui a lăsat-o Taina pe fetiță.

În acest timp, tot satul s-a deșteptat. Unii se roagă, alții ascultă, alții vorbesc pe șoptite. Opaițele cu fitil de cânepă, înmuiat în ulei, luminează plăpând chipurile chiralesienilor. Nu se știe cum, nici prin cine, dar ei sunt informați de toate faptele și de toate mișcările. Știu că seara, pe la ora zece, Bogomil a intrat în sat. A fost zărit pe șosea. Militarii l-au încercuit ca să-l prindă viu, lângă cimitir; dar în clipa în care jandarmii puneau mâna pe tâlhar, acesta s-a prefăcut în fetiță, luând trupul bastardei, fetița care dispăruse din sat și pe care ei o căutaseră peste tot întreaga dimineață, împreună cu învățătorul Apostol. Bogomil se metamor-

fozase. A luat trupul Irinei. Această roadă a păcatului, ce n-a putut fi aflată nicăieri... Dar tâlharul a uitat să metamorfozeze cele două traiste de provizii pe care le ducea. Jandarmii au aflat proviziile lui Bogomil alături de fetită...

Noaptea trece greu. E un miros cumplit de urât... Miros soldățesc, care se răspândește pretutindeni. Și toți așteaptă plini de teamă lumina zilei și deznodământul.

XXII

Cel de-al doilea interogatoriu al învățătorului Apostol

A fost adus înaintea generalului Dracopol, pentru a doua oară în aceeași zi, învățătorul Apostol Icar, dascălul de la Chiralesa. Cei doi stau față în față. Sunt douăzeci de ani de când se cunosc. Sentimentele pe care le nutresc unul față de altul nu s-au schimbat. Dacă se poate vorbi de o dragoste fulgerătoare, se poate vorbi, de asemenea, și de o ură fulgerătoare. Căci, încă din primele clipe în care despotul l-a zărit în satul său pe învățătorul Apostol, a ordonat să fie izgonit, să se găsească un alt dascăl. Și dacă nu s-ar afla un altul, satul să rămână fără dascăl la școală mai degrabă, decât să fie primit el. O ură de la prima vedere. Dracopol n-a vrut să-i îngăduie noului învățător nici măcar să-și despacheteze bagajele. Trebuia să fie urcat într-o șaretă, condus la gară și retrimis cu primul tren de unde a venit.

Despotului Dracopol i s-a spus că noul învățător, dascălul Apostol, era pe moarte. Că nu merita osteneala de a-l izgoni din sat. Era condamnat dintru început. Definitiv. Chiar și copiii mici își dădeau seama, privindu-l pe noul dascăl, că n-o să treacă iarna. Noul venit își va da sufletul primăvara, la prima topire

a zăpezilor. Ca toți cei ce suferă de plămâni. Despotul Dracopol a consimțit să aștepte și el ca învățătorul Apostol să se curețe de la sine. Din sat și din zapisul celor vii. Era doar o chestiune de săptămâni ori de luni. Desigur, nu era vorba de compasiune, nici de vreo indulgență, faptul că Dracopol a tolerat pe pământurile sale prezența învățătorului antipatic; el pur și simplu a acționat militărește, știind că nu se atacă un dușman înfrânt mai dinainte, un dușman care va cădea de la sine. Despotul a avut răbdare. În timpul lunilor de toamnă și de iarnă, elevii, la școală, făceau tot ceea ce li se cerea din milă pentru dascălul lor, știind că primăvara îl vor duce la cimitir. Tot timpul învățătorul Apostol scuipa sânge. Tușea; era atât de slab, de plăpând, iar pielea îi era atât de galbenă, că ți se făcea milă doar văzându-l. Bătrânii își făceau semnul crucii întâlnindu-l pe uliță, ca și când s-ar fi întâlnit cu un mort. Căci învățătorul era mai degrabă mort decât viu. El însuși nu avea curajul să se privească în oglindă. Era resemnat, așteptând primăvara, topirea zăpezilor și primii muguri. E anotimpul când se curăță cei bolnavi de ftizie, părăsind lumea. Primăvara a sosit. Toți cei bolnavi de plămâni din Chiralesa au murit. Erau mulți, mai ales tinere. Au fost puși în „pardesie de brad" și li s-a plantat liliac pe piept. Învățătorul Apostol tușea întruna, scuipa sânge, dar a rămas în viață. Aceasta a fost considerată o minune. Căci era primul care ar fi trebuit să moară. Și pentru că era o minune au slăvit pe Dumnezeu și au așteptat primăvara viitoare ca să-l vadă murind pe învățătorul Apostol. Căci minunile nu se repetă niciodată. Generalul Dracopol a respectat și el voința divină. A îngăduit învățătorului să mai petreacă încă o iarnă în sat.

Iată însă că minunea s-a repetat. Toată lumea era mirată și a mulțumit Cerului. Apoi, minunea s-a reînnoit în fiecare an, vreme de douăzeci de primăveri. Or, o minune care se repetă de douăzeci de ori încetează să mai fie o minune și devine un fenomen natural. Acum nimeni nu se mai miră să-l vadă în viață pe învățătorul Apostol. Tușește la fel ca la venirea sa; scuipă sânge, e nespus de slab și plăpând, are pielea ca de ceară; dar nu moare. Şi el îl înfurie pe generalul Dracopol de fiecare dată când îl întâlnește. Generalul nu poate să sufere capul învățătorului. În afară de ura veche de douăzeci de ani, s-a ivit acum problema cu Bogomil și fetița. Generalul e convins că învățătorul Apostol e dușmanul lui de moarte, un dușman la fel de îndârjit ca Bogomil. Învățătorul îl asmute pe tâlhar împotriva lui, generalul Dracopol, despotul și stăpânul ținutului...

Învățătorul Apostol stă în picioare înaintea generalului, fără cravată, în cămașa sa de cânepă foarte cuțată, legată la gât cu două șnururi. Haina lui, singura haină de oraș, pe care încă o mai are, altădată neagră, este acum ponosită, din cauza intemperiilor, a soarelui și a vechimii. Îmbrăcat cu țări, el stă drept ca un vârf de munte. Acum, învățătorul are capul bandajat din cauza loviturilor de cravașă primite de la general dimineață, şi are un ochi scos. Învățătorul Apostol nu va mai putea niciodată să vadă cu ochiul drept. Pentru un dascăl de școală, pierderea unui ochi este ceva grav. Cu toate acestea, învățătorul Apostol Icar stă drept. Are încă câteva pete de sânge în păr și pe pansament, căci el a fost bătut și lovit nu doar de general, ci și de soldați, împreună cu ceilalți săteni în galeriile mamelonului de gheață. Dar cum copacii înalți după furtună

sunt mai drepți și mai mândri decât înainte, cu toate că au ramurile smulse, tot astfel și învățătorul Apostol este mândru, distant și măreț. Învățătorul Apostol n-are mâinile legate ca de dimineață. De această dată, el este acolo în calitate de martor.

– A fost găsită mama fetiței?, întrebă generalul întorcându-și privirile spre căpitanul care-l însoțea pe învățătorul Apostol.

– Nu, domnule general. Femeia, Taina Chiralesa, e de negăsit. Am făcut o descindere la domiciliul ei, la casa cu acoperiș de paie. Ușile nu erau închise. În-untru, totul e la locul său, foarte curat, mai mult decât în oricare altă casă din sat. Și foarte plăcut mobilată. Totul era frumos. Dar nu era nimeni. Vecinii ne-au spus că văduva caporalului Chiralesa, mama fetiței, a plecat de trei zile. Că ea lipsește aproape mereu. Vă-duva, Taina Chiralesa, vă rog să mă scuzați, domnule general, e o târâtură.

– Știu, spuse generalul, dar trebuie dat de ea și adu-să aici. Trimiteți oameni să o caute.

– Vecinii ne-au spus că fetița și întreaga casă erau în grija lui Serafim, fiul văduvei.

– Știu, știu, căpitane. Mai departe...

– L-am aflat pe băiat la școală. Dormea în clasă, pe o bancă, sub o pătură. Învățătorul s-a oferit să-l însoțească pe băiat.

– Retrage-te, căpitane!, ordonă generalul.

Se așează pe scaunul mare cu spătar tapițat. Celelal-te scaune sunt goale. Nu e nimeni în sala uriașă în afa-ră de generalul Dracopol. În fața lui, dușmanul său, dascălul școlii din Chiralesa.

– A fost prinsă o fetiță, numită Irina, fiica văduvei Chiralesa. O cunoașteți pe fetiță?

– Da, domnule general. O cunosc, bineînțeles că o cunosc! Și sunt foarte bucuros că a fost aflată și că e în viață. Am căutat-o întreaga dimineață în toată pădurea.

– Fetița merge la școală?

– Nu, domnule general. Nu e încă de școală. Totuși, de când poate să meargă, vine la școală împreună cu fratele ei. Acasă, singură, se plictisește. Mama lipsește tot timpul. La școală, sărmanei fetițe nu-i este mai bine, căci nici un copil nu vrea să se joace cu ea. De fiecare dată când vine să stea în clasă, trebuie să-i spun să iasă. Împotriva dorinței mele. Trebuie să o dau afară din clasă cu toate că începe să plângă.

– Din ce motiv?

– Școala noastră e foarte mică... Suntem obligați să așezăm câte trei elevi acolo unde nu e loc decât pentru unul. Cu neputință să-i primim pe cei care nu sunt înscriși.

– Fetița pe care pretindeți că o căutați dimineață a fost prinsă de oamenii mei în flagrant. Fetița ducea merinde cuiva care se află în pădure. A recunoscut chiar ca că stătea în pădure cu cineva. Cu cine?

– Nu știu, domnule general.

– Pentru noi și pentru toți oamenii de sub ordinea mea nu e nici o îndoială: micuța îl răsfăța pe tâlhar. Ea stă în pădure cu Bogomil. Și tâlharul a trimis-o în sat să-i aducă de mâncare. Tu ce crezi?

– Nu știu să spun.

– Vezi că acum sunt foarte liniștit, spuse generalul. Nu abuza de răbdarea mea. Povestește-mi ce știi despre asta.

– Tot ce știu despre acest fapt v-am spus deja de dimineață, domnule general.

– Repetă!, ordonă generalul.

– Mama acestei micuțe se numește Taina Chiralesa. Ea e văduva caporalului care are statuia în mijlocul satului nostru. E o femeie foarte frumoasă, cum nu afli în părțile noastre. După moartea soțului ei pe câmpul de luptă și-a pierdut toată cuviosia. A fost un act de revoltă. A sfâșiat și călcat în picioare orice morală, cum și-ar sfâșia hainele și bluza în public, călcându-le în picioare. A fost o revoltă de tânără abia măritată. Soțul ei a fost luat și trimis la moarte. Drama a început în ziua în care a fost inaugurată statuia în mărime naturală a caporalului. Taina n-a mai putut răbda. Statuia era ceva care, în mintea ei de femeie, nu putea fi înțeles. Îi luaseră din pat un soț frumos, tânăr, iubit, și-i aduseseră, așezându-i sub fereastră, un soț de piatră și de beton. Atunci ea a ales calea revoltei, a devenit desfrânată. După câțiva ani, a avut un copil, pe Irina. Serafim, băiatul, și fetița bastardă a Tainei erau foarte nefericiți. Au o casă frumoasă – casa cu acoperiș de paie, din centrul satului. Primesc o pensie, dar, totuși, nu este nimeni mai nefericit decât sunt cei doi copii. Mai cu seamă bastarda. Toată lumea fuge de ea. Copiii o ocolesc și nu vor să se joace cu fetița. Refuză chiar să o vadă în preajmă.

– Cunosc aceste brute superstițioase, pe acești țărani...

– Nu pentru că sunt brute, domnule general, fug de bastardă și de mama ei. Ci pentru că acești oameni, acești țărani nu au pe pământ decât un sigur capital, o singură bogăție: curăția lor. Dacă o pierd, sunt pierduți pentru veșnicie. Din această cauză le e foarte mare frică de păcat. Ei văd că nu au parte de această viață pământească, căci sunt reduși la robie de vea-

curi și privați de tot ceea ce pământul și viața de aici de jos și Istoria le oferă oamenilor. Lipsiți de fericirile pământești, ei vor ca măcar să nu fie lipsiți de fericirea de dincolo. Nu vor deci să cadă în păcat. Or, faina este păcatul. Bastarda este întruparea păcatului. Casa cu acoperiș de paie e casa păcatului. O evită. Și Serafim, la fel ca sora sa vitregă, suferă crunt. Adaug că de un sfert de veac, de când sunt învățător, nu am avut niciodată un elev mai bun ca Serafim Chiralesa. Și mi se sfâșie inima să văd că cel mai bun dintre elevii mei este și cel mai nefericit dintre copii. Căci, de îndată ce iese în curtea școlii, copiii cântă și dansează în jurul lui Serafim Acoperiș de paie:

Capul ca un măr,
Acoperiș de paie,
Mamă târfă,
Tată de piatră,
Soră din flori
Fugiți!

– Cu sora vitregă, cu bastarda, băiatul se înțelegea bine?, întrebă pe neașteptate generalul.

Capul lui de strateg caută un plan pentru a o face să vorbească pe fetiță.

– Cei doi copii se înțeleg foarte bine. Serafim o îngrijește pe micuță. El i-a ținut loc de mamă. Căci mama sa era arareori acasă. El i-a dat să mănânce, el a spălat-o, el a îngrijit-o. Dar mama îl tratează mizerabil. Când se întoarce acasă și când află că fetița nu este bine îngrijită, îl bate pe băiat până la sânge. Serafim are mereu vânătăi și răni. Mama lui este o femeie violentă și pătimașă. O femeie din Răsărit, fără cumpănire. După excesele ei de violență și de furie, când

își brutalizează fiul, îl îngrijește, îl mângâie, însă data viitoare o ia de la capăt.

– Credeți că băiatul cunoștea secretele surioarei sale?, întrebă generalul, urmându-și planul, care este de a face din Serafim un instrument al anchetei sale.

– Cred, domnule general, răspunse învățătorul Apostol.

– Băiatul ar trebui, așadar, să știe că surioara lui îi ducea provizii lui Bogomil și că stătea în pădure cu tâlharul?

– Nu, domnule general. Serafim a căzut în deznădejde de îndată ce sora lui a dispărut. O credea moartă. A căutat-o toată noaptea singur. Nedând de ea, a încercat să se sinucidă, stând sub copaci înalți, ca fulgerul să cadă peste el... Căci nu doar dispariția surorii sale îl îndurera, dar îi era, de asemenea, frică de mama lui. Știa că mama sa, care îl bătea până la sânge pentru cea mai mică greșeală, l-ar fi omorât acum că a lăsat-o pe sora lui vitregă să fugă... Posmag, câinele școlar, l-a salvat de la sinucidere pe băiat venind lângă el. Mulțumită câinelui a venit la școală. I-am aflat îngrămădiți unul lângă altul pe prag, nefericiți și uzi leoarcă. După ce am ascultat lămuririle lui Serafim, am hotărât să pornesc în căutarea micuței. Iar sătenii mi s-au alăturat din mai multe motive. Dar, mai degrabă, reaua conștiință ne împingea la căutarea disperată a fetiței. Căci noi eram cu toții răspunzători de disperarea ei. Din cauza noastră, a izolării în care am ținut-o, a fugit ea de-acasă și din sat. Căutând-o, speram să reparăm, să scăpăm de a avea pe conștiință sinuciderea unui copil de șase ani, care poate se aruncase într-o fântână din cauza repulsiei noastre față de ea. În timp ce căutam mica noastră victimă, iată că

soldații ne-au arestat, ne-au legat, ne-au închis în mamelonul de gheață și ne-au supus la interogatoriu, întrebând unde era Bogomil. Noi habar nu aveam, domnule general. Nimeni nu-l cunoaște pe Bogomil. Nu știm unde este Bogomil.

– Cine a trimis micuța cu provizii la tâlhar, dacă nu-l cunoașteți? Știți cu toții că micuța stă cu tâlharul.

– Dacă am fi știut unde era, nu am fi căutat-o, domnule general.

– Asta e un subterfugiu... Bogomil v-a convocat la locul atacului ca să-i acoperiți fuga. Dispariția fetiței nu era o dispariție. Copilul se afla cu tâlharul. Și voi, de asemenea. Știți totul despre Bogomil și ascunzătoarea sa.

– Am spus tot ce am știut. N-am adăugat nimic, domnule general.

– Îți cer o dovadă de bună credință, spuse generalul. Ești dispus să-mi dai această dovadă?

– Aș fi încântat. Căci tot ceea ce v-am spus este adevărat.

– Doresc ca micuța Irina să ne conducă la ascunzătoarea tâlharului. Acolo unde ducea provizii. E tot ce vreau. E cel mai mărunt lucru pe care pot să vi-l cer. Ai înțeles?

– Am înțeles, domnule general.

– Mergi la micuță. Rămâi singur cu ea. Și întreab-o unde se ascunde tâlharul. E tot ceea ce îți cer.

– Am s-o întreb pe micuță, domnule general. Dar dacă nu mai stă cu el?

– Dacă nu căra provizii pentru tâlhar și dacă n-a rămas în pădure cu Bogomil, să ne spună cu cine era și cui ducea mâncare.

– Am s-o întreb, domnule general, fetița îmi va spune, desigur, nu-mi va ascunde nimic.

– Dacă nu reușești să o faci pe micuță să ne spună unde se află ascunzătoarea tâlharului și unde ducea proviziile, arestez tot satul. Înainte de zori, îi aliniez pe toți sătenii în piață, în fața statuii, număr din trei în trei și împușc pe loc pe fiecare al treilea om. Vă spun, ca voi, micuța și toți ceilalți să știți. Dacă fetița nu vorbește, la răsăritul soarelui o treime din săteni va fi împușcată înaintea statuii lui Chiralesa.

XXIII

Se așteaptă ca bastarda să-l dea pe mâna poliției pe tâlharul Bogomil

E aproape o jumătate de ceas de când învățătorul Apostol e închis împreună cu bastarda Irina în micul salon al generalului Dracopol. Polițiștii, jandarmii, Haralamb Halipan și generalul însuși așteaptă la ușă, ascultând conversația și uitându-se pe gaura cheii. Fetiței, întinsă pe divan, îi e somn. Fața ei e aprinsă pe de-a-ntregul. Tușește. Învățătorul Apostol iese și cere să vorbească cu generalul.

– Domnule general, micuța e foarte bolnavă. Are sigur pneumonie. Febra o va face să moară în câteva ceasuri.

– O să fie îngrijită, stai liniștit, dar în trei sferturi de ceas o să fie ziuă. Și dacă micuța nu ne spune unde se află ascunzătoarea tâlharului, împușc o treime dintre săteni. Nu trebuie uitat asta. Febra unui copil se mai vindecă. Dar oamenii împușcați nu mai învie. Reține esențialul. Ai întrebat-o pe micuță unde se afla cu tâlharul și unde ducea provizii?

– Da, domnule general.

– Spune-mi, și va fi liberă. Și vă dau medicul militar ca s-o îngrijească și mașina mea să o ducă la spital. Unde este ascunzătoarea?

– Domnule general, micuța mi-a promis că-mi spune, dar nu așa repede.

– O să aveți pe conștiință o treime dintre oamenii satului. Aproape treizeci de oameni care vor fi împușcați în piață. Voi lăsa cadavrele afară. Pe drum. Ca toată lumea, mame, soții, orfani, să știe că învățătorul i-a ucis pe acești oameni. Căci puteți să-i salvați, dacă vreți.

– Domnule general, micuța are, cu siguranță, patruzeci de grade temperatura. Începe să delireze. E o barbarie să o torturăm. O să ne spună mai târziu. Mai întâi, trebuie îngrijită.

– Trebuie ca ea să ne spună acum unde se află ascunzătoarea tâlharului. Nu mai târziu. Mai târziu, tâlharul n-o să mai fie acolo. Grăbiți-vă!

Învățătorul Apostol Icar, cu capul bandajat, cu ochiul scos și cu fața palidă după atâtea suferințe, ajunări și tulburările de peste zi, pare pierdut.

– Micuța a dormit două nopți în pădure fără așternut... E foarte bolnavă. E un copil. Are șase ani...

– Să ne spună unde se află tâlharul. Unde trebuia să ducă proviziile. Și apoi, o vom îngriji. Iată, trimit după medic.

– Am întrebat-o, domnule general.

– Și refuză să spună unde se află ascunzătoarea tâlharului?

– Îmi spune că nu era cu tâlharul, domnule general. Nu minte.

– Ce a spus? Cu cine era și cui îi ducea provizii? Ți-a zis asta?

– Nu, domnule general.

– A promis că o să-ți spună totul. De ce nu ți-a mărturisit unde și cu cine a rămas două nopți în pădure? Căci n-a fost singură.

– Nu, domnule general, n-a fost singură.

– Cu cine?

– Nu vrea să spună. Dar mi-a jurat că nu era cu Bogomil.

– Dascăle Apostol, o treime din satul vostru va fi împușcată la primele raze ale soarelui și tu nu spui unde se află ascunzătoarea tâlharului. Fetița poate foarte ușor să ne arate. Ori să ne spună unde e. Și noi vom pune mâna pe tâlhar. Locul n-ar trebui să fie foarte departe de aici. Pentru că o fetiță de șase ani putea să meargă până acolo cu o greutate mare... Fă un efort. E atât de simplu să salvăm viața a treizeci de oameni și să facem în același timp un mare serviciu regelui și patriei!

Deodată, chipul generalului se luminează.

– Și nu-i vorba numai despre asta. Și tu vei ajunge un om bogat. Căci îți vor reveni toate primele oferite pentru capturarea lui Bogomil. Mergi, dascăle Apostol. Întreab-o pe fetiță unde este ascunzătoarea tâlharului. Și, înainte de zori, o să fii milionar. Devii bogat... Du-te!

Învățătorul Apostol Icar amuțește. Vorbește o altă limbă decât generalul.

– Domnule general, copilul își dă sufletul... Nu va mai putea să vorbească dacă moare. Chemați medicul. Apoi, o vom întreba, și ea vă va spune tot.

– Trebuie să vorbească imediat... Întârzierea e mult prea mare. Mai târziu, într-o oră, tâlharul își va părăsi ascunzătoarea unde o așteaptă pe fetiță.

– Nu e prietenul ei tâlharul, domnule general. Bogomil nu are nevoie să trimită o fetiță ca să-i aducă mâncare. Ați văzut că vine chiar el aici la castel dacă vrea. Cum a făcut astăzi. Poate să-și ia provizii de

unde vrea și când vrea. Fetița nu era trimisă de Bogomil. Mi-a jurat că nu era în pădure cu Bogomil. Trebuie salvată... Moare.

– Cu cine era? Cui ducea mâncare?

– Nu vrea să spună acum. Dar mi-a promis că-mi va spune mai târziu.

– Mai târziu o să fie mult prea târziu pentru mine. Și pentru ostaticii care vor fi împușcați.

– N-o să faceți asta, domnule general!

– Și de ce nu?

– E mult prea nedrept, domnule general. Cerul o să se prăbușească peste noi dacă faceți aceasta.

– Cerul a văzut și altele și nu s-a mai prăbușit... Voi, țăranii, aveți o părere greșită despre cer.

Învățătorul Apostol știe că Irina nu stătea cu Bogomil. I-a mărturisit aceasta, și ea nu mințea. Spune:

– Domnule general, am convingerea că micuța nu ducea provizii pentru Bogomil. Ea nu cunoaște ascunzătoarea lui Bogomil. Și nu l-a întâlnit în pădure. Căutați în zadar... Dar pentru că vreți să știți cu cine se afla și pentru că ea nu vrea să-mi spună, căci plânge când insist, vă propun un alt mijloc pentru a reuși ca ea să ne spună secretul.

– Iată-te înțelegător, dascăle Apostol, spuse generalul.

E mulțumit, gata să-l bată pe umăr pe învățător, prietenește, nu cu măciulia de aur de la cravașă ca dimineata.

– Propun s-o lăsăm pe micuță doar cu fratele ei Serafim. Lui Serafim Acoperiș de paie îi va spune poate secretul său.

Învățătorul Apostol adaugă:

– Sunt sigur că nu procedez ca Iuda și că nu săvârșesc nici o faptă împotriva conștiinței mele. Sunt

sigur că Irina nu cunoaşte ascunzătoarea tâlharului. Şi sunt singur că secretul este un secret de copil... Că pierdem vremea încercând să-l aflăm.

Generalul e încântat. E căutat Serafim Chiralesa Acoperiș de paie și trimis în camera în care se află sora lui vitregă. Ușile se închid și se ascultă ce vorbesc copiii, privind prin gaura cheii.

Începe să plouă. Noaptea se face neagră precum smoala. Miroase urât. De la oamenii înarmați... În taină, în toate casele din Chiralesa, sătenii, de la mic la mare, știu că la castel, prin metode murdare și criminale, se încearcă să se scoată mărturii de la copii. Sătenii se roagă la Dumnezeu ca micuța bastardă, fiica desfrânatei, întruparea păcatului, să nu facă precum Iuda și să nu-l trădeze în această noapte pe Bogomil, împărțitorul dreptății, pe apărătorul muntelui. Ca în urma trădării sale, în acea zi de sărbătoare, a Tăierii preacinstitului cap al marelui Proroc și Înaintemergător Ioan Botezătorul, să nu fie tăiat, de asemenea, capul lui Bogomil, prietenul Moldovei, al dreptății și al oamenilor. Căci Moldova, dreptatea și oamenii nu au alți prieteni și ocrotitori pe pământ decât pe Bogomil și pe alți trei-patru haiduci. Asta e totul. Viața lor este prețioasă. Nu trebuie să fie uciși. Viața lui Bogomil este în mâinile unei fetițe de șase ani, o bastardă. De ea depind viața și moartea marelui tâlhar Bogomil.

XXIV

Irina trebuie să-l predea pe Bogomil înainte de cântatul cocoșului, altfel treizeci de oameni din satul său vor fi împușcați

Irina, în cămășuță de in și catrință, cu fusta ei petrecută, murdărită de noroi, e întinsă pe divan, în iatacul generalului. Ochii îi sunt roșii. A stat două nopți în pădure, în ploaie; e răcită. Va afla mai târziu că are pneumonie. Ușile micului salon sunt ascunse de draperii. În spatele fiecărei draperii, în cele patru puncte cardinale, sunt urechi care ascultă și ochi care privesc. E o cameră construită după moda orientală, fără ferestre. Totul este conceput aici pentru a te simți bine, pentru a-ți da impresia de intimitate. Oglinzi, sofale, covor, perne. Dar, în același timp, ca într-o cursă de șoareci, poți să fii spionat, ca și când ai fi privit în suflet. Se aude şi cel mai mic cuvânt, spus la ureche ca o confidență.

Serafim Acoperiș de paie este vârât în cameră și lăsat singur cu Irina. Aici, orice obiect invită la confidență, la confesiune. Aici, se spun altuia lucruri care, de obicei, nu se spun decât ție însuți. Serafim, în picioare, se uită la sora lui vitregă. Se așteaptă ca el să se îndrepte către ea, s-o îmbrățișeze, să plângă și să-i spună durerea pe care i-a cauzat-o plecarea sa. Dar nimic din

toate acestea nu se întâmplă. Băiatul se îndreaptă spre mijlocul camerei. E la un pas de sofaua pe care e întinsă sora lui vitregă, care-l privește cu ochii înroșiți de febră. Nu mișcă. E foarte bucuroasă să-l vadă, dar, la Chiralesa, mângâierea îi este precum munții și brazii: dreaptă, rigidă, distantă. Serafim vede pe măsuță bomboane, ceașca de ceai și biscuiții ce i-au fost aduși Irinei. Nu s-a atins de ele. Este neliniștită, ca o veveriță într-o cușcă. În loc să meargă s-o îmbrățișeze pe sora lui vitregă, Serafim ia o poziție mai solemnă, mai distantă încă, și, sărutându-i fruntea, își face grav semnul crucii, spunând cu voce tare:

– Slavă Domnului, Care mi-a îngăduit să te mai văd în viață, sărmană Irina!

– Credeai că am murit, Acoperiș de paie?, întrebă ea șugubăț.

Acoperiș de paie nu-și poate stăpâni lacrimile, dar plânge fără să miște, la fel cum brazii lasă să se scurgă picăturile de rășină. Ca și cum lacrimile care curg din ochii săi ar fi picături de rouă.

– M-ai căutat, Acoperiș de paie?, întrebă din nou Irina. Spune-mi, e adevărat că toți sătenii au lipsit de la Sfânta Liturghie ca să mă caute în pădure?

– Cine ți-a spus asta?

– Învățătorul Apostol. E adevărat?

– Te-am căutat toată noaptea prin ploaia care cădea cu găleata. Te-am strigat toată noaptea peste tot.

– Și oamenii din sat la fel?

– Și ei. Dar ei nu au venit decât dimineața. Toți, cu învățătorul Apostol, până ce jandarmii ne-au arestat.

Chipul Irinei pare că se luminează. E mulțumită.

– Le păsa de mine oamenilor?, întrebă ea.

– Bineînțeles. Tuturor le păsa de tine. Credeau că ai murit.

– Atunci mă iubesc? Le păsa, deci mă iubeau?

– Nu știu, răspunse Serafim.

– Ei mi-au arătat mereu ura lor. Dușmănia. Când mă întâlneau cu toții, în afară de tine și de mama, întorceau capul. Fugeau. Spuneau toți când treceau: „Roada păcatului!... Bastarda!... Întruparea păcatului!" Nu pot să cred că au ieșit să mă caute. De ce să mă caute, pentru că mă urau? De ce să caute întruparea păcatului, pe bastardă?

Irina plânge. Apoi întreabă:

– E adevărat că generalul a scos cu lovituri de cravașă ochiul învățătorului Apostol?

– L-ai văzut că are ochiul scos. Ai vorbit cu învățătorul Apostol.

– Și că i-a închis pe toți oamenii în mamelonul de ghcață? Și i-a bătut?

– Da.

– Și pe tine te-au bătut?

– Toți am fost bătuți. Nu din cauza ta. Din cauza lui Bogomil. Ne-au cerut să spunem unde era Bogomil.

– L-ați văzut pe Bogomil? A furat milioanele.

– Nu l-am văzut pe Bogomil. Ne-am dus în pădure să te căutăm pe tine, nu pentru Bogomil. Nici măcar nu știam că Bogomil era în pădure. Dar, Irina, de ce-ai plecat?

– Tu știai că voi pleca, răspunse Irina. Ți-am tot zis că eram necăjită în sat și că am să plec.

– Ai plecat fără să-mi spui. Mama m-ar fi omorât cu mâinile ei, știi asta, întorcându-se și aflând de plecarea ta. M-ar fi omorât din cauza ta.

– Dacă ți-aș fi spus că plec, m-ai fi împiedicat. Apoi, eu nu știam că voi pleca. Asta s-a petrecut foarte iute.

– Unde te-ai dus?
– În pădure.
– De una singură?
– O, nu!, spuse Irina plină de mândrie.
– Nu te-ai dus singură? Cu cine ai plecat?
– Cu un prieten, spuse ea.

Și surâse.

– Ai un alt prieten în afară de mine? Nu știam.

– Este un prieten foarte-foarte de curând, spuse ea. Am plecat cu el.

– Îl știu pe prietenul tău? Cine este?

– Nu pot să-ți spun.

Își puse un deget pe buzele sale arse de febră. Ochii îi sunt umezi, arzători și roșii.

– Nu erai deci singură în timp ce te căutam?

– Nu.

– Erai cu Bogomil?

– Nu pot să spun cu cine eram.

– Nici măcar mie, fratele tău?

– E secret. Dacă ți l-aș spune, jandarmii s-ar duce să-l omoare pe prietenul meu.

– Pentru el ai venit tu acasă să iei de mâncare?

– Pentru mine, răspunse Irina. Și pentru el, dacă vrea.

– Spune-mi, da ori ba, dacă erai cu Bogomil. Generalul mi-a zis că ai fost răpită de Bogomil.

– N-am fost răpită, am plecat de bunăvoie.

– Spune-mi măcar cum e prietenul tău.

– E înalt și e puternic mai ales. Mai puternic decât toți oamenii pe care i-am văzut.

– Atunci e Bogomil.

– Nu e Bogomil. E cineva mai puternic ca Bogomil.

– Mai puternic decât Bogomil nu există, răspunse Serafim. Bogomil are iarba fiarelor.

– Îți spun că e mai puternic decât Bogomil. O să vezi. Când soldații o să plece din sat, o să te duc îndată la el. Și-ai să vezi că nu mint.

Serafim tace. Se uită cu neîncredere la surioara lui.

– Are o casă în pădure prietenul tău? Ai stat la el?

– Nu.

– Unde ai dormit și ce-ai mâncat în toată vremea cât ai stat la el?

– Am dormit pe ramuri și am mâncat mure, zmeură, fragi. Dar mai ales mure. Îmi era nespus de foame și îmi era foarte frig.

– Nu ți-a dat să mănânci decât mure?

– N-a mâncat altceva nici el.

– E un pustnic?

– Nu, Acoperiș de paie. Ești prost. Nu e un pustnic. Ți-am spus că n-a mâncat decât mure și că mi-a fost foarte frig. Din această cauză am venit să iau pături și mâncare.

– Si erai fericită?

– Da, în afară că îmi era frig. Mai ales când a plouat. De asta am răcit.

– El nu ți-a dat o cuvertură, o blană?

– Nu are, sărmane Acoperiș de paie. Nu are pătură. Nu înțelegi? Tu nu înțelegi nimic!

Irina face un semn fratelui ei. Se apleacă și-i suflă un cuvânt la ureche. Serafim se îndepărtează țipând.

– Un urs? Stăteai în pădure cu un urs? Nu se poate! Minți...

– Nu, nu te mint.

– Dar ursii mănâncă copii!

– Pe mine nu m-a mâncat. Și a fost foarte drăguț.

– Nu te cred, Irina! Ești nebună ori minți. Unde ai întâlnit animalul ăsta?

– Aici, la marginea satului. Căuta fragi. Era înalt, mare, negru. L-am văzut înaintea mea. Era atât de aproape de mine, că n-am putut să strig. Am înlemnit. Am crezut că o să mă mănânce. Știu că dacă întâlnești un urs trebuie să te culci la pământ, să te prefaci că ești mort și să nu respiri. Ursul vine să te miroasă și se îndepărtează, căci nu se apropie de morți. Nu se apropie nici de bătrâne ori de fetele necurate. Dar eu eram ca de piatră. Nu mai puteam să mă culc, nici să fac pe moarta. Însă el n-a venit să mă strangulеze. M-a privit cu ochii lui mici, foarte mici, veseli, ca un câine. S-a apropiat de mine, am țipat și s-a îndepărtat. De departe, s-a întors și mi-a făcut semne. La fel ca un om. Cum îmi era foarte teamă și voiam să fug, s-a culcat. S-a rostogolit în iarbă pentru a mă face să râd și a se juca cu mine, ca un câine mare. Precum Posmag. Dar era foarte înalt, cu un păr lung și negru. Și cum nu râdeam și îmi era mereu frică, s-a îndepărtat. A venit apoi cu fragi și mi i-a întins.

– Ursul ți-a adus fragi? Minți, Irina! E păcat să minți!

– Îți spun că mi-a adus patru sau cinci fragi. Mi i-a întins. Am vrut să îi iau. Dar nu voia să mi-i dea în mână. Cu ghearele lui uriașe mi-a pus fragii în gură unul câte unul... Apoi, s-a rostogolit în iarbă. După asta, mi-a adus mure. Și când a văzut că am fugit de-mi sfârâiau picioarele, căci îmi era mereu frică, m-a luat în brațe. Mă strângea tare. Atunci am urcat în spinarea lui.

– Ai urcat în spinarea ursului?

– Am să te duc să-l vezi când vor pleca soldații. Căci dacă m-aș duce acum, soldații ar veni după mine și l-ar omorî.

– Și te-a lăsat să pleci ursul tău?

– Mi-era frig și foame. Am venit în sat și el a venit cu mine. A rămas la marginea pădurii. M-a așteptat. Însă eu, întorcându-mă, am fost prinsă de soldați care m-au adus aici. Ei cred că stau în pădure cu Bogomil... De ce plângi? Nu mă crezi?

– Irina, militarii cred că tu ai plecat cu Bogomil.

– Niște proști! Le-am spus că nu eram cu Bogomil.

– Au arestat treizeci de oameni în sat. Și dacă nu le arăți unde te-ai ascuns în pădure și cu cine, îi vor omorî pe cei treizeci de oameni în zori, înainte de cântatul cocosului.

– Nu pot să-mi trădez prietenul. Nu vreau ca soldații să-l omoare.

– Dar vrei ca ei să omoare treizeci de oameni din satul nostru? Pe învățătorul Apostol și pe părinte? E mai rău decât ai omorî un urs. Și tu ești cu un urs. Iar dacă nu minți...

Irina izbucnește în lacrimi. Tușește.

– Niciodată! Niciodată n-am să trădez ascunzătoarea prietenului meu. Niciodată!

– Ești sigură că ursul tău e un urs adevărat și că nu este Bogomil?

– Nu mai răspund. Nu mai spun nimic. N-am să trădez. Dacă-mi fac rău, o să vină și o să vă omoare pe toți. Ursul meu o să-i omoare pe general, pe ofițeri și pe soldați...

În acel moment, generalul, urmat de Haralamb Halipan și de polițiști, intră în iatac. Serafim Acoperiș de paie și Irina își dau seama că generalul și oamenii săi au ascultat la ușă și au auzit totul. Toți știu acum secretul Irinei. Cei doi copii își dau seama că au trădat. Fără să vrea, dar era totuși o trădare.

XXV

„Requiem” pentru un urs

Generalul Dracopol, despotul de la Chiralesa, e furios peste fire. Povestea bastardei care-și spune aventura ei cu un urs îl scoate din sărite. E hotărât să încheie cu această poveste cu orice preț. I-a chemat pe învățătorul Apostol Icar, pe părintele Agaton Miluescu și vreo cinci-șase țărani. Le-a spus că dacă fetița nu mărturisește înainte de zori unde se află ascunzătoarea lui Bogomil din pădure o să fie împușcați. Și, la prânz, vor fi împușcați alții.

– Povestea ursului care face pe asistenta și care se dă pe lângă copii e prea de tot ca s-o înghițim. De la începutul anchetei mi se servește în fiecare clipă o legendă. O poveste cu zâne. Am să vă trimit înaintea plutonului de execuție. Să vă salveze zânele voastre.

Generalul se plimbă cu pași mari prin salonul uriaș al castelului. Afară este întuneric pâclă. O noapte apătoare. Ca și când tenebrele infernului de sub pământ ar fi urcat la suprafață amestecându-se cu tenebrele nopții și ale pământului. Și cum infernul pare a se fi amestecat cu noaptea, miroase a suferință, a foc și a smoală. Toată lumea are inima grea.

– Dascăle Apostol, vino aici, în fața mea, și răspunde-mi. Vrei să te împușc pe tine și pe alți douăzeci și

nouă de oameni din sat, ori vrei s-o faci pe bastardă să spună unde se află ascunzătoarea lui Bogomil?

Învățătorul Apostol, nespus de obosit, răspunde, totuși, cu demnitate:

– Vreau ca micuța să vă spună unde se află ascunzătoarea tâlharului. Dar ați auzit dumneavoastră înșivă că fata n-a petrecut cele două nopți împreună cu Bogomil.

– A dormit în pădure cu un urs, nu?

– Așa povestește ea, spuse învățătorul Apostol. Am auzit-o cu toții.

– Și voi vreți ca eu, generalul Dracopol, licențiat la Saint-Cyr, să cred asemenea baliverne debitate de o mogâldeață de șase ani, la instigarea unor oameni mari? Căci voi și tâlharul ați învățat-o pe fetiță să spună povestea cu ursul care culege fragi pentru copii... Ați vrea să cred asta, nu?

– Nu vreau nimic, domnule general, răspunse învățătorul Apostol.

– Și dacă nu vrei nimic, de ce nu-mi spuneți unde se află ascunzătoarea tâlharului?

– Nu știm, domnule general.

– Dar fetița știe! Și-a petrecut noaptea acolo. Ea ducea provizii pentru tâlhar. Ori voi pretindeți, poate, că ducea pâine, brânză și cârnați pentru un urs?

– Cred, domnule general, că fetița a rămas în pădure cu un urs, așa cum spune. Nu minte.

Generalul e gata să-i zdrobească dinții învățătorului, dar se abține.

– Explică-mi asta ca învățător. Unde ai auzit tu asemenea lucruri? Fiare sălbatice care hrănesc copiii precum guvernantele... Poți tu, un învățător român, să susții așa ceva?

– Tocmai pentru că sunt un învățător român, domnule general, susţin un astfel de fapt, nu-l pun la îndoială. În fiecare an, la fiecare generație de școlari, învăț că noi, românii, descindem din Romulus și Remus, care au fost hrăniți, alăptați și îngrijiți de o lupoaică înainte de fondarea cetății Roma și a rasei latine. Descindem din părinți care au fost alăptați de lupoaice. Lupoaica care alăptează copii – pe strămoșii noștri, când erau copii – se află în toate piețele publice din România, alături de statuia caporalului Chiralesa.

– Atunci de ce femeile din țară nu-și trimit copiii să fie hrăniți de lupoaice? Vă voi spune adevărul: vreți să faceți pe deșteptii. Dar am să vă împușc înainte de zori. Și lupii și ursii, strămoșii voștri, să vină să vă scape! Acum, dumneavoastră, părinte Agaton Miluescu, care sunteți un călugăr bătrân, spuneți-mi unde se află ascunzătoarea tâlharului. Dacă o întrebați pe fetiță, n-o să îndrăznească să vă mintă. Ori credeți și dumneavoastră la fel, că fetița a petrecut două zile la un urs ca la bunică-său?

– N-ar fi exclus întru totul, domnule general.

– Urși și lupi care să nu facă rău copiilor? Susțineți și dumneavoastră asta? Atunci vă voi da pe toți la câinii mei. În loc să vă împușc, vă voi da cu mâinile legate câinilor. Am vreo cincizeci de câini-lup. Să-mi aduceti dovada că fiarele nu fac rău oamenilor... Sunteți de acord?

– Dumneavoastră hotărâți, domnule general. Noi n-avem alt drept decât să ne supunem. Noi suntem „oameni fără gură”.

– Și dumneavoastră afirmați cum că nu vă vor devora câinii mei?

– Nu e sigur că ne vor devora, domnule general. Dacă suntem curați, vom fi cruțați de animale. E un lucru obișnuit în povestirile creștinilor. Au fost sute și sute de sfinți care au trăit alături de urși, de lupi, de șerpi, de tigri și de lei, fără nici o vătămare. Așa cum trăim noi printre pisici. Pentru că erau oameni curați. Or, eu cred că micuța Irina are acest dar. Precum Sfântul Eftimie în viața căruia e scris: „În afară de alte daruri pe care le avea, acest preacinstit Eftimie primise, de asemenea, de la Dumnezeu, și pe acela de a nu suferi nici o vătămare de la animalele carnivore și veninoase cu care el trăia împreună. Acest lucru nu poate fi pus la îndoială dacă noi cunoaștem Sfânta Scriptură, știind foarte bine că atunci când Dumnezeu locuiește într-un om și Se odihnește întru el toate ființele îi sunt supuse, căci sunt ale lui Adam înainte de a fi călcat porunca lui Dumnezeu.” Chiar în Arca lui Noe toate animalele trăiau împreună fără să se sfâșie între ele. Poate micuța bastardă a primit acest dar de a trăi alături de animalele sângeroase... Eu unul cred. Căci Dumnezeu a vrut să ne pedepsească arătându-ne cum noi, oamenii de la Chiralesa, creștini fiind, suntem împietriți cu inima, pentru că un copil – o sărmană fetiță bastardă – a trebuit să fugă de răutatea oamenilor pentru a afla mângâiere la urșii din pădure.

– Nu vreau legende ori povești! Îl vreau pe tâlhar. Iar această poveste cu ursul nu stă în picioare.

– Domnule general, Jules Michelet, în cartea sa, *Legendele Nordului*, scrie că aici, la noi, în Carpați, a întâlnit un copil care trăia alături de un șarpe uriaș, nespus de fioros. Micuțul, care avea trei ani, numea această fiară veninoasă *Puiul*, și se jucau împreună.

Copilul își împărțea hrana sa cu monstrul. Într-o zi, părinții l-au urmărit pe copil și l-au văzut împreună cu dragonul. L-au ucis pe acesta. Copilul, plângând și strigându-l pe amicul său, pe „Puiul", a murit de durere la puțină vreme după aceasta...

– Domnule general, micuța Irina a murit, anunță un soldat.

Se lăsă pentru o clipă liniștea. Preotul își făcu semnul crucii. Generalul supărat spuse:

– Ați pierdut ultima șansă de a vă salva viața. Căci fetița, murind, nu mai poate să ne spună unde se află ascunzătoarea tâlharului. Și dacă nu dăm de ea vă împușc pe toți. O să trec cu plugul pe aici, să fac satul una cu pământul, precum Cartagina.

Se aud cocoșii. Se ivesc zorii. În același timp, un tir de arme automate. Toți cred că a sosit Bogomil. Generalul își ia pistolul în buzunar. Se trage din toate părțile.

– Mergi și vezi ce se întâmplă!, ordonă generalul Dracopol.

Haralamb iese. Se întoarce după câteva clipe.

– Domnule general, s-a tras asupra unui urs care se urcase pe ziduri și ajunsese chiar sub ferestrele castelului. Acolo unde se află micuța Irina. E, cu siguranță, ursul ei. Venea să o salveze. Era adevărat, deci!

Se lasă o liniște apăsătoare, ce pare fără de sfârșit.

Generalul e palid. De când s-a născut nu i-a fost niciodată atât de mult rușine, o atât de cumplită stare de neplăcere, căci tot ceea ce spunea era contrazis de fapte. Căpitanul Pelhivan intră foarte vesel:

– Domnule general, un urs a intrat în curtea castelului. A înaintat până sub ferestrele castelului. A fost ucis cu mitraliera. O vânătoare pe cinste.

Generalul nu spune nimic. Iese. Sub ferestrele castelului zace uriaș și negru, într-o baltă de sânge, un urs carpatin. Cel care a luat-o pe Irina, bastarda desfrânatei, și care i-a arătat toată mângâierea sa...

– E o ursoaică, domnule general, spuseră soldații. Poate că ursoaica își pierduse ursuleții și și-a oferit dragostea sa maternă unei copile fără mamă. Căci mai bine fără mamă decât să ai o mamă desfrânată...

Mai târziu, s-a descoperit că ursul Irinei avea mai multe răni. Pe el îl văzuseră în cimitir. Pândea întoarcerea Irinei, când ea a fost luată la ochi de polițiști. A văzut cum e luată prietena sa și a venit la castel ca să o elibereze, dându-și viața pentru ea. Pentru Irina, micuța lui prietenă... E mort, imens, sub ziduri și sub ferestrele castelului în care era închisă Irina. Însă micuța, în pădure, căpătase o pneumonie. Ea a murit în chiar clipa în care prietenul ei venise să o salveze.

În momentul în care zorii se arătau peste Chiralesa erau doi morți la castel: ursul și Irina. Ursul și-a dat viața pentru o fetiță ce căuta un strop de mângâiere. Și fetița n-a vrut să-l trădeze. A murit credincioasă.

Lucru straniu: deasupra celor doi morți, micuța bastardă și ursul, prietenul ei, se simte planând, ca o umbră uriașă protectoare, chipul lui Bogomil. Nu se știe de ce. Este sfârșitul unei idile din Carpați. Poveste nespus de curată, atât de curată, că nu poate fi nici povestită, nici înțeleasă. Pentru a o înțelege trebuie să fii din Carpați.

XXVI

Ordin de a arde ursul care și-a dat viața pentru bastardă

Zorii erau așteptați ca o eliberare. Generalul Dracopol privește cum este ridicat cadavrul mic al bastardei ce va fi dus la biserică. Se uită la cadavrul uriaș al ursului de pe gazon, de sub fereastra salonului său, locul în care a fost doborât. Toată lumea din jurul generalului evită să-i vorbească. E acuzat, pe ascuns, fără cuvinte, în mod inconștient. Nu se știe exact de ce. Nimeni nu știe. Dar acuzația împotriva generalului Dracopol este unanimă. Din pricina lucrurilor care s-au petrecut. El însuși se acuză, deși n-are un reproș precis să-și facă.

– Fetița a murit din cauza unei pneumonii pentru că s-a culcat pe pământ în ploaie... Nu e vina mea. Răspunde, Haralamb Halipan: sunt eu vinovat de moartea copilului?

– Nu, domnule general, zise Haralamb Halipan.

Dar, „nu-ul”său este unul abia rostit.

– Dacă ar trebui să vă reproșați o greșeală, aceasta e că nu ați vrut să credeți ceea ce spunea micuța. Ați refuzat să credeți că ea era în pădure cu un urs, și nu cu Bogomil.

– Am să înaintez regelui demisia mea, spuse generalul. Am să merg să-mi sfârșesc zilele pe Coasta de

Azur, departe de acest popor barbar, unde tot ceea ce este atins se preface în legendă. Haralamb, mergi și vezi ce fac în jurul ursului ofițerii și polițiștii.

Înaintea castelului despotului e o procesiune lângă urs. Toți o privesc. Ofițerii o examinează cu o lanternă. Unii o privesc atent. Haralamb Halipan merge să execute ordinele stăpânului, dar el știe despre ce este vorba. Moartea ursului, care a intrat la castel escaladând zidurile de doi metri, sfidând zecile de câini-lup, trecând printre santinele înarmate, și apoi – culmea – voia să intre chiar în castel pentru a o elibera pe copila captivă, năștea legende. Legende minunate, asemenea celor despre copaci, vegetație luxuriantă și păduri tropicale. Fără să privească ursul, părintele Agaton Miluescu îi ceartă pe oamenii care duc trupul micuței Irina. Îi ceartă pe soldați, pe ofițeri, pe toată lumea. Părintele Miluescu vorbește pentru țăranii din Chiralesa și toată lumea îl ascultă. Toți se simt vizați. Cuvintele sunt precum bolovanii; vorbește ca și cum ar arunca pietre, e aspru precum profeții din Vechiul Testament. Căci sufletul său este îngreunat de durere.

– Iată că în această noapte, la castelul despoților din Chiralesa, Dumnezeu vă dă o lecție! Cei de pe urmă din această lume, cei pe care îi disprețuiți, vor fi cei dintâi în Împărăția lui Dumnezeu. Floarea cea mai albă din lume este nufărul care iese din noroiul mlaștinilor, din păcat și din vasul care zace în fundul lacului. Asemenea unui nufăr este micuța Irina. Această fiică născută din păcat și care a primit darul, nespus de rar, de a trăi alături de animalele carnivore și de fiarele veninoase ale pădurii. Fără ca ele să-i facă vreun rău... Irina, pe care creștinii satului au dat-o la o parte, avea darul de a trăi în pace cu fiare-

le sângeroase, precum marii sfinți. Un urs, fraților, un urs uriaș a venit în această noapte din pădure, sfidând moartea, și a vrut să intre în castel, pentru a o scăpa pe fetița captivă. Acest urs – priviți-l pe iarbă – și-a dat viața pentru o copilă pe care voi o acopereați de sudalme și de blesteme... Această fetiță, pe care voi ați persecutat-o pentru greșeala mamei sale, era în harul lui Dumnezeu. Și Dumnezeu a trimis o fiară sângeroasă pentru a-i sluji, pentru a o consola și pentru a-i da mângâierea pe care voi i-ați refuzat-o. Voi, creștini nevrednici!

Soldații și ofițerii își scot chipiurile, în timp ce este dus trupul copilului. După plecarea cortegiului, toți privesc cadavrul ursului și spun că această fiară a fost trimisă de Dumnezeu pentru a ocroti o micuță bastardă. Și ursul devine, dintr-odată, osebit între ceilalți urși în ochii celor care-l privesc.

– Eu sunt vânător, spuse căpitanul Pelhivan. Am vânat zeci și zeci de urși. Cunosc astfel de animale. Așadar pot să vă spun că purtarea celui care a fost ucis aici nu este o purtare obișnuită de urs!

Se silește să zâmbească, căci dă bine să fii sceptic. Dar legenda este prea puternică pentru a nu fi crezută.

– Sunt soldați care l-au văzut pe Bogomil de aproape și care spun că ochii ursului sunt ochii lui Bogomil. Că felul de a-și ține capul este cel al lui Bogomil. În timpul constatării nu-mi rămâne decât un pas de trecut pentru a susține că ursul ucis nu este altcineva decât tâlharul Bogomil prefăcut în urs. Și acum căpitanul de jandarmerie spune că purtarea animalului doborât nu este una de urs, o purtare normală.

Deodată, toată lumea recunoaşte în curajul ursului felul de a acționa al tâlharului.

– Ursul care, intrând aici, voia să ajungă în salonul castelului unde toate luminile erau aprinse și unde era atâta lume, nu era ca toți ursii. El și-a dat viața pentru a o salva pe micuța cu care își petrecuse două nopți în pădure. E o faptă sublimă.

– Și atunci ce insinuezi, căpitane?, întrebă generalul, care apăru pe peronul de marmură al castelului. Ce vrei să spui? Spune clar, milităreste.

– Spun, domnule general, ca bătrân vânător de ursi, că această fiară nu era un urs ca toți ceilalți.

– Cum era acest urs dacă nu era la fel ca alții?

– Un urs, domnule general, nu face ce-a făcut aces-ta. Un urs nu lasă pădurea și bârlogul său, unde se află în siguranță, ca să intre într-un sat și apoi în parcul unui castel. Cu atât mai mult că el a făcut aceasta pen-tru a salva o prietenă, o copilă. Un urs obișnuit, dom-nule general, nu poate să aibă o astfel de dragoste. Pentru copil, acest animal și-a dat viața, a disprețuit moartea, precum martirii, precum îndrăgostiții ce-lebri. Precum mamele pentru a-i salva pe propriii co-pii. Și-a dat viața din dragoste. E atât de înălțător, că n-ar putea fi fapta unei fiare sângeroase a pădurii.

– Uită-te, căpitane: e un urs, da ori ba?, întrebă generalul.

– E un urs, domnule general.

– Atunci, problema e rezolvată.

– Aspectul fizic a ceea ce ochiul vede nu schim-bă cu nimic lucrurile. Lăuntric, dincolo de aparențe, e altceva.

– Ce e înăuntru, sub înfățișarea ursului? E Bogomil prefăcut în urs, nu-i așa? Asta vrei să-mi spui, căpita-ne? A veni să o răpească pe micuța captivă de la cas-tel e un act sublim, o faptă pe care un urs nu poate să

o împlinească, deci este o faptă a lui Bogomil tâlharul. Ursul este, așadar, Bogomil? Bogomil poate să se prefacă în vultur, în pește, în vulpe, în lup... Căpitane, te arestez și te voi trimite înaintea consiliului de reformă. Ai înțeles? Scoateți-i centura și revolverele!

Generalul se întoarce pe furiș la castel. E supărat. Haralamb se ține după el.

Comisarul Stratilat bate la ușă și intră. Îi spune generalului:

– Pentru a reteza scurt toată această hărmălaie, propun, domnule general, să trimitem ursul la Institutul de Științe Naturale de la București. I se va face autopsia. Și va fi împăiat. Apoi, se va publica o dare de seamă, stabilind că nu e vorba despre Bogomil prefăcut în urs, ci de un urs adevărat.

– Nu, domnule. Am promis regelui să-i trimit capul lui Bogomil. Nu voi mai fi demn de numele meu dacă, în loc să trimit Majestății Sale capul tâlharului, i-aș trimite capul unui urs. Niciodată... Să fie ars pe loc cadavrul acestei fiare pline de cruzime!

Ordinul de a arde ursul admirabil, care și-a sacrificat viața pentru salvarea micuței prizoniere și care și-a arătat mângâierea față de un copil pe care toată lumea îl disprețuia, nu făcea decât să amplifice legenda. A ursului și a lui Bogomil. Generalul e precum regii perși ce ordonau să fie bătută marea cu vergile pentru a o pedepsi. O legendă este o creație a spiritului omenesc. Generalii nu pot niciodată să facă ceva împotriva spiritului. În legende împlinim dreptatea, frumusețea de la început, sublimul și măreția noastră omenească pe care nu putem să le împlinim istoricește, din cauza tuturor celor care tiranizează această lume. În legende și în mituri ne împlinim foamea de frumos și setea de

dreptate, devenim ceea ce suntem cu adevărat, adică oameni admirabili, egalii lui Dumnezeu, cum am fost în primele zile ale creației. Și pentru că armele, forța și nedreptatea nu pot să facă nimic împotriva legendelor, în legende noi vom fi mereu oameni admirabili, neputând fi astfel în Istorie. Ascultând legende, unde omul este adevărat și autentic, avem mereu forța de a îndura nedreptatea și de a o combate pe pământ până ce aceasta va fi înfrântă.

Legenda, adevărata oglindă a omului, îi permite să ia cunoștință de măreția sa sublimă.

XXVII

Izbucnește o dramă: dansatoarea goală de la Chiralesa

E ziua înmormântării Irinei. Seara se lasă ca un uriaș văl de doliu peste satul Chiralesa și peste Carpați. Soldații mișună peste tot, mai numeroși ca niciodată. Generalul Dracopol a adus întăriri. Bogomil e căutat peste tot. Tot timpul. La lăsarea nopții, nimeni nu mai are dreptul să iasă din casă. Nimeni nu mai are dreptul să treacă ulița, să meargă la grajd ca să îngrijească un animal bolnav. Toți sunt prizonieri în propria casă. În ciuda stării de asediu, o umbră trece alergând pe șosea, traversează piața statuii și intră în școală.

– De ce-ai ieșit seara, Serafim?, țipă învățătorul Apostol. Te vor împușca! Soldații au ordin să tragă direct, fără somație, în oricine s-ar afla pe uliță după lăsarea nopții.

Serafim Acoperiș de paie se aruncă în brațele învățătorului Apostol. Își ascunde capul în pieptul învățătorului și plânge. Părul lui Serafim, blond precum lumina unei lămpi, strălucește ca aurul. Învățătorul Apostol își aduce aminte că într-o zi, un inspector, aflând că ceilalți elevi îl numeau pe copil Serafim Acoperiș de paie, a spus: „Nu trebuie să-i spuneți Acoperiș de paie, ci Chrysocomos, cap de aur, căci

are părul de aur." Învățătorul Apostol observă că chipul lui Serafim e plin de vânătăi și de sânge.

– Iar te-a bătut?

– Mama pretinde că eu am omorât-o pe Irina, că n-am avut grijă cum trebuie de ea. Din cauza mea, spune ea, sora mea a murit. Nu-mi mă mai numeşte decât „criminalul" și „asasinul". Mă bate de fiecare dată când mă vede.

– Am să merg mâine să vorbesc cu mama ta. Stai aici astă seară. Îți voi face patul în clasă. E acasă acum mama ta?

– Nu.

– Unde e?

Serafim Acoperiș de paie plânge. N-are curajul să răspundă.

– E la castel, la general?, întrebă învățătorul.

– Da, domnule învățător. În fiecare noapte ea se îmbracă și se duce la castel. Tot satul râde de mine.

– N-ai greșit cu nimic, Serafim. Nu de tine trebuie să râdă.

– Ea e mama mea, domnule învățător. Și toată lumea spune că dansează goală pe masă pentru ofițerii care-l caută pe Bogomil... Ca Salomeea. În fiecare noapte. Goală pușcă, domnule învățător. Dansează pentru ofițerii beți și pentru generalul Dracopol. O să mor, domnule învățător, căci nu mai pot... Și ea mă bate!

– Am să vorbesc chiar mâine cu mama ta.

– În zadar vorbiți cu ea, domnule învățător! Și eu am vorbit. Nu mai e nimic de făcut. E ca sarea din Evanghelie...

– Care sare din Evanghelie?

– Se spune, domnule învățător, că dacă sarea se strică, trebuie să fie aruncată. Dar dacă această sare

stricată este mama mea, nu poate fi aruncată. Însă nu poate fi nici ținută. Trebuie aruncată și ținută. Și nu mai pot, domnule învățător!

Undeva se aud focuri de armă. Acum, focurile de armă sunt ceva obișnuit și, în acest timp, de fiecare dată, tuturor le e teamă. Fiecare foc de armă anunță poate moartea unui om de la munte, căzut sub gloanțele jandarmilor care-l caută pe Bogomil.

– Așa a fost mereu, domnule învățător? Când tatăl meu s-a căsătorit cu ea, mama era cum e astăzi? A fost mereu fără rușine și crudă? Nu știu nimic despre mama mea. Vorbiți-mi despre ea, domnule învățător! Ca s-o pot înțelege. Se spune că dacă ceva este înțeles se iartă. Eu nu știu nimic despre mama și nu înțeleg nimic de la ea. Mă uit la celelalte femei din sat, tinere ori văduve, și înțeleg când ele fac bine ori când fac rău. Dar pe mama mea nu o înțeleg nici când e de lăudat, nici când este răutăcioasă...

– Mama ta nu este o femeie de la noi. E o femeie venită din Răsărit. E diferită de noi. Tot ceea ce face ea e diferit. Și noi am fi diferiți dacă mergem să trăim în altă parte.

– Dar părinții ei, frații ei, surorile ei cum sunt? Nu vorbește niciodată despre ei. Ca și când ar fi picată din cer. Dacă aș putea să aflu, domnule învățător, cine este, cum este, ce gândește, ce o doare, cu siguranță aș putea să o ajut. Și chiar dacă n-aș putea, aș iubi-o.

– Vino încoace, Serafim!, spuse învățătorul Apostol.

Îl ia pe Acoperiș de paie și-l așază înaintea unei oglinzi mici, agățate pe perete, unde învățătorul Apostol se uită când își taie părul. Spune:

– Uită-te în oglindă, micuțul meu Serafim. Exact cum ești tu acum era mama ta când am cunoscut-o. La

fel ca tine: capul blond, ochii albaștri, părul de aur. Tu ai zece ani. Ea avea șaisprezece. Ochii ei păreau precum vitraliile catedralelor. Pe umerii ei, capul rotund era precum cupola de aur a unei biserici bizantine. Avea pielea albă ca porțelanul, ca zahărul, ca zăpada și laptele. Tu ești la fel ca mama ta. Când părintele Agaton Miluescu, preotul nostru, te-a văzut în ziua botezului, a făcut ochii mari, așa cum fac oamenii în fața minunilor, și a strigat: „Nu e un copil al unor oameni, nu! E un înger! Căci copiii oamenilor nu sunt așa de frumoși. E o frumusețe cerească. Trebuie să-i spunem Serafim ori Anghel."

„Să-i spunem Serafim", a încuviințat mama ta.

Femeia era foarte mulțumită, era ca un buchet de flori căzut din cer în mijlocul sărmanului nostru sat. Trecuse doar un an de când ea era la noi. Iată cum s-a întâmplat. Înainte de război cu câteva zeci de ani, într-o duminică foarte călduroasă de vară, pe 14 iulie, spre sfârșitul dimineții, oamenii din sat, ieșind de la biserică, au văzut sprijinită de ușa bisericii o tânără blondă cu ochi albaștri și cu părul de aur, în rochie albastră de bumbac, care i se lipea pe trup, și cu picioarele goale. Era o adolescentă. Se sprijinea de ușa bisericii și se uita indiferentă, oarecum disprețuitor, la țăranii care ieșeau liniștiți în hainele lor de duminică. Cu pielea ei alb-rozalie, părea picată din cer la biserica noastră. Oamenii voiau să-și vadă de drum. Nu puteau însă, era peste puterea lor; căci nu văzuseră niciodată o frumusețe atât de mare. Toți țăranii, bătrâni ori tineri, bărbați ori femei, s-au oprit, făcând un cerc în jurul frumoasei adolescente și o priveau cu toții mirați, cu admirație, cum te-ai uita la o icoană. Iar femeia cu picioarele goale, cu rochie albastră de bum-

bac care nu-i acoperea genunchii și care era strânsă pe trupul ei de tânără căprioară, tot mesteca un fir amar de măcriș. Chiar dacă era singură, nu părea că se uită la niște străini; era ca acasă. Nimeni nu îndrăznea să o întrebe ceva. Toti erau linistiti înaintea acestei frumuseți străine și cerești ca înaintea unui chip cuvios. Și cum nimeni nu îndrăznea să deschidă gura, m-am apropiat de ea și am întrebat-o:

„De unde vii, fată frumoasă?”

„Vin din Răsărit”, a răspuns ea.

„Cu cine ai venit aici?”

„Sunt singură.”

Răspunzând, nu mișca. A rămas sprijinită de tocul ușii; mesteca firul de măcriș și se uita la noi la fel ca înainte, fără să-și facă griji de întrebări și fără să mă privească. Se uita la toată lumea, în același timp, fără să vadă pe cineva. Sufletul și privirile ei erau în altă parte.

„N-ai părinți?”

„Nu.”

„Toată lumea are părinți, am spus eu. Și tu ai părinți, chiar dacă au murit.”

„Am avut părinți, dar nu mai am”, a răspuns ea, fără să-și schimbe locul, fără să schimbe tonul, cu aceeași nepăsare. Total absentă.

„Au murit părinții tăi?”

„Nu, nu sunt morți.”

„Unde sunt?”

„Nu știu... I-am pierdut. I-am pierdut pe drum.”

Și a întors spatele fără răutate. Căci ei i se păreau neinteresante aceste întrebări și răspunsuri. Nu avea chef să vorbească. Se gândea poate că spusese destul.

„Unde te-ai născut? În ce oraș ori în ce sat din Răsărit?”

„M-am născut la Paris."

„Eu sunt învățător la școala din sat, am spus eu Dacă ești din Răsărit, atunci nu te-ai născut la Paris, căci Parisul este spre nord-vest. Toți elevii mei știu asta. Spune-mi de unde ești."

„Sunt din Răsărit. M-am născut la Paris, pe Nistru, în Basarabia."

A fost un adevărat spectacol atunci. Fata din Răsărit, în care vedeam frumusețea dumnezeiască, a capului, a picioarelor, a trupului, și-a deschis rochia la piept. Nu avea bluză, decât rochia albastră lipită pe piele. I s-a văzut sânul alb ca floarea de cireș. Pieptul era precum cel al unei statui de marmură albă, pictat cu sânge amestecat cu lapte. Nimeni nu și-a plecat ochii. Nimeni n-a roșit. Nimeni n-a numit asta exhibiționism, lipsă de pudoare. Căci frumusețea fără seamăn, la fel ca și sfințenia, nu este niciodată lipsită de pudoare, chiar dacă ea este goală. Culmea sfințeniei și a frumuseții este de a fi gol. Cum spune Evanghelistul Luca în cel de-al cincisprezecelea capitol al evangheliei sale: a fi gol înseamnă a fi îmbrăcat în *haina cea dintâi*. O nuditate pură și sfântă, a lui Adam și a Evei, atunci când ei au fost creați, o nuditate de care nu le era rușine. În Biserica Ortodoxă e o icoană în care Sfântul Vasile Blajenîi este reprezentat cu totul gol. Și credincioșii se închină înaintea lui și se roagă, căci goliciunea sa este curată; nu i se vede carnea goală; ci doar sfințenia în goliciunea ei. Tot astfel, în carnea goală pe care ne-o arăta fata din Răsărit, descoperindu-și pieptul, nu vedeam decât frumusețea, nu carnea de femeie.

Am luat cartea de identitate pe care fata din Răsărit a scos-o de la corset. Scria: Taina Bugeac, născu-

tă la Paris de Nistru. Vârstă: 16 ani. Acum, că știam de unde venea, toată povestea era limpede. Fata venea din Bugeac, și aceasta spunea totul. În sud-estul României, în apropiere de Delta Dunării, se întinde o stepă care se numește Bugeac. Este prelungirea, la vest de Nistru, a marilor stepe asiatice care străbat Rusia și își află capătul aici, în Moldova, înaintea zidurilor Carpaților. Bugeacul, această câmpie uriașă, e ca o intruziune a unei geografii străine în țara românilor. Căci Bugeacul nu seamănă cu nimic din peisajul național. Aici afli o atmosferă ce amintește de Asia, de Mongolia. Cerul e galben, norii, vineții. Pământul este nespus de fertil. Recoltele sunt foarte bogate. Piersicile, în această regiune, sunt mai mari decât în California; grâul, la fel de înalt cât un om călare. Se cultivă aici toate plantele de pe pământ. Există chiar palmieri, vii, fructe din țările calde și tutun...

Și nu doar toate speciile de plante, de fructe, de cereale, de legume și de flori, ci, de asemenea, toate rasele de pe pământ. Căci Buceagul este pământ deschis, ca un pământ mișcător în toate direcțiile și toată lumea poate să vină aici. Există chiar și o colonie de francezi sosiți nu se știe prin ce miracol și nici în ce epocă. Francezii sunt viticultori. Unul dintre satele franceze – un mic cătun în stepă – se numește Paris. Acolo se născuse frumoasa fată, care a sosit la Chiralesa într-o duminică după slujbă, în urmă cu vreo zece ani. În Bugeac, pot fi văzute toate popoarele: ucrainenі, ruși, cazaci, bulgari, tătari. Bugeacul este un fel de zonă exterioară, un pământ periferic al Europei și al Asiei. Un pământ mișcător. Un *no man's land*. Toată lumea poate să vină și să se stabilească aici când nu mai are loc altundeva.

Importante colonii de saxoni locuiesc în satul numit Leipzig. Erau altele de germani de pe Rin, din Alsacia și din Luxemburg, din Elveția, kirghizi, mai meluci, turci... Stepa e nesfârșită precum cerul. Din nefericire, din când în când, o dată la zece sau la cincisprezece ani, o secetă se abate asupra Bugeacului. Izvoarele seacă, cursurile de apă seacă și ele, cerul devine galben, copacii, animalele și plantele se usucă. Atunci locuitorii pornesc în bejanie. Cei care pleacă mai târziu ori care apucă într-o direcție greșită mor pe drum. Familii întregi cu câinii lor, cu pisicile lor, cu gâștele și găinile lor, mor pe marginea drumului. Alții care ies din Bugeac, fără nimic, fără familie, îngroziți, rătăcesc pe drumuri fără rost și fără o direcție anume. Precum Taina Bugeac din Paris de pe Nistru.

În timp ce vorbeam cu fata din Răsărit, oamenii Îi cereau în taină lui Dumnezeu ca această fată să rămână la ei. Voiau s-o aibă sub ochii lor așa cum ai dori să ai o statuie, un tablou sau o operă de artă. Fata din Răsărit ar fi înfrumusețat satul ca o grădină înflorită.

Într-adevăr, fata din Răsărit a rămas în sat fără să fie rugată. A fost invitată să facă un tur de onoare din casă în casă, să mănânce, să doarmă. Să-și spele frumosul ei trup, să-și pieptene părul de aur ori să-și calce rochița albastră de bumbac. Căci nu avea decât o singură rochie, nici măcar cămașă ori încălțăminte. O rochiță albastră pe care o spăla în taină în fiecare seară, culcându-se goală.

Țăranii din Chiralesa sunt oameni aspri. Cu fata venită de la Răsărit, cu parizianca, se purtau însă precum poeții, precum adolescenții. De fiecare dată o priveau pe Taina ca și cum nu ar mai fi văzut-o niciodată. Trupul ei, pielea ei de lapte și de sânge erau în-

miresmate precum o grădină. Fiecare membru, fiecare parte a trupului ei dădea o altă mireasmă. Mâna sa stângă mirosea a flori din stepele îndepărtate. Mâna dreaptă mirosea a mireasmă de munte. Unghiile ei, brațele, totul avea un alt miros. Trupul ei era astfel o mare simfonie de miresme. Nu puteai să rămâi lângă ea, la biserică, căci era mai mișcătoare decât Liturghia și carnea ei mai înmiresmată decât tămâia. Nu-și dădea niciodată cu parfum. Nu-și dădea cu nimic. Era în firea ei să fie înmiresmată precum florile. Puteai ghici că avea carnea dulce ca mierea. Tainică și misterioasă ca o grădină în noapte, părea de departe suplă precum o salcie, precum o căprioară ori ca o trestie. Băieții au început să o întrebe în cântece:

O fi fost mă-ta vioară,
Trestie sau căprioară,

.....
Că din oamenii de rând
Nu te-ai zămislit nicicând.

Prezența ei în satul Chiralesa era o binefacere de care se bucurau în mod egal cu toții, ca de apariția soarelui iarna, ca de apariția lunii în nopțile întunecate. Ființa Tainei, parizianca din Răsărit, emana o fascinație, o chemare la poezie, la lumea de dincolo, și toți oameni din sat aveau nostalgia paradisului văzând-o pe Taina printre ei. Chiar dacă fata din Răsărit era ascunsă undeva, departe de ochii lor, o simţeau. Toată lumea o simțea. În apropierea unui magnet, pe mare ori sub pământ, busolele se dereglează, acele nu mai știu în ce parte este septentrionul și unde se află sudul, răsăritul și apusul. Tot astfel, în apropierea Tainei, sătenii o priveau uitând de grijile lor și

de toate câte aveau de făcut. Uitau că trebuiau să se mai ducă la câmp ori la pădure. Chiar și femeile erau bulversate. Nici o femeie nu o ura pe fata din Răsărit și nu era geloasă pe ea. Căci și femeile o iubeau. Farmecul său, frumusețea sa nu veneau doar din carnea ei de femeie care-i atrăgea pe bărbați. Emana dintr-un farmec desăvârșit, același pentru bărbați, pentru femei, pentru bătrâni și pentru copii. Și toți erau cuceriți de acesta. Când vorbea, nu puteai să-i urmezi gândul, căci vocea sa era nespus de melodioasă și te răpea prin muzica vorbelor fără să poți să-ți dai seama de înțelesul cuvintelor. Chiar dacă închideai ochii, vedeai mișcările buzelor sale, cum ai urmări cu ochii închiși mișcările unui violonist. Era cu adevărat frumusețea, frumusețea desăvârșită, pură, așa cum a fost creată dintru început de Dumnezeu. La distanță, fără să o atingi, se simțea cum se simte o rază caldă de soare că sosește de departe, că îți mângâie trupul, ajunge până la os, intră în oase, până în măduva oaselor, și-ți îmbibă toată carnea și îndată se sălășluiește în sufletul tău. Devii robul frumuseții, căci frumusețea sa era din înalt. Desăvârșită, divină.

De când fata din Răsărit venise în sat, viața a devenit mai bună. Bolnavii sufereau mai puțin, vacile dădeau mai mult lapte, copiii erau mai cuminți și chiar soarele era mai strălucitor și clima mai bună. De când Taina se afla la Chiralesa, nu mai cădea grindină, vânturile nu mai smulgeau copaci, recoltele erau mai bune. Chiar și apa era mai viorie. Taina muncea în fiecare zi cu mâinile sale, câștigându-și adăpostul și hrana. Era modestă, cuminte, vrednică. După câteva săptămâni, a mers la părintele Agaton Miluescu, bătrânul preot al satului, și i-a spus:

„Vreau să mă botezați, părinte."

Părintele Miluescu era singura persoană care scăpase de farmecul Tainei, căci el se uita în fiecare zi la îngeri, la serafimi, la heruvimi și era obișnuit îndeajuns să vadă înaintea sa frumusețea desăvârșită.

„Nu ești creștină, copila mea?"

„Cred că nu."

„Nu știi dacă ești creștină ori ba?"

„Nu știu cu precizie, părinte."

„Ai fost botezată, totuși?"

„Nu știu. Nu mi-a spus nimeni dacă sunt botezată ori nu."

„Dar părinții tăi erau creștini, nu?"

„Nu."

„Ce erau?"

„Nu mi-au spus niciodată ce erau. Presupun că erau musulmani."

„Și tu, tu n-ai simțit vreodată nevoia să ai o religie, să fii precum colegii tăi de la școală?"

„N-am mers niciodată la școală."

„Acum L-ai descoperit pe Dumnezeu?"

„Nu, părinte. N-am descoperit pe Dumnezeu."

„De ce vrei să fii botezată, dacă nu L-ai aflat pe Dumnezeu?"

„Ca să mă mărit cu Miron Chiralesa, a spus ea. Iar ca să mă mărit, trebuie să fiu creștină, nu-i așa?"

„Miron te-a sfătuit să vii să te botezi? De ce n-a venit și el cu tine?"

„Nu știe că vreau să mă mărit cu el, dar după Botez am să-i spun."

Miron Chiralesa, tatăl tău, era cel mai sărac băiat din sat. Era frumos, desigur, dar mai ales deștept, serios, muncitor. El s-a căsătorit cu fata din Răsărit. Din-

tre toți băieții, Taina l-a ales pe cel mai sărac. A devenit o soție exemplară. Nu mai purta rochia albastră de bumbac. Avea catrință. La fel ca toate femeile de la Chiralesa, bluză albă de in, brodată cu flori, și lucra cu mâinile sale din zori și până-n seară, mai mult decât toate femeile din sat. Ca să fie pe placul mamei tale, Miron Chiaralesa a înălțat în centrul satului o casă, la fel ca cea în care femeia s-a născut. El a înălțat-o ca ea să se simtă acasă. O casă ca în Bugeac, cu acoperișul de paie. Cum nu s-a văzut niciodată la Petrodava. Aici, casele sunt construite pe de-a-ntregul din lemn, cu acoperișul de șindrilă. Şi iată că tatăl tău înălța o casă cu un acoperiș de paie. Ca un omagiu mamei tale. Acoperișul de paie al casei voastre a strălucit încă din primele zile, precum cupola de aur a unui templu în mijlocul satului. Casa voastră cu acoperiș de paie era cea mai albă și cea mai curată din Chiralesa. Țăranii își văruiau pereții din afară ai caselor lor o dată pe an, înainte de Pași, în timpul săptămânii sfinte. Taina, mama ta, văruia pereții de patru ori pe an. Se spăla în fiecare zi cu săpun și multă apă. În acest sat, unde doar luna este curată cu desăvârșire, mama ta era la fel de curată precum luna. Și tatăl tău la fel. Părinții tăi erau fericiți. Dar, la mai puțin de un an de la căsătoria lor și de la înălțarea casei, a izbucnit războiul. Tatăl tău a fost mobilizat. Era caporal în regimentul lui Dracopol, care era colonel pe atunci. Într-o zi, Dracopol a oprit în fața casei cu acoperiș de paie caleașca sa în care se afla Haralamb Halipan și l-au luat pe tatăl tău. Din acea zi, n-a mai fost văzut. S-a auzit că a murit ca un erou salvând viața reginei. I s-a înălțat o statuie. S-a sărbătorit vitejia lui în ziare. S-au compus poezii și povestiri despre moartea și

eroismul lui în cărți, în almanahuri. Tu erai mic de tot. Mama ta te îngrijea ca pe un înger. Ea era tot frumoasă, tot harnică, dar se pregătea să se răzbune. Ne era teamă să nu se sinucidă. Nu s-a sinucis însă așa cum fac femeile la noi. Nu s-a aruncat în fântână ori în râu, și nu s-a spânzurat. A luat, cu violența necugetată a candidaților la sinucidere, o altă cale...

Serafim Acoperiș de paie era atât de fericit ascultând lauda învățătorului Apostol, a frumuseții mamei sale, că a adormit surâzând. Acum, în timp ce învățătorul Apostol vorbește, Serafim Acoperiș de paie, cu capul său aurit, aplecat pe umăr, doarme... A uitat totul, aflând că mama sa e cea mai frumoasă femeie din lume, o frumusețe picată din cer. Învățătorul Apostol îl ia pe băiat în brațe și-l duce în patul său. Și aici, bătrânul învățător, după ce a schimbat pansamentul de la capul lui rănit de despot și de la ochiul său cu care nu va mai putea să mai vadă vreodată, merge să se culce în sala de clasă, pe un pat improvizat... Și el e fericit. Când vorbești de lucruri frumoase ești fericit. Astfel, învățătorul Apostol a făcut să-și uite durerea sa elevul lui nefericit. Omul poate mereu, fără nici o cheltuială, să-l ajute pe aproapele său nefericit. Ajutați-l întotdeauna pe aproapele vostru și, dacă nu aveți să-i dați ceva, dăruiți-i o vorbă bună. Și vorbele bune pe care i le-ați dăruit vă vor fi socotite în cer și vor cântări precum greutățile de aur, însutit.

În sat se trage cu mitraliera. Desigur, se trage după umbre, crezând că este Bogomil tâlharul. La castelul marelui Dracopol toate saloanele sunt luminate. Ofițerii sunt beți. Țiganii cântă. Și Taina Chiralesa dansează goală pe de-a-ntregul pe masă pentru militarii beți. Ca în fiecare noapte, până în zori.

XXVIII

Acoperiș de paie încăput pe mâna copiilor

După furtună vine vreme bună. În satul Chiralesa, furtuna e urmată de alte furtuni. Viata devine din ce în ce mai aspră. De la atacul autocarului, suferințele și durerile, mai înainte ascunse și amenințătoare, s-au dezlănțuit asupra acestui cătun. Satul e plin de militari care jefuiesc, violează, brutalizează, distrug și profanează totul, ca o armată într-un teritoriu cucerit. Sătenii au fost bătuți și mutilați; amenințați cu moartea și torturaţi zi și noapte. Dar mai rea decât suferințele este durerea morală. Dragostea plină de tandrețe și sacrificiul unui urs, ale unui animal sângeros, pentru un copil nefericit, pentru bastarda pe care satul o persecuta, dau acestuia un supărător sentiment de vinovăție. E o suferință tainică, neștiută. Lucru ciudat, această suferință, acest sentiment de vinovăție și de umilință, nu se manifestă prin bunătate, nici prin dragoste. Oamenii de la Chiralesa sunt deznădăjduiți, sfâșiați de durerea lor. În loc să facă binele, fac răul. Aceasta s-a văzut limpede în ziua începerii școlii. Sunt treizeci și cinci de elevi și o singură clasă, unde scaunele și pupitrele sunt fixate direct în pământ. Elevii, foarte numeroși, nu au aer, cu toate că ușa rămâne larg deschisă. Îngrămădiți, nu pot să facă nici o mișcare

Aceasta e îndeajuns ca să-i tulbure. Apoi, au urmat cuvintele mișcătoare ale părintelui Miluescu, care, după ce a binecuvântat școala, stropind cu apă sfințită pereții, băncile și pe elevi, a spus: „Nu trebuie să uităm că o elevă este absentă. Irina, fiica Tainei Chiralcsa, care, în această toamnă, trebuia să ia loc alături de voi în bancă. Din cauza răutății voastre a fugit din sat, de lume și de oameni, căutându-și adăpost printre fiare. Irina a murit din cauza voastră. Să vă rămână bine în minte aceasta și să vă fie învățătură spre milostivire față de alții! Căci mai importante decât pâinea sunt dragostea, îndurarea, îngăduința." Acoperiș de paie, auzind aceste cuvinte, izbucnește în lacrimi. Iese din clasă ca să plângă nevăzut de nimeni în curtea școlii.

Ieșirea lui Serafim Acoperiș de paie i-a bucurat pe ceilalți copii. Ei spun că dacă Serafim a ieșit din clasă, aceasta, fără îndoială, e pentru faptul că el este cel dintâi răspunzător de moartea Irinei. Poate este singurul vinovat și nu mai sunt alții. Se caută mereu un alt vinovat, în afară de noi înșine, pentru a-ți descărca conștiința. Lacrimile și plecarea lui Serafim au atras asupra lui întreaga greutate a vinovăției. Mai mult, i se aduc reproșuri, pentru că Serafim, în această dramă, a trădat satul, deci virtutea. A devenit apoi aliat al păcatului, al răului, al infernului. O apără acum pe mama sa, Taina Chiralesa; or, de când ofițerii se află în sat, mama sa e dezlănțuită. Desfrânatele, lumea cea ma josnică, a hoților, a asasinilor, a tiranilor, a spionilor e mereu prosperă pe timp de ocupație, violență și în necazuri. În ciuda lipsei de pudoare și a imoralității dezlănțuite a Tainei, fiul ei, Serafim, o apără. Niciodată Acoperiș de paie n-a fost mai aproape de mama sa. Și-ar da viața pentru ea. Nu-i mai vede nici un defect.

O percepe, în ciuda faptelor, curată, admirabilă și cea mai bună dintre toate. Satul, dimpotrivă, este scandalizat ca niciodată de purtarea Tainei, de această stare de păcat public, de zi cu zi, și mai mult decât flagrant. Mai exasperant decât păcatul Tainei este însă dragostea pe care fiul acesteia i-o poartă. Serafim iubește, așadar, păcatul încuibat în mama lui! Acesta este însă mai greu de admis. La o adică, oamenii din sat ar putea, într-o zi, să o ierte pe Taina care a comis păcatul; dar ei nu vor putea să-i ierte fiului ei Serafim faptul de a o iubi, de a o adora. Căci, făcând aceasta, Serafim adoră păcatul, e gata să moară pentru a-l salva. Toată ura sătenilor se îndreaptă asupra lui Serafim Acoperiș de paie, la fel cum înainte întreaga lor ură era îndreptată asupra surorii sale vitrege, bastardei.

În recreație, în loc să meargă să-l consoleze pe colegul lor, copiii, de la cel mai mic la cel mai mare, fac cerc în jurul lui Serafim Acoperiș de paie. La picioarele acestuia se află celălalt școlar nefericit. Câinele Posmag. Ei doi și, în jurul lor, cercul urii.

– De ce plângi acum, Serafim?, întreabă un băiat. E prea târziu pentru pocăință! Irina, sora ta, bastarda, a murit. Tu ai omorât-o.

– Eu am omorât-o pe Irina?, întrebă Serafim.

Strânge din pumni ca să apere adevărul.

– Tu și mama ta, spuse un alt băiat. Mama ta venea beată acasă și-o bătea pe Irina.

– Mama n-a bătut-o niciodată pe Irina, răspunse Serafim. Mama o adora pe Irina.

– Mama ta iubea bărbații, spuse o fetiță... Căci e o desfrânată.

– Nu!, răspunse Serafim.

În acea clipă, când el spune nu, știe că minte. Dar minciuna lui este adevărată. Pentru el este un adevăr

sfâșietor. Căci sunt momente în care negrul, care este negru pentru toată lumea și care este negru cu adevărat, poate părea de un alb strălucitor pentru unii. E un adevăr subiectiv. În contradicție cu adevărul obiectiv, valabil pentru toată lumea. Pentru Serafim Acoperiș de paie mama sa nu este o desfrânată, în ciuda oricărei evidențe. Cu toate că este obiectiv. Pentru el nu este adevărat. Iar el și-ar da viața pe loc pentru a demonstra că nu este adevărat. Nu există decât un singur adevăr veritabil pe pământ: acela pentru care ești dispus să-ți dai viața. Adevărul subiectiv.

– Îndrăznești să nu recunoști că mama ta nu este o desfrânată? Cea mai desfrânată dintre desfrânatele câte există în lume!

Serafim Acoperiș de paie strânge din pumni. Se apleacă, caută o piatră ca să crape capul celui care va mai vorbi de rău de mama sa. Nu o află.

– Fiu de târfă ticălos!, țipă copiii în cor. Un fiu de târfă este mai rău decât o târfă.

Urmează tumultul, Serafim crede că va fi bătut. La fel cum erau bătute altădată în afara cetății, ucise cu pietre, femeile desfrânate...

Închide ochii. Strânge pleoapele. Are înaintea ochilor săi închiși icoana mamei sale, cea mai frumoasă femeie din lume, cu ochi albaștri, cu chipul de porțelan, cu părul lung de aur, cu mers de zeiță, cu trupul asemenea unui templu al frumuseții. Un templu de spumă albă, înmiresmat precum florile...

– Mama mea, minunata mea mamă!, țipă Serafim. Mama mea desăvârșită...

– Mama ta e o desfrânată, răspund copiii.

– Nu-i adevărat!, țipă Serafim.

Deschide ochii. Țipă atât de tare, încât copiilor li se face frică. Ia pietre de pe jos și le aruncă spre co-

piii care fug. Cu toate că sunt mulți și Serafim e singur, sunt cuprinși de teamă. Serafim e biruitor, singur, în fața tuturor copiilor din sat. El i-a izgonit cu pietre. Rămâne singur. Și el a fost lovit de pietre. Sângerează. Dar un adevărat luptător nu simte niciodată durerea loviturilor primite în timpul luptei. În timpul cruciadelor, au existat luptători care au fost tăiați în două și care n-au simțit aceasta. Fiecare jumătate a trupului lor a continuat să lupte până la sfârșitul bătăliei... Atunci, camarazii lor au aflat o jumătate de trup într-un loc și cealaltă jumătate într-altul. Fiecare căzută separat, cu fața la dușman, ca și cum ar fi fost două trupuri. Astfel Serafim Acoperiș de paie era rănit, dar fără să știe. Învățătorul Apostol îl ia în brațe, îl duce în școală și-l îngrijește. Serafim n-a reținut din luptă decât o singură frază: „Mama ta e o desfrânată, mama ta dansează goală-pușcă pe terasa castelului. Dacă vrei să te convingi, urcă în teiul înalt de la cimitir și ai s-o vezi pe mama ta dansând goală pentru ofițeri și polițiștii beți."

După aceste cuvinte, Serafim n-a mai reținut nimic. Tot ceea ce s-a spus înainte și după s-a șters. Învățătorul Apostol, care alerga să-l salveze pe Serafim Acoperiș de paie, a auzit și el aceste cuvinte strigate în cor.

Serafim Acoperiș de paie se trezește în patul învățătorului Apostol. Trupul lui este nemișcat și plin de dureri. Gura îi este plină de sânge. Totuși surâde, că a dus lupta cea bună pentru mama sa. Singur împotriva tuturor, împotriva evidențelor, împotriva realității, împotriva faptelor. Dar realitatea faptelor nu este cea adevărată. Realitatea adevărată e cea pentru care se dă de bunăvoie propria viață. Totuși, rămâne o singu-

ră, o foarte mică umbră, în această sublimă realitate pentru care a luptat. E teiul înalt de la cimitir, de unde poate să o vadă pe mama sa dansând goală-pușcă pentru militarii beți...

Serafim Acoperiș de paie surâde. E sigur că, chiar dacă s-ar urca în teiul înalt de la cimitir și chiar dacă ar vedea-o cu ochii săi pe mama lui goală pe de-a-ntregul dansând pe terasa castelului pentru militarii beți, una ca asta n-ar putea fi adevărat...

– Domnule învățător, spuneți-mi, dacă am vedea cu ochii noștri un lucru am putea spune că am văzut realitatea? Dacă mă urc în cel mai înalt tei de la cimitir și dacă o văd pe mama pe terasă dansând goală pentru polițiști, o să fie adevărat? E sigur? Asta vrea să spună că mama mea e o desfrânată care dansează goală pentru bețivi? Inima îmi spune, domnule învățător, că chiar dacă aș vedea aceasta cu ochii mei, n-ar putea fi adevărat. Și dacă nu este adevărat ce se vede cu ochii noștri, atunci la ce folosește să ai ochi?

Învățătorul Apostol nu răspunde. Nu este în cameră. S-a dus să caute apă. Când intră cu cofița de apă proaspătă, Serafim, întins pe spate, cu fața acoperită de o năframă umedă, e gata să spună:

– De ce nu-mi răspundeți, domnule învățător?

– Ce vrei să-ți răspund, sărmane Acoperiș de paie?

– V-am întrebat dacă un lucru pe care-l vedem cu ochii noștri este adevărat, fără a avea vreo urmă de îndoială.

– Depinde de ochii cu care vezi acel lucru, micul meu Serafim.

– Cu ochii, domnule învățător! Cu ochii mei!

– Cu ochii noștri de carne vedem realitățile trupești. Dar adevărul nu este un lucru material, așadar el

nu poate fi văzut cu ochii de carne... Adevărul poate fi văzut doar cu ochii inimii, singurii care pot să-l perceapă.

– Dacă mă urc în teiul cel mai înalt și o văd pe mama mea goală, e adevărat, nu-i așa? E adevărat că ea este o desfrânată? Că ea dansează pentru militari? E o realitate. Nu avem nevoie de ochii inimii pentru a o vedea. Sunt îndeajuns ochii de carne... Toți copiii au văzut-o. Deci spun adevărul.

– Să știi, micul meu Serafim, că, chiar dacă tu o vezi pe mama ta așa cum copiii din sat au văzut-o, nu este o dovadă mulțumitoare. Căci o femeie fără cămașă nu este neapărat o femeie goală. Nu e îndeajuns să-și arunce fusta și cămașa pentru a fi o femeie goală, micuțul meu. De asemenea, nu este îndeajuns să poarte haine pentru a nu fi o femeie cu totul goală, goală precum o desfrânată. Eva, în Rai, sub ochii lui Adam, sub ochii lui Dumnezeu, ai îngerilor și ai tuturor creaturilor se plimba goală, goală pe de-a-ntregul. Și Eva nu era o desfrânată. Nici o dansatoare goală. Nici o femeie fără rușine... Se poate ca, în cazul mamei tale, să fie la fel. Acest adevăr nu este dat ochilor trupești să-l vadă; trebuie să-l vezi cu ochii inimii. Privirea inimii este singura care vede adevărul.

Serafim Acoperiș de paie este nespus de fericit de răspuns. Cu toate acestea, el plânge. Își promite să se cațăre în teiul uriaș de la cimitir: pentru a vedea și cu ochii săi trupești, după ce a văzut cu ochii inimii, și să compare aceste două realități între ele.

XXIX

Raiul pământesc al despoților

De la începerea școlii, Serafim nu mai doarme la școală. Stă singur în casa cu acoperiș de paie. Petrece toată ziua în clasă, iar seara se întoarce să se culce acasă, căci nu mai e loc la școală. Mama sa nu vine acasă niciodată. De la moartea Irinei, Taina nu s-a mai întors acasă. Serafim nu este însă singur. În fiecare seară, plecând de la școală și venind cu el la casa cu acoperiș de paie, Posmag școlarul, câinele școlar de la Chiralesa, îl însoțește pe drum și doarme toată noaptea pe pragul casei. De la începerea școlii, Posmag nu i-a mai însoțit niciodată acasă pe alți elevi, cum făcea de obicei. Rămâne tot timpul cu Acoperiș de paie. Nici învățătorul Apostol, nici Serafim, nici elevii de la Chiralesa n-au băgat de seamă schimbarea atitudinii lui Posmag, colegul lor câine. Nimeni nu e atent la faptele și la gesturile unui câine, nici măcar cei care beneficiază de acestea, precum Serafim. Îl vede pe Posmag lângă el; această prezență îi face bine, dar nu știe că Posmag a renunțat la alții, la toți ceilalți copii din sat, pentru a se ocupa doar de el, pentru a împărți cu el tihna sa. Lui Serafim i se părea firesc aceasta. Dragostea credincioasă a lui Posmag rămâne fără vreo recunoștință din partea cuiva.

După Posmag se azvârle cu pietre, e lovit cu piciorul, disprețuit ca orice câine vagabond. În ciuda credinciosiei sale, a dragostei și a ajutorului prietenesc pentru cel mai nefericit copil din Chiralesa, îndură destinul său de câine. Tot așa cum țăranii din Carpați și-l îndură pe al lor. Serafim nu are ochi decât pentru teiul înalt din cimitir. La Chiralesa, se plantează pe fiecare mormânt, în ziua înmormântării, un arbust, un liliac, un pom fructifer. La șapte ani, morții sunt exhumați; osemintele lor sunt așezate în cripta bisericii. Dar copacii plantați la mormânt rămân și se înalță. Și cel mai înalt dintre toți este un tei care se află aproape de zidul despoților și a cărui coroană, primăvara, ca o frumoasă coafură înmiresmată de mii de flori, erupe peste parc. Dacă urci în acest tei – și Serafim, la fel ca toți oamenii din sat, a făcut aceasta în mai multe rânduri – îți arunci privirea peste paradisul despoților de la Chiralesa. Din înălțimea acestui tei se vede castelul: un uriaș cub de marmură, strălucind în soare, cu ferestre, terase, lumini. Lângă castel se întinde lacul. Din tei, se văd două castele: unul pe pământ și altul în fundul lacului. De jur-împrejur, gazon, flori și copaci, cum nu s-au văzut niciodată, nici măcar în cărți; magnolii, lămâi, portocali. Se spune că în parcul Chiralesa se află arbori ce au nu doar florile, ci și frunzele înmiresmate. Se pare că scoarța și lemnul lor dau mireasmă și ele. În paradisul despoților există, de asemenea, păsări: păuni, lebede, porumbei și alte nenumărate specii, cărora chiar nu li se cunoaște numele. Sunt aduse din India, China, America de Sud, de la Tropice. Căci tot ce există pe pământ aparține despoților. Ei închid frumusețea între zidurile cetăților lor, doar pentru ei, și se delectează cu acestea, fără a dori să împartă ceva cu alții.

Astfel, din teiul înalt de la cimitir se poate vedea în parc adevăratul paradis terestru. Serafim Acoperiș de paie s-a cățărat în copac. A văzut, totodată, și câinii-lup ai generalului; o altă frumusețe. O frumusețe desăvârșită față de cea a lupilor adevărați din pădure, căci lupii din pădure sunt înfometați, hăituiți, în timp ce câinii-lup ai generalului Dracopol sunt bine hrăniți, țesălați, spălați, vizitați de veterinar, antrenați, îndopați cu vitamine și carne crudă... Lupi frumoși cum nu există decât în paradisul pământesc al despoților... Serafim Acoperiș de paie vrea să se cațăre în teiul înalt. Ca să o vadă pe mama sa goală. Dar îi este teamă și rușine. Mai mult, de când a fost bătut de moarte de colegii săi pentru că a luat apărarea mamei sale desfrânate, Serafim nu este niciodată singur: e mereu însoțit de Posmag. De îndată ce încearcă să se cațăre în teiul înalt, Posmag începe să latre și dă alarma în tot satul. Atunci învățătorul Apostol, care se află de cealaltă parte a cimitirului, îl strigă pe Serafim. Învățătorul Apostol nu i-a interzis lui Acoperiș de paie să se cațăre în teiul înalt. Pare că nu-i pasă unde se află copilul, dar îl cheamă mereu ca să-l roage ceva, în chiar clipa în care băiatul vrea să se cațăre în tei. S-ar putea spune că Posmag e în slujba învățătorului Apostol precum un om; un om care înțelege totul. Inima câinelui are și ea un ochi foarte pătrunzător. Posmag vede tot. El cunoaște toate intențiile lui Serafim și-l cheamă pe învățător în ajutor. Atunci copilul trebuie să coboare.

– Serafim, vrei să vii să mă ajuți să curățăm podoabele bisericii și partea de sus a fațadei locașului nostru?, spuse învățătorul Apostol.

Era a doua zi după bătălia dintre școlari. Serafim, suferind din pricina loviturilor primite, a văzut-o toa-

tă noaptea în vis pe mama sa dansând goală, precum Salomeea înaintea lui Irod, în faţa despotului Dracopol. La sfârșitul dansului, Taina Chiralesa, goală pe de-a-ntregul, albă ca o statuie, aduce generalului Dracopol pe un platou de argint capul tâlharului Bogomil. Și toată lumea cânta. În acea clipă, Serafim s-a deșteptat. Noaptea, în mai multe rânduri, s-a deșteptat țipând. Striga la mama sa ca să nu mai danseze goală înaintea despoților, să nu-i taie capul lui Bogomil... De fiecare dată, venindu-și în fire, Îi mulțumea lui Dumnezeu că nu era decât un vis și nu ceva real. Dar știe că fiecare vis are o cauză care se reflectă în semnificația ce i se dă. La originea viselor lui Serafim era urmărirea tâlharului pe care militarii o duceau în sat, unde ei se încăpățânau să-l prindă cu orice preț, să-i taie capul și să-l ducă regelui. Cauza visului e meseria mamei lui Serafim de la castel, pentru ofițerii care se desfată în orgii, beau, dansează și cântă toată noaptea. La fel, toți polițiștii fac petreceri în fiecare noapte, în austerele, săracele și asprele sate ale Petrodavei. Din cauza mamei sale, Serafim a fost bătut. Știe că totul este adevărat, dar nu crede. Poate că mama lui dansează goală înaintea militarilor pentru că ea a fost trimisă de Bogomil ca să-l omoare pe general ori ca să-i afle secretele... Într-un astfel de caz, Taina este cea mai vitează dintre femei, ca braț drept al lui Bogomil... Dar această explicație ar fi putut fi precisă? Chiar dacă ar fi, Serafim nu poate să suporte gândul că mama sa e goală... Nici Bogomil nu poate să ceară aceasta Tainei! Nu o poate ucide pentru a se salva pe el. Nu poți sluji păcatului pentru a atinge un scop virtuos... Sunt experiențe pe care oamenii le-au făcut, și ele au dat cele mai rele rezultate.

– Vii cu mine să reparăm firida icoanei de hram de deasupra ușilor bisericii noastre? I-am promis părintelui.

Învățătorul Apostol vrea să-l înveselească pe Serafim. Îl ia la biserica din Chiralesa care se află pe deal, în cimitir, despărțită de castelul lui Dracopol prin zidul despoților. Învățătorul Apostol – Serafim va afla într-o zi de ce – este bucuros când lucrează pentru biserică. E o clădire de lemn, precum casele țăranilor, însă în formă treflată, acoperită pe de-a-ntregul cu șindrilă.

– Deasupra intrării, în pridvor, se află o icoană pictată pe lemn de tei. E o propoziție care a fost ștearsă mai apoi: „Biserica Sfintelor Albine din Chiralesa”. Așa se numește biserica noastră. Dar un episcop rătăcit pe aici a poruncit să se șteargă această inscripție, căci albinele nu pot să fie sfinte, a spus el. Sfințenia aparține doar omului, dintre toate creaturile. S-a șters deci inscripția de pe această icoană care arată un roi de albine lucrând la construcția unei biserici, fiecare cu o unealtă; se văd albinele făcând pe zidarul, dulgherul, pictorul, aurarul, fierarul. Și chiar albine în haină monahală, negru pe auriu, haine negre de monahii pe trupul aurit al albinelor... Episcopului i s-a părut că aceasta este sacrilegiu și erezie. Furios, a țipat: „Nu există sfinte albine! Albinele sunt insecte!”

Or, această frescă reprezenta un lucru real, petrecut la Chiralesa... La început, biserica se afla lângă moară, aproape de podul de peste Ozana. Într-o zi de vară, apele, crescând, au luat podul, moara și biserica... Oamenii au văzut moara și biserica plutind ca niște corăbii. Au alergat după ele, dar în zadar. După aceasta, s-a slujit Liturghia afară, pe locul vechii biserici, pe malul râului. Într-o zi, a venit o albină deasupra al-

tarului, în timp ce preotul dădea Sfânta Împărtășanie credincioșilor, și a luat un Mărgăritar, adică o firimitură de pâine sfințită. Era un fapt de o gravitate fără margini. Pentru a împiedica una ca aceasta, în general, Mărgăritarele, înainte de împărtășanie, sunt protejate de o ripidă, o paletă. Dar toate aceste obiecte de cult fuseseră luate de apă. Nu mai exista ripida. S-a petrecut, astfel, cea mai mare nenorocire. Satul, mâhnit și mirat, aștepta să aibă loc o mare calamitate, ca pedeapsă, căci, în afară de om, nimeni nu poate să se atingă de cele sfinte. În Evanghelie se spune că nu trebuie date mărgăritarele sălbăticiunilor. Și o albină furase Sfântul Mărgăritar! Au început să fie urâte albinele ca unelte ale profanării. Căci dacă o firimitură cade pe pământ, canoanele Bisericii recomandă preotului să o adune nu cu degetele, ci cu propria limbă. Apoi, acel pământ unde a căzut Sfântul Mărgăritar trebuie uscat și curățit tot cu limba și cu buzele preotului. Căci doar buzele omului sunt vrednice să se atingă de trupul lui Dumnezeu. Apoi, trebuie ars acel pământ. Și, în cele din urmă, trebuie lucrat în asemenea chip ca nimeni să nu poată să-și pună picioarele acolo: se plantează un copac, se pune o dală. Și iată că Sfântul Mărgăritar, firimitura de pâine sfințită, intrase în gura unei albine! Dezamăgirea sătenilor era nespusă. Într-o zi a fost aflat Sfântul Mărgăritar. Albina care încercase să îl ia, îl dusese într-un stup și așezase Mărgăritarul acolo, ca o masă de altar, în mijlocul stupului. Și în jurul acestui altar – căci altar este trupul lui Hristos – albinele au înălțat o biserică din ceară. După ce au construit biserica, cheltuindu-și toată averea lor de albine, adică toată ceara lor și toată mierea, îndeplinind cea mai minunată muncă de bijutier, de

albine și de arhitect, ele au plecat, căci știau că sunt nevrednice să rămână în același stup cu Dumnezeu. Când sătenii au descoperit biserica, sublimul sanctuar de ceară, al cărui Sfânt Mărgăritar, mica firimitură de pâine sfințită, devenise altar, și-au vândut grâul, oile, țesăturile, ouăle, porumbul lor, și cu banii au construit o biserică, aici, pe înălțimi, asemănătoare celei ce fusese zidită din ceară de albine. Biserica sfintelor albine a fost închisă în corpul altarului. Pentru asta biserica noastră se numește biserica Sfintelor Albine... Însă prințul Bisericii ne-a poruncit să ștergem această inscripție, căci nu e canonică. Am făcut ascultare. Am pictat în loc Pantocratorul. Numele albinelor sfinte a rămas sub stratul de pictură acoperit de Pantocrator. Dar, vezi tu, Dumnezeu este mereu surâzător pe frontispiciul bisericii noastre... Pentru că El are ascuns în spatele Lui sfintele albine. Dumnezeu iubește sfintele albine, dar și El trebuie să Se supună preoților, care sunt reprezentanții Săi pe pământ și canoanelor teologice. Dumnezeu a dat puteri depline episcopilor și, apoi, a urcat la cer. Când va reveni, trebuie să respecte și El dispozițiile luate de episcopi; căci un om care dă putere deplină și pleacă trebuie, întorcându-se, să se supună celui care i-a dat delegația. Dar Dumnezeu poate să-Și îngăduie, pentru că El este Dumnezeu, să ascundă și să iubească sfintele albine, contrar canoanelor Bisericii. E prea mare pentru a nu o face. Noi, oamenii din Chiralesa, suntem prea neștiutori și prea simpli, prea mici, pentru a nu iubi și venera sfintele albine. Și părintele Miluescu crede la fel. E un preot de țară, un țăran la fel ca noi. Din această cauză, cel de-al treisprezecelea canon de la Sinodul din Neocezareea interzice preoților țărani să slujească în biserici de

oraș și în catedrale. Sunt preoți de rang inferior. Dar, atunci când mor, ei sunt primiți de Marele Arhiereu Iisus Hristos ca să slujească, împreună cu El, Liturghia cosmică în Cer. Acesta este paradoxul: în frumoasele biserici de pe pământ și, alături de episcopii de aici, preoților țărani le e oprit să stea. Dar ei sunt acceptați pe lângă Marele Arhiereu Iisus Hristos.

Deodată, învățătorul Apostol îi spune lui Serafim, oprindu-se înaintea bisericii:

– Am uitat să iau sfeșnicul pe care l-am dus acasă.

– Mă duc după el, domnule învățător, spuse Serafim.

– E foarte greu pentru tine. Ține scara. Mă duc eu.

Serafim Acoperiș de paie rămâne acolo cu scara înaintea bisericii. Privește icoana Pantocratorului, Dumnezeul cel veșnic și Stăpânul a toate, Care ascunde de ochii episcopilor Sfintele Albine de la Chiralesa. De departe, se aud țipete și cântece. La castel se dansează și se cântă...

– Mama mea e printre ei... Mama mea o dansa goală pentru militari?

Serafim Acoperiș de paie se uită în jurul său. E singur cu scara la picioare. Zidul despoților e la o sută de metri de el și, de dincolo de zid, răsună muzica. Ia scara, o sprijină de zid și urcă. Vrea să vadă dacă toate acestea sunt adevărate: ofițeri beți, care nu au dormit noaptea și vocea femeii strigând și cântând. Serafim sosește la înălțimea zidului şi vede castelul reflectat în apa lacului. Vede orchestra de țigani: bărbați și femei. Dar nu o vede pe mama sa. Nici o femeie goală... Toți sunt îmbrăcați. Beți, dar îmbrăcați. Serafim se ridică cât poate de mult, căci spectacolul este frumos, cu toate că este o scenă de beție. Şi la nunta din Cana erau oameni beți, cu siguranță. Veselia și beția

au frumusețea lor. În spectacolul oferit ochilor de paradisul pământesc al despoților.

Pentru câteva clipe, Serafim Acoperiș de paie, sus, pe zidul despotului din Chiralesa, privește minunat, uimit, răpit de atâta frumusețe. Deodată, răsună un tir de armă. O santinelă l-a văzut pe Serafim. Altele, de asemenea, au deschis focul. Serafim aude plumbii calzi care lovesc lemnul, piatra zidurilor, sârma, ramurile teiului înalt de deasupra lui. Și, într-o clipită, nu mai vede nimic. Cade, dar nu pe partea cimitirului. Trupul mic al lui Serafim cade de partea cealaltă a zidului, în parcul despoților de la Chiralesa. Iar tirurile de armă, venind din toate părțile, continuă să se răspândească. Se trage de peste tot, nu contează în ce loc. Fără să se știe de ce și fără să se știe unde. În acest timp, Serafim Acoperiș de paie zace ca un fruct de aur pe gazonul parcului despoților...

A cedat ispitei de a afla adevărul despre mama sa și a căzut, căci despre propria mamă, ca și despre tată, ca și despre lui Dumnezeu, nu trebuie niciodată să încerci să cunoști întreg adevărul, fără riscul de a fi pedepsit. E un adevăr și o cunoaștere ce vin de la diavolul. Ca cea a lui Adam și a Evei. Și ea se încheie printr-o cădere. Precum căderea lui Serafim Acoperiș de paie. Toți care au cedat acestei ispite, atunci când e vorba despre lucruri care trebuie să rămână ascunse, au fost pedepsiți. Ham, fiul lui Noe, care l-a văzut pe tatăl său gol și beat, a devenit negru ca infernul și slugă a fraților săi... Serafim nu trebuia să facă acest lucru. Nu trebuia să încerce să o vadă pe mama sa goală și beată. Soldații au tras asupra lui, și el a căzut. Căci făcea un lucru interzis. Trecea frontiera cunoștințelor îngăduite omului. Săvârșea păcatul împotriva discreției.

XXX

Acoperiș de paie dat câinilor despotului

Învățătorul Apostol ia din camera sa sfeșnicul de bronz cu șapte brațe, obiectul cel mai de preț din biserica din Chiralesa. E de bronz topit în zonă. Un sfeșnic, asemenea unui copac sălbatic, o operă rudimentară, realizată de mâinile grele ale unui artizan și fierar care știa să pună potcoave la cai, să facă pluguri și care, o dată în viață, a vrut, cu mâinile lui butucănoase, să realizeze o operă de artă, un sfeșnic cu șapte brațe pentru altarul bisericii Sfintelor Albine din Chiralesa. Un sfeșnic e un obiect care nu te lasă indiferent; la fel de emoționant precum picturile rupestre ale oamenilor cavernelor. Arama din care el este turnat provine din gloanțele cartușelor și obuzelor adunate de pe câmpul de luptă, topite la fierăria satului, fasonate de un ciocan uriaș pe nicovală. Privind cum strălucește arama sfeșnicului, simți sudoarea fierarului și se aud bătăile de ciocan... Sfeșnicul de la Chiralesa e doar finețe și dantelă, cu toate că autorul era neîndemânatic. Ai impresia că sfeșnicul este înconjurat de o scoarță groasă precum stejarii bătrâni. Învățătorul Apostol a dus sfeșnicul acasă pentru a-l poliza și repara. Căci obiectul, căzând, s-a deteriorat. Și acum învățătorul îl duce din nou la biserică.

Atunci se aud focurile de armă trase în direcția bisericii. Se aud mitralierele. Când aude un foc de armă, se gândește la Bogomil și se roagă pentru viața lui. Dar de această dată învățătorul Apostol se gândește la Serafim Acoperiș de paie, căci acesta se află înaintea bisericii. Și în acea direcție se trăgea. Învățătorul Apostol aleargă. Din toate casele ies bărbați, femei, copii. Tirurile de armă continuă și se întețesc. Înaintea ușii bisericii, învățătorul Apostol cu ochiul care vede își dă seama că băiatul nu este acolo. Caută cu ochii scara; este sprijinită de zidul castelului.

– Doamne Dumnezeule, e în parc! Ca să vadă dacă este adevărat că mama sa este goală și danscază pentru militari și despoți! A intrat în parc!

Fără să lase sfeșnicul ce-l poartă pe umeri, învățătorul Apostol se îndreaptă spre zid. De cealaltă parte, se aud câinii care latră precum lupii ce-și devorează prada. Serafim a căzut în parcul castelului și este devorat de câini!

– Bărbați, femei, fugiți!, strigă învățătorul Apostol.

Scoțând acest strigăt, e deja în vârful scării. Cu ochiul care vede privește spectacolul: în jur de zece-doisprezece câini cu guri de dragon și cu limbi roșii dau asaltul asupra unui mic portocal, puțin mai înalt decât statura unui om, în care este agățat Serafim Acoperiș de paie. Arborele firav, ornamental, slab, singurul portocal care a fost plantat în pământ moldav, pare mai puțin arbore cât o floare uriașă. Capul auriu al lui Serafim Acoperiș de paie pare o portocală aurie, în vârful portocalului. E singurul fruct pe care l-a rodit acest portocal în ținutul Moldovei: un trup de copil asaltat de câini care vor să-l devoreze. Iar portocalul se apleacă, se curbează sub greutatea copilu-

lui, un fruct prea greu pentru el. Dintr-o clipă în alta, portocalul subțire precum o tulpină de floare se va apleca complet și va lăsa să cadă trupul copilului în gurile cu limbi de foc și cu dinți de fierăstrău; gurile apocalipsei.

Satul a alergat la zid. Se trag clopotele. Dar nimeni nu poate să urce ca să încerce să-l salveze pe copil, căci scara e ocupată de copii care au venit primii. E acolo un ciorchine de trupuri. Oamenii mari vor să urce cu furci, cu topoare, cu lopeți. Căci, de cealaltă parte, ca o fanfară de fiare apocaliptice, se aud lătrăturile câinilor-lup ai despotului care vor să-l devoreze pe nefericitul băiat. Se aud țipete de copii și tirurile de armă nu încetează, în toată valea, căci sătenii vor să intre în parc, să treacă peste zid ca să-l salveze pe copil. Vor chiar să strice zidul. Atât sunt de furioși. Dar în zadar! Doar învățătorul Apostol, pe zid, asistă la cumplita scenă: portocalul cu frunze verzi ca de metal, cu trunchiul firav precum un lujer, se apleacă sub greutatea lui Acoperiș de paie. Acesta, în vârful arbustului, se chircește în el însuși, cu genunchii strânși, astfel încât câinii, care sunt acum aproape douăzeci, să nu-i smulgă picioarele cu dinții lor de dragon. Câinii sar în jurul portocalului ca niște capre. Sunt câini cu păr ca argintul, asemenea blănii vulpilor argintii. Animalele ca de metal, precum oțelul, ce se întind ca niște arcuri. Iar portocalul este gata să dea câinilor greutatea sa, carnea vie. Serafim va muri. Simte aproape suflul câinilor care sar pentru a-l apuca și a-l sfâșia... Trupul mic al lui Serafim e ca intrat la apă... E un boț de carne vie care va cădea ca un măr de aur în gura câinilor. Aceștia sar ca și când ar dansa în jurul portocalului încărcat cu roada lui omenească... Atunci, fără să se

mai gândească la ceva, învățătorul Apostol se lasă pe zid. Cade aproape de sfeșnicul său, pe care l-a aruncat mai întâi pe iarbă. Îl apucă. Ca pe o bâtă turcească. Și, fără să se gândească dacă are vreo șansă să-l elibereze pe Serafim Acoperiș de paie ori dacă va fi el însuși devorat de cei douăzeci de câini-lup ai generalului Dracopol, se avântă în cercul câinilor, în cercul de argint și de oțel. Lovește în toate părțile, de jur-împrejur. Atinși de sceptrul cu șapte brațe, câțiva câini cad, dar ceilalți nu se lasă, sunt mereu în cerc, sărind ca niște dragoni de oțel în jurul portocalului. Nepăsându-le de învățătorul Apostol, care îi atacă, vor copilul. Și aceasta pare de necrezut. Nici un câine nu părăsește portocalul să-l atace pe învățătorul Apostol. Lovește în grămadă. Însă câinii îi întorc spatele. Câinilor nu le pasă. Învățătorul Apostol înțelege de ce: el este o scoarță dură, cu carne bătrână, iar câinii-lup ai generalului Dracopol, la fel ca stăpânul lor, sunt carnivori fini. Vor carne fragedă de copil. Învățătorul Apostol lovește. Câinii sunt răniți. L-au mușcat, dar nu simte. Lovește întorcându-se spre el însuși. Copilul țipă, iar învățătorul Apostol nu mai vede decât spatele argintiu al câinilor, cu limbile roșii ca de flăcări și cu colții sticloși ca gheața... Învățătorul Apostol ar vrea nespus să nu cadă înainte de a-l fi salvat pe copil. Cu riscul de a se întoarce asupra lui însuși, fluturând sfeșnicul greu cu șapte brațe, își spune că va cădea, că va fi devorat ca și copilul de câinii despotului. Și în acea clipă chiar cade. Sfeșnicul cu șapte brațe nu mai e în mâinile lui. Dar nu cade pe pământ. Cade pe pieptul cald al unui om. Căci toți oamenii din sat au intrat. Câinii au fost uciși cu furcile, cu topoarele, cu măciucile și lopețile. Învățătorul Apostol și

micuțul Serafim sunt duși în afara parcului. Țăranii duc în cortegiu cele două trupuri pline de mușcături și sângerânde, vii, dar inconștiente, moi precum trupurile morților. Un trup înalt, cel al învățătorului Apostol, și un trup mic, leșinat, cel al lui Serafim Acoperiș de paie. Țăranii ies pe ușa mare a castelului, trecând pe aleile principale cu nisip ca de argint, pe care niciodată tălpile țăranilor din Chiralesa nu le-au atins... Duc, de asemenea, și sfeșnicul. Generalul, cu revolverul în mână, îi privește. Dar țăranii n-au spus nimic. Nu se gândesc decât să ducă cele două trupuri. Nici generalul nu scoate vreun cuvânt. Câinii săi, frumoșii săi câini, au murit, și aceasta e de neiertat.

XXXI
Moartea păcătoasei din Răsărit

Învățătorul Apostol și Serafim Acoperiș de paie au fost duși la școală și întinși în sala de clasă, chiar pe jos, ca să li se spele rănile. La mai puțin de o oră, a sosit, în uniformă de brigadier, Haralamb Halipan. Îndesat, cu dinți de aur, cu picioarele arcuite, cu fața tuciurie. Încercă să facă bună impresie, dar e abătut.

– Vreau să vorbesc cu învățătorul Apostol, spuse Haralamb Halipan, adresându-se femeilor care-i îngrijeau pe învățător și pe copil. E bine dascălul Apostol? Nu e nimic grav?

– Mușcături de câine. Carnea sfâșiată până la os. Dar se va vindeca.

Femeile sunt furioase. Satul n-a mai fost niciodată revoltat împotriva despotului, a militarilor, împotriva a toate.

– Am ceva important să comunic învățătorului Apostol, dacă mă poate primi.

– Faci pe manieratul acum?, se năpusti Aristița, o femeie bătrână, dibace în îngrijirea răniților. Intră ca omul, câine cu dinții de aur!

În sala de clasă sunt cinci sau șase femei bătrâne, îmbrăcate în negru, care i-au dezbrăcat, spălat și îngrijit pe cei doi răniți. Acum, în picioare, grave, cu bra-

țele încrucișate, se uită la Haralamb Halipan. Sunt la capătul puterilor. Dacă Halamb Halipan spune un singur cuvânt, acesta va fi scânteia ce aprinde un incendiu. Revolta. Poate că aceste bătrâne îl vor sfâșia cu dinții pe Haralamb Halipan și apoi vor pune foc castelului, îi vor omorî pe toți soldații cu unghiile lor, cu dinții lor. Căci mânia, furia și deznădejdea nu au nevoie de arme; sfâșie tot. Haralamb simte amenințarea. Încearcă să surâdă. De teamă, a cerut îngăduința de a intra, el care apare în casă cu biciul în mână. A cerut îngăduința de a vorbi învățătorului Apostol, el, sluga supusă despoților, coada de topor!

– Dascăle Apostol, am de dat o veste tristă micuțului Serafim

– Mama e bolnavă?, întrebă Serafim, care e întins pe o cuvertură.

Vrea să se ridice. Repetă:

– S-a întâmplat ceva cu mama?

Plânge. Cele două femei, care sunt lângă el, îl opresc să se ridice.

– Sărmana ta mamă a murit, spuse Haralamb Halipan.

Se lasă o tăcere de care natura are parte doar arareori. O tăcere sticloasă, ce se preface într-una de metal. O tăcere care te robește, care te face de gheață, te paralizează.

– Aceasta este vestea pe care trebuie să o dau din partea generalului.

– Unde a murit?, întrebă învățătorul Apostol.

– La castel. Dar a fost adusă la biserică. Militarii au adus-o. E aici acum.

– A murit la castel?, strigă învățătorul Apostol. Taina a murit la castel?

Mânia și nerăbdarea fierb tainic în toate inimile. Toți știu că Taina Chiralesa era la castel, că ea se dezmăța cu militarii, că dansa goală pentru ei, că se îmbăta cu ei, că se zbenguia pe genunchii ofițerilor și polițiștilor. La castel... Da, asta se știa! Erau revoltați, scandalizați, dar ea era vie. Acum era moartă la castel! Cu totul altceva...

– Și cum a murit?, întrebă învățătorul Apostol. A fost ucisă?

Serafim Acoperiș de paie plânge. Totuși, resemnat, ascultă la fel ca ceilalți. Ascultă cu toții împietriți; Serafim ascultă plângând. Lacrimi calde ca plumbul to-pit curg pe pansamentul alb.

– Răspunde, Haralamb! Cum a murit la castel?, întrebă învățătorul Apostol.

Chipul lui este calm, dar foarte aspru. Vorbele cad precum loviturile de topor. Și poți ghici că nu e prea departe clipa când va pune mâna pe un topor adevărat...

– La castel sunt mulți invitați. Tot Statul Major... S-au angajat femei pentru serviciul lor. Taina lucra împreună cu celelalte.

– Cum a murit?

– Medicul militar a văzut-o. I-a eliberat certificatul de deces. Inima... Moarte subită. Băiatul ei intrase în parc. A fost atacat de câini, știți asta, băiatul a țipat, strigând-o pe mama sa. Ea a ieșit și a alergat spre el ca să-l salveze. Și atunci a căzut moartă. Emoția a ucis-o. I-a fost teamă să-l vadă pe fiul ei devorat de câini... Moarte neașteptată. A fost adusă la biserică... Asta am avut să vă spun, la ordinul generalului Dracopol.

Serafim Acoperiș de paie izbucnește în lacrimi. Strigătele sale de durere umplu școala. Strigăte cumplite.

– Mai aveți ceva de întrebat?, spuse Haralamb.

– Ieși și du-te la stăpânul tău, răspunse învățătorul Apostol.

Și-l scuipă în față.

După plecarea lui Halipan, se aud durere și strigăte, lacrimi și vaietele copilului. Ceilalți se uită, printre lacrimi, ca printr-o fereastră la sărmanul Serafim Acoperiș de paie de care le este milă.

– Mergeți la biserică să înmormântați trupul sărmanei Taina, spuse învățătorul Apostol. Mă voi ridica și eu. Viața ne lovește fără încetare, cu lovituri de ciocan, ca și cum am fi de fier, nu din carne și oase, ca toți muritorii. Pe noi, sărmanii oameni de la Chiralesa, istoria ne lovește cu lovituri de ciocan... Ne va crăpa ori ne va cizela.

XXXII

Crucea roz a Tainei

E ora opt dimineața, ziua hotărâtă pentru înmormântarea Tainei Chiralesa, frumoasa văduvă moartă în chip misterios la castelul generalului Dracopol. Tot satul, în haine de doliu, se pregătește de ceremonia funebră. În casa cu acoperiș de paie, cu doliu, Serafim orfanul este îmbrăcat într-un mintean negru, cu o cămașă și pantaloni noi. Haralamb Halipan intră la stăpânul său și-l trezește.

– Domnule general, în sat se petrec lucruri nemaivăzute. De dimineață, în zori, a sosit un car mare cu șase boi, aducând o cruce de marmură roz, înaltă de trei metri, ce pare cât biserica de mare. Pentru mormântul Tainei.

– Cine a trimis-o?

– Familia defunctei, domnule general... Sculptorii au spus că era plătită. Au așezat-o deja în cimitir. Cu mașini complicate și cu personal specializat. Căci e nespus de grea... Și frumoasă, domnule general!

– Taina nu avea familie. Oamenii care au adus crucea să vină să-mi explice cine a dat comanda.

– Au toate actele în regulă, chitanțe, tot. Căpitanul de jandarmerie a verificat aceste hârtii și i-a lăsat pe muncitori să plece. Dar e ceva și mai grav, domnule general...

– Vorbește, spuse generalul.

Își caută proteza și ochelarii. Își simte capul greu; a dormit rău.

– Arhimandritul, starețul Mănăstirii Neamț și șapte preoți au venit la biserică să slujească la înmormântarea Tainei.

– Cine i-a chemat? Am ordonat să nu se dea acestor lucruri întristătoare o importanță prea mare. Cine i-a anunțat pe preoți?

– Familia defunctei, domnule general. Le-a plătit patru trăsuri, care i-au adus aici de la oraș... Și nu e tot. Corul de douăzeci de monahii al Mănăstirii Agapia a venit la biserică în două camionete ca să cânte la înmormântarea Tainei.

– Cine le-a chemat pe măicuțe?

– Căpitanul Pelhivan le-a verificat actele. Familia Tainei le-a chemat. Făcând o donație de o sută de mii de franci mănăstirii și plătindu-le deplasarea. Dar, mai mult încă. Sunt cinci care cu pâine, cu vin, cu ofrande, pentru înmormântare și pentru agapă... De mâncat și de băut pentru o mie de persoane. Țăranii din satele vecine sosesc deja călare, pe jos și în căruțe... Căci o asemenea înmormântare, cu șapte preoți, cu un cor de măicuțe și cu atâta fast n-au văzut niciodată... Se va da fiecărui om o lumânare, cu o pânză albă, de doi metri, din cel mai bun material... Pentru odihna sufletului Tainei. Din partea familiei.

Generalul Dracopol sare din pat. S-a străduit să încheie discret povestea cu văduva moartă de frică și cu copilul pe care câinii au încercat să-l sfâșie. Și iată că au fost chemaţi starețul mănăstirii, șapte preoți, sute de țărani, adusă crucea de marmură roz! E o lovitură pusă la cale. Generalul îl cheamă pe căpitanul Pelhivan.

– Am uitat să vă spun, domnule general, că a fost adusă o rochie de catifea, de culoare roz ca și crucea. Și că moarta a fost îmbrăcată ca o regină... I s-a pus o cruce de argint pe piept și a fost așezată într-un sicriu de arămă.

– Cine a comandat toate astea?

– Familia defunctei... Cel mai mare croitor din Petrodava a venit personal să aducă rochia defunctei și s-o îmbrace chiar el. I s-a plătit drumul dus-întors. Acest om e încă aici. Dacă îmi permiteți, domnule general, am o idee... Știți, când Taina Bugeac a sosit în sat, era cu picioarele goale și lipsită de toate... Nu are familie... Toate astea, toate aceste cheltuieli, Bogomil e cel care le-a plătit.

– Ce treabă are aici Bogomil?

– Cine ar putea să cheltuie atâția bani și să dea dovadă de o atât de mare îndrăzneală, dacă nu Bogomil? La început, ne gândeam... Dar e mai bine să nu spun.

– Spune!

– La început, când au văzut crucea roz de marmură la mormânt, oamenii au zis: „Generalul Dracopol a comandat crucea pentru Taina, ibovnica sa.” Apoi, au venit preoții, măicuțele. Și n-au mai spus că dumneavoastră. Se gândeau că dumneavoastră n-ați fi cheltuit atâția bani pentru o femeie... Și au zis că Taina era îndrăgostită de Bogomil...

– Taina îndrăgostită de Bogomil?, strigă generalul furios. Ea e deci cea care-l informa despre toate?

În chiar acea clipă sosi la castel, cu o camilafcă roșie, un brâu de mătase roșie peste sutană, precum cardinalii, cu o cruce pectorală de aur și de pietre prețioase, cu încălțări cu catarame de argint, episcopul, conducătorul clerului din Petrodava. Acest per-

sonaj oficial, la fel de important precum prefectul, veni țintă la general.

– Iată evlavia bravului nostru popor moldav, spusc episcopul, binecuvântând pe generalul Dracopol, care-l primi în iatacul său în halat de cameră... Familia acestei sărmane văduve de război trimite toată averea sa ca să-i facă o înmormântare nespus de înălțătoare acestei frumoase femei moartă în chip tragic. Ăsta este viteazul popor al Moldovei!

– Defuncta n-avea nici o familie, Preasfințite, spuse generalul.

– Și darul pe care familia îl face bisericii Petrodava, pe care eu o reprezint aici, nu este o dovadă că această familie există?

– E o capcană, Preasfințite, spuse generalul.

– Ce capcană? E pregătită o frumoasă înmormântare, sunt invitate măicuțe să cânte, starețul mănăstirii cu șapte preoți ca să slujească slujba înmormântării. Sunt trimise daruri pentru săraci... Nu e o capcană. E milostenie, evlavie.

– Dar știți de unde vin aceste daruri, Preasfințite?

– De la familia defunctei, răspunse episcopul.

– Defuncta nu are familie, Preasfințite.

– Atunci, de la unul dintre admiratorii acestei frumoase femei. Căci a fost nespus de frumoasă, nu-i așa? Și deloc zgârcită în împărțirea favorurilor sale! Dumnezeu să aibă milă de sufletul ei și să-i ierte păcatele, așa cum Domnul le-a iertat pe Magdalena și pe alte păcătoase!

– Nici un admirator nu cheltuie atât de mulți bani... Doar în romane vedem asta, nu în viață.

– De ce să tot căutăm donatorul, domnule general? Darul este real și măreț. E destinat unei ceremonii re-

ligioase. Ce ne interesează mai mult? E în zadar. Să-I mulțumim lui Dumnezeu!

– Dacă a fost Bogomil?, insinuă generalul.

– Darul e același. Există. Și donatorul e anonim. Că nu vine din partea familiei, nu este un motiv să ne întristăm și să ne neliniștim. Dimpotrivă! Chiar dacă tâlharul Bogomil a dat acești bani. Dacă toți tâlharii ar plăti atât de regește înmormântările văduvelor, curtezanelor şi ale celor fără familii, viața religioasă ar fi înfloritoare. E foarte bine ce se întâmplă, domnule general. Foarte bine!

– Preasfinția Voastră, mă tem de greci, mai cu seamă atunci când fac daruri, spuse generalul. Mă tem ca această ceremonie să nu fie decât o măreață punere în scenă. Pentru a întinde o cursă

– În acest caz, trimiteți jandarmii să însoțească cortegiul funerar. Și, dacă nu este îndeajuns, folosiți o companie de jandarmi. Taina este văduva caporalului-erou Chiralesa. Deci, o văduvă de război. Trimiteți o companie să-i dea onorurile. E un bun pretext.

– Onoruri militare la o desfrânată?

– Această desfrânată este văduvă de război. Văduva caporalului care are o statuie...

– Vi se pare normal să se dea onoruri militare unei desfrânate, Preasfinția Voastră?

– Moralitatea este cerută, domnule general, celui care vrea să ocupe o funcție în stat, într-o bancă, ori care vrea să intre în paradis... Dar nu ai nevoie de moralitate ca să ajungi erou de război, nici ca să fii văduvă de război. Eroii nu se aleg niciodată dintre oamenii morali. Puteți să trimiteți o companie să dea onoruri militare văduvei caporalului Chiralesa, care a salvat viața Majestății Sale, regina noastră... E chiar nece-

sar. Cu această ocazie aveți trupa la fața locului, gata să facă față oricărei capcane sau ambuscade... Totuși, eu nu cred că este o cursă. Când se cheltuie atâția bani pentru o slujbă religioasă, nu pot fi la mijloc decât rațiuni de credință, fără doar și poate.

– Voi urma sfaturile Preasfinției Voastre. Apoi, vă invit împreună cu clerul și cu maicile la castel ca să luați masa.

– Suntem deja invitați la agapa ce va avea loc după înmormântare.

– De cine, Preasfinția Voastră?

– De familia răposatei.

– Nu există, Preasfinția Voastră. Această femeie era singură-cuc pe pământ.

– Dar agapa există. Și preoții trebuie să fie în frunte. Venim la castel, conform protocolului. Nu se poate refuza participarea la agapă închinată memoriei răposatei. Doar maicile vor lipsi: se întorc să mănânce în mănăstire după regula cinului lor.

– Această familie, care nu există, are deci prioritate?

– În astfel de circumstanțe ea are prioritate prin comparație cu dumneavoastră, în privința invitației la masă. Dar puteți să veniți împreună cu noi.

– Și dacă Bogomil e cel care dă agapa?

– Ce importanță are? Mâncați împreună cu oamenii Bisericii hrana oferită de pomană pentru odihna sufletului răposatei. Nu e nimic rău în asta. Vă puneți uniforma cu toate decorațiile, căci e o mare ceremonie. Orice înmormântare e o mare ceremonie.

– Eu să ajung la o adică invitat al tâlharului?

– Din punct de vedere moral, sunteți în siguranță, căci sunteți cu reprezentanții lui Hristos pe pământ, cu

preoții. Din punct de vedere fizic, sunteți în siguranță, căci aveți cu dumneavoastră tot Statul Major și toate trupele mobilizate pentru prinderea lui Bogomil. Din punct de vedere legal, de asemenea, sunteți în siguranță, căci aduceți un omagiu unei văduve de război vestite în toată țara, unei femei care și-a sacrificat soțul ca regina să trăiască.

– Sunteți ortodox ori iezuit, Preasfinția Voastră? Raționamentul Preasfinției Voastre este perfect. Mai mult, milităresc... Voi urma sfatul Preasfinției Voastre. Voi lua parte la ceremonie. Și am să dau onoruri militare acestei desfrânate, cum a propus Biserica.

– Le dați de foarte multă vreme, domnule general, spuse episcopul. Toată lumea știe în ce mare cinste o aveți pe văduva Taina Chiralesa... În calitatea ei de văduvă, i-ați dat în viața ei toate onorurile prescrise față de cei care se sacrifică pentru patrie.

Generalul se retrage. Va lua parte la slujba înmormântării. O slujbă care îi face să plângă pe bărbați, pe femei, soldați și polițiști. Niciodată, pe aceste locuri, nu s-a văzut o ceremonie mai măreață. Crucea de marmură roz precum pielea Tainei Chiralesa e mirunată. Agapa înmormântării s-a întins până la miezul nopții. Episcopul, într-o cuvântare nespus de frumoasă, a asigurat pe cei prezenți că răposata a urcat direct la cer, că ea va fi numărată de acum înainte cu sfinții. Și a explicat că pentru a deveni sfânt nu e nevoie de timp, nici de cantitate, ci de trăire intensă, de calitate. Un om poate să devină sfânt într-o oră, într-un minut. Tâlharul răstignit împreună cu Hristos a devenit sfânt în câteva minute. Taina păcătoasa și-a dat viața pentru copilul ei. Ea e, așadar, în cer. Viața sa dezordonată și toate păcatele ei sunt răscumpărate.

Și toată lumea, mulțumită, o vedea deja în cer pe Taina desfrânata. Aceasta li s-a părut foarte frumos, căci arată îndurarea lui Dumnezeu și dovedește că totul este cu putință cu voia lui Dumnezeu. Dacă păcătoasa a urcat la cer, toți pot să spere să facă astfel, și, mai ales, acești țărani bolovănoși din Petrodava își spun că pentru o frumusețe ca cea a Tainei nici un loc nu este mai potrivit decât cerul. Căci ea era mai frumoasă decât icoanele. Sătenii au adormit fericiți. Chiar și generalul Dracopol era foarte fericit. Căci din clipa în care s-a crezut că Taina Chiralesa se află în cer, toate lucrurile intră în ordinea lor firească. Dar iată că Serafim Acoperiș de paie e fără mamă! Ingerul satului, îngerul casei cu acoperiș de paie și îngerul școlii au plâns întreaga seară și au adormit cu lacrimi pe obraz. Și câinele Posmag s-a culcat pe pragul școlii, alături de prietenul său îndurerat. Căci câinele, precum îngerii din cer, știe că cel mai nefericit dintre oamenii din Carpați era acum micuțul Serafim Acoperiș de paie. Mama sa era în pământ; ea își petrecea prima noapte în pământ. Și aceasta e cea mai cumplită durere pe care un copil poate să o simtă. Chiar și câinele Posmag a plâns cu lacrimi de câine. Nu pentru moartea Tainei, ci pentru nefericirea lui Serafim Acoperiș de paie.

XXXIII

Bogomil vine noaptea la Chiralesa și se oprește la școală

Înainte de a adormi, oamenii din Chiralesa au recapitulat evenimentele din timpul zilei. O zi nespus de frumoasă. O ceremonie sublimă. Dintre toate slujbele ortodoxe, cea mai frumoasă este înmormântarea. În afară de asta, fusese, de această dată, agapa, pâinea albă dăruită fiecăruia, lumânările mari date tuturor, vinul, țuica. Fuseseră apoi cuvintele Bisericii oficiale care dădea asigurări că Taina a urcat direct la cer, că Taina desfrânata a devenit o sfântă. Erau convinși în sat că înmormântarea a fost plătită de un prinț și că Taina era ea însăși o prințesă. Familia princiară i-a adus acest omagiu postum fără să se arate, căci ea își părăsise palatul natal. Era o presupunere, dar o presupunere frumoasă. Căci nimeni nu putea să conceapă că se cheltuiseră atâția bani pentru Taina. În timp ce toată lumea dormea – doar statuia caporalului Miron Chiralesa veghea în picioare în sat –, o umbră se ivi lângă statuie. Era Bogomil. Nu putea fi confundat cu nici un om. Nopțile de septembrie care sunt printre cele mai frumoase din Carpați scăldau totul într-o lumină argintie... Marele Bogomil, în suman negru, cu pistoalele la brâul lui lat de piele, cu mitraliera la

gât, ca un colier, se oprește înaintea statuii caporalului. Își scoate mantaua de blană, își face semnul crucii și trece mai departe. Oprindu-se în fața casei cu acoperiș de paie, se uită pe fereastră. Înăuntru nu e nimeni. Serafim se culcă la școală, în sala de clasă. Copilul e prea îndurerat pentru ca învățătorul Apostol să poată să-l lase să doarmă de unul singur în casa cu acoperiș de paie. Bogomil, văzând casa goală, se plimbă de jur-împrejurul ei. Atinge percții albi pe care Taina văduva îi văruia de patru ori pe an; mângâie pereții casei cum ar fi mângâiat o femeie. Înaintea ușii și a fiecărei ferestre cresc flori agățătoare, cu petale albastre, cu o pată albă în inimă. Aceste flori sunt numite „rochia rândunicii", căci ea este de talia și culoarea albastru închis a rândunicilor și are forma trupului de rândunică. O pată albă ca un guler alb în fundul corolei. Rochia rândunicii era floarea preferată a Tainei. Era plin în jurul casei cu acoperiș de paie; se cățărau pe pereții albi cu frunzele lor verzi. Bogomil luă o floare și o așeză între buze. Apoi se îndreptă spre școală. Era o veche casă țărănească, a cărei cameră principală era folosită drept sală de clasă. Alături, o a doua cameră, era locuința învățătorului. Bogomil privi pe fereastră. Sub lumina lunii, Serafim Acoperiș de paie, cu capul auriu, doarme pe un pat din două bănci alăturate. E acoperit cu un pled. Nu i se vede decât capul de înger trist și adormit. Bogomil intră în vârful picioarelor ca să nu-l trezească pe copil. Se apropie de el și îl mângâie pe cap, uitându-se în jur ca să se asigure că nimeni nu-l privește în afara lunii. Tâlharul se apleacă și-l sărută, abia atingându-i fruntea. Bogomil își așază mitraliera, care-i aluneca-se; își șterge ochii și, tot în vârful picioarelor, trece

prin mica sală de clasă și intră pe ușa deschisă în camera care se află în spatele podiumului de lemn brut. E locuința învățătorului Apostol. Un pat, un dulap și o masă. În pat, învățătorul Apostol doarme cu capul bandajat. Dar, la intrarea lui Bogomil, cu toate că tâlharul n-a făcut nici cel mai mic zgomot, învățătorul Apostol își deschide ochiul cu care mai vede.

– Liniște!, ordonă Bogomil, apropiindu-se de învățătorul Apostol. Sunt eu, Bogomil. Nu mișca, nu trebuie să-l trezim pe micuț. Stai așa cum ești!

Învățătorul Apostol deschise ochiul mai larg. Nu l-a văzut niciodată pe Bogomil. Încearcă să se ridice.

– Nu mișca!, ordonă Bogomil. Rămâi unde ești!

Tâlharul închise ușa. Singura ușă a încăperii. Căci pentru a intra în camera învățătorului Apostol și pentru a ieși trebuie să treci prin sala de clasă.

– Bună seara, dascăle Apostol!, spuse Bogomil.

Se așează pe patul de scânduri, pe care este pus un mindir – o saltea de paie. Tâlharul își scoase mitraliera de la gât și o puse pe pat, alături de el. Se apropie de învățătorul Apostol să-i poată vorbi în șoaptă, ca să nu-l trezească pe Acoperiș de paie.

– Surprins de vizita mea, dascăle Apostol?

– Da, răspunse învățătorul.

Luna lumina camera. Însă învățătorul Apostol nu poate vedea chipul lui Bogomil care stă cu spatele întors la fereastră.

– Știi pentru ce te deranjez în miez de noapte, dascăle Apostol?

– Aveți necazuri?

– Vreau să știu care e omul cel mai nefericit din Chiralesa.

– Aici, la Chiralesa, suntem cu toții necăjiți, știi bine asta. Se spune că cunoașteți întreaga Moldovă, pe

fiecare om și fiecare inimă. De ceva vreme mai ales, suntem nespus de nefericiți. Cu toții.

– Spune-mi, dintre toți oamenii din Chiralesa, cine este cel mai nefericit în noaptea asta?

– Micuțul Serafim Acoperiș de paie, care doarme alături. Astăzi a fost înmormântată mama lui, tatăl său a murit în război... Știți toate astea. Am auzit că Bogomil știe mai bine decât noi tot ce ni se întâmplă.

– Ești sigur că Serafim Acoperiș de paie, sărmanul copil, e cel mai nefericit dintre toți?

– Fără îndoială, răspunse învățătorul Apostol.

– Vreau să ajut acest copil. Bogomil îi apără pe cei mai nefericiți.

– Este știut că îi ajutați pe cei nefericiți. Dumnezeu o să țină seama de asta! Și poporul, de asemenea, vă va fi binevoitor. Poporul vă cinstește și vă cântă. Vă laudă și vă mulțumește pentru asta. În cântecele și în baladele pe care vi le închină.

– Ce aș putea să fac ca să-l ajut pe Serafim, cel mai nefericit copil din sat?

– Nimic!, răspunde învățătorul Apostol. Pentru Serafim Chiralesa, nici măcar vestitul Bogomil nu poate face nimic. Căci nu puteți să-i dați mama înapoi, care a fost înmormântată astăzi. Nu puteți să-i dați tatăl înapoi, care a fost ucis în război și căruia i s-a înălțat o statuie în mijlocul satului. Nu puteți să i-o dați pe sora lui mai mică, care nu a fost iubită pe pământ decât de un urs. Tot ceea ce îi veți da nu-i va înlocui pe părinții săi.

– Suferă atâta, așadar, acest micuț?

– Serafim este cel mai strălucit elev pe care l-am avut vreodată într-un sfert de veac de meserie. E un școlar ieșit din comun. Dar fulgerul nu cade niciodată

decât pe locurile înalte... Din această cauză fulgerul vine peste creștetul lui Acoperiș de paie, sărmanul copil.

– E așa de dotat acest copil?

– E nespus de dotat. Dar, în aceeași măsură, e nefericit.

– Nu mai vorbi despre nefericirile sale... Spune-mi din nou că este nemaipomenit.

– Nici unul dintre elevii mei n-a fost vreodată atât de strălucit precum Serafim. Dar aceasta nu-i va folosi la nimic. Putem să avem creiere de aur și daruri uimitoare... Nu ne duc nicăieri.

– Îți amintești, dascăle Apostol, de o povestire pe care ai spus-o copiilor în clasă când voiai să-i încurajezi?

– O, povestiri care dau curaj le spun tot timpul!, răspunse dascălul.

– Nici una nu este mai frumoasă decât cea despre cei mai deștepți copii din popor... Se povestește că strămoșii noștri, nemuritorii, care au locuit înaintea noastră aici, în Carpați, erau împărțiți în două clase: cei înțelepți, și din acest motiv purtau acoperământ, căci capul lor era de preț; și restul poporului care, neavând ceva valoros în cap, nu purta acoperământ, căci nu merită să-ți dai osteneala să acoperi un cap sec.

– Îmi aduc aminte, da, spuse dascălul Apostol. E o legendă...

– Dar tu spuneai copiilor că cel mai inteligent dintre tinerii nemuritori era obligat să învețe pe de rost toată cronica poporului, toate evenimentele, nădejdile, decepțiile, greșelile, isprăvile eroilor, infamiile celor lași; și, după ce învăța toate acestea, cel mai inteligent și cel mai dotat dintre muritori venea înaintea poporului adunat și recita cronica în versuri... Poporul asculta, îndrepta ceea ce era greșit, adăuga ce fu-

sese omis, tăia ceea ce era de prisos... Apoi îl trimitea pe tânăr, ca pe un mesager, la cer. Din patru în patru ani nemuritorii trimiteau, astfel, la cer, un mesager, cu curierul versificat al activității lor pământești, pentru ca Dumnezeu să fie la curent cu soarta lor. Mesagerul, pentru a merge la cer, făcea la fel precum alergătorii de pe stadion, care își lasă hainele lor: înainte să plece la cer, se dezbrăca de tunica lui de piele, de trupul lui pământesc... Căci un mesager de aici de jos nu poate să intre în cer cu trupul de carne. Mesagerul pentru cer își părăsea trupul aruncându-se pe săgeți de război din înaltul unei stânci. Trupul de carne rămânea agățat de fierul lăncilor ca într-un cuier; și mesagerul de la Petrodava pleca la cer recitând înaintea lui Dumnezeu, Ziditorul, cronica completă a poporului moldav... Din patru în patru ani pleca un nou mesager. În acest fel, nemuritorii, strămoșii noștri, păstrau un contact permanent, un contact prin mesager, cu cerul. Omul, pământul și cerul erau mereu în contact. Istoria era tot timpul legată de veșnicie. Ceea ce se petrecea pe pământ era comunicat cerului. Omul și Dumnezeu nu erau niciodată despărțiți... Spune-mi, dascăle Apostol, care este astăzi cel mai bun tânăr din Moldova, cel mai vrednic să meargă la cer ca ambasador al poporului nostru? E Serafim Acoperiș de paie?

– Nu vă înțeleg, zise învățătorul Apostol, înfricoșat. Nu vreți dară să-l omorâți pe Serafim ca să-l trimiteți la cer?

– Vreau să plece la cer, spuse Bogomil. Pentru a fi mesagerul nostru la cer dacă crezi că alegerea este bună, dacă crezi că Serafim este cu adevărat cel mai bun copil din poporul nostru.

– Este, de departe, cel mai bun, spuse învățătorul Apostol. Dar nu trebuie ucis pentru că e cel mai bun!

– Trebuie ca mai întâi să învețe pe de rost cronica de astăzi a poporului nostru... Apoi, va merge să o prezinte lui Dumnezeu ca ambasador al moldovenilor. Dar astăzi, ca să înveți pe de rost cronica nefericitului nostru popor, corect și fără omisiuni, o viață de om abia dacă e de ajuns. Pe timpul strămoșilor noștri, patru ani erau suficienți pentru a învăța totul. Astăzi trebuie mai mult. Mesagerul nostru va pleca la cer cu cronica sa când va avea vârsta morții firești... E el vrednic, după părerea ta?

– Desigur, răspunse învățătorul Apostol.

– Trebuie, așadar, ca Serafim să înceapă îndată să învețe cronica poporului nostru... Nu are timp de pierdut. A sosit vremea.... Trebuie să treacă prin școală și prin universitate. Trebuie să cunoască realitățile poporului nostru din viață și din cărți... Vrei, dascăle Apostol, să ici asupra ta educația mesagerului nostru pentru cer?

– Să-l pregătesc pe Serafim pentru colegiu și pentru universitate?

– Da. Are zece ani. Trebuie să meargă la colegiu anul următor. Mai târziu, va trebui să meargă la universitate. Trebuie să trăiască viața țării în profunzime, în adevăr, pentru a fi reprezentantul nostru înaintea Istoriei, a bunăstării și înaintea lui Dumnezeu. Vrei să-l pregătești pe Serafim să ajungă om adevărat, al cărui cap merită să fie acoperit? Un om care va putea apoi să meargă și să recite înaintea lui Dumnezeu cronica noastră?

– Sunt prea bătrân, spuse învățătorul Apostol. Nu voi mai avea timp. Moartea va întrerupe lucrul meu.

Și educația lui Serafim nu va fi încheiată. Iar aceasta este cel mai rău dintre toate. Un lucru început și lăsat e mai rău ca un lucru care nu este început.

– Dumnezeu în cer și Bogomil pe pământ te vor ajuta... Chiar de mâine începe pregătirea lui Serafim ca el să poată intra toamna viitoare la un colegiu bun, la cel mai bun colegiu din România... Plătesc totul. Dar trebuie să fie cel mai bine pregătit dintre toți... Tu ești un pedagog foarte bun, dascăle Apostol. Ți-l încredințez. Fă din el un adevărat mesager al poporului său.

Dascălul Apostol plânge. Toată viața sa a visat să aibă un elev care să meargă departe, mai departe decât el. Însă i-a fost teamă să înceapă, căci era foarte târziu. E bătrân, e rănit; nu are decât un ochi, are ftizie... Dascălul Apostol încearcă să zărească chipul lui Bogomil. Dar acest chip rămâne în umbră. Nu i se văd nici ochii, nici gura. O umbră, un profil. Atâta tot.

– Începând de mâine, îl iei la tine pe Serafim Chiralesa. Zi și noapte te ocupi de el... Îți voi aduce tot ceea ce ai nevoie pentru educația lui.

– Nu pot. Vedeți bine că nu e loc aici... Am cerut de-atâtea ori o școală adevărată! Am fost refuzat. Ah, dacă aș fi avut castelul Taurului, această clădire goală, care zace în sat și care nu e folosită!

– Mergi chiar mâine să ceri prefectului castelul Taurului.

– Mi-a fost refuzat de atâtea ori...

– Mergi mâine de dimineață... O să-ți dea castelul Taurului ca să-l prefaci în școală. Castelul e al statului... De această dată, prefectul o să-l dea.

– Mă duc pentru că îmi spuneți, răspunse învățătorul Apostol, însă mersul meu va fi fără izbândă.

Se lăsă o liniște adâncă. Se aude noaptea. Apoi, suspinele încete ale lui Serafim care în camera de alături plângea în somn.

– Spune-mi, dascăle Apostol, e cu adevărat atât de deștept acest copil?

Bogomil strânge cu putere, ca un clește, mâna dascălului Apostol.

– Și pentru că în această noapte e cel mai nefericit dintre toți cei vii ați venit aici și doriți să-l ajutați să devină un om care are dreptul să aibă capul acoperit?

– Nu, răspunse Bogomil.

– Îi ajutați pe cei mai nefericiți, știu. Înainte să-l ajutați pe acesta, ați întrebat cine este cel mai nefericit dintre oamenii de la Chiralesa. Și când v-am spus numele lui Serafim Chiralesa v-ați oferit să faceți din el un om, un om adevărat. Un om care va avea dreptul să poarte acoperământ.

– Nu din această cauză, spuse Bogomil. E pentru că Serafim Acoperiș de paie e fiul meu... Sunt tatăl celui mai nefericit copil din țară.

– Nu caporalul Chiralesa este, așadar, tatăl lui Serafim?

Dascălul Apostol e împietrit de uimire. N-a bănuit niciodată că Serafim n-ar fi fost copilul celor doi soți. Nici că Taina l-ar fi înșelat pe caporalul Chiralesa chiar de la începutul căsătoriei sale. Nici un om din sat n-ar fi bănuit că Serafim n-ar fi fost fiul caporalului Chiralesa mort pe front ca să o salveze pe regină. De Irina, da, se știa că era o bastardă. Dar Serafim, nu! Se știa că Taina, această pariziancă venită de la Răsărit, era fără rușine. Dar se știa că ea devenise desfrânată după văduvia ei.

– Te miră că eu sunt tatăl lui Serafim?

– Aș fi vrut să nu aud una ca asta, spuse dascălul Apostol.

– De ce să nu auzi?

– Credeam că tatăl legal și tatăl adevărat al lui Serafim e una și aceeași persoană, caporalul Chiralesa. Credeam că această femeie nefericită, care a fost înmormântată astăzi, nu și-a înșelat soțul chiar de la începutul căsătoriei ei. Nu, nu este frumos ceea ce îmi spuneți. Și asta mă descumpănește. N-aș putea să mă ocup de educația lui Serafim. E un fiu al păcatului, al adulterului. Îmi pare rău că mi-ați spus acest lucru. Aș fi vrut ca Serafim să fie fiul caporalului Chiralesa, nu fiul lui Bogomil.

– Serafim este fiul caporalului Chiralesa.

– Ați spus adineauri că este fiul dumneavoastră! Al lui Bogomil!

– Dar, dascăle Apostol, Bogomil e Chiralesa! E una și aceeași persoană. Îl cunoști pe caporalul Chiralesa. A fost elevul tău. Dacă l-ai vedea astăzi l-ai recunoaste?

– Desigur.

– Atunci uită-te la mine.

Bogomil se întoarse cu chipul în lumina lunii. Rămase astfel sub proiectoarele cerești ale nopții, înaintea dascălului Apostol, care amuțește. E nemișcat, plin de uimire.

– Sunt eu, Miron Chiralesa. Eu sunt caporalul Chiralesa, fostul tău elev, soțul Tainei, tatăl lui Serafim Acoperiș de paie.

Învățătorul Apostol e fără glas.

– Pentru asta, în această noapte, am venit să-l ajut pe Serafim. Căci este fiul meu. Mă recunoști? Recunoști că sunt Miron Chiralesa, tatăl lui Serafim, și cel care trăia în casa cu acoperiș de paie?

– Da. Dar cum te-ai întors dintre cei morți? Ai înviat? Lămurește-mă! Aprinde lampa! Luna nu e de-ajuns!

– Liniște, dascăle!, șopti Bogomil. Copilul nu trebuie să știe asta. Are alte lucruri de făcut în viață. Nu trebuie trezit... Mă recunoști dară? Vezi că sunt fostul tău elev, că sunt Chiralesa!

– Atunci cum ai devenit Bogomil? De ce un alt nume? De ce statuia, dacă ești viu? Și dacă ești viu, de ce ești Bogomil? Dacă ești viu, de ce ți-ai schimbat viața și numele? De ce nu te-ai întors în sat la noi?

– Nu mi-am schimbat numele, răspunse tâlharul. Chiralesa e prescurtarea de la *Kyrie eleison* care în grecește înseamnă „Doamne, miluiește". La școală, la tine, am învățat aceasta. În limba slavă, *Kyrie eleison* se spune *Bog milui*, *Bogomil*. E același lucru. Chiralesa și Bogomil sunt unul și același nume. E aceeași rugăciune: Doamne, miluiește. Sunt atâtea familii care se numesc „Doamne, miluiește"! Satul nostru se numește „Doamne, miluiește"... E numele nostru și rugăciunea noastră a tuturor, a oricărui locuitor din sat și a tuturor locuitorilor din Carpați. E numele care se potrivește cel mai bine dintre toate numele de pe pământ. E numele meu adevărat. Ce contează asta, că spun în greacă, în română ori în slavă? *Kyrie eleison*, Chiralesa, *Bog milui*, Bogomil... Mâine, du-te în zori, cum mi-ai promis. Cere-i prefectului castelul Tauru-lui și ocupă-te de fiul meu, ca el să învețe tot ce se poate învăța. Să fie primul din țară la toate examenele, la toate concursurile, gata să răspundă înaintea lui Dumnezeu în toate câte îi privesc pe moldoveni, ca un adevărat mesager al Carpaților. Plec. Mă voi întoarce în curând. Merg să fac o rugăciune la mormântul fru-

moasei mele Taina. A fost nespus de frumoasă înmormântarea pe care i-am făcut-o. Îi va fi plăcut crucea de marmură roz pe care i-am dăruit-o... M-am uitat de departe la slujbă. Taina era atât de frumoasă, că pământul în care se va preface trupul ei va fi și el frumos! Cu bine, dascăle Apostol! Ți-l încredințez pe fiul meu.

Spunând că pleacă, Chiralesa rămâne nemișcat. Ca și când tălpile sale ar fi fost lipite pe pământul bătătorit din camera învățătorului Apostol. Dascălul ar vrea să atingă trupul tâlharului, la fel cum Apostolul Toma L-a atins pe Dumnezeu, ca să se asigure că era cu adevărat acolo. Dar, în acea clipă, vede pe obrajii tâlharului, obraji curați, bine rași, argintați de lumina lunii, două urme de lacrimi...

„Iată-l plângând pe cumplitul Bogomil. De necrezut!", gândi învățătorul Apostol. Nu îndrăznește să spună asta. Bărbatul din fața lui, de care tremură regele și armata unui stat de douăzeci de milioane de locuitori, cu carele lui de asalt, cu avioanele lui, cu navele, regimentele și generalii săi, acest om vestit plânge.

– Dă-mi apă, dascăle Apostol, spuse deodată Bogomil.

Luă cofița. Un vas de lemn, asemenea unui butoiaș, care-i ține loc de găleată. Căci, aici, totul este de lemn. Bogomil prinse cofița cu amândouă mâinile, ca pe un trup de copil pe care-l ridici să-l săruți. O aplecă spre gura sa. Și când apa îi ajunse la buze nu s-ar putea spune că bău, ci că sărută apa, că o îmbrățișează, că se împărtășește cu apa de izvor, cu urciorul de lemn, cu cofița și cu întreg universul. Și după această cumineare are din nou curaj.

– Nu vreți să mâncați ceva?, întrebă învățătorul Apostol. Poate vă e foame. Am lapte prins și mămăligă.

– În toate orașele, în toate piețele e statuia mea... Portretul meu se află în cărțile de școală, în calendare, în almanahuri... Mama mea, România, mă cinstește ca cel mai mare erou, ca pe salvatorul reginei, ca pe chintesența patriotismului. In același timp, aceeași mamă România mă hăituiește ca să mă ucidă cum ai hăitui o fiară plină de cruzime. Mă cinstește și mă venerează, numindu-mă Chiralesa. Și ea vrea să mă ucidă, numindu-mă Bogomil. E cinstit capul meu în bronzul statuilor, și, pe de altă parte, pe același cap, numit al lui Bogomil, s-a pus preț oferindu-se milioane celui care îl va tăia și-l va duce regelui... Același cap venerat pe care se pune preț pentru a fi tăiat. Același nume: „Doamne, miluiește!" Același om.

– Ce s-a întâmplat? De ce nu te-ai întors acasă, căci ești viu? Spune-mi, Chiralesa, povestește-mi!

Tâlharul tace. E înalt precum brazii de la Petroda-va, e frumos cu cămașa sa de borangic, din mătase naturală, făcută la țară, cu mânecile ei de dantelă, cu sumanul negru, cu brâul lui lat, cu ornamente de preț... Tâlharul miroase frumos, o mireasmă a purității, precum zăpada care cade peste munți...

– Trebuie să fi fost lucruri cumplite, nemaiauzite, cele ce s-au petrecut, lucruri care nu i s-au întâmplat niciodată cuiva în afară de tine.

– Nu, răspunse tâlharul. Ceea ce mi s-a întâmplat nu este chiar ieșit din comun. Totul s-a petrecut în cel mai absurd mod cu putință. Nici nu merită să fie povestit. Sunt lucruri obișnuite. Tot ceea ce poate fi mai banal... Mai obișnuit... Doar știi. M-am căsătorit din dragoste, cu străina venită din Răsărit. Din dragoste. O dragoste mare precum un incendiu. E tot ceea ce poate fi mai obișnuit la acca vârstă, după cum știți.

– Continuă, spuse învățătorul Apostol. Până aici e întru totul obișnuit. Dar să vedem mai apoi.

– Soția mea aștepta primul ei copil, tocmai terminasem înălțarea casei cu acoperiș de paie, cuibul fericirii noastre, adăpostul nostru, și ne pregăteam să trăim fericiți, când am fost chemat la război. E ceva care, în acel timp, se întâmpla tuturor. Așa este?

– Continuă, repetă învățătorul Apostol.

– Am plecat pe front. Într-o noapte, pe când îmi făceam rondul, l-am întâlnit pe colonelul meu beat. E tot ceea ce e mai obișnuit, bețiile ofițerilor pe timp de război. Ar fi fost mai degrabă ieșit din comun să afli pe front ofițeri care să nu fie beți. Dacă vă spuneam că l-am întâlnit pe colonelul meu la ora două dimineață, după un banchet, față în față, într-o stare normală, aceasta ar fi fost un miracol... Era ora două noaptea. Colonelul mi-a ținut discursuri ca la beție... Legat de soția mea... Nu era nimic mai firesc ca un militar beat să vorbească de sora sa, de mama sa, de soția sa, de camarazii săi. E un lucru de zi cu zi. Colonelul era Dracopol, despotul nostru de la Chiralesa. Dar dacă ar fi fost un altul ar fi făcut exact la fel. Așteptam înaintea lui în poziție de drepți ca să adoarmă pentru a-mi continua rondul de noapte. Dar colonelul a căzut. Ceea ce era, desigur, firesc pentru un om beat. Ar fi fost un miracol dacă omul beat nu ar fi căzut și ar fi rămas în picioare. Colonelul s-a simțit umilit, deoarece, căzând, a atins cizmele mele cu fruntea sa. Și-a luat revolverul și-a tras în mine. Dacă ar fi avut în mână un pahar, o scrumieră, o piatră, ar fi aruncat cu ele spre mine. Dar el a aflat un revolver și a tras. Ca un bețiv care cade și care se supără aruncând asupra cuiva cu pietre. E foarte firesc pentru un

om beat să-ți arunce în față cu ceea ce are la îndemână. Crezând că m-a ucis, colonelul l-a rugat pe robul său Haralamb Halipan să-mi ascundă cadavrul. Ceea ce, încă o dată, se înțelegea de la sine. Orice criminal prost ori deștept, beat ori ba, încearcă, după crimă, să ascundă cadavrul. Cum aceasta se petrecea pe front, a ordonat: „Aruncați-l în sârma ghimpată germană!" Dacă ne-am fi aflat pe țărmul mării, ar fi spus: „Aruncați-l în mare." Dacă am fi fost în munți, ar fi spus să fie aruncat în râu ori să fie ascuns în pădure. Au aruncat trupul meu în sârma ghimpată a germanilor. Și Haralamb Halipan a primit recompensa promisă. M-am trezit în Germania, într-un spital. Dacă m-aș fi aflat printre îngeri în Rai, n-aș fi fost mai surprins. Era pentru prima oară când dormeam într-un pat adevărat, cu cearșafuri adevărate, într-o casă adevărată... Am văzut pentru prima oară medici. Medicii noștri militari erau neștiutori și aspri. Cei pe care i-am văzut la spital erau medici. Au uitat că eram un soldat inamic. Eram pentru ei un caz interesant. M-au îngrijit ca pe un rege. Nu există clase sociale, nici granițe, nici naționalitate pentru adevărații medici. Și aceasta m-a mirat enorm. În loc să mă împuște, mă îngrijeau. Era ceva nou pentru mine. Făceam cunoștință cu Occidentul. Am înțeles de ce eram îngrijit mai bine decât toți ceilalți răniți: starea mea era foarte gravă. Eram un om care, din punct de vedere medical, ar fi trebuit să fie mort. Dar aveam o vitalitate pe care medicii nu o văzuseră vreodată. Trăiam cu intestinele perforate în mai multe locuri, cu ficatul ciuruit, cu oasele rupte, cu vertebrele împușcate. Eram în viață. Și aceasta a trezit interesul medicilor. Analizau în trupul meu de român miracolul vieții omenești. Căci știau

că a trăi în condiții imposibile vieții e specialitatea noastră, a românilor. Ei m-au învățat despre orhidee, aceste flori care trăiesc fără rădăcină pe pământ, doar agățate de vârful copacilor tropicali, cu o floare superbă, care folosește drept tijă, frunze și rădăcină în același timp... Astfel era trupul meu. Căci aveam antrenament istoric... Eram român. Noi suntem orhideele Carpaților. Nu-mi aminteam de cele petrecute. Amintirile mele se opreau la gloanțele trase cu pistolul. Am rămas trei ani în Germania. Am învățat limba lor. Enorm de multe lucruri. Cu siguranță, există și alte popoare civilizate. Poate mai civilizate decât Germania. Dar pentru mine civilizația înseamnă Germania, căci în Germania am cunoscut-o. Mi-au înlocuit oasele rupte cu oase de argint, de aur ori de platină. Așa cum înlocuiești dinții. Mi-au cusut intestinele. Mi-au tăiat mai mult de jumătate din ficat. Și ei îmi erau pentru aceasta mai mult decât recunoscători, căci le-am oferit trupul meu pentru a arăta pe el ce-ea ce știința medicală poate realiza... Desigur, nu mai sunt la fel ca înainte... Întâi de toate, trebuie să trăiesc cu un brâu de oțel, un corset metalic. Le-am explicat că locuitorii din Carpați poartă un brâu de lână ori de piele.

Atunci ei au acoperit cu piele corsetul meu de oțel, cu frumoase ornamente, făcute după motive folclorice. Astfel, în loc să pun corsetul meu de bolnav sub cămașă, a fost pus în afară. Și corsetul meu de infirm a devenit o podoabă. Se vorbește, astfel, de brâul meu greu ca oțelul, cu buzunarele pline de pietre prețioase, de aur și de diamante... Iată cum se intră în legendă! În Germania, am lucrat ca lăcătuș. Dar nu mai sunt bun pentru această muncă. Sunt slăbit. Trăiesc, dar nu

mai pot să fac efort. Întorcându-mă în România, am văzut statuia mea în piețe, chipul meu în cărți. Voiam să arăt adevărul, să recunosc că ceea ce spunea despre mine nu era deloc astfel. Nu o salvasem pe regină. Am răsfoit cum se cuvine cărțile. Paginile despre croismul meu erau cele mai frumoasc pagini din manualele de școală...

Toți copiii declamau poezii. Aș fi vrut ca mai întâi să ajung acasă, înainte să smulg cele mai frumoase pagini din cărțile de istorie și să amputez una dintre cele mai frumoase legende ale mândriei noastre naționale... Am lăsat pe mai târziu demolarea statuilor mele, căci vor trebui eliminate toate statuile mele și se pare că sunt mii și mii de statui.

Sosind noaptea la Chiralesa, am văzut în casa mea un bărbat culcat în pat cu soția mea, în acceași cameră în care se afla copilul meu Serafim. Sigur, în astfel de condiții nu mai era decât un lucru de făcut: să-l ucid pe rival. Criminalul este întotdeauna achitat. Dar, crede-mă, dascăle Apostol, n-am mai vrut să fac acest lucru. Nu voiam să-l ucid pe omul care dormea în locul meu, nici pe soția mea, pe nimeni. Este primul lucru anormal în povestea mea. N-am acționat acolo ca un bărbat, ci precum Dumnezeu. Plin de tristețe, m-am dus să mă culc în pădure. A doua zi, am văzut la mine un alt bărbat, cu Taina, făcând dragoste... în timpul zilei. Soția mea, în lipsa mea, devenise femeia tuturor. Pentru o văduvă frumoasă și nespus de tânără, infidelitatea era ceva normal. Vedeam lucrurile ca într-o carte, ca la cinema. Nu mai aveam ochi trupești; priveam cu ochii sufletului.

Din nou m-am îndepărtat de casa mea. Nu mi-a mai venit să mă întorc. Nu o mai iubeam pe Taina. La

fel ca atunci când, chiar dacă îți este foame, nu poți să mai mănânci dintr-un fel de mâncare în care a căzut o muscă. Poate că vitalitatea mea scăzuse, cum spuneau medicii germani. Nu mai aveam aceeași poftă mistuitoare de a trăi, de a avea, de a iubi, de a fi tată, de a fi proprietar. Nu, toate acestea nu mai erau. Se evaporaseră. Când am ieșit de la spital, eram vindecat de rănile pricinuite de general, dar, pe de altă parte, eram vindecat și de febra care se cheamă a trăi. Trăiam pur și simplu fără patimă, fără febră. Și astfel se poate duce o viață exemplară... M-am resemnat: soția mea și fiul meu primeau o pensie de război. Soția mea primea cadouri de la amanții ei. Era bogată. Din punct de vedere material, nici ea, nici fiul meu nu mai aveau nevoie de mine. Din punct de vedere moral, în loc să fie văduvă și orfan ai unui erou național, ei ar fi devenit, dacă reapăream, soția și fiul unui om ce fusese asasinat și pe care medicii, apoi, l-au readus la viață. Nu era o schimbare favorabilă. Mai ales, nu mai simțeam deloc dragostea. In ziua în care am văzut că soția mea a avut chiar un copil din flori, am renunțat să mă întorc în sat. Chiralesa îmi este drag, dar îl iubesc acum în felul în care ai iubi o ilustrată dintr-o carte, ori un spectacol, ori un peisaj. Voiam să-l pedepsesc pe generalul care m-a asasinat și care îmi ascunsese trupul mai întâi în sârma ghimpată a inamicului și apoi în statui. Am renunțat însă. E meseria lui de a ucide. Făcuse o derogare de la regulă pentru că nu mă ucisese după regulament. E militar, și n-am văzut niciodată un polițist ori un militar care să nu fi ucis. N-a respectat procedura. Nu aveam chef să-l pedepsesc pentru o lipsă de procedură. Moartea este meseria sa de militar și de despot. Și-a făcut me-

seria. Eram un soldat din armata sa. Însă ofițerii ucid mai mulți soldați din armata lor decât soldați inamici. Dacă trimit o patrulă în fiecare noapte la moarte nu înseamnă a-ți ucide proprii soldați? E sigur că un ofițer ucide mai mulți soldați din propria sa armată decât armata inamică: e un adevăr. L-am abandonat pe generalul Dracopol fără să-l pedepsesc. Apoi, mi s-a părut că este păcat să rupi frumoasele pagini de poezie și minunatele povestiri scrise despre mine în atâtea cărți de școală. Era păcat să-mi demolez statuile! Dacă aș fi făcut asta, ce-aș fi primit în schimb? Nimic! N-aș fi reușit deloc să demolez minciuna și să fac să iasă la suprafață adevărul. M-ar fi ucis ori închis într-o casă de nebuni. Căci adevărul meu ar fi cauzat mai mult rău decât bine. Era un adevăr mult prea mic pentru prețul pe care îl cerea. Nu merita osteneala. Și atunci mi-am spus că ar trebui să fac altceva. Nu mai aveam dreptul la casa mea, la soția și la fiul meu. Am luat deci în sarcina mea pe toate văduvele, pe toate femeile părăsite, pe toți orfanii. Din când în când, opream autocarul care transporta banii statului, îi luam și-i dădeam celor cărora le lipseau... Se vorbește de minuni, de „iarba fiarelor”... E o născocire. Întâi de toate, casele care transportă bani au fost comandate în Germania. Sunt valize blindate și e suficient să ai cheia uneia singure pentru a le deschide pe toate celelalte. Au toate aceleași încuietori. Soldații nu trag niciodată. Pasagerii se supun precum oile... Nu, cu adevărat, nu există nici o primejdie, miracolul este de a face binele fără să aștepți răsplată, precum Dumnezeu. Pot să dau la mii și mii de săraci puținul care le lipsește... Le dau lor banii, căci îi împart mai bine decât statul, care plătește un ambasador mai mult decât pe toți pro-

fesorii de la universitate laolaltă. Trag tot timpul, dar n-am ucis, nici rănit pe cineva. Sunt un trăgător prost. De ce nu reușesc să mă aresteze? Pentru că nu mi-e frică. Nu sunt niciodată cuprins de teamă. Mă port rațional. Nu am patimă. Mă hrănesc cu un măr o dată la două zile... Sunt gata să mor, căci știu că voi trăi cu adevărat dincolo de moarte... Acesta este tot miracolul lui Bogomil... Apoi, există un exemplu pe care vreau să-l urmez: viața pământească a lui Hristos. Caut ceea ce este curat. Căci tot ceea ce este murdar în viața noastră este de prisos. Mă îmbrac bine pentru a da curaj oamenilor. Căci curajul se socotește la fel ca banii. Vreau să le arăt îndrăzneala mea... pentru a le-o transmite și lor. Când am văzut însă că generalul Dracopol ți-a scos un ochi și că era gata să-i mutileze pe toți oamenii din sat – și pe fiul meu Serafim – în mamelonul de gheață, am intervenit. Am intervenit la înmormântarea Tainei, soția mea. Nu trebuia lăsată o femeie atât de frumoasă să fie înmormântată ca un câine ori ca o păgână... Căci nu-i doream asta... Și asta este, de asemenea, o minune. Noi eram despărțiți doar prin cruzimea destinului... Și acum am venit aici, în această noapte, dascăle Apostol, pentru a spune că micuțul Serafim este singur. Că are nevoie de un tată ori de un pedagog. Ți-l încredințez. Fă un om care să poarte acoperământ, un înțelept al cărui cap merită să fie acoperit... Pentru a lumina poporul... Căci poporul nu știe că e nefericit... Și nu spune nimic despre cele vorbite. Nici măcar fiului meu. Dacă îi spui adevărul, nu te va crede. Poporul are două legende care sunt nespus de vestite: cea a lui Chiralesa, caporalul care a salvat-o pe regină, și cealaltă, cea a lui Bogomil, tâlharul care înfăptuiește miracole... Re-

alitatea puterii mele și cea a minunilor sunt în numele meu: „Doamne, miluiește!” Mergi mâine, cere castelul Taurului și ocupă-te de fiul meu. Anul viitor îl vei duce la concursul de la colegiul regal... Trebuie să fie primul. Și nu-ți fă griji pentru castelul Taurului. Prefectul ți-l va da.

– Am cerut acest castel de zeci de ori. Mi-a fost refuzat.

– L-ai cerut fără să crezi în asta. Du-te mâine, crezând în aceasta, și-l vei avea... Trebuie să crezi în ceva și atunci se împlinește. Regina Spaniei scria lui Columb înainte de plecarea în marea sa călătorie de descoperire: „Navighează drept înainte, Columb. Și dacă pământul pe care tu îl cauți nu există, Dumnezeu îl va crea special, pentru răsplătirea îndrăznelii tale.” Știi cine m-a învățat asta? Tu, dascăle Apostol. Tu, la școală, mi-ai spus această povestire. Acum eu, elevul tău, îți spun: Dascăle Apostol: mergi și cere castelul Taurului și o să-l ai... Bate și ți se va deschide.

Și Bogomil Chiralesa strânge mâna învățătorului său. Iese în vârful picioarelor pentru a nu-l deștepta pe fiul său care doarme.

Luna învăluie în argint trupul lui Bogomil. Un om de argint strălucește sub lună și merge la cimitirul din Chiralesa, unde frumoasa Taina își doarme prima ei noapte în pământ, având la căpătâi frumoasa cruce roz. Roz precum pielea sa.

XXXIV

Castelul Taurului

Era mai ușor de crezut în legenda lui Bogomil decât în realitatea sa. Că Bogomil poate deschide seiful fără chei, că el poate îndoi barele de fier precum sârmele, că poate rămâne fără să doarmă și fără hrană zile întregi – toate acestea poți să le admiți. Dar că Bogomil c caporalul Chiralesa, că s-a întors acasă și că în loc să se comporte ca un om, ucigându-l pe general, ucigându-i pe amanții soției sale, reintrând în posesia casei lui și dând pe față adevărul, să nu facă nimic din toate acestea, e greu dc crezut. Cum e greu de crezut că un brad ar putea să crească până la nori... Un om este înalt la fel ca ceilalți oameni. Cum brazii sunt egali în înălțime cu ceilalți brazi. Dacă ei depășesc pe alții din pădure cu câțiva centimetri, nu mai poate fi vorba de un adevăr... Bogomil-caporalul Chiralesa iartă, face bine cu un dezinteres și cu o uitare de sine care sunt minuni nespus de mari în ochii oamenilor... Care depășesc perspectiva noastră despre om și supraom. Totuși, este nespus de simplu. A renunțat la carnea sa, la trupul său, la viața sa pământească, și trăiește precum îngerii. Și, în loc să fie băgat la închisoare, apare în plină zi. Atacă autocare și ia banii poporului.... Nu mai are patimi. E un înger înarmat cu

revolver, un arhanghel cu mitralieră. Din această cauză a intrat în inima oamenilor și poate să rămână aici. Va trăi veșnic în inima moldovenilor. Căci legenda este refugiul lui și mitul este acoperișul său. Gândindu-se la Chiralesa-Bogomil, învățătorul Apostol Icar sosește la „seraiul" prefecturii de la Petrodava. Prefectul, văr și frate de lapte cu generalul Dracopol, îl primește într-un birou imens, ca o sală de bal, cu lustră de cristal, covor oriental, fotolii tapițate, mobilă din lemn de esență rară. Aici domnește o lumină irizată, plăcută ca un zefir. E un birou asemănător unei anticamere a paradisului. Prefectul, stând pe fotoliul său, ca un pașă pe o sofa, e foarte elegant. Costumele lui sunt croite la Londra. Și-a terminat studiile la Paris. Dar sufletul său e de pe Bosfor și mentalitatea sa e asemănătoare celei a turcilor. Învățătorul Apostol, în acest birou de cel mai rafinat lux, e asemenea unei bucăți de stâncă căzută de pe înălțimile Carpaților, de la Petrodava, și care s-a rostogolit până pe frumosul covor al „seraiului" Prefecturii.

– Excelență, sunt învățătorul Apostol Icar, dascălul de la Chiralesa. Am venit aici în mai multe rânduri cu aceeași cerere. Dar acum problema este mai gravă ca înainte.

– Ce problemă?

– Școala de la Chiralesa, Excelență. A început școala. Avem treizeci și cinci de elevi în acest an. În școală încap maximum zece. Legile fizice sunt categorice: două corpuri nu pot să ocupe în același timp același loc în spațiu... În anii trecuți am încălcat legile fizicii și am obligat câte doi elevi să ocupe același loc în același timp. În acest an, ni se cere încă și mai mult... Nu putem să încălcăm legile universului la infinit.

– Nu puteți, în țara asta, să vorbiți fără să exagerați? Nu e destul loc în școala din satul vostru? Dar de ce spuneți că în ea nu pot să încapă decât zece elevi? O școală construită pentru zece elevi nu există nici la papuași, nici la hotentoți... Nici un funcționar român n-ar fi dat vreodată autorizație să se deschidă o școală într-un coteț. Căci un loc în care nu pot încăpea decât zece persoane, una lângă cealaltă, e un coteț. Suntem o țară europeană. Un mare popor civilizat. Sunt greșeli, lipsuri, dar nu cotețe care servesc drept școli. Una ca asta nu există în Europa.

– Școala e veche. Datează din timpul în care a fost decretat învățământul primar gratuit și obligatoriu în întreaga Românie.

– Chiar dacă are patruzeci ori cincizeci de ani, suntem în Europa. Școli precum cea pe care mi-o descrieți nu aflăm nici la canibali... Cu atât mai mult în Europa.

– În urmă cu patruzeci de ani, țara noastră nu era în Europa, Excelență.

– Ce?, țipă prefectul.

Se ridică și izbucnește în râs.

– Nu glumesc, Excelență.

– România era atunci o țară plutitoare, care se află azi în Europa, dar care ieri era în Africa, alaltăieri în Japonia și care o să fie mâine în America? Ori în Asia? Și unde era, mă rog, România acum cincizeci de ani dacă nu în Europa? Aruncase ancora în Australia?

– Nu era nicăieri, Excelență.

– Sunteți învățător, domnule Apostol. Nu trebuie să vă lămuresc că o țară este, întâi de toate, o realitate geografică. Și realitățile geografice nu călătoresc... România este situată la nord de Dunăre, în Carpați, și

ea va rămâne aici până la sfârșitul veacurilor... O țară nu este un vapor ori o locomotivă, ca să-și schimbe locul.

– În urmă cu patruzeci de ani, Excelență, România făcea parte integrantă din Imperiul Otoman. Şi Imperiul Otoman era, din punct de vedere geografic, Asia, Africa și Europa. Ne aflam, așadar, în toate cele trei continente în același timp. Căci o țară nu înseamnă doar geografia fizică. Geografia nu este doar fizică. Din această cauză țara noastră, fiind pe de-a-ntregul otomană, era, totodată, în Europa, Asia și Africa. Dar, pe neașteptate, Imperiul Turc a încetat să mai existe. Şi noi, România, care eram așezați pe cele trei continente în același timp, am încetat să existăm. Imperiul Turc murise. Împreună cu el au încetat să existe și membrii săi. Nu se poate abandona, pe mapamond, cadavrul unui imperiu decedat, așa cum nu se pot abandona în orașe cadavrele de animal. Marile puteri occidentale, care reprezentau ceva în decesul Imperiului Otoman, au încercat îndată să se debaraseze de cadavrul său. Era un cadavru imens care zăcea și putrezea pe trei continente. S-a ciopârțit într-o clipită cadavrul unui imperiu mort, părțile fiind transformate în țări independente și autonome. Astfel, noi, românii, am devenit de azi pe mâine un stat independent la nord de Dunăre, în Carpați. Eram o bucată din cadavru. Destinul a fost pentru noi de o cruntă ironie, dând țării noastre, încă de la început, forma rotundă a unei farfurii de supă, care prefigura viitorul nostru în lume: eram, prin conturul frontierelor noastre, destinați să servim ca farfurie cu supă pentru despoții străini și pentru profitori. Rolul nostru în lume era de a fi un fel de iesle pentru alții, o

țară-farfurie. Ni s-a spus că suntem *autocefali*, adică urma să ne conducem după capul nostru și nu după capul turcilor. Totuși, încă din prima zi, ni s-a trimis un prinț străin și s-a scris în Constituția noastră că niciodată în vecii vecilor țara-farfurie a românilor nu va fi condusă decât de regi germani, aleși din familia Hohenzollern. Așa au decis englezii și francezii. Pe de altă parte, am fost obligați să ne schimbăm dintr-odată modul de trai și să adoptăm legile și felul de a trăi ale occidentalilor. Fiind de rasă și de limbă latină, deci occidentali de viță veche, această adaptare, cu toate că a fost foarte bruscă, a reușit. Firește. Erau obiceiuri vechi de cinci secole de dominație turcească ce nu puteau fi uitate de azi pe mâine, în ciuda întregii noastre bunăvoințe, în ciuda originii latine și în ciuda entuziasmului pe care ni l-a inspirat lupoaica romană, care a hrănit doi copii și care este înălțată în toate piețele pentru a ne aminti că această lupoaică e mama noastră și că noi ne-am numit la început Romulus și Remus. Desigur, turcii ne obligaseră să ne îmbrăcăm, să mâncăm, să ne rugăm și să ne comportăm ca ei. Totuși, noi am făcut aceasta rămânând creștini. Popoarele mici și oamenii mici, cei învinși și cei săraci, îi imită mereu pe cei bogați și pe învingători, încercând să se îmbrace, să trăiască și să vorbească ca ei. E o slăbiciune omenească. Din cauza acestei slăbiciuni, noi suntem puși acum să-i imităm pe occidentali. Mai întâi, în haine, mobilier, case, în limbă... Copiilor nu li se vor mai dau nume de sfinți din calendarul ortodox; sunt numiți Cezar, Ovidiu, Livia, Virgil, Horațiu, Romulus, Lucia, Traian... Printre primele lucruri pe care occidentalii ni le-au impus, în afară de legi și de prinți străini, protecția animalelor și a străi-

nilor, s-au aflat, de asemenea, și școlile. Învățământul primar a fost decretat gratuit și obligatoriu pe toată suprafața regatului rotund ca o farfurie de supă. Era o mare noutate și un lucru total necunoscut în Imperiul Turc ce tocmai dispăruse, dar un lucru fără de care societatea occidentală este de neconceput. Căci a fi occidental înseamnă, în primul rând, să mergi în fiecare zi la școală ca să înveți ori ca să-i înveți pe alții. Și dacă nu poți să mergi la școală, înveți toată ziua, acasă, în mașină, în tren, în tramvai și în autobuz. A fi occidental înseamnă să fii elev toată viața ta și, rămânând elev, să devii profesor, de asemenea. Am tradus, așadar, cuvânt cu cuvânt Constituția și legile occidentale, punându-le în practică înainte ca traducerea să se fi încheiat. Am improvizat școli în fiecare sat și în fiecare cătun. Fiecare cetățean era obligat să-și trimită copiii la școală dimineața și după masă, amenințați fiind cu amendă și, mai ales, cu închisoarea. Cum s-au cheltuit enorm de mulți bani pentru a se realiza toate aceste înnoiri, cum regatul nostru era nou-născut și cum nu se putea face totul și, în același timp, bine, s-a improvizat. A fost botezat ca dascăl de școală orice persoană care făcea cerere aducând dovada că știa să scrie și să citească și s-au instalat școli în toate clădirile goale, abandonate, în hambare, în holurile primăriilor, în pridvorul bisericii... Peste tot unde se aflau pereți și un acoperiș s-a făcut o școală. La Chiralesa, școala a fost instalată într-o casă părăsită de cei care o ocupau, care muriseră fără moștenitori... Era o casă de lemn, ca toate casele din Chiralesa, o casă pe care țăranul o înălțase cu mâinile sale, pe pământ bătătorit. Avea două camere, ca orice casă de la Petrodava: o cameră pentru Dumnezeu și oaspeți și o altă came-

ră pentru adăpostirea țăranului, soției sale și copiilor. În total, patru ori cinci persoane. În primul an, au fost șase elevi la școală. S-a demolat peretele dintre camera lui Dumnezeu și camera țăranilor și s-a făcut o cameră mai mare. I-am îngrămădit aici pe elevi. A fost construită o cămăruță pentru dascălul școlii, în partea de apus. Și au fost îngrămădiți iarăși elevii. Am reușit să înghesuim aici douăzeci de elevi. Era peste putință. Acum avem treizeci și cinci de elevi. De această dată, Excelență, este cu neputință să-i așezăm pe toți în școală. Nu mai pot să continuu minunea... Fizica nu-mi îngăduie. Legea lui Arhimede și alte legi pe care le predau elevilor.

– Ce pot să fac?, întrebă prefectul.

– Vă cer o școală, Excelență.

– Unde mama măsii vreți să mă duc să dau de-o școală? Vă închipuiți că un prefect are școli în buzunar și că, gata, le scoate de aici și vi le dă?

– E în satul nostru, la Chiralesa, o clădire goală în care s-ar putea face o școală minunată, dacă ne-ați da permisiunea să o folosim.

– Există în satul vostru o clădire goală și n-aveți dreptul să intrați acolo?

– Există, Excelența Voastră. A fost construită acum zece ani. Este o clădire superbă din piatră cioplită și cărămidă roșie, cu un minunat acoperiș de ardezie argintată, care strălucește în soare precum cupolele bisericilor. O clădire superbă, gazon verde, imens, cu o ușă monumentală, sculptată precum ușile de la sfânta mitropolie. Această construcție are fântâna sa, conductele sale de apă, canalizarea necesară, tot confortul... Însă ea n-a fost construită să devină o școală. A fost destinată să adăpostească un taur.

– Glumiți, ridică glasul prefectul.

– E un castel înălțat pentru a sluji drept locuință unui taur, Excelență. Această superbă și măreață casă era destinată unui singur taur. Bineînțeles, chiar nu contează ce taur, un taur de rasă, un taur cu sânge albastru, un taur, totuși. Un animal. Un singur animal. Aici, noi putem foarte ușor să adăpostim o sută de elevi. Ne-ar rămâne încă o mare sală de reuniuni și o locuință frumoasă pentru învățător. Chiar pentru doi învățători cu familiile lor. Vă cer, cu mare umilință, să ne dați acest grajd gol, nefolosit, pentru a face o școală... Noi îi spunem în sat „castelul Taurului". Pentru un animal – căci chiar un taur de rasă e un animal – s-a construit castelul. Cu excepția palatului fratelui dumneavoastră de lapte, generalul Dracopol, nu mai există o altă clădire mai importantă în întreaga regiune. Gândiți-vă, Excelență, un castel cu canalizare, gazon, cupole de biserici și uși de mitropolie. Toate astea pentru a adăposti un animal! Vi se pare corect? Căci chiar casa Bunului Dumnezeu – biserica – este mult mai mică pusă alături de castelul Taurului, alături de casa animalului... Copacii satului nostru – acești frumoși copaci, totuși – par niște arbuști pe lângă castelul Taurului. Ai impresia, în nopțile senine, că paratrăsnetul castelului Taurului sfredelește luna cu vârful său. Și nouă ne e milă de rănile lunii. Acoperișul acestui adăpost de animal aproape atinge stelele. Se spune chiar, în sat, că acest castel al Taurului crește în fiecare an cu câțiva centimetri în înălțime, precum copacii, și se mai spune că, dacă va crește întruna, acoperișul castelului va atinge cu adevărat luna de pe cer...

Prefectul râde din toată inima. Această poveste îl amuză.

– De ce-a construit statul acest castel al Taurului dacă nu-l folosește? Nu sunt chiar la curent, lămuriți-mă...

– Nu e al statului, Excelență. Iată povestea. Castelul animalului de la Chiralesa a fost construit de misionari sosiți din Occident.

– Monahi?

– Da, Excelență, oameni ai credinței.

– Dar monahii își construiesc biserici, mănăstiri, școli, nu castele pentru tauri!

– E exact ceea ce ne-a surprins și pe noi, răspunse învățătorul Apostol. Numai că occidentali sunt oameni diferiți de noi. Precum regele Midas prefăcea în aur orice obiect pe care-l atingea, tot astfel un occidental preface în materie și în obiect de folos tot ceea ce atinge. Monahii, în loc să transforme materia în spirit, cum se cuvine, prefac spiritul în materie. Credința devine și ea de folos, practică. Pentru ei, tot ce nu este materie, logic, utilitate, nu există. Și dacă există, ei fac să dispară aceasta acolo unde poposesc încă de la venirea lor.

– Când și cum au sosit în satul vostru?

– Sunt câteva zeci de ani, după despărțirea de turci, de când acești monahi au sosit spunându-ne că vor să ne convertească la creștinism. Noi le-am arătat bisericuța noastră de lemn, biserica Sfintelor Albine, și le-am mulțumit pentru osteneala de a veni, spunându-le că eram deja creștini. Ei au ripostat că noi nu puteam să fim adevărați creștini deoarece făceam semnul crucii atingând mai întâi umărul drept și apoi umărul stâng. Or, după ei, nu ești creștin dacă, făcându-ți semnul crucii, nu atingi mai întâi umărul stâng și apoi umărul drept. Ei ne-au cerut să ne convertim la credința în Hristos care trece prin umărul

stâng, nu prin cel drept. Era singura cale, spuneau ei... Văzând că eram grei de cap și că nu înțelegem această finețe teologică, ne-au spus: „Nu sunteți creștini și dovada este că preotul vostru, viteazul părinte Miluescu, nu se ocupă de turmă." Oamenii au protestat. Ei știau că părintele Miluescu se ocupa tot timpul de sufletele noastre și de mântuirea noastră. Creștinii din Occident au răspuns că un preot care-și lasă turma să moară de foame, fără să facă ceva pentru a o hrăni, nu este un preot al lui Hristos. Li s-a ripostat, pe bună dreptate, că împărăția noastră nu este din această lume, că grija noastră principală este mântuirea sufletelor noastre și pregătirea pentru *Parusie*, pentru a Doua Venire a lui Hristos, însă misionarii creștini din Occident ne-au spus că, așteptând împărăția cerurilor, adevărații preoți trebuie să îmbunătățească viața pământească a enoriașilor lor, să le dea să mănânce, să le ofere școli, stadioane, infirmerii, cantine. Și misionarii, pentru că erau adevărați preoți și adevărați creștini, ne-au promis să ne dea să mâncăm. Au promis să îmbunătățească viața noastră aici pe pământ, lucrând, în același timp, la mântuirea sufletelor noastre. Dar începând încă de acum și aici, pe pământ. I-am lăsat în pace. Ca să vedem ce fac. Misionarii au făcut statistici. Au întrebat pe toată lumea. Apoi, ne-au spus că optzeci la sută din copiii noștri mor la o vârstă fragedă din cauza subnutriției. Iar cei care nu mor sunt rahitici, debili, aproape infirmi toată viața lor. Noi știm toate aceste lucruri fără statistici, căci le trăim. Misionarii au spus că totul se va schimba, că va fi paradisul pe pământ dacă vom avea elementul primordial: lapte pentru copii. Căci sânul femeilor noastre e ca de cauciuc, sterp și aspru. Iar vacile sunt, de

asemenea, sleite, precum femeile. Așteptând, așadar, îmbunătățirea rasei femeilor, ca ele să aibă mai mult lapte când vor deveni mame, trebuia să începem prin ameliorarea rasei vacilor. Ne trebuiau vaci care să dea lapte. De cum urma să avem lapte, nu va mai fi foamete, iar copiii nu vor mai muri și vor fi sănătoși. Când vor fi mari ei vor face copii frumoși și mamele vor avea sânul mare, plin cu lapte. Totul depinde de hrana pe care o primesc copiii la vârstă fragedă. Trebuia, așadar, să avem lapte. Pentru a avea lapte trebuia să avem vaci de rasă bună. Și, pentru a avea vaci de rasă, trebuia să avem un taur bun. Cheia abundenței și a mântuirii era un taur de rasă. Noi ne-am gândit pe loc la vițelul de aur. Dar îi admiram pe monahii din Apus. Să cunoști atâta teologie era ceva impresionant. Așteptam taurul ca pe venirea lui Hristos, pentru că salvarea era în taur. Misionarii, văzând că îi admirăm, că am început să disprețuim spiritualitatea retrogradă, reacționară, mistică și incultă a preotului nostru, au rămas la noi. Au adus camioane, materiale, arhitecți și tot soiul de specialiști în sutană și fără sutană și au construit castelul Taurului. Apoi au adunat tot satul. Și l-am primit pe taur regește. Taurul era însoțit de cinci slugi în uniformă. Cu toții invidiam condiția pământeană a taurilor. Călugării s-au rugat, făcându-și semnul crucii de la stânga la dreapta. Și noi eram atât de emoționați și de uimiți din cauza castelului, a taurului și a servitorilor în uniformă, că și noi am făcut semnul crucii atingând mai întâi umărul stâng și apoi umărul drept. Toată lumea își bătea joc de neștiința și de mizeria părintelui Miluescu. Căci ne dădeam seama acum că preotul nostru era murdar. Călugării occidentali mergeau la frizer în fieca-

re săptămână, se bărbiereau în fiecare zi, aveau gulere albe, sutane curate... Pe lângă ei, preotul nostru, care nu știa decât să se roage și să spună *Kyrie eleison*, Chiralesa, și să slujească sfintele slujbe, era un sălbatic din epoca de piatră. L-am disprețuit... Și noi eram cuceriți de preoții occidentali. Eram siguri, făcând semnul crucii începând cu umărul stâng, așadar, cu ochii pe taur, că vom avea două paradisuri: unul pe pământ și unul în cer... Eram fericiți. Însă drama a izbucnit îndată după inaugurarea castelului și după binecuvântarea taurului... Au fost aduse la castelul Taurului vaci din sat și le-au închis cu taurul, una câte una, ca să aibă mai apoi viței. Pentru împreunare, s-a amenajat o peluză superbă, cu adăpost împotriva soarelui, a ploii și a vântului. Toți locuitorii satului erau împrejurul peluzei, sprijiniți de garduri, privind cum taurul de rasă însămânțează o vacă țărăncască din Carpați. Servitorii în uniformă și misionarii erau admirați, fiind strălucitori. Căci pentru ei era o zi a biruinței. Dar taurul a trecut disprețuitor pe lângă vaca ce i se oferise. Nici măcar n-a vrut să o privească. Au încercat să-l ispitească. Zadarnic. Vaca nu-i plăcea. I s-a adus o a doua vacă. Același dispreț. Taurul, care era acolo ca să însămânțeze vacile satului și să le facă viței frumoși, nu voia nici măcar să se uite la ele. Diferența de rasă și de rang era prea mare, între el, taurul de rasă, slujit de cinci valeți în uniformă, între el, taur spălat, binecuvântat și îngrijit ca un prinț, și vacile mizerabile și slăbănoage de la Chiralesa. A doua zi, vacile noastre au fost trecute pe sub dușul amenajat pentru taur, au fost spălate, țesălate și după aceea au fost vârâte în teritoriul taurului. El le-a privit cu același dispreț, cu toate că ele fuseseră spălate și

țesălate. S-a încercat totul mai apoi. Au fost chiar parfumate vacile noastre. Li s-au prins funde roșii, albastre, tricolore între coarne și în vârful cozii. Fără nici o izbândă. Taurul nu voia să se atingă de ele. Erau sărmane vaci, la fel ca noi țăranii: nespus de sărmane... Taurul a fost trimis înapoi și a fost adus un altul. Apoi, un al treilea. Fără rezultat. La sfârșit, țăranii au refuzat să-și mai aducă vacile la taur. Le era teamă să-și piardă sufletul, spălând, parfumând și țesălându-le pe vacile lor ca pe niște desfrânate. Chiar li s-a părut că au avut noroc ca vacile lor să nu fie atinse de taurul de rasă. Căci aceasta ar fi fost un fel de adulter. Și tuturor le era nespus de teamă. Experimentul cu taurul n-a reușit. Și-au făcut din nou semnul crucii ca strămoșii noștri de la dreapta la stânga și s-au gândit la Împărăția cerurilor fără să se îngrijească de cea pământească, știind bine că cel care dobândește cerul primește pe deasupra toate celelalte... Misionarii au plecat, oferind castelul Taurului Ministerului Agriculturii, căci nu puteau să-l ia cu ei.

– Și ce-așteptați de la mine?, întrebă prefectul.

– Să ne dați castelul Taurului ca să facem aici școala din Chiralesa.

– Castelul Taurului aparține Ministerului Agriculturii. Chiar dumneavoastră ați spus adineauri. Cereți-l proprietarului. Ministrului Agriculturii.

– L-am cerut, Excelență. Nu o dată.

– Și ce v-a răspuns Ministrul Agriculturii?

– M-a sfătuit să mă adresez ministrului Instrucțiunii Publice de care depind.

– Și?

– Ministrul Instrucțiunii m-a poftit să mă adresez Ministerului Agriculturii. Mă trimit de la Ana la Caiafa... și asta de vreo douăzeci de ani.

– Și eu ce pot să fac? Credeți că pot să fac mai mult? Nu pot să vă dau o clădire care nu-mi aparține.

Pe neașteptate, învățătorul Apostol își aminti de vorbele lui Chiralesa-Bogomil. Trebuie cerut cu convingere și cu ardoare. Spuse din adâncul inimii:

– Excelență, vă implor!

Și miracolul se împlini. Căci prefectul, surâzând, răspunse:

– Văd o posibilitate totuși să vă dau castelul Taurului. Nu există decât un mijloc.

– Vă mulțumesc!, spuse învățătorul Apostol.

Se gândește la Bogomil care i-a spus adevărul. Credința mută munții. Credința poate totul... Învățătorul Apostol a cerut castelul Taurului cu credință și-i va fi dat.

– Ați înțeles că nu pot să vă dau castelul Taurului ca să-l prefaceți în școală pentru că nu-mi aparține. Și nu aparține nici ministerului meu. Castelul în cauză e proprietatea Ministerului Agriculturii. Până aici e clar.

– E clar, Excelență.

– În calitatea mea de prefect, am puterea să rechiziționez castelul și să vi-l dau pentru a-l preface în școală, dar cu o condiție.

– Care?

– Cu condiția să deveniți sinistrați, spuse prefectul.

– Să devenim ce?, întrebă învățătorul Apostol.

– Sinistrați, repetă prefectul. Trebuie să deveniți sinistrați. Învățătorul și elevii. Sinistrații sunt categoria de cetățeni de care se ocupă direct Ministerul de Interne. În speță, prefectul. Dacă deveniți sinistrați, nu doar că am puterea, dar am chiar datoria, prin lege și atribuțiile mele, să vă dau o școală. Tebuie să rechiziționez orice casă neocupată și să o

dau sinistraților. Din această cauză vă spun: deveniți sinistrați și vă dau imediat grajdul pe care-l numiți castelul Taurului ca să instalați aici școala din Chiralesa. E unica șansă. Profitați de ea.

– Și cum să facem, Excelență, ca să devenim sinistrați?

– Asta e treaba voastră, spuse prefectul. Sunt mii și mii de moduri de a deveni sinistrat. Nu de asta ducem lipsă. Descurcați-vă.

– Nu știu nici un mod de a deveni sinistrat, spuse învățătorul. Nu m-am gândit la asta niciodată.

– Sunteți credincios?, întrebă prefectul.

– Sunt, Excelență.

– Vă rugați deci la Dumnezeu ca El să vă păzească de calamități, de foc, inundații, cutremure de pământ?

– Da, Excelență.

– Ei, de această dată, rugați-vă cu totul altfel... Ca focul, apa ori altă calamitate să cadă pe școala voastră și s-o distrugă.

– Nu vă bateți joc de mine, Excelență!

– Înțelegeți greșit vorbele mele, spuse prefectul. Nu-mi bat joc de dumneavoastră, vreau să vă ajut. Dumnezeu ascultă pe cel care se roagă. Întoarceți-vă acasă și rugați-vă. Adunați-i pe oamenii din sat, mergeți împreună la biserică și cereți Domnului ca fulgerul să cadă peste vechea voastră școală insalubră și ea să ardă, ca să aveți o școală nouă pentru copiii voștri. Puneți-i, mai cu seamă, să se roage pe copii. Căci copiii sunt curați și rugăciunile lor sunt mereu ascultate de Domnul.

– Nu, Excelență, n-am să fac asta, spuse învățătorul Apostol.

– Și de ce nu? N-aveți destulă credință în Dumnezeu?

– Tocmai pentru că am credință în El n-am să fac asta.

Învățătorul Apostol e supărat. Cinismul prefectului depășește orice limită. Bătrânul spune hâtru:

– Vă mulțumesc pentru sfat, Excelență. Dacă aș fi știut că aș reveni la dumneavoastră după acest sfat, nu v-aș fi deranjat. Vă mulțumesc.

– Nu e greșeala mea dacă sunteți lipsiți de credință în Domnul nostru, spuse prefectul.

– Să știți, Excelență, că cerul nu ascultă glasul omului. Niciodată. În cea de-a zecea carte a lui Iosua se scrie că *n-a mai fost nici înainte, nici după aceea, o astfel de zi în care Domnul să asculte așa glasul omului*. Suntem prea săraci, prea ticăloși, noi, țăranii din Chiralesa, ca Dumnezeu să trimită fulgerul peste școală la comanda noastră.

– E singurul mijloc pentru voi de a avea castelul Taurului. Rugați-vă! N-aveți nimic de pierdut dacă vă rugați. Rugăciunea nu costă nimic.

– Nu, Excelență, spuse învățătorul Apostol. N-o să fac asta din două motive. Mai întâi, pentru că e păcat. Este scris: *Să nu ispitești nicicum pe Domnul Dumnezeul tău*. Să ceri astfel de lucruri Domnului înseamnă a te ruga împotriva credinței creștine. Apoi, noi, țăranii moldoveni, noi, românii, noi, oamenii din Chiralesa, noi nu suntem obișnuiți să comandăm nici cerului, nici pământului. Noi nu știm să comandăm nimănui, nici oamenilor, nici lui Dumnezeu. Suntem săraci. Biruiți. E obiceiul bogatului și al învingătorului de a comanda. Bogații comandă tot și în toată vremea. Săracii nu comandă nimic niciodată. Bogații văd lu-

crurile în vitrine, pe rafturi, și le comandă. Comandă și primesc tot ceea ce doresc pe pământ în această viață. Și, pentru că au obișnuința de a comanda ce vor și ce doresc pe pământ, comandă, de asemenea, cerului și Domnului, exact cum ei comandă furnizorilor lor. Bogații, cei puternici și învingătorii comandă cerului ploaia, timpul frumos, fulgerul ori soarele... Noi, săracii din Chiralesa, nu avem acest obicei. Desigur, nu ne îndoim niciodată de puterea lui Dumnezeu. Dar n-am îndrăznit vreodată să comandăm ceva Cerului. Când ridicăm capetele noastre către Creator, tot ceea ce îndrăznim să spunem este: *Kyrie eleison*: Doamne, miluiește! Niciodată vreun cuvânt mai mult. Repetând de mai multe ori *Kyrie eleison*, sfârșim prin a prescurta și a spune doar un cuvânt: Chiralesa. Este chiar numele satului nostru. E, de asemenea, numele a numeroase familii de la noi. O mare parte dintre elevii mei se numesc Chiralesa. E numele lor, la fel ca numele satului. Un nume care este o rugăciune: *Kyirie eleison: Chiralesa, Doamne, miluiește.*

Învățătorul Apostol se apleacă și iese nespus de îndurerat.

XXXV

Fulgerul lui Bogomil cade asupra școlii din Chiralesa

A doua zi după vizita învățătorului Apostol la Prefectură, plouă la Chiralesa. E o zi mohorâtă de toamnă. Cerul e nespus de jos. Norii trec prin sat precum fumul. În clasă, elevii îmbrăcați în saricile lor de lână muiate miros urât. Te asfixiezi în școală, cu toate că ferestrele și ușa sunt larg deschise. Învățătorul Apostol e trist din cauza eșecului pe care l-a avut la prefect. E descurajat și obosit. Citește cu voce tare. Citește moartea eroică a caporalului Chiralesa, salvatorul reginei. Dar nimeni nu-l ascultă pe cel care citește: toți privesc afară. Doi soldați au venit să se adăpostească sub streașina școlii. Și ei fumează privindu-i pe elevii care, la rândul lor, se uită la ei. Toată lumea se plictisește. Deodată, soldații aruncă țigările și își ridică mâinile. Văd apărând un om înalt, zvelt, slab, cu suman negru, ițari albi, brâu, mitralieră la gât și revolver în mână. Li se taie respirația. Căci toată lumea l-a recunoscut pe Bogomil. Soldații își aruncă carabinele, centurile și cartușierele.

– Intrați în școală!, ordonă Bogomil celor doi soldați.

E prima oară când îl văd de aproape pe Bogomil. Deschid ochii mari, nespus de mari, pentru a-i vedea

fiecare trăsătură a chipului său, căci fiecare elev va povesti, până la sfârșitul vieții sale, cum l-a întâlnit pe Bogomil și cum arăta el. Soldații intră în clasă cu mâinile în sus. În spatele lor, Bogomil cu două pistoale îndreptate împotriva prizonierilor săi.

– Mergeți în spatele clasei!, ordonă Bogomil.

Elevii îi lăsară să treacă pe soldații care înaintau îngroziți spre fundul micuței săli de clasă.

– Lăsați mâinile în jos!, ordonă Bogomil.

Bogomil e pe prag. Cele două revolvere sunt îndreptate către soldați. Pe neașteptate, două străfulgerări, două focuri de armă. Bogomil e cel care a tras. În clasă, între elevi. Toți sunt palizi. Dar nimeni nu spune nimic. De atâta teamă, nimeni nu îndrăznește să strige ori să plângă. Se simte miros de praf de pușcă. Se vede fumul celor două focuri de armă. Bogomil a tras cu amândouă mâinile spre soldați, dar soldații sunt tot în picioare, lângă zid. Sunt albi de teamă, albi ca varul pereților școlii.

– Sunteți aici într-o școală, soldați, strigă Bogomil. Nu știți că atunci când intri într-o școală trebuie să-ți dai jos acoperământul de pe cap? De data asta v-am dat eu jos caschetele cu un glonț... Doar caschetele. Data viitoare, dacă intrați într-o școală fără să vă descoperiți, vă dau jos capul. Acum, luați-vă caschetele. Și, în această seară, duceți-vă la ofițerul vostru și cereți-i altele. Raportați-i că ele au fost ciuruite de gloanțele lui Bogomil.

Învățătorul Apostol și elevii săi de la Chiralesa au asistat la o scenă mai uimitoare decât cea în care Wilhelm Tell trage într-un măr. Căci Bogomil, fără chiar să ia la ochi, a dat jos caschetele celor doi soldați. Prin două gloanțe de pistol, trase în același timp cu amân-

două mâinile. E o ispravă demnă de Bogomil. Un asemenea lucru nu s-a văzut niciodată, nici nu s-a auzit. După ce soldații și-au luat caschetele ciuruite, elevii, militarii și învățătorul Apostol îl priveau pe Bogomil cu o admirație fără margini, căci el dăduse o probă a puterii și a îndemânării sale supraomenești.

– Dascăle Apostol, am venit să vă pedepsesc, spuse Bogomil. Mi se raportează că lipsiți de la școală. Că-i lăsați pe elevi fără învățător. E-adevărat? Da ori ba?

– Doar icri am lipsit...

Învățătorul Apostol e gata să spună: „Chiar tu, Bogomil, mi-ai ordonat să mă duc la Prefectură." Însă tâlharul nu-i lasă timp să vorbească.

– De ce-ai lipsit ieri, dascăle Apostol, lăsând școala fără învățător? Unde ai fost și pentru ce?

– Am fost la Prefectură, unde am cerut castelul Taurului pentru școală. Dar Prefectul a refuzat.

– Ce a spus prefectul?

– A spus că ne va da castelul cu condiția să devenim sinistrați.

– Asta e tot?

– E tot. A spus că trebuie să ne rugăm ca fulgerul să cadă peste școala noastră. Și când școala va arde, ne va da castelul Taurului.

– Ai executat ordinele prefectului, dascăle Apostol?

– Ce ordine?

– Prefectul ți-a ordonat să te rogi ca fulgerul să cadă peste școală și ca școala să ardă. Ești funcționar de stat. Ai datoria să execuți ordinele Prefectului. Ești plătit pentru asta.

În clasă domnește o liniște de mormânt. Nici o suflare. Le e milă de învățătorul Apostol. Căci Bogomil este cumplit de aspru, amenințător.

– Răspunde, dascăle Apostol, te-ai rugat ca fulgerul să cadă peste școală, cum ți-a ordonat prefectul?

– Nu, spuse învățătorul.

I se pare că nu era acolo Bogomil-Chiralesa, cel care a fost elevul său și care venise la el în urmă cu două nopți. În afară de învățătorul Apostol, nimeni nu știa că Bogomil este caporalul Chiralesa. Nici măcar fiul său, Serafim, care nu l-a întâlnit niciodată pe tatăl său până în acea zi când îl vedea pentru prima oară, fără să știe că e tatăl său.

– Cum ți-a ordonat prefectul să te rogi ca fulgerul să cadă peste școală și să ardă?

– A dat ordin să mă rog împreună cu toți elevii... Căci rugăciunile copiilor sunt cele mai ascultate de Dumnezeu.

– L-ați auzit pe învățătorul vostru?, spuse tâlharul către elevi. Toți în genunchi la rugăciune... Și soldații. Și învățătorul Apostol. Și eu, Bogomil, stau în genunchi la rugăciune.

Supuși, toți stau în genunchi.

– Doamne, Tatăl nostru Care ești în ceruri, îngăduie să cadă fulgerul pe școala noastră, ca noi toți să devenim sinistrați și ca domnul prefect să ne dea castelul Taurului pentru școală. Amin.

Niciodată rugăciunea n-a fost mai fierbinte, căci ea era amestecată cu teamă, mirare, uimire neînțeleasă.

– În picioare!, ordonă Bogomil. Luați toate obiectele, tot mobilierul și duceți-l la castelul Taurului. Repede! Fiecare să-și ia banca sa. Și nu uitați lucrurile învățătorului Apostol, harta României... Luați totul, nu lăsați nimic aici decât pereții. Căci Dumnezeu a ascultat rugăciunea voastră și o să trimită fulgerul în câteva clipe făcând totul scrum.

Soldații iau patul învățătorului Apostol, cu cuverturile, cu vasele. Se mută totul. Nu sunt multe lucruri. În cinci minute totul e afară.

– Încolonați spre castelul Taurului!, ordonă Bogomil.

În clipa în care coloana se formează, răstoarnă lampa cu petrol, stropește zidurile și dă foc. Într-un minut, flăcările au cuprins totul. Casa de lemn a școlii din Chiralesa arde ca o cutie de chibrituri. E căutat Bogomil. Îl văd printre coloana de flăcări și fum. Se aud vorbele lui:

– Să fiți cuminți, copii! Școala voastră o să fie de aici înainte castelul Taurului. Nici un copil de țăran n-a avut vreodată cinstea să se mute în locul unui animal de rasă, al unui taur. Este cea mai mare favoare pe care prefectul poate să o ofere copiilor din Chiralesa: să primească o clădire rezervată animalelor. Să fiți la fel de cuminți precum animalele.

După aceste cuvinte, Bogomil n-a mai fost văzut. Tâlharul a dispărut ca și când s-ar fi evaporat. Din toate părțile sosesc alergând soldați, țărani, femei. Căci școala arde cu flăcări până la cer...

E o nouă minune a lui Bogomil. Înainte de căderea nopții se va povesti de la un capăt la altul al ținutului această nouă ispravă a vestitului Bogomil. Și învățătorul Apostol este uimit de felul în care tâlharul a pus în scenă și a executat incendiul de la școală și mutarea la castelul Taurului. Aceasta a fost făcută cu siguranța unui mare maestru. Și focurile de armă în caschetele soldaților care au fost conduși la școală ca martori! Și toate! Învățătorul Apostol este uluit. Privindu-l pe Serafim Acoperiș de paie, învățătorul își spune: „Pentru tine ne-a dat Bogomil

castelul Taurului. Ca să te pregătesc de școli înalte... Să fii vrednic de tatăl tău, micuțule... Să fii mându de tatăl tău, care e un om deasupra condiției umane, căci el nu mai trăiește în trupul lui, ci în inima poporului său."

XXXVI

Dispariția tâlharului Bogomil

Castelul Taurului a fost prefăcut în școală mulțumită tâlharului Bogomil. Elevii satului sunt foarte fericiți. Nu mai vor să părăsească școala ca să se întoarcă în casele lor mici. Sunt foarte mândri. E o promovare nemaiauzită pentru copii, cărora li s-a îngăduit – în calitate de sinistrați – să se instaleze în locul de adăpostire al unui animal, în casa unui taur. Dascălul Apostol i-a rezervat o cameră lui Serafim Chiralesa, care locuiește acum la școală, unde lucrează sub îndrumarea învățătorului pentru a se prezenta în toamna următoare la colegiul regal de la Chișinău. Concursul de intrare este foarte dur. Sunt mii de candidați care sosesc din toate provinciile pentru a intra la colegiul regal, unde copiii sunt cazați, hrăniți, îmbrăcați, educați gratuit de cei mai buni profesori din țară. Învățătorul Apostol i-a anunțat pe copii despre proiectul său:

– L-am ales pe Serafim Acoperiș de paie ca să-l trimit la cel mai bun colegiu regal, căci el este cel mai dotat dintre toți. Mai mult, ca orfan de război, el călătorește gratuit pe calea ferată. Vom lucra cu toții la pregătirea sa. Căci e vorba de onoarea noastră și poate de fericirea noastră. Dacă Acoperiș de paie ajunge om mare, va fi avocatul nostru, ambasadorul nostru și

apărătorul nostru înaintea Istoriei, înaintea veșniciei, a oamenilor și a lui Dumnezeu... Trimitem pe Acoperiș de paie la colegiul regal, la fel cum strămoșii noștri, poporul nemuritorilor, trimiteau, o dată la patru ani, un ambasador la cer pentru a-I prezenta lui Dumnezeu un raport despre poporul nostru.

Frenezia a cucerit întreg satul. Nu se mai ocupă decât de Serafim Acoperiș de paie, mesagerul Chiralesei, care va pleca la cer, la colegiul regal, ca ambasador al poporului său... Învățătorul Apostol a fixat un program destul de strict. Serafim primește hrană curată și din belșug. Nici un copil din sat n-a fost vreodată așa de bine hrănit. Căci, din toate probele prescrise, proba fizică este proba de foc.... În fiecare dimineață, Serafim e văzut pe peluza verde, ce fusese amenajată pentru taur, făcând gimnastică sub îndrumarea învățătorului Apostol. Ceilalți elevi au venit mai întâi ca spectatori, apoi au început cu toții să facă și ei gimnastică. Cutreieră câmpurile pentru a culege plante și a le pune în ierbare. Invață toate numele orașelor, zăcămintele de petrol, de fier, tot registrul bogățiilor naționale. Se pun întrebări legate de istorie... Școala din Chiralesa a devenit un fel de academie liberă unde fiecare copil participă ca elev și dascăl. Se știe acum că spiritul omului nu poate fi supus discriminărilor sociale și rasiale și că un copil din Chiralesa poate să ajungă un om care să aibă dreptul să poarte un acoperământ, adică un savant, un înțelept... Își dau seama că barierele sociale, mizeria, despotismul, nedreptatea, toate acestea pot fi învinse prin spirit, prin credință, prin înțelepciune, prin știință... În fiecare dimineață părintele Miluescu trece pe la școală și se roagă pentru cel care va pleca ca mesager al satului său.

Totuși, învățătorul Apostol e trist, el care ar trebui să fie cel mai mulțumit. El este cel care – se crede – a avut ideea de a-l trimite pe Serafim Acoperiș de paie la colegiul regal, așa cum nemuritorii trimiteau la cer din patru în patru ani un mesager... Invățătorul Apostol e trist, căci știe că inițiativa nu vine din partea lui. Bogomil a hotărât să-și trimită fiul la școală, dar învățătorul Apostol nu poate să spună adevărul, nici nu poate să dea pe față faptul că Serafim este fiul lui Bogomil. Dascălul primește, fără să merite, elogiile și felicitările țăranilor. Trebuie să tacă, cu toate că ar vrea să țipe că nu este opera sa, că Bogomil – adică, de fapt, caporalul Chiralesa – e cel care a dat castelul Taurului copiilor pentru școală și care a ars vechea școală, el e cel care l-a luat în sarcina sa pe Serafim, că Serafim este fiul lui Bogomil și că Bogomil este caporalul Chiralesa... Dascălul Apostol a tăcut chiar și la spovedanie. Dar vrea să vorbească. Și ceea ce-l îndurerează e că de la incendierea școlii tâlharul Bogomil a dispărut. Fără urmă. Toată toamna nimeni n-a auzit vorbindu-se de Bogomil. Generalul Dracopol i-a retrimis pe soldați în cazărmile lor. Se credea că Bogomil era mort și nu l-au mai căutat. N-a apărut nici în timpul iernii, nici primăvara. Vara trece fără ca Bogomil să atace un singur autocar, o bancă ori un tren... Poliția, jandarmeria și toate autoritățile se bucură. Cred că au scăpat de Bogomil pentru totdeauna.

Dar poporul crede că Bogomil nu va muri niciodată. În ziua în care ai nevoie de el, Bogomil va apărea.

Chiar învățătorul Apostol e de această părere. Cu toate că are motive să creadă cu totul altfel. El știe că Bogomil e un mare mutilat, că poartă un corset de

oțel. Dacă Bogomil ar fi fost viu, ar fi venit măcar o singură dată la școală, la învățătorul Apostol. El, care dă atâția bani la toată lumea, ar fi adus bani pentru încălțăminte, pentru cărți, hrană, hainele fiului său... Or, nu a venit nici măcar o singură dată. N-a trimis nici un mesaj. Învățătorul Apostol se gândește că Bogomil a murit, căci era din nou sfârșit de august. E un an de când Bogomil a atacat autocarul, și-a înmormântat soția, a incendiat școala și a cerut învățătorului Apostol să-l trimită pe fiul său la colegiu, dezvăluindu-și adevărata identitate.

Dacă Bogomil ar mai fi fost în viață, i s-ar fi putut măcar spune că fiul său era bine pregătit și că va fi primul la concurs.

Dispariția lui Bogomil e o pâclă de netrecut în viața învățătorului Apostol.

Dar el speră că într-o noapte tâlharul va apărea totuși, cum a apărut prima oară. Spunând: „Nu mișca, sunt eu, Bogomil. Nu fă zgomot ca să nu se trezească micuțul Serafim, fiul meu cu părul asemenea unui acoperiș de paie." Învățătorul Apostol a așezat un pat la castelul Taurului, gândind că Bogomil va veni adeseori în timp ce fiul lui se pregătește de concurs. Că va petrece poate noaptea la școală. Chiar acum, învățătorul Apostol pune de-o parte, ca în fiecare noapte, ceva de mâncare, în cazul în care ar veni Bogomil. Căci el își dorește să vină. Învățătorul Apostol lasă, de asemenea, deschisă ușa școlii. Ca Bogomil să poată intra dacă ar veni să se intereseze de progresele fiului său. Învățătorul Apostol îl așteaptă în fiecare noapte pe Bogomil. La fel cum țăranii din Petrodava, toată viața lor, așteaptă ca Dumnezeu să Se pogoare pe pământ și să bată la ușa lor, cerând găzduire. Căci

în fiecare casă țărănească, oricât de mică ar fi aceasta, există o cameră, cea mai frumoasă, unde nu locuiește nimeni. E camera în care va locui Dumnezeu, când va bătea la ușă. Așteptându-L pe Dumnezeu pentru a-I oferi adăpost și acoperiș, în camera lui Dumnezeu nu intră decât preotul ori oaspeții cei mai de seamă... În acest fel, fără o speranță logică, dar fără încetare, ținând totul gata pentru a-l primi, învățătorul Apostol așteaptă fără încetare vizita lui Bogomil.

Nu mai sunt decât trei zile înainte de 1 septembrie, data concursului, și Bogomil nu s-a întors... Învățătorul Apostol crede că va apărea în ultima clipă... Căci ideea de a trimite copilul, de a-l purta în această aventură ieșită din comun, e datorată lui Bogomil... Și va regreta mult dacă nu-l va revedea... Îl așteaptă. Mai sunt doar trei zile înainte de plecarea la colegiul regal de la Chișinău. Trei zile înainte de plecarea învățătorului Apostol, care-l va duce pe Serafim Acoperiș de paie, mesagerul Chiralesei.

XXXVII

Ritualul de seară al învățătorului Apostol și presentimentul morții

Vreme de trei zile dară, cu doar trei zile, așadar, înainte de plecarea la concurs, învățătorul Apostol a supravegheat lucrul lui Serafim Acoperiș de paie până la culcare. Acum, copilul doarme. Învățătorul simte un fel de învăluire sufletească. Așa cum se petrec lucrurile înainte de moarte. Învățătorul Apostol este îngrozit la gândul că ar putea să moară mai înainte de a-l duce pe elevul său la Chișinău. Bogomil a dispărut. Dacă Apostol ar muri în această noapte, Serafim, oricât de bine pregătit ar fi, nu ar putea să meargă singur la Chișinău. Serafim n-a ieșit niciodată din sat. Nu știe ce este o gară, un tren, un oraș mare, o călătorie. Învățătorul Apostol a uitat un lucru foarte important în educația elevului său: să-l învețe să se descurce de unul singur în cazul în care el, învățătorul Apostol, ar muri înainte de examen. Acum e mult prea târziu pentru a repara această lipsă. Învățătorul Apostol urmărește firul gândului morții sale. Desigur, ar putea muri chiar în această noapte, dar dacă moare și dacă Serafim nu poate să se prezinte la concurs, în ciuda unui an de muncă, asta înseamnă că a fost voia lui Dumnezeu. Învățătorul Apostol trece încă o dată prin camera lui Serafim. Acoperă umărul copilului. Apoi,

bătrânul intră în camera sa, luminată de lună ca un felinar agățat la cornișa acoperișului, sub bolta cerului. A locuit întotdeauna singur. N-a fost niciodată căsătorit. Locuința sa este, ca întotdeauna, asemenea unei chilii monahale. Pereții albi, patul de brad, salteaua de paie – mindirul – și cuvertura în culori vesele. Lângă pat, o masă de brad, făcută chiar de învățătorul Apostol, și un scaun. Pe masa care servește pe de o parte de birou și, pe de altă parte, pentru mâncare sunt caiete cu copertă albastră. În spatele mesei, o etajeră cu cărți, un dulap de lemn neşlefuit pentru păstrat mâncarea și o icoană a Sfântului Gheorghe deasupra patului. Învățătorul își așază haina într-un cui bătut în perete. Aprinde lampa cu gaz. Se întoarce spre răsărit și-și face semnul crucii pentru rugăciunea de seară, la fel ca primii creştini. E rugăciunea pe care monahii o numesc *luchnikon*, cea care se face atunci când se aprind candelele. Această rugăciune este Psalmul 140:

Doamne..., să nu iei sufletul meu
Păzeşte-mă de cursa care mi-au pus mie
Şi de smintelile celor ce fac fărădelege.
Cădea-vor în mreaja lor păcătoşii...

Învățătorul Apostol nu știe că înainte de răsăritul soarelui va fi legat pentru a fi condus la moarte. Dar are această presimțire. Și el cere, cu mai multă fervoare încă, să fie păzit de cursele celor care încearcă să-i ia viața... Căci dacă i se ia viața, chiar acum, cu trei zile înainte de examen, Serafim va rămâne în sat. Și Chiralesa va rămâne fără ambasador.

Făcându-și din nou semnul crucii, învățătorul Apostol deschide dulapul, desface un prosop de in și pune pe masă o jumătate de mămăligă. Mămăliga strălucește ca o jumătate de lună de aur, alături de

caietele cu coperta albastră și de manuale. E pâinea cea de toate zilele a moldovenilor. Învățătorul Apostol rupe o bucată de mămăligă care, la lumina lămpii cu gaz și a lunii, pare în mâinile sale un măr de aur. Înainte să mănânce, înfășoară jumătatea de lună din porumb în prosopul de in și o pune în bufet. Se apleacă și, dintr-un coș de sub masă, ia o ceapă pe care o așază pe masă, cu mișcări nespus de încete, și o sparge cu pumnul. O ceapă tăiată cu cuțitul nu este bună; trebuie zdrobită. Așa cum strugurii trebuie zdrobiți ca să facă vin. Omul, dacă vrea să-i fie cel mai bine, trebuie să fie asemenea – precum a arătat Iisus Hristos – vierului și viei. Omul trebuie, de asemenea, să treacă prin storcător pentru a zdrobi și a fi zdrobit. Și aceasta e condiția ca el să se ridice până la adevărata înălțime de om. Ceapa zdrobită face să-i curgă lacrimi învățătorului Apostol. Dar acestea sunt lacrimi curate și sfinte. Începe să mănânce. Mușcă mai întâi din mămăliga rece și aurită. Duce la gura sa mâna dreaptă. Apoi, pune mămăliga pe masă și ia ceapa zdrobită de culoarea argintului și a platinei și mușcă din ea. Învățătorul Apostol nu duce mâncarea la gură decât cu o încetineală solemnă și mereu cu mâna dreaptă. Niciodată cu stânga. Căci a mânca este un lucru sfânt. Cum nu te poți închina cu mâna stângă, nici nu poți mânca cu mâna stângă. Gustul amar, puțin acru, al mămăligii, și gustul nespus de puternic al cepei bine sărate, usturător, puternic, barbar, sunt pe potriva staturii osoase, rigide și aspre a lui Apostol, a casei sale, Petrodavei și a întregii Moldove. Învățătorul mănâncă exact ca un om ce ia parte la un prânz măreț, la o gală solemnă. Căci nu e singur acum când mănâncă mămăliga rece cu ceapă. Alături de el

stă îngerul său păzitor. Și de acolo de sus Dumnezeu îl privește. Dumnezeu coboară uneori jos, foarte aproape de învățătorul Apostol, astfel că învățătorul simte prezența lui Dumnezeu lângă el. Desigur, nu-L vede, dar el știe că Dumnezeu este alături de el când mănâncă. Cu ochiul inimii Îl vede pe Dumnezeu alături de el. Din acest motiv învățătorul Apostol mănâncă solemn, cum se cuvine, în prezența Împăratului cerului și al pământului. Pe lângă asta, în timpul mesei, părinții învățătorului Apostol, toți strămoșii săi decedați sunt acolo, aproape de el. Și el împarte fiecare masă cu ei. E solemn, așa cum se cuvine, atunci când stă alături de părinții săi, care coboară pentru a fi împreună, în momentul cinei sfinte de seară. Mâncând, învățătorul Apostol simte pogorându-se pacea în lăuntrul său, așa cum seva pătrunde în trunchiurile uriașe ale copacilor. Se simte bine pe scăunelul lui rotund de stejar cu trei picioare. Apostol culege cu degetele mâinii sale drepte firimiturile aurite de pe masă și le mănâncă. Căci fiecare firimitură de hrană este chipul lui Dumnezeu. Din această cauză dascălul culege și duce la gură orice firimitură aurită de mămăligă, cu îndemânare, încet, solemn, cum se cuvine atunci când mânuiești sfântul chip al lui Dumnezeu.

Învățătorul Apostol mănâncă tot așa cum merge. Masa e o euharistie, o lucrare a harului. Terminând de adunat și de mâncat până la ultima firimitură, învățătorul Apostol se ridică. Ia din partea de jos a bufetului o ulcică de lut ars plină pe jumătate cu lapte prins și bea în picioare. Bea cu plăcere. Laptele prins cu mămăligă și ceapă are un gust mângâietor și plăcut. Învățătorul Apostol e mulțumit. Pune ulcica la locul său și-o acoperă cu piatra rotundă de granit care

îi folosește drept capac. E o piatră – ca un mic disc –, pe care învățătorul Apostol a adus-o de la râul din Chiralesa. Ia ștergarul agățat pe perete, lângă coș, și își șterge bine buzele. Apoi îl pune din nou la loc, se întoarce iarăși către răsărit și spune: „Îți mulțumesc, Doamne, pentru pâine, pentru sare și pentru darul Tău cel sfânt." Rostind aceste cuvinte, își face semnul crucii. Cu degetele sale osoase, butucănoase precum uneltele rudimentare, își face semnul crucii apăsând puternic pe frunte, pe piept și pe umeri. Apasă cu degetele sale ca și când și-ar bătea cuie în trupul lui. Și crucea pe care o face pe trupul său, cu degetele sale grele, e ca o cruce rustică, precum cea pe care o tai dintr-un copac din pădure cu toporul. Această cruce se potrivește, totuși, gustului puternic al cepei, cu mămăliga acră, cu gustul de lapte prins și cu satul. Cruce mare, dar nespus de solidă, care va putea susține întreaga greutate a cerului ca un stâlp. Învățătorul Apostol e mulțumit, s-a revigorat. Își ia găleata de lemn, cofița, lăsând ușile larg deschise. Afară e frumos. Învățătorul aruncă apa călduță din cofița sa pe trandafirii și pe busuiocul pe care i-a sădit lângă peretele școlii și se îndreaptă spre fântână. Fiecare om din Chiralesa, când își construiește casa, sapă, totodată, o fântână în apropiere. Dar fântâna e mereu la drum, niciodată în curtea casei. La castelul Taurului s-a respectat această lege. Căci sunt lucruri pe care omul nu le face doar pentru el însuși, ci, de asemenea pentru alții. Iar fântâna este unul dintre aceste lucruri. Din această cauză, e mereu în afara curții, la marginea drumului, în fața casei, ca orice om care trece să poată să ia apă ca din propria sa fântână. Fântâna de la școală e una cu roată. Când învățătorul se apropie, după ce a pus cofița lân-

gă fântână, din nou gesturile sale încetează să mai fie unele profane, mișcările sale redevin solemne, încete, evlavioase. Căci a scoate apa din pământ, sub privirea stelelor, noaptea, când aerul este dulce și înmiresmat, nu este doar un lucru de folos. E un *act*, o faptă desăvârșită, care își are rădăcinile în trecut și în pământ, o faptă care își are ramuri și terminații în cer. Urmări în viitor, pentru totdeauna și pentru toți în vecii vecilor. O faptă omenească e o mișcare care are un început, un sfârșit și un folos. Un *act* este o lucrare care face parte dintr-un întreg, care n-are nici început, nici sfârșit și care se reînnoiește, precum viața oamenilor, a plantelor și a oricărui lucru. Pentru învățătorul Apostol din Chiralesa, ca pentru toți oamenii din ținut, a scoate apă, a mânca, a merge, a uda trandafirii și busuiocul din grădină sunt *acte*. Precum şi rugăciunile sunt acte. Toate aceste acte ale învățătorului Apostol sunt la fel ca rugăciunile. Laolaltă, aceste acte formează o ceremonie. Ceremonia serii, *luchnikonul* .. O seară care – despoții au hotărât – trebuie să fie ultima pentru învățătorul Apostol de la Chiralesa...

Văzându-l pe dascălul de la Chiralesa îndeplinind cu atâta minuțiozitate și lentoare aceste acte de seară, te poți întreba: Ar fi el la fel de calm dacă ar ști că în această noapte va fi arestat, pus în lanțuri și trimis la oraș pentru a fi judecat, condamnat și poate spânzurat?

Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit un lucru: oamenii din Chiralesa trăiesc ca și cum ar oficia un rit sacru. Dacă un preot e anunțat că e pe cale să slujească Sfânta Liturghie, că e ultima slujire și că ieșind din biserică va fi ucis, săvârșirea dumnezeiești slujbe va fi mai solemnă, mai plină de patetism, mai sublimă decât în celelalte dăți. Ideea morții îl tulbură

pe om în lucrările lui pământești, în exercitarea îndeletnicirilor, în redactarea dărilor de seamă, testamentelor; dar această idee îl face mai calm, mai solemn și mai înălțător în îndeplinirea adevăratelor acte. Viața învățătorului Apostol e o înlănțuire de acte, nu de lucrări utilitare. Știind, așadar, ce-l așteaptă în chiar această noapte, el ar scoate apa din fântâna de pe marginea drumului cu mai multă frumusețe și lentoare încă, căci ar ști că acest act nu va mai fi niciodată repetat de el. Dar nu știe că a doua zi va fi trimis la moarte. El îndeplinește, ca de obicei, rânduielile sale de seară. Deodată, un zgomot de cizme se aude în apropiere de școală. Învățătorul Apostol își înalță capul. Sunt soldați înarmați. De ceva vreme, nu mai sunt militari în sat, căci Bogomil a dispărut. Apariția soldaților, acum, noaptea, îl face să se gândească că tâlharul s-a întors. Că a venit să ia parte la plecarea fiului său. Și că soldații au prins de veste. Soldații sosesc, intră în curtea școlii, înaintează pe gazon.

– Sunteți Apostol Icar, dascălul de la Chiralesa?

– Eu, răspunse învățătorul Apostol, așezând pe iarbă cofița de lemn plină cu apă.

– În numele legii, sunteți arestat. Avem ordin să vă ducem la închisoarea din Petrodava.

Luminile școlii se aprind. Serafim Chiralesa s-a deșteptat. Aleargă în cămașă de noapte. În casele din sat se aprind, de asemenea, luminile, și toți aleargă. În două sau trei minute, mai înainte ca jandarmii să aibă timp să-i pună cătușele învățătorului, tot satul, bărbați, femei și copii, e în picioare. Se scoală din pat și aleargă către școală. Căci vestea e cumplită și cade asupra tuturor ca un fulger. S-a deșteptat toată lumea, chiar și animalele, chiar și copacii...

XXXVIII
Ultima lecție a învățătorului Apostol

În escortă sunt cinci jandarmi. Îi îngăduie învățătorului Apostol să intre în chilia sa ca să se îmbrace, dar îl supraveghează îndeaproape.

– N-aveți dreptul să luați nici un fel de bagaj, spune brigadierul, în afară de ce aveți pe umeri. Nici hrană. Nici cuvertură. Nici cărți. Nimic. Cu mâinile goale.

Serafim Acoperiș de paie își dă seama că nu va mai merge la colegiul regal, că va rămâne în sat, şi plânge cu țipete și suspine sfâșietoare. E nespus de atașat de dascălul său, cu care se gândea el că în trei zile se va afla la Chișinău. Arestarea învățătorului îl face să sufere ca și când ar fi jupuit de viu.

În timp ce Serafim plânge, tot satul este adunat cu lămpi, cu torțe, cu lumânări, în jurul castelului Taurului. Prin ferestrele luminate, jandarmii sunt priviți cum îi leagă mâinile la spate învățătorului Apostol și-l împing din cameră. Văzându-i pe jandarmi ieșind din școală, împingându-l înaintea lor pe învățătorul Apostol cu mâinile legate, oamenii din sat, strânși unii lângă alții, formează un zid viu, ca un zid de carne și de sânge, care înconjoară școala.

– Faceți loc ca să-l ducem pe arestat!, ordonă brigadierul.

E un ordin sec, ca apăsarea degetelor pe trăgaciul unei arme de foc. Dar nimeni nu mișcă. În loc să facă loc jandarmilor, oamenii se înghesuie din ce în ce mai mult unii în alții. Acum e un adevărat zid de trupuri ce barează calea. Un zid ce nu va putea fi spart nici chiar cu care de război, căci în acest zid ce îi oprește pe jandarmi nu se află doar carne, sânge și viață, ci, de asemenea, o cumplită revoltă. E o hotărâre nespusă de a rezista. Și aceasta nu poate fi spartă cu arme de foc, nici cu care. E o atitudine, și ea arată spiritul de dreptate și al divinității. Setea de dreptate e ceva nepieritor, veșnic.

– Dacă nu vă dați la o parte ca să ne îngăduiți să trecem, vom deschide focul.

În acea clipă, din ultimele rânduri încep să se înalțe furci, topoare, lopeți, coase. Ficrul topoarelor și furcilor strălucește în lumina torțelor, dar nimeni nu mișcă. Nu încă. Nimeni nu vorbește. Învățătorul Apostol vede și simte, cum se simte curentul electric, revolta ce e gata să izbucnească. E ca un incendiu pe care nimeni nu va mai putea să-l oprească.

– Jandarmi, acești oameni viteji, care se află aici, vă vor face cu siguranță loc ca să mă luați dacă le spuneți motivul pentru care ați venit să mă arestați... Căci ați picat foarte rău. De un an, pregătim plecarea unui copil din sat, a orfanului caporalului Chiralesa, care trebuie să dea un examen peste trei zile. Cel mai târziu ar trebui să plec cu el mâine seară. Dacă mă luați, copilul nu va mai putea să plece... Spuneți-le oamenilor motivul pentru care mă arestați, cum sunt arestați criminalii și pentru ce mă luați din sat cu trei zile înainte de examenul băiatului... Tot satul nu s-a dat înapoi din a lucra pentru acest examen cu pasiu-

ne și nădejde. De ce mă arestați? Și mai ales acum? N-am făcut nici un rău.

– Nu știm nimic despre examen. Ce știm, e că avem ordin să vă arestăm și să vă ducem la oraș cu mâinile legate și pe jos.

– Pe jos?, strigă o voce revoltată. De ce pe jos și legat?

– E o arestare pentru crimă, explică jandarmul.

Și cum îi este teamă continuă:

– Învățătorul Apostol va fi judecat peste trei zile, la Petrodava, pentru pătrundere, înarmat, într-o proprietate străină, pentru violență, masacru bestial și crud al animalelor domestice, infracțiuni împotriva legilor protecției animalelor și străinilor.

Nimeni nu înțelege nimic. Cuvintele brigadierului vin ca într-o pustie. Revolta se mărește. E gata de a izbucni.

– Faceți loc ca să-l luăm pe arestat!, strigă jandarmul.

Înaintea jandarmilor, țăranii strâng furcile, coasele, topoarele, de parcă ar vrea să le sfarme. Se stăpânesc, totuși, căci așteaptă un semnal. Nu se știe de unde va veni semnalul de a zdrobi totul, de a ucide și de a face dreptate. Au ochii îndreptați către învățătorul Apostol. El, cu siguranță, le va da semnalul de luptă.

– Vorbiți, dascăle Apostol!

– Porunciți-ne să vă eliberăm și-o vom face!, țipă un tânăr, un adolescent.

Își croiește drum, în primul rând, cu o bardă în mâna dreaptă.

Jandarmii au armele îndreptate către mulțime, dar mulțimea este, de asemenea, îngrămădită în spatele lor. Sunt oameni pe acoperiș. Jandarmii sunt încer-

cuiți. Și, mai cu seamă, sunt copleșiți. Îi vor face bucăți cu toate armele lor. Revolta e ca un miros de praf și de sulf, care se ridică din mulțime. Trupurile vii, în astfel de ocazii de încordare fără seamăn și de revoltă nestăpânită, emană un miros special. E mirosul patimii care trece în sânge și impregnează carnea. Acum, deasupra acestui perete de trupuri cenușii, în această tensiune uriașă și cumplită revoltă, se ridică ca un nor un miros piperat, care îi incită și mai mult; un miros ca cel de cuișoare, de piper ori de boia de ardei, de fructe acide, astringente și sălbatice...

– Spuncți-le să se liniștească, să se potolească, suflă jandarmul la urechea învățătorului Apostol.

Era o rugăminte. Militarul se grăbește să dezlege mâinile învățătorului. Îi e teamă. Toți jandarmii sunt palizi precum zidurile școlii, nu doar de la var, ci și de la lună.

Se lasă o liniște și o așteptare grele, ca de plumb. Un singur cuvânt al învățătorului Apostol, și jandarmii ar fi făcuți bucăți. Nu s-a întâmplat asta niciodată în satul Chiralesa. Dar în această noapte se va întâmpla. Învățătorul Apostol Icar este scos din fire și el de mirosul de revoltă, de tensiune, de nedreptatea care cade deasupra lui precum fulgerul. Dar poartă o responsabilitate. Un singur cuvânt al său și va fi liber; va avea loc un măcel.

– I-ați încercuit pe jandarmi și nu pot să vă scape, spuse învățătorul Apostol. Ei sunt biruiți mai dinainte, cu toate că au arme, iar noi nu avem. Ei pot, înainte de a fi masacrați, să omoare patru, cinci ori zece dintre voi... Dar, la sfârșit, vor muri masacrați și ei.

Oamenii strâng uneltele în mână gata să sară pe jandarmi.

– Dacă sunt încercuiți, frații mei, și sunt învinși mai dinainte, și noi suntem. Căci noi suntem mai încercuiți decât ei. Dacă voi mă eliberați, omorând pe jandarmi, ce-am să fac eu cu libertatea mea? N-am să pot să-l însoțesc pe Serafim la examenul de la Chișinău. Voi fi arestat înainte de a ajunge la tren. Înainte să sosesc la destinație... Libertatea mea nu va fi de folos, de nici un folos. Ce-aș putea să fac eu cu libertatea pe care mi-o dați, dacă nu pot să mă duc cu Serafim la concurs? Lăsați-i să mă ia ca pe un criminal. E o nedreptate mult prea mare și o lovitură mult prea lașă pe care ne-o dau acum, cu trei zile înainte de examen, ca noi să-i putem pedepsi cu mâinile noastre. Aici trebuie o mânie și o răzbunare mai mari decât cele omenești. Nedreptatea pe care ne-o fac ca să suferim e strigătoare la cer. Și de la cer va veni pedeapsa.

Învățătorul Apostol își întinde mâinile spre jandarmi. Spune:

– Puneți-mi-le din nou, cum ați primit ordin, și luați-mă. Să mă spânzure, căci am omorât câinii despotului Dracopol ca să smulg din gurile lor un copil, o făptură omenească. Puneți-mi-le: e un fapt obișnuit în Moldova să fii legat. Și luați-mă, aruncați-mă în închisoare! Răzbunați-vă pe copiii noștri, dar mânia lui Dumnezeu va veni într-o zi... Chiar dacă într-un an, într-un veac ori în vecii vecilor... Veți fi, cândva, pedepsiți cumplit.

Jandarmii, tremurând, refuză să-i lege mâinile învățătorului Apostol. Serafim, ce plânge cu lacrimi calde, vine și se aruncă la pieptul învățătorului său. Jandarmii nu-l dau la o parte. Îl îngăduie, de teamă.

– Toată pregătirea noastră, toată munca noastră de zi și noapte sunt pierdute, domnule învățător, strigă

Serafim. Nimeni nu mă va examina ca să constate cât de bine am învățat totul. Mergeți la închisoare! Și eu nu mă mai duc la concurs!

– Nu, Serafim, prin răzbunarea despoților tu nu vei mai merge la colegiu. Au câștigat din nou! Câștigă întotdeauna.

– Sufăr mai ales când vă văd legat, domnule învățător. E o suferință mult prea mare.

Tânărul băiat sărută mâna învățătorului Apostol. E o nedreptate cumplită.

– Îndură acest necaz, pentru că e mare, Acoperiș de paie.

Învățătorul Apostol mângâie cu mâinile sale legate părul auriu al elevului său. Spune ca toată lumea să audă:

– Suferințele mici, suferințele medii poate să le îndure orice om de nimic. Doar sufletele mari, bărbații și femeile aparte pot să suporte probele și suferințele ieșite din comun... Și cei care le suportă ies din suferințele lor mai întăriți decât toți ceilalți muritori... Este, dar, un examen pentru tine, Acoperiș de paie. Astăzi se va vedea dacă ești cu adevărat un elev excepțional.

– Chiar dacă dau un răspuns excepțional, domnule învățător, nimeni nu va mai fi alături de mine ca să-l audă... căci dumneavoastră veți fi departe.

Plânge.

– Tu însuți vei judeca purtarea ta. Vei da un răspuns nemaipomenit la această nedreptate strigătoare la cer. La sfidările excepționale trebuie răspunsuri excepționale. În asemenea situații se vede măreția omului și se pot măsura valoarea și înălțimea unui om. După răspunsul pe care-l dă sfidării, felul în care îi face față. Aceasta este cultura, civilizația, înțelepciunea, știința

și măreția sa. Când oamenii din insulele oceanice au întâlnit pe plajă valurile mării, care îi opreau să meargă în insula vecină, au construit piroga. Era răspunsul lor la sfidarea oceanului. În Europa, omul a întâlnit pe plajă aceleași valuri, dar, în loc să construiască o pirogă, a construit transatlanticul. Este răspunsul european la ocean. Sfidarea era aceeași, doar răspunsurile erau diferite. Despoții, dușmanii noștri de moarte, dușmanii poporului nostru, ai dreptății lui Dumnezeu, clasa care ne stăpânește și ne ține în robie, mă arestează în această noapte cu trei zile înainte de concursul de admitere la colegiul regal. Ca tu să nu devii un om mare. Despoții au făcut mereu aceasta. Toți despoții din lume, din toate timpurile și de peste tot... E o faptă de despot. Acestei sfidări tu îi vei răspunde ca un om mare ori ca un om de nimic.

– Vreți să mă duc la Chișinău singur?, întrebă Serafim.

Sătenii ascultă în tăcere, ca la biserică. Se aud chiar bătăile inimii. Jandarmii sunt și ei nemișcați. Ca într-o biserică sub lună.

– Vreți să mă duc singur, domnule învățător?

– Dacă ai curaj, du-te singur, răspunde învățătorul Apostol. Dar e un mare risc. Nu cred că s-ar putea. Tu n-ai ieșit din sat niciodată. N-ai urcat niciodată în tren, nu știi ce sunt un oraș, un tramvai, un hotel. Și nu ai timp să înveți asta. Căci în aceste trei zile trebuie să te ocupi doar de examenul tău. Nu trebuie să rămâi în ceață. Mai mult, orașele sunt pline de capcane, de hoți, de oameni răi... În oraș te vei rătăci, cum orășenii se rătăcesc în pădurile noastre...

– Vreți, domnule învățător, să renunț? Dacă nu mă duc anul ăsta, anul viitor voi avea doisprezece ani.

N-am să mă mai pot duce. Căci vârsta limită e de unsprezece ani. Să nu mă duc? Să mă sinucid? Să mă duc singur? Ce să fac, domnule învățător? Ajutați-mă...

– Nu vezi o soluție mai bună decât cele spuse?

– Nu, domnule învățător. Chiar dacă există, nu o văd. O vedeți?

– Nici eu nu văd o altă soluție. Nici una. Nu sunt sigur că ar fi vreuna. Trebuie căutat, încercat, să nu ne mulțumim cu ce știm și cu ce vedem.

– Sunt trist, domnule învățător, căci nu există o soluție.

– Să știi un lucru, micul meu Serafim Acoperiș de paie: când un om este închis, acum, ca într-o celulă, există încă o soluție, căci omul nu este doar Istorie. Omul nu este doar materie. Omul nu este doar ceva ce ține de istorie, social și pământesc. Când un om este închis, în anumite împrejurări, trebuie să deschidă fereastra către cer... Dacă nu poți să deschizi o fereastră către Dumnezeu, ca El să te vadă și tu să-L vezi, atunci fă o gaură în cer, ia cu asalt Istoria și chiar cerul. Vârâ-te cu de-a sila în cer. Căci, intrând în cer, fie și prin efracție, vei intra în propria casă. În cer, orice creștin este acasă.

– Trebuie să mor pentru a merge la cer?, spuse Serafim. Asta mă sfătuiți, domnule învățător?

– Sinuciderea nu este o siluire făcută cerului, ci materiei.

– Ce să fac, atunci? Spuneți-mi!

– Serafim, nu există pe pământ, în viața oamenilor, nici o situație, nici o greutate, nici o condiționare, care să nu poată să fie rezolvată prin sfințenie. E soluția universală și ea este accesibilă tuturor. Cu sfințenia, tu vei putea face tot ceea ce vrei, absolut totul, fie

că fiecare vrea ori nu vrea. Căci, pentru Dumnezeu, nu există legi naturale. Ceea ce e cu neputință omului și Istoriei e cu putință cu ajutorul lui Dumnezeu și prin sfințenie.

– Nu vă înțeleg, domnule învățător; ce să fac ca să mă prezint peste trei zile?

– Să te rogi!

– Credeți că rugându-mă am să ajung la Chișinău?

– După ce ai epuizat toate soluțiile omenești cu putință, nu mai ai decât un mijloc: să deschizi porțile către cer.

Serafim Acoperiș de paic, pregătindu-se pentru examen, s-a antrenat să nu se supună nici somnului, nici oboselii, nici leneviei, nici unei ispite. A învățat să nu abandoneze. Și acum, învățătorul Apostol îi cere abandonul în Dumnezeu. Așteptarea unei soluții venind din înalt... I se pare contradictoriu.

– Tu nu crezi îndeajuns pentru a te lăsa pe de-a-ntregul, pe tine și soarta ta, în mâinile lui Dumnezeu?

– M-ați învățat cu totul altfel... Să lucrez, să nu mă mândresc decât cu munca mea, cu știința mea, cu puterile mele. Și cu nimic altceva.

– E un timp pentru a te mândri cu puterile tale și un timp pentru a nu te mai mândri cu puterile tale, ci cu Dumnezeu. A sosit acest timp. Căci cu puterile noastre nu pot să sfarm lanțurile și tu nu poți să călătorești singur... Am făcut tot ceea ce am putut face cu puterile noastre. Acum, nu mai putem să facem nimic decât cu puterea lui Dumnezeu. E un lucru pe care nu trebuie să-l uităm... Dacă nu faci cele două lucruri, nu ești cu adevărat un om. Intelectualii nu sunt oameni pe de-a-ntregul, căci le lipsesc mușchii. Atleții nu sunt oameni pe de-a-ntregul, căci au mai puțin cre-

ier decât găina... Și un om care nu știe să se roage este un om infirm. Rugăciunea este, de asemenea, necesară omului precum mușchii și inteligența. Mai mult, a nu putea să ne rugăm și să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu este o atrofie mai gravă decât atrofia mușchilor ori a creierului... Atrofia inimii este și mai ucigătoare. Mergi și te roagă din toată inima ta. Dacă rugăciunea ta este la fel de curată ca și știința ta și aptitudinile tale fizice, vei merge la Chișinău. Vei intra la colegiul regal. Chiar și fără mine, chiar și singur, în ciuda despoților, în ciuda a toate. Vei învinge.

– Am să înving singur?

– Dacă te rogi, n-ai să mai fii singur. Un om, în rugăciune, nu este un om singur. Îngerii trimiși de Dumnezeu te însoțesc. Și tu vei reuși la toate concursurile... Căci vei fi un om complet, cu trup, cu creier și inimă... Arestarea mea e o încercare grea. Dar examenul tău de intrare la colegiu e cea mai importantă probă în Istorie și în cer... Se va vedea cum te-ai descurcat. Se va vedea dacă ești un bun mesager al Chiralesei. Precum mesagerii de altădată, care plecau la cer, după ce au învățat pe de rost întreaga cronică a poporului lor. Dacă Dumnezeu nu te ajută, aceasta va însemna că nu ești vrednic și că trebuie să continui să te perfecționezi pe viitor. Acum, cu bine, nu-ți fie teamă! Carpații și cerul și tot ce este pe pământ te însoțesc și Dumnezeu te însoțește... Succes, Acoperiș de paie! *Kyrie eleison* – Chiralesa.

E ultima lecție a învățătorului Apostol.

XXXIX

Vizită de noapte la rabinul din Petrodava

A trecut de miezul nopții. O noapte fără lună pe cer. Nimeni nu adoarme. Satul Chiralesa veghează, căci toți locuitorii gem de durere. Nu e o nebunie lucrătoare, o nebunie violentă. Sunt sleiți de putere și fără voință. Prezenți, cu ochii deschiși; dar orice fărâmă de viață lipsește. Torțele, lumânările, lămpile cu gaz se sting una câte una. Sătenii nu-și dau seama că se afundă, puțin câte puțin, în întuneric. Toți, în jurul școlii, au încă în fața ochilor pe învățătorul Apostol, slab, palid, abătut, cu lanțuri de ocnaș, condus de cinci jandarmi. Nimic din toate cele ce există în jur – copaci, case, ziduri, nori – nu mai văd. Sunt în fața unor lucruri reale, dar îl văd doar pe învățătorul Apostol înlănțuit ca un asasin pentru că a ucis câinii despotului ca să-l salveze pe Serafim Chiralesa. Învățătorul este arestat, umilit, la ordinele despotului Dracopol, ca orfanul din Chiralesa să nu meargă la colegiu. O închipuire ca de foc, care continuă să ardă înaintea ochilor tuturor. Sătenilor nu le mai este foame, nici sete, nici somn, ca și când viața ar fi împietrită în trupurile lor. Unii dintre ei au încercat, pe rând ori în același timp, să se gândească, să afle o soluție. „Tre-

buie luați caii, prinși jandarmii și eliberat învățătorul Apostol." „Să dăm foc la școală" sau „Să dăm foc la castelul despotului"... Orice cuvânt era fără viață. Erau ca de gheață, împietriți de atâta durere și nedreptate. Satul a încercat în mai multe rânduri să se vaite, să se jeluiască, să se consoleze. În zadar... Cocoșii au cântat a doua oară după miezul nopții. N-a mișcat nimeni. Au spus atunci: „Să căutăm un avocat bun care să-l scape pe învățătorul Apostol... Să mergem cu toții la Chișinău." Fără ecou și fără succes. Lovitura era prea puternică. Satul era pierit, distrus, împietrit de durere. Căci plecarea lui Serafim Chiralesa la cursul de la colegiul regal devenise o problemă personală pentru fiecare bărbat, fiecare femeie, fiecare copil din Chiralesa. Era mai mult decât ceva familial, era o chestiune de viață și de moarte. Era plecarea curierului satului, a mesagerului pământului, a întregului pământ moldav, a tuturor moldovenilor. A tot ceea ce este moldav pe pământ, sub pământ, deasupra pământului... Aceasta îi interesa chiar și pe cei adormiți și pe cei care se vor naște. Serafim Chiralesa trebuia să plece pentru a apăra ceea ce era al fiecăruia în parte și al tuturor. Și, dintr-odată, despotul a dat ordin ca învățătorul Apostol să fie arestat și curierul din Chiralesa să nu mai plece! Era ca și când Dumnezeu nu trebuia să mai primească niciodată mesaje de la Chiralesa. Ca și când satul ar fi fost rupt pentru totdeauna de lume și de cer. Dumnezeu chiar va uita satul Chiralesa și pe chiralesieni, acești oameni sărmani care se numesc după numele lor adevărat, *Kyrie eleison*: „Doamne, fie-Ţi milă de noi!"

În mijlocul acestui protest, doi stiliști, săteni care s-au despărțit de ceilalți în 1923, refuzând să accepte

reforma calendarului, preiau inițiativa. Cei doi țin sărbătorile cu treisprezece zile mai târziu decât restul satului – rămânând credincioși bisericii și comunității. Apropiindu-se unul de altul, vorbesc încet. Nimeni nu e atent la ei. Căci toată lumea privește ca spre un ecran, care a rămas în fața lor, arestarea învățătorului Apostol Icar, dascălul maltratat ca un asasin la drumul mare...

Cei doi stiliști se despart de ceilalți săteni ca două umbre. Intră, furișându-se, în casele lor. Unul dintre ei înhamă caii. Încarcă repede o putină cu brânză, doi saci de porumb, un sac de fasole. Din cotețele lor iau cinci gâște și șase găini, și le acoperă cu fân, ca nimeni să nu le vadă, nici să le audă. Apoi, după ce au legat saci la copitele cailor și au pus cordoane de paie în jurul roților, cei doi veri stiliști, Irineu și Sofronie, ies din sat fără să fie văzuți ori auziți. Urcă în căruța lor și plecă în cea mai mare grabă către oraș. E întuneric beznă. Irineu spune:

– Nimeni nu ne-a văzut... Dorm ca bușteniii. Sunt oameni sleiți de durere, ca niște copaci tăiați cu fierăstrăul. Despoți ticăloși!

– Dumnezeu ne-a văzut, spuse Sofronie. Și Dumnezeu ne vede și va vedea ce-o să facem... Părintele Miluescu ne-a spus că n-o să-i mai împărtășească pe cei care merg la rabin.

Cei doi veri au sufletul împovărat. Biserica le interzice să meargă la rabin; ei încalcă, așadar, canoanele Bisericii și e mare păcat, căci cel care se rupe de Biserică se desparte de Dumnezeu. Ei țin la calendarul vechi, cu sărbătorile celebrate cu treisprezece zile mai târziu decât ceilalți. Dar merg, totuși, la biserică, la slujbele ținute pe noul calendar, căci se tem

să nu se despartă de altar, de Dumnezeu, de trupul Domnului.

– Nu mergem la rabin pentru un motiv legat de religie. Mergem la el așa cum mergem la o prăvălie evreiască.

– Nu la o prăvălie, la o sinagogă ne ducem.

– Da, la sinagogă... Noi, creștini! Și Hristos, pe Care evreii L-au răstignit, Se uită la noi. Vede că ne ducem la evrei.

Evreii, în Moldova, reprezintă clasa socială a negustorilor și a bogătașilor. O clasă socială dominantă care, mai mult, are o limbă diferită de cea a țării – vorbesc idiș. Au haine diferite, își taie părul altfel, au o bucătărie diferită, o religie diferită... Nu a existat niciodată o fuziune ori osmoză între țara de douăzeci de milioane de locuitori și clasa despoților fanarioți, satrapii. Dar evreii sunt bogătașii țării, iar creștinii sunt proletarii. Ca în această noapte.

– Părintele Miluescu nu poate să ne reproșeze asta, spuse Sofronie. Nu pentru o problemă sufletească mergem la rabin... De sufletele noastre, de mântuirea noastră, de păcatele noastre doar părintele Miluescu poartă de grijă.

– Sinagoga e biserica evreilor. Noi credem în Hristos, Domnul nostru, pe Care evreii L-au răstignit... Și noi ne ducem la sinagoga lor!

– Nu pentru credință, repetă celălalt.

Îi e teamă și lui. Dar amândoi știu că rabinii, prin comparație cu părintele Miluescu, se ocupă mai ales de viața pământească a enoriașilor lor. Or, o treabă pământească vor cei doi stiliști să discute. Și când vrei un lucru, trebuie să mergi la specialiștii în acel lucru. Rabinii din Petrodava sunt specialiștii în tre-

burile acestei lumi, și țăranii știu asta. Riscând să fie anatemizați, ei se duc la rabin. În mai multe rânduri, verii Irineu și Sofronie s-au dus la rabinul de la Petrodava. Au fost mereu uimiți de tot ceea ce evreii pot să știe despre lucrurile vieții. Cărțile lor sunt registre ale vieții pământești, fără să omită ceva. Strămoșii lor din Carpați au văzut totul, au încercat totul, au cântărit totul, au judecat și înregistrat în cărțile lor. Pentru ficcare durere a trupului au un remediu. Mai bine decât medicii de spital. Au o soluție când soția înșală soțul, ori sluga fură stăpânul, ori când fiul minte. În cărțile lor, ca într-o vitrină, sunt zeci de soluții eficace, gata să te folosești de ele dacă ai un litigiu cu vecinul tău, dacă ai fost înșelat de un negustor, dacă tatăl tău te-a defavorizat în testamentul lui, dacă nu știi cum să petreci iarna fără palton. Dacă e secetă, foamete, dacă femeia nu face copii ori, dimpotrivă, dacă ai prea mulți copii și dacă nu vrei să mai ai, dacă iubești o fată care nu răspunde dragostei tale. Pentru toate, pentru absolut toate aceste lucruri, afli o soluție în cărțile rabinilor.

Cei doi stiliști din Chiralesa trec râul Ozana și intră în orașul care doarme. E un oraș foarte mic, cu o străduță și o stradă mare. Sinagoga e pe strada mare. Șareta din Chiralesa se oprește. Cei doi oameni, temători, privesc în jurul lor. Nu vor să fie văzuți. Bat la ușă cu putere. Știu că evreii dorm în pilote foarte mari de puf, cu care sunt acoperiți, că ei trebuie să bată puternic ca să fie auziți. În cele din urmă, cineva deschide fereastra fără să aprindă lumina. Se aude o voce de femeie. E Rifka, soția rabinului. O văd bine pe întuneric, căci are pielea albă ca laptele. E grasă și blondă precum luna... Asta pentru că evreii de aici nu sunt

semiți, ci cea mai pură rasă nordică, cu ochii albaștri, pielea albă și acoperită de pistrui, la fel ca irlandezii, olandezii, englezii. Cei doi țărani simt mirosul de sinagogă. Căci orice clădire își are mirosul ei – și cel de sinagogă, precum veșmintele, religia, bucătăria evreilor, este străin de loc...

– Vrem să vorbim urgent cu rabinul.

– Cine sunteți?

– Sofronie și Irineu de la Chiralesa. Rabinul ne știe. Am mai venit pentru treaba legată de schimbarea calendarului.

– Veniți mâine pe lumină, spuse Rifka.

– E urgent. E vorba de o arestare. L-au legat pe învățătorul nostru și l-au dus în această noapte la pușcărie.

– A omorât pe cineva din sat?

Rifkăi îi e teamă, căci dacă e vorba de o crimă, rabinul nu se va amesteca ca să nu fie acuzat că a adăpostit pe asasin.

– Nici o crimă, treziți-l pe rabin. O să-l lămurim.

– Dacă nu e vorba de o crimă, de ce l-au arestat?

– A omorât niște câini. Deschide-ți-ne, doamnă Rifka, e foarte important!

Femeia rabinului coboară. Deschide o ușă foarte mică, alături de o alta uriașă.

– Ce aduceți?, întrebă Rifka, înainte de a-i lăsa să intre pe țărani.

– O putină cu brânză, doi saci de mălai, gâște, găini.

Pun totul jos, în holul mic.

– Credeți că merită osteneala să-l trezim pe rabin pentru atât de puțin?

– O putină cu brânză, doi saci de mălai, fasole! Asta e puțin?

– Intrați, intrați. Vă deschid ca să vă fac un serviciu. Căci ați mai venit... Cine a ucis la Chiralesa?

– Nimeni, doamnă Rifka. Vrem să-l vedem pe rabin. Dar repede!

– Intrați.

Trebuie să lase în jos capul, căci ușa este foarte joasă și nespus de strâmtă. Intră într-o cameră, care nu este luminată decât de o lumânare foarte mică, așezată în hol, cu grijă, ca oamenii de afară să nu vadă că sunt vizitatori. Rabinul, cu tichie neagră, cu ochelari, barbă scurtă, părul buclat în jurul urechilor, stă într-un fotoliu. A ascultat discuția. Întreabă:

– Sunteți din Chiralesa?

Cei doi oameni sunt în picioare. Nu e decât un fotoliu în cameră, și rabinul e așezat pe el.

– Ne cunoașteți, suntem Irineu și Sofronie, stiliștii din Chiralesa. Am venit amândoi, de curând, ca să vă cerem un sfat. Cum ar fi trebuit să facem ca să rămânem cu Biserica, care a luat noul calendar și să ținem totuși vechiul calendar... Ne-ați dat un sfat bun. Pentru asta ne-am întors. Avem o treabă foarte urgentă.

– Ce mi-ați adus?, întrebă rabinul.

– Brânză, mălai, fasole, găini și gâște.

– Câte gâște?

– Cinci.

– Treaba voastră e foarte gravă, căci ați adus cinci gâște. Pentru cât e de gravă gravă, n-ați adus destule. Sunteți avari. Vă cunosc eu. Preotului vostru îi dați totul. Dar aici, la rabin, numărați fiecare bucățică.

– N-am dat niciodată gâște preotului nostru, nici brânză... De ce ziceți asta, căci știți că nu este adevărat?

– Despre ce e vorba?

– În sat, e un băiat foarte deștept, spuse Sofronie.

– Nu știți să vorbiți, țărani necăjiți! Al cui e băiatul? Spuneți: „E un băiat.” Băiatul e al unui tată. Cine e tatăl băiatului?

– N-are nici tată, nici mamă. Tatăl lui era caporalul Chiralesa. Cel care a salvat-o pe regină și care are statuia în sat. Mama sa a murit de curând, de un an. Orfanul stă la școală cu învățătorul Apostol, viteazul nostru dascăl. Învățătorul voia să-l ducă pe băiat la examenul de la colegiul regal din Chișinău. Voia să facă din el un domn, un om care are dreptul să poarte pălărie. În noaptea asta, jandarmii au venit la școală și l-au arestat pe învățător ca pe un criminal. L-au ridicat.

– Și i-au legat mâinile? De ce?

– Acum un an, învățătorul Apostol a intrat în parcul despotului ca să salveze copilul, pe care câinii generalului erau gata să-l sfâșie... Câinii îl înconjurau pe băiatul care se afla într-un pom. Învățătorul Apostol a omorât câțiva câini cu un sfeșnic.

– Și pentru că a omorât câinii i-au legat mâinile?

– Da, domnule rabin. Și acum, băiatul nostru, Serafim, nu poate să se mai ducă poimâine la concurs. Nu poate să meargă singur. E un copil foarte deștept, care știe pe de rost toate cărțile, dar el n-a mers niciodată la oraș, nu s-a urcat niciodată în tren. Orașele sunt periculoase pentru cei care n-au pus niciodată piciorul acolo. Serafim, lăsat de unul singur, n-ar ști unde să se ducă, nici unde să mănânce, nici unde să doarmă... Și examenul este greu! Trebuie eliberat învățătorul Apostol ca să poată să-l însoțească pe copil. De aceea am venit. Trebuie să-l eliberați repede, ca să poată să plece mâine seară. Peste trei zile e examenul. Și Chișinăul e departe.

– E o lovitură foarte bine calculată, spuse rabinul. Îl ura cumplit pe învățătorul Apostol despotul vostru, nu-i așa?

– O, vai, vai!, spuseră cei doi țărani. Despotul n-ar fi avut o mai mare plăcere decât să-l vadă mort pe învățătorul Apostol. Și asta de când dascălul a venit în sat. De anul trecut, de când despotul bănuia că învățătorul este în cârdășie cu Bogomil tâlharul. Și îl vrea mort.

– Se vede, spuse rabinul. Lovitura este foarte bine calculată, cruntă, plină de răzbunare. Și chiar înainte de plecarea copilului! Ca învățătorul să nu sufere doar în trupul său, ci și în suflet. Căci este o lovitură pe care nu o dă decât cineva care vrea să ucidă... Nu pot să fac nimic. Omul vostru nu poate fi salvat... Despotul îi vrea moartea și-l va ucide. Nu e decât un mijloc de a-l opri.

– Putem să vă mai aducem ceva. Trebuie să ne ajutați să rezolvăm treaba. Uitați-vă în sfintele cărți. E, cu siguranță, un mijloc de a-l scăpa pe învățătorul Apostol.

– E o răzbunare, bravii mei țărani, spuse rabinul. Cum vreți să opriți o răzbunare care s-a dezlănțuit? E ca și cum un copac ar vrea să oprească vântul... Nu e cu putință. Învățătorul va fi ucis. Asta se vede după cele ce mi-ați spus. Omul vostru n-o să scape.

– Jurăm să vă mai aducem încă două gâște.

– Nu puteți să-l opriți pe Dracopol să-l omoare pe învățătorul vostru. Poți să te lupți împotriva întregii poliții din regat, împotriva armatei, împotriva justiției? Căci toți conducătorii noștri sunt frați de lapte. Ei îl vor ajuta pe Dracopol să-l ucidă pe învățătorul vostru. Nimeni nu poate să facă ceva împotriva lor.

– Trebuie neapărat eliberat învățătorul Apostol, domnule rabin. Eliberat chiar înainte de prânz. Ca el să poată pleca mâine seară.

– Nu puteți să-l eliberați. E cu neputință. De ce nu duceți voi băiatul la examen anul următor?

– Va avea unsprezece ani trecuți la toamnă. E limita de vârstă pentru candidați. Mâine seară trebuie să plece. Dacă nu, n-o să mai plece. Trebuie eliberat învățătorul Apostol.

– N-o să puteți niciodată să-l eliberați pe învățătorul vostru. Să vă intre bine în minte asta.

– E o nedreptate că face să cadă cerul pe noi, dacă o să fim de acord cu ea.

– Sărmanii mei țărani, prietenii mei moldoveni, nu puteți să faceți nimic. Nimic! Sunteți precum boii înjugați de boierii voștri, de stăpânii voștri, de politicienii voștri. Cum poate un bou înjugat să scape de jug? Dacă boul face o mișcare să scape, primește lovituri îndoit. E tot ce poate să câștige de fiecare dată când vrea să scape: lovituri. Boii trebuie să meargă atunci când vor și acolo unde vor stăpânii lor. N-au decât două drepturi: să poarte jugul și să primească lovituri. Așa sunteți toți moldovenii. Stăpânii voștri, satrapii voștri, au hotărât ca băiatul să nu se prezinte la examen și ca învățătorul să fie legat. Nu puteți să faceți nimic. Ei sunt cei care hotărăsc pentru voi... Ei sunt stăpânii voștri și voi sunteți vitele lor de povară. Nu încercați nimic. N-o să obțineți altceva decât lovituri.

– Vrem să-l scăpăm pe învățătorul Apostol și să-l trimitem pe copil la Chișinău... Trebuie să ne ajutați! O să plătim prețul pe care ni-l cereți. Chiar dacă, pentru a vă plăti, ar trebui să ne vindem și sufletele.

– Nu valorează nimic sufletele voastre!, spuse rabinul.

– Sufletele noastre de creștini nu valorează nimic? Ați zis asta, domnule rabin? Un suflet de creștin nu valorează nimic? E o blasfemie!

– Sufletele robilor nu valorează nimic, răspunse rabinul. Și sufletele voastre nu valorează nimic pentru că sunteți robi. Nu sunteți nici măcar păcătoși, căci pentru a săvârși un păcat un om trebuie să fie liber. Nu puteți să faceți nici bine, nici rău. Sunteți robi, adică mai prejos decât animalele de povară. N-aveți nici păcate, nici virtuți, căci n-aveți libertate. Nu pot să mă ocup de voi.

– Dacă sufletele noastre nu valorează nimic, cu atât mai rău! O să vindem găinile noastre, viteii noștri. Căci vitele noastre valorează ceva. Măcar dați-ne un avocat evreu care să-l elibereze pe învățătorul Apostol... Evreii știu cum să-l scape... De asta am venit să vă căutăm, avem încredere în dumneavoastră. Dați-ne numele unui avocat evreu.

– Pot să vă recomand un avocat evreu, dar vă va lua bani ca să nu rezolve nimic. Nimeni n-o să-l poată elibera pe învățător. E arestat prin voința despotului vostru, generalul Dracopol. Orice încercare este zadarnică.

– De ce spuneți că nici măcar avocatul nu poate să facă ceva? Puteți totul pe pământ, voi, evreii. Dacă vă ard casa, prăvălia, hainele și cămașa și dacă vă lasă pe toți goi în mijlocul străzii, noaptea, a doua zi dimineața sunteți aflați bine îmbrăcați, cu o altă casă și o altă prăvălie. Sunteți vestiți. Faceți pentru noi ce puteți să faceți pentru voi... Eliberați-l pe învățătorul nostru.

– Cu neputință! Sunteți ca într-o închisoare sub pământ. Despoții fanarioți, satrapii, boierii și politicienii voștri fac din voi ce vor... Orice opoziție, orice rezistență sunt zadarnice. Acum, plecați. Căci trebuie să mai dorm până se face ziuă. Mi-ați stricat somnul.

– Nu ne-ați iubit niciodată voi, evreii. Dar vă implorăm în genunchi și vă vom plăti cât face! Voi, evreii, scăpați din situații mai grele decât ale noastre... Ați ieșit din deșert mai bogați decât ați intrat în el, în loc să muriți de foame și de sete în pustie, ca oricare altă făptură. Ați trecut Marea Roșie ca pe uscat... Dați-ne un sfat. Cunoașteți atâtea chichițe pentru a ieși din foc... Toată viața voastră nu faceți decât să intrați în flăcări și să ieșiți teferi, cu buzunarele doldora de aur.

– Sunteți într-o situație fără ieșire. Evreii n-au fost niciodată într-o situație fără ieșire, de aceea au scăpat întotdeauna. Evreii, în deșert, în flăcări, în mijlocul mării, nu întâmpinau nici un risc, căci erau în mâna lui Dumnezeu.

– Și noi suntem în mâna lui Dumnezeu, spuseră cei doi țărani supărați. Suntem sigur în mâna lui Dumnezeu, mai mult decât voi, evreii, care L-ați răstignit pe Dumnezeu.

– Dacă sunteți în mâna lui Dumnezeu, n-aveți nevoie de avocat și nici de sfat... Duceți-vă și vă rugați lui Dumnezeu. Cereti-I tot ce vreti. Dacă sunteti în mâna Lui, vă va da. Cum ne-a dat nouă, evreilor, în pustie și în foc. Acum, duceți-vă. Trebuie să mă culc.

Țăranii ies. În holul întunecat și strâmt văd putina cu brânză, găinile, sacii cu mălai. Le iau și le pun pe umeri.

– Ce faceți?, întrebară Rifka și rabinul într-un glas.

– Ați spus că nu puteți să ne dați nici un sfat... Ne luăm dară prețul pe care vi l-am adus pentru plata sfaturilor...

– V-am dat un sfat!, protestă rabinul. Lăsați-le re-pede jos. V-am dat cel mai prețios dintre sfaturi.

Cei doi țărani lăsară jos sacii, gâștele și găinile. Se uită unul la altul mirați.

– Ați spus, domnule rabin, că nici cel mai mare avocat evreu n-ar putea să-l elibereze pe învățătorul Apostol. E adevărat ori ba?

– Am spus că nici un avocat nu l-ar putea scoate de la ananghie pe învățătorul vostru. Nici unul.

– Ne-ați spus că nu există nici o ieșire pentru noi. Și ați spus să plecăm.

– Am zis că nu e nici o scăpare pe pământ, cu mijloace pământești, dar v-am dat sfatul să vă adresați lui Dumnezeu. Doar Dumnezeu poate să vă ajute. El singur poate să-i îngenuncheze pe satrapii fanarioți și pe stăpânii voștri. El poate să-l elibereze pe învățătorul vostru. El poate orice. Lui trebuie să vă adresați. V-am dat singura adresă, o adresă cu litere de aur și de foc. Și, în ciuda acestui fapt, pretindeți că nu v-am dat nici un sfat. Și vreți să luați înapoi biata voastră ofrandă pe care o aduceți unui rabin sărac? Sunteți hoți! Și antisemiți! V-am dat adresa Celui care face să crească copacii, Celui care face ca soarele și luna să strălucească, Celui care poate să prefacă deșerturile în grădini și care poate să mute munții. Voi nici măcar nu-mi mulțumiți și vreți să-mi furați această ofrandă. Ofranda mea, căci ea este acum a mea, pentru că voi mi-ați dat-o, necredincioșilor și fasciștilor ce sunteți! Bandă de antisemiți!

– Nu vă supărați... Opriți-le pe toate. Nimeni nu vrea să vi le fure. Noapte bună, doamnă Rifka. Somn ușor, domnule rabin.

Cei doi țărani stilișți din Chiralesa urcă repede în șaretă. Se întorc în toată graba în sat. Îl trezesc pe Serafim Acoperiș de paie.

– Nu mai ai timp să te speli și să te piepteni, spuse Sofronie Acoperiș de paie. Hai așa cum ești. E urgent!

– Unde să mergem?, întrebă Serafim Acoperiș de paie.

E buimac de somn și de durere.

– Mergem să-l scăpăm pe învățătorul Apostol.

– Să-l scăpăm pe învățătorul Apostol?, strigă Serafim.

Se îmbracă repede. Întreabă cum o să facă.

– O să ajungem acolo cu ajutorul lui Dumnezeu, răspunseră cei doi țărani... Doar Dumnezeu poate să ne scoată dintr-o situație atât de gravă. Rabinul ne-a spus asta. Și el se pricepe.

Serafim Acoperiș de paie se oprește. Deodată, lasă sumanul în care nu-și vârâse decât o mânecă. Îl aruncă în pat și începe să plângă.

– M-ați trezit ca să râdeți de mine!, spuse el. Proștilor ce sunteți!

– Nu râdem de tine, hai repede!

Țăranii îl iau în brațe pe Serafim Acoperiș de paie. Îl îmbracă cu de-a sila, îl urcă în șaretă și pleacă în galop. Cocoșii cântă de ridicatul zorilor.

– De ce atât de repede?, întrebă Serafim îngrozit să-i vadă pe Sofronie și Irineu mânând caii în galop.

– Ți-am spus, micuțule Acoperiș de paie. Mergem să cerem ajutorul lui Dumnezeu pentru eliberarea învățătorului Apostol, ca tu să pleci astă seară și să te

poți prezenta la examene. Dumnezeu n-o să ne refuze ajutorul Său.

– Unde vreți să-L întâlnim pe Dumnezeu?

– La mănăstirea Petrodava... unde vrei să-L întâlnim? E cea mai sfântă mănăstire. Și Dumnezeu știe că ne aflăm în mâna Lui. O să-l elibereze pe învățătorul Apostol. Tu trebuie să ceri aceasta cu toate puterile. Ai înțeles? Rabinul ne-a spus că doar Dumnezeu poate să ne salveze. Am alergat pentru tine toată noaptea. O să fii faima noastră, mesagerul nostru înaintea lumii și înaintea lui Dumnezeu.

Acoperiș de paie plânge de bucurie și de fericire. In loc să plângă, ar fi trebuit să urmeze ultimele sfaturi ale învățătorului Apostol, care erau aceleași cu cele ale rabinului: „Serafim, fă o gaură în cer... Roagă-te. E singura scăpare." Începe să se roage în șaretă, spunând că toți îngerii care privesc prin găurile stelelor sunt și ei în genunchi. Pentru a cere eliberarea învățătorului Apostol lui Dumnezeu, Stăpânul cerului și al pământului, al oamenilor și al îngerilor.

XL

Caporalul Chiralesa cere socoteală generalului său

Verii Sofronie și Irineu sosesc cu Serafim Acoperiș de paie la vestita mănăstire Neamț, care se înalță printre munți, pe versantul răsăritean al Carpaților, într-o poiană de brazi, departe de orice așezare omenească. Este o mănăstire foarte veche. Către anul 1400, împăratul Bizanțului a venit să se roage aici, dăruind o icoană pe care o venerează întotdeauna. După ce turcii au ocupat Bizanțul și tot Imperiul creștin de Răsărit, capitala Bisericii Ortodoxe a fost Moldova, mai ales mănăstirile din Petrodava, Neamț, Agapia și Văratec. În Moldova Sfântul Simeon Tesaloniceanul și-a tipărit scrierile sale. În Moldova se reunesc sinoade ale Bisericii. Nu se puteau imprima cărți creștine decât în Moldova. La Mănăstirea Neamț a fost fondată cea mai nobilă instituție a Bisericii creștine de Răsărit: stăreția. Acești sfinți monahi, conducători de mănăstiri, aveau puteri aparte, date de Dumnezeu, mulțumită cărora treceau înaintea ierarhiei bisericești. Stăreția a fost, aici, la Neamț, fondată de monahul Paisie, conducătorul mănăstirii. În ordinea socială, sfântul trece înaintea tuturor. Sfântul este stâlpul societății, o autoritate mai presus decât epi-

scopii, regii și patriarhii. Evreii din apropiere au imitat aceasta, acordând și ei întâietate sfinților în viață. Au creat țadikimul. Țadicul, pe scară socială, se situează deasupra rabinului. E starețul evreilor, cel care face minuni. Cele două religii, evreiască și creștină, au creat în același timp, în același loc, o nouă structură bisericească, plasând sfântul deasupra tuturor celorlalte autorități. Și aceasta s-a făcut la Petrodava, în Carpați. Astăzi, starețul de la Neamț slujește dumnezeiasca Liturghie. Căci e 29 august, sărbătoarea Tăierii preacinstitului cap al Sfântului și Marelui Proroc și Înaintemergător Ioan Botezătorul. E singurul sfânt căruia iconografia creștină i-a zugrăvit aripi ca de înger. E reprezentat astfel în toate icoanele. Sfânta Fecioară nu are aripi. De sărbătoare, clopotele sfintei mănăstiri bat continuu. Se serbează Tăierea capului sfântului. Cu post aspru. Și la Chiralesa se slujește. Toată lumea e prezentă în biserica Sfintelor Albine. Aproape că nu a fost observată lipsa lui Sofronie, a lui Irineu și a lui Acoperiș de paie. Toți cei prezenți sunt cuprinși de evlavie. Și chiar în momentul în care se slujește Sfânta Liturghie și în care clopotele și toaca se aud mereu, o trăsură cu cai, gonind, intră în curtea palatului lui Dracopol. Se oprește înaintea peronului de marmură. Un militar coboară și intră în salon. E întâmpinat de Haralamb Halipan.

– Haralamb Halipan, condu-mă de urgență la stăpânul tău!, ordonă militarul.

Înainte ca Haralamb să aibă timp să se uite la militar, un foc de pistol îi dădu jos pălăria. Generalul ieși din iatac. Un alt glonț îi zbură cartea pe care generalul Dracopol, în halat de cameră, o ținea în mână.

– Generale, mă recunoști?, strigă militarul.

Servitorii de la castel sosiră din toate părțile, alergând. Ascunși, privesc și-și dau seama că e Bogomil îmbrăcat ca un militar. Nimeni nu are curaj să facă ceva împotriva lui Bogomil.

– Servitori, apropiați-vă de general!, ordonă tâlharul.

Zeci de femei, de oameni în uniformă, în haină, în cămașă ori în halat de muncă se apropiară. Umplură holul din spatele generalului. În fiecare clipă sosește un alt servitor. Căci toți doresc să fie prezenți; toți vor să-l vadă cât mai de aproape pe Bogomil.

– Nimeni să nu miște și toată lumea să caște bine ochii și urechile, ca toți să înțeleagă ce-i voi spune generalului Dracopol!

Cei mai mulți dintre servitori, bărbați și femei, sunt din satul Chiralesa. L-au recunoscut deja pe Bogomil, dar nu pot să creadă că Bogomil este caporalul Chiralesa, soțul Tainei, cel care a murit în război pentru a o salva pe regină. Or, el este înaintea lor viu. La fel cu cel care se află în mijlocul satului, din statuie.

– Generale Dracopol, sunt caporalul Chiralesa. Mă recunoașteți?

Generalul tace. E palid.

– Vrei să-i chem pe concetățenii din sat care vor certifica că sunt caporalul Chiralesa? Ori mă recunoști singur?

– Te recunosc, răspunse generalul.

– Repetă aceste cuvinte: „Recunosc că tu ești cu adevărat caporalul Chiralesa, salvatorul reginei, cel căruia noi i-am ridicat o statuie în mijlocul satului. Și mii de alte statui în orașe și în sate.”

Generalul repetă de două-trei ori aceste cuvinte. Slugile plâng și-și fac semnul crucii. Haralamb Halipan, înaintea caporalului Chiralesa, cade în genunchi.

– Acum știți că Bogomil, cumplitul tâlhar, este, de fapt, caporalul Chiralesa. Știți? Da ori ba?

– Da, răspunse generalul.

– Repetați: „Acum am înțeles că cumplitul tâlhar Bogomil este, de fapt, caporalul Chiralesa, salvatorul reginei."

Generalul repetă.

– Bogomil și Chiralesa sunt unul și același nume, în două limbi diferite. Nume care înseamnă, la fel ca numele satului nostru drag: „Doamne, miluiește!" Bogomil tâlharul e căutat de toți jandarmii, care au ordin să-l prindă pentru a-i tăia capul ca Sfântului Ioan Botezătorul. Știți așadar că este același om cu caporalul Chiralesa, salvatorul reginei. Mai aveți îndoieli în privința dată?

– Te-am recunoscut!, strigară slugile.

– Generale Dracopol, știți pentru ce am devenit erou național? Dacă nu știți, voi lămuri aceasta oamenilor care sunt aici. Pot să le spun cum într-o seară, la Castelul pupezelor, beat fiind, ați descărcat în mine, în plin stomac, întreg încărcătorul pistolului. Apoi, pentru a ascunde crima, i-ați ordonat lui Haralamb Halipan să arunce trupul meu în liniile inamice. Din același motiv, după aceea, ați răspândit legenda caporalului Chiralesa, care a murit pentru a o salva pe regină. O minciună uriașă. Ați săvârșit o crimă și ați ascuns cadavrul victimei în statui, în piețe publice. Ați omorât un om și ați ascuns crima sub faldurile drapelului tricolor.

Spunând aceasta, Bogomil își descoperă pieptul, dă jos brâul de piele cu ornamente de argint și cu mai multe buzunare și își arată cicatricele negre, una lângă cealaltă. Nenumărate...

– Germanii m-au îngrijit vreme de doi ani. Brâul meu, vestitul brâu al tâlharului Bogomil, de care vorbesc baladele ce cântă faptele mele, este de fapt un corset de oțel, un corset medical, un corset de infirm. Căci am fost ciuruit de gloanțele voastre. Mai aveți încă dubii, domnule general? Recunoașteți pe trupul meu rănile pe care le-ați făcut? Vreți să le atingeți, așa cum Toma a atins rănile Domnului nostru?

– Nu, spuse generalul. Văd și cred. Ești tu. Și ceea ce spui este adevărat. Am să mă sinucid. Dacă vrei, pot să mă ucizi cu mâna ta. Merit asta. E drept să mă ucizi.

– Știți pentru ce, întorcându-mă în sat, nu m-am întors acasă, sub acoperișul de paie, la soția mea Taina și la băiatul meu? Știți pentru ce? Pentru că ați făcut din soția mea o prostituată. Și pentru că nu voiam să vă ucid. N-am ucis niciodată. Întorcându-mă în sat, ar fi trebuit să o fac, dar aș fi pierdut cerul. Așa cum am pierdut pământul meu, casa, sănătatea mea, pe soția mea și pe fiul meu! Și am luat calea codrului, pentru a nu ajunge un criminal. Pentru a nu pierde cerul, am devenit frate cu brazii, părinte al tuturor săracilor, orfanilor, al celor fără de adăpost, al văduvelor... Am făcut binele luând de la bogați și de la stăpâni ca să dau celor aflați în suferință... Dumneavoastră, fără să știți că sunteți călăul meu, că mă uciseseți deja o dată, v-ați luat sarcina de a mă ucide pentru a doua oară, ucigându-l nu pe caporalul Chiralesa, ci pe tâlharul Bogomil... Și e mai mult de un an de când mă urmăriți cu întreaga armată... Nu v-am ucis. Totuși, în fiecare zi puteam să o fac. Și eram tentat să o fac. Dar Îi las lui Dumnezeu grija de a vă pedepsi. Venită din înalt, pedeapsa dumneavoastră va fi mai cumplită.

Apoi, l-ați dat pe fiul meu la câini; ați lăsat-o pe soția mea să moară de spaimă, pe balconul dumneavoastră. Ați vrut să-l opriți pe Serafim, fiul meu, să intre la colegiul regal... Ca el să nu devină emisarul nostru înaintea lumii și înaintea lui Dumnezeu, înaintea pământului și cerului. Căci fiul meu trebuia să fie mesagerul Chiralesei. L-ați arestat pe învățătorul Apostol ca pe un asasin. L-ați legat și l-ați aruncat în închisoare, ca fiul meu să nu poată să se prezinte la concurs. E adevărat ori ba?

– Ucide-mă, Chiralesa! Ucide-mă!

Generalul Dracopol izbucnește în lacrimi.

– Ordonați să fie eliberat învățătorul Apostol. Și aduceți-l aici de urgență... Cât despre viața dumneavoastră, viața dumneavoastră murdară, nu mie mi se cuvine să o iau, căci nu eu v-am dat-o. Dar vreau ca învățătorul Apostol să fie aici înainte ca soarele să ajungă la amiază și să plece în această seară la Chișinău cu fiul meu Serafim.

– Vei avea această mulțumire, spuse generalul. Învățătorul Apostol va fi eliberat și va fi adus în sat cu mașina mea. Dacă vrei, chiar tu te vei duce după el... Dacă vrei să nu mă scapi din ochi, îl voi trimite pe Haralamb Halipan. Pot să-i spun prefectului să-l aducă aici pe învățătorul Apostol, dacă vrei asta. Înainte de amiază, învățătorul Apostol Icar va fi aici. Și mașina mea îl va conduce în această seară la gară. Dar dacă vrei să mă ucizi, e dreptul tău.

– Telefonați să fie eliberat învățătorul Apostol și să fie adus aici la castel urgent și liber. Sunați-l înaintea noastră pe fratele dumneavoastră de lapte, prefectul... Și, dacă nu-l aduce pe învățător, veți merge chiar dumneavoastră după el.

XLI

Așteptare la Chiralesa

Halatul bleu de cameră, din mătase, al generalului Dracopol e de la Paris. Pijamaua lui, tot de mătase, e de la Londra. Papucii de piele fină, precum catifeaua, sunt de la Roma. Tot ceea ce are e din străinătate. Chiar trupul lui de carne bătrână și oasele lui bătrâne nu sunt frământate în pământul țării; e din Fanar, din Levant. Acum, slugile și gărzile generalului, în număr de o sută, cu Haralamb Halipan în frunte, execută ordinele lui Bogomil-Chiralesa. Acesta este în picioare, în opincile sale, cu ițarii lui albi, cu brâul de piele ce are nenumărate buzunare pline de pietre prețioase și de aur și cu vestitul lui suman negru cu căptușeală de catifea și ornamente... Se așteaptă întoarcerea învățătorului Apostol și privesc la Bogomil pe care îl compară cu chipul lui Miron Chiralesa, cel mai viteaz și cel mai frumos băiat din sat, cel pe care Taina, fata de la Răsărit, l-a ales dintre toți și l-a luat de soț. Bogomil este comparat cu imaginea pe care o păstraseră în memorie, cu chipurile caporalului Chiralesa din cărți și cu chipul statuii... E același! Toți suferă la gândul că vestitul brâu este un corset medical. S-au spus atâtea despre acest brâu, o adevărată comoară cântată în toate baladele... Nu ți-ar fi tre-

cut prin cap că ar fi putut fi un corset de infirm. Cine s-ar fi gândit, privind șirul de perle de la gâtul unei frumoase doamne, că aceste perle, care strălucesc pe pielea sa, sunt plăgile pietrificate ale unei stridii bolnave? Nu exista vreo îndoială că vestitul brâu al comorilor lui Bogomil era în realitate un corset medical. Privesc spre cel care l-a rănit, generalul Dracopol. E în picioare cu telefonul în mână.

– În cel mult două ore, dascălul Apostol va fi înapoi, aici, spuse generalul.

Încearcă să surâdă, căci e o veste bună. Adaugă:

– Poate chiar mai repede... Prefectul a vorbit cu președintele tribunalului, cu procurorul și cu președintele curții de justiție din Petrodava. A trimis după învățătorul Apostol. Fac tot ce este cu putință pentru a-l aduce la Chiralesa teafăr. Toți sunt prietenii mei. Vor face ce le-am spus, căci cu toții sunt frații mei de lapte.

– De ce trebuie să meargă să-l caute?, întrebă Bogomil. Dascălul Apostol nu e la închisoare? L-au luat pe jos, e adevărat, dar trebuie să fi ajuns de multă vreme, chiar mergând atât de încet.

– Nu e la închisoarea orașului, spuse generalul. Nu încă.

– Chiar un copil, pe jos, ar fi trebuit să fi ajuns la Petrodava... De ce n-a ajuns? L-a omorât pe drum?

– O, nu! Căci învățătorul Apostol a fost luat conform legii.

– Ce lege?

Generalul se așază în genunchi. Înaintea slugilor. Înaintea câtorva zeci de femei, bărbați și copii care sunt servitorii săi... Își înalță capul palid către Bogomil și spune:

– Învățătorul Apostol a fost arestat și luat de aici la închisoare conform dispozițiilor legale, privitoare la transportul marilor criminali.

– Fiindcă v-a omorât câinii pentru a-l salva pe fiul meu?

– E odios, monstruos, recunosc... Dar fapta a fost săvârșită. Îmi cer iertare.

– De ce nu a ajuns la închisoarea orașului?, întrebă Bogomil. Chiar dacă a fost condus conform statutului marilor criminali, trebuia să fi ajuns deja. Distanța e aceeași pentru marii criminali, ca pentru toți ceilalți. Și timpul care e necesar pentru a parcurge această distanță este același... Viteza pasului omenesc. Pasul omului este același, fie că e vorba de un pas de asasin ori de sfânt.

– Pasul este același, dar regulamentul privitor la transportul marilor criminali prescrie ca aceștia să fie transportați în etape mici dintr-un post de jandarmerie în altul, unde își petrec noaptea. Apoi, pleacă cu o altă escortă... Ziua următoare, învățătorul Apostol trebuia să schimbe escorta... de zece ori... Trebuia, așadar, să facă zece zile de la Chiralesa la Petrodava.

– De ce l-ați făcut să sufere pe acest sfânt nevinovat? Este atât de cumplită ura voastră împotriva lui și împotriva poporului nostru?

– Nu e ură, spuse generalul. Voiam să-l lipsesc cât mai mult cu putință de orice șansă de a fi eliberat. Pe traseu nu se pot înregistra nici o cerere de punere în libertate, nici o intervenție a unui avocat... Astfel, el trebuia să ajungă la închisoarea orașului după concursul de la Chișinău.

– Ce aveți împotriva fiului meu, ce vă îndeamnă să vă îndârjiți împotriva lui cu atâta furie și să-l opriți să intre la colegiul regal?

– Nu știam că este fiul tău.

– Este, totuși, un copil, un orfan, care se ostenea împreună cu învățătorul său, împreună cu tot satul, ca să meargă la școală. De ce trebuie oprit? De ce aceas-tă furie criminală împotriva lui?

– Nu era împotriva copilului, nici împotriva învă-ţătorului, nu era un act de cruzime, îți jur, Bogomil, îți jur, caporale Chiralesa, nu din cruzime am făcut asta... De când ai atacat autocarul în pădurea Chirale-sa și i-ai eliberat pe oamenii închiși în mamelonul de gheață, am impresia că toți țăranii mă privesc în ochi și mă sfidează. Că mă sfidează ei, care nu îndrăzneau niciodată să mă privească în ochi, care atunci când mă vedeau tremurau. După atacul autocarului, în ziua Tă-ierii capului, acum un an, țăranii nu mai sunt aceiași. Au o altă înfățișare, o altă privire, ca și când fiecare dintre ei ar fi fost Bogomil. Apoi a început pregătirea lui Acoperiș de paie pentru a-l trimite la colegiu, ca mesager al Chiralesei. Așa cum altădată se trimiteau curierii la cer. Acest proiect nu era fără legătură cu atacul autocarului și cu noua atitudine a țăranilor. În fiecare zi ei deveneau mai aroganți, mai siguri pe ei. Știau că Serafim Chiralesa va deveni sublocotenent, un student, un mic funcționar... Aceasta nu mă deran-ja, n-ar fi schimbat nimic în societate. Dar ei puneau atâta orgoliu în această speranță, erau atât de mândri de Serafim, ca și când, mulțumită succeselor sale, ar deveni oameni bogați, oameni puternici, egalii mei! Cu toții mă priveau ca de la egal la egal. Cu îndrăz-neală și chiar amenințător, doar din cauza acestui co-pil și a examenului pentru care el se pregătea. Nu mai puteam să-i comand, nici să le vorbesc ca înainte. Cre-deau cu adevărat că acest copil pleca la cer. Că ei vor

avea sprijinul direct al pământului și al cerului dacă vor trimite acest băiat la colegiu. Tot satul era preocupat de asta. Hainele școlarului i-au fost confecționate gratuit, prin efort comun. Sătenii au strâns bani pentru cărțile sale, pentru caiete. Când se duceau la piață, fiecare se întorcea cu un creion, cu o pană, cu un caiet pentru școlarul lor. Nu mai eram stăpânul, iar ei nu mai erau slugile mele... Atunci am făcut ca plecarea să nu aibă vreo izbândă. Am pus să fie arestat învățătorul Apostol. L-aș fi eliberat după sosirea lui la închisoare. Dar n-ar fi putut să meargă la Chișinău... Căci vorbeau de călătoria sa la Chișinău cum ai vorbi de o călătorie la Roma ori la Ierusalim. Asta s-a petrecut în mine, îți jur. Dar, mulțumită ție, se va repara... În ceea ce te privește... Povestea de război...! Eram beat, nu știam ce fac. Legenda salvării reginei nu eu am născocit-o, s-a născut de la sine. Am fost primul mirat ascultând povestirea despre vitejiile tale, știind că nu era adevărat. Dar era deja prea târziu. Dacă aș fi spus adevărul, nimeni nu m-ar fi crezut, pentru că erai viu, ai fi putut să te faci cunoscut... De ce ai rămas ascuns?

– Ce-ați fi făcut, răspundeți, dacă într-o bună zi, atunci când aveam deja statuie în mijlocul satului și în toate piețele publice, ce-ați fi făcut dacă aș fi apărut și aș fi povestit că toată istoria eroismului meu de salvare a reginei și toate celelalte erau neadevărate? Adevărul e că un ofițer beat își descărcase pistolul asupra mea, în pântecele meu, și că-mi aruncase trupul în liniile inamice.

Generalul tăcu.

– Ce-ați fi făcut, răspundeți, dacă într-o bună zi, întorcându-mă, aș fi venit la dumneavoastră ori m-aș fi

prezentat înaintea justiției, a autorităților militarc ori chiar a regelui? Ce-ați fi făcut din mine? S-ar fi demolat toate frumoasele mele statui? S-ar fi rupt toate cărțile de istorie, almanahurile și s-ar fi proclamat că eram viu, că adevărul nu era eroic, ci murdar: crimă, bcție, și mârșăvie? Răspundeți, domnule general!

– Dacă ai fi apărut astfel, fără îndoială ai fi fost închis, în interesul națiunii. Închis într-o casă de nebuni. Ori ucis de-a dreptul.

– M-ar fi ucis de-a dreptul. Ca statuile mele să rămână la locul lor.

– Desigur, e ceea ce s-ar fi făcut, fără îndoială, și trebuie recunoscut că aceasta ar fi fost nespus de înțelept.

– Așadar, pentru aceasta mi-am schimbat numele. L-am tradus într-o altă limbă. În loc să mă numesc Chiralesa, mi-am spus Bogomil: „Doamne, miluiește". Și m-am făcut nevăzut în codru. Știam că aș fi fost ucis dacă apăream iarăși. Și atunci mi-am rânduit viața asemcnea orhideelor, fără casă, fără pământ, fără soție, fără copii, fără nici o rădăcină, trăgându-mi seva din înalt. Vă veți întreba de ce n-am făcut singurul lucru logic pe care trebuia să-l fac: să mă răzbun și să vă ucid. Nu v-am ucis, căci nu voiam să comit un păcat și să pierd cerul și veșnicia, așa cum am pierdut viața pământească. Tot poporul meu face la fel. Nu vrem să pierdem cerul, pierzând deja pământul și această lume. Lume care vă aparține dumneavoastră. Prin asuprire. Dar în ziua în care noi vom fi stăpânii Istoriei și ai pământului vom cugeta mai puțin la veșnicie și la cer. E omenește. Toate popoarele, toate clasele sociale și toți oamenii care au cucerit lumea și Istoria s-au gândit îndată la cer cu mai puțin

interes. Ca la un lucru de prisos. Pentru noi, e cu totul altfel: cerul e singurul lucru care ne rămâne. Cât despre mine, nu mă plâng de a fi pierdut viața pământească, pe soția mea, pe fiul meu și întreg pământul, căci mie, lui Bogomil-Chiralesa, cerul îmi este îndeajuns. Nu mai am nevoie de pământ.

Telefonul sună. Generalul răspunde. Apoi pune receptorul în furcă și spune lui Bogomil și servitorilor săi. Sunt o sută, dar par a fi o mulțime... Căci tăcerea lor, mirarea lor sunt atât de mari, că numărul lor pare mult mai mare.

– Învățătorul Apostol a fost aflat. Era în satul Doina. Într-o jumătate de oră va fi aici. Se va întoarce cu mașina prefectului. Și totul va fi în regulă. Mă bucur că lucrurile intră pe făgaș.

Generalul e mulțumit să dea această veste. Dar oamenii din jurul lui sunt ca de gheață. Nemișcați. Atunci generalului, care schițase o ușoară mulțumire, văzând că lucrurile se aranjează, i se face teamă. Începe să tremure. Se teme să fie sfâșiat, făcut bucăți, în propriul lui palat, de chiar oamenii lui. De Haralamb Halipan și de celelalte slugi. Simte ura care, ca un fum sulfuros, iese din trupuri, din carne, din propriii servitori. În clipa în care mașina, aducându-l pe învățătorul Apostol, va trece de poarta palatului, servitorii se vor arunca asupra despotului și-l vor ucide, sfâșiindu-l cu unghiile și cu dinții lor. Generalul tremură. Cunoaște cum au sfârșit atâția despoți de-a lungul veacurilor. Nu află decât un singur sprijin: apărătorul său nu poate fi decât Bogomil, caporalul Chiralesa. E singura ființă care-l poate apăra. Generalul e gata să cadă în genunchi înaintea victimei sale și să-i ceară ocrotire. Căci pentru a nu te lăsa condus de răz-

bunare trebuie să fii vindecat de febra care se numește a trăi și de a nu mai avea frică de moarte. Și singurul căruia nu-i mai este frică de moarte e Bogomil-Chiralesa. El a depășit condiția umană dominată de frică, așa cum perlele au depășit, mulțumită cancerului lor de nacru, condiția de moluscă... Și moluștele, stridiile au devenit perle strălucitoare. Trebuie să treci prin focul morții și al învierii ca să devii un om ce merită să fii numit cu adevărat fiul legitim al lui Dumnezeu... Ceilalți sunt fii ai oamenilor, pământeni, precum slugile generalului Dracopol și precum stăpânul lor, care nu au făcut decât să se sfâșie între ei. Înainte, despotul îi ucidea; acum, sclavii îl vor ucide. Bogomil e mai presus decât toate acestea, căci oamenii sunt cei care ucid. Dumnezeu nu ucide. Dumnezeu nu Se răzbună. El este drept și îndurător. În fața acestei mulțimi revoltate, care vrea să-l ucidă pe generalul Dracopol, singurul care îl va apăra pe despot și care nu va ridica mâna împotriva lui e Bogomil, care n-a ucis vreodată pe cineva. Căci el este un trăgător foarte bun, pentru a trage tot timpul, cu două pistoale în același timp, fără să ucidă vreodată pe cineva. O măiestrie obținută, de asemenea, prin suferință, prin moarte și învierea trupului său pământesc.

XLII

Plecarea învățătorului Apostol Icar

– De ce urcați spre Doina? Unde mă luați?, întrebă învățătorul Apostol.

Jandarmii care-l escortează au schimbat drumul. În loc să-l îndrepte spre Piatra, undc se află închisoarea ținutului, îl duc pe arestat spre satul Doina, care se abate de la drum. Pentru o clipă învățătorul Apostol crede că jandarmii îl duc într-o pădure pentru a-l împușca și a-i arunca trupul într-o prăpastie. E metoda prin care poliția regală română scapă de anumiți arestați. Dacă arestații sunt persoane însemnate – nefiind cazul de această dată –, a doua zi se publică în ziare un comunicat prin care se anunță că arestatul a încercat să evadeze și a fost împușcat de gardienii săi. În acest fel toți adevărații conducători ai României au fost împușcați. Sunt arestați, de obicei, inculpându-i de calomnie – și noaptea care urmează sunt împușcați în celulele lor sau pe marginea drumului, anunțându-se presa că au încercat să evadeze. Pentru învățătorul Apostol nu vor mai exista comunicate. O simplă primă în bani pentru jandarmii care l-au ucis la ordin. Dar învățătorul Apostol nu poate să creadă în rău. E creștin, nu-i pasă de rău. E mirat întotdeauna atunci când îl întâlnește.

– Aveți un alt arestat de luat de la Doina?, întrebă învățătorul Apostol. Pentru a lua un al doilea arestat faceți acest ocol?

– Nu, răspunse gardianul. Vă lăsăm la Doina la jandarmeric și o să fiți condus mai departe de o altă escortă.

– Dar n-am făcut decât trei kilometri, spuse învățătorul Apostol, putem să mai mergem.

Într-adevăr, satul Doina e așezat în munte, la trei kilometri ori patru mai sus de satul Chiralesa. E locul în care s-a născut învățătorul Apostol, un sat mult mai izolat decât altele, ca un cuib de vulturi pe stâncă. Mai degrabă un cătun decât un sat.

– Avem ordin să vă conducem de la Chiralesa la Doina, spuse brigadierul. După regulamentul marilor criminali. Adică trebuie să mergeți pe jos, în lanțuri și în etape scurte. Aveți zece etape de făcut. Vă vom lăsa la jandarmeria din Doina și-o să rămâneți aici până mâine dimineață ori până după-amiază. Când o altă escortă va veni să vă ia, pentru a vă duce la postul de jandarmi următor, la trei-patru kilometri distanță.

E încă noapte, dar zorii nu sunt departe. Învățătorul Apostol se încredințează lui Dumnezeu și se lasă îndrumat spre postul de jandarmerie din Doina. După toate prin câte a trecut, este mulțumit că s-a oprit la Doina. Aici s-a născut. Nu vine în acest loc decât foarte rar: ultima vizită a fost în urmă cu zece ani. Aceasta pentru că în sat nu mai e nimeni. Chiar și morții au părăsit cimitirul. Căci morții sunt scoși la șapte ani din mormânt, iar osemintele lor sunt așezate în cripta bisericii. Învățătorul Apostol nu mai credea că își va revedea satul, atât de aproape și atât de departe, locul în care el și-a început calea vieții pământești.

Părinții săi se numeau Zaharia și Eleonora, țărani ca toți ceilalți, care se iubeau. Dar ceea ce făcea dragostea lor mai puternică, mai durabilă și mai de nedesfăcut e că ei iubeau exact același lucru, adică lucrurile văzute, materia. Inainte de toate, iubeau pământul. La Petrodava, pământul, mai degrabă piatra, roca, e așezat în pantă. La căsătoria ei, Eleonora a primit de la părinți o bucată de pământ pietros, ce era folosită ca pășune. Tânărul ei soț Zaharia primise și el o pășune, chiar alături de cea a soției sale. Ei vor ridica semnele de hotar ce despărțeau cele două terenuri, reunindu-le, așa cum și-au reunit viețile. A doua zi, după căsătoria ce avusese loc toamna, chiar înainte de căderea zăpezii, cei doi tineri căsătoriți au fost văzuți mergând cu coșuri mari pe pământurile lor unite, unde au început să adune pietre. Culegeau pietrele de pe pământul lor, plini de veselie și spunându-și cuvinte de dragoste și de mângâiere, la fel cum cineva ar culege cartofi. Toată toamna vor culege pietre de pe pământul lor. Cu aceste pietre vor înălța un dig. Apoi, vor veni cu plugul și vor ara pământul înghețat. Și din nou vor culege pietrele ce vor ieși după arat. Au îngrijit pământul ridicând pietrele așa cum o curtezană își îngrijește pielea feței sale. Iar când tot pământul a fost curățat de pietre, au început să aducă, cărând cu un cărucior de mână, bălegar luat din curtea părinților lor. Răspândeau bălegarul pe pământ cu atâta dibăcie și dragoste, că s-ar fi putut crede, iarăși, că o curtezană întinde pe pielea sa creme pentru a deveni mai frumoasă. Căci acești soți iubeau pământul, pământul lor, așa cum ai iubi un trup viu. Toată iarna au cărat pe zăpadă, cu sănii trase de mână, jucându-se și râzând precum copiii, îngrășământul pe

care îl vor răspândi pe terenul lor. Vor construi un dig ca să oprească apa și s-o împiedice să ducă pământul bun și îngrășămintele. Toată iarna vor brăzda zăpada cu lopata, cu târnăcopul și cu degetele lor, luând pietrele înfipte în pământ. Hrăneau pământul la fel cum ai hrăni un animal viu. În cea dintâi primăvară a căsătoriei, vor înconjura câmpul cu un zid înălțat din pietrele adunate de pe pământul lor. În apropierea zidului, vor planta pomi fructiferi. Apoi, din nou, îl vor lucra. Vor semăna grâu și porumb. Și toată vara vor lucra aproape de recolta lor, așa cum un îndrăgostit stă lângă iubita sa. Vor culege de pe câteva prăjini de pământ mai mult decât părinții lor care, pe același pământ, nu avuseseră o astfel de recoltă în toată viața lor. Și astfel mereu, în fiecare iarnă, în toate iernile, în viața lor vor îngriji pământul, pe care primăvara începeau să lucreze din nou. Munca dura douăsprezece luni. Când terminau cu pământul, se ocupau de animale și de casă. Nu erau niciodată obosiți. Se odihneau lucrând. Seara, când toată munca era încheiată afară, mama învățătorului Apostol, vrednica și robusta Eleonora Icar, începea să țească.

„Ca să îmi vină somnul", spunea ea. La fel cum cineva ar citi câteva pagini seara, înainte de somn, ea țesea câteva zeci de centimetri de pânză. În timp ce ea țesea, Zaharia cioplea în lemn. Tot pentru a-i veni somnul. Făcea roți, furci și tot felul de unelte. Din mâinile sale ieșeau pluguri, care, sănii, uși de care aveau nevoie. Își făcea singur chiar și încălțări, opinci, lucra hamuri pentru caii săi și șei, mintene, căciuli... Îi plăcea mult să facă lucruri de folos. Alături de el, în timpul zilelor ploioase ori când era vreme rea, Eleonora pregătea felurite conserve: de legume,

fructe, ciuperci. Usca ierburi și flori pentru ceaiuri și leacuri... În puțină vreme ea aduna butoaie întregi de compoturi, fructe uscate, cereale, făină... Îngrămădea metri și metri de pânză, cuverturi, stofă de lână pentru haine, covoare...

Orice bărbat, orice femeie sau orice copil, care intra în această casă, pleca cu câte ceva. Nimeni n-a ieșit vreodată de la ei cu mâinile goale. Îi ajutau pe săraci, pe bolnavi, pe oamenii necăjiți. Făceau prescuri pentru biserică. Reparau fântânile și podurile și trăiau modest; totuși, nu erau zgârciți: nu iubeau cele de prisos. Au avut un singur copil, un băiat căruia i-au dat numele de Apostol. E învățătorul Apostol Icar. Cel arestat își amintește casa părinților săi. Totul era aici la locul său, totul era curat, toate erau din belșug. Nimic nu se pierdea în casă, în lumea luminoasă în care se născuse. Copil mic fiind, învățătorului Apostol îi plăcea mierea. E prima lui amintire. I se dădeau faguri de miere și mama sa îi spunea: „Păstrează ceara, să n-o arunci. Ne trebuie.” I se dădea o cutie de lemn, făcută de tatăl său, unde punea resturile de faguri de miere. Apoi i s-a arătat cum se topeau aceste resturi, cum se strecura ceara și cum se făceau din ea lumânări, punând un fir de cânepă în mijloc și răsucind-o cu degetele. Învățătorul Apostol a dus prima lumânare la biserica satului și a aprins-o înaintea icoanei Preasfintei Maici a lui Dumnezeu. Se uita la lumânarea lui – *theotokos* – arzând în timpul Liturghiei. Și nici o lumânare nu era mai frumoasă decât a sa, căci ea fusese făcută din miere amestecată de dinții lui mici cu ceara albinelor lor și un fitil făcut din cânepa țarinii lor... Învățătorul Apostol avea chiar impresia că Maica Domnului, privind lumânarea pe care o aprinsese, îi surâsese...

În copilăria sa, Apostol se gândea să devină preot. I se spunea că va fi preotul satului. Era cea mai înaltă promovare socială pentru un țăran. Așteptând să împlinească zece ani pentru a-l trimite la seminar, părinții săi îl îngrijeau la fel cum îngrijeau pământul lor, animalele lor, hainele, casa, copacii și toate câte le aparțineau; cu dragoste, cu mângâiere, cu o așteptare fără margini.

Mama a rămas acasă, şi Apostol s-a dus cu tatăl său la Iași, la Seminarul Veniamin Costachi.

– E numele unui mitropolit al Moldovei, i-a spus tatăl său, în timp ce se apropiau de seminar. Sunt două feluri de episcopi: episcop de aur, care se sprijină pe cârje de lemn, și episcop de lemn, care se sprijină pe cârje de aur. Veniamin Costachi, patronul seminarului tău, era un episcop de aur cu cârja de lemn... Ai un patron bun.

După examen însă, avea să înceapă drama lui Zaharia și a Eleonorei Icar. Acești țărani de la munte, care aveau vite, case, gospodărie, și pe care întreaga regiune îi considera ca țărani bogați, căci nu le lipsea nimic, și puteau la orice oră din zi și din noapte să ajute pe oricine, care este un privilegiu al bogaților, acești țărani și-au dat seama, cu mirare nespusă, că erau săraci. Chiar foarte săraci. Căci pentru a-l rândui pe fiul lor la seminar, adică pentru a-i cumpăra haine de oraș, încălțăminte și lenjerie, cărți, caiete și toate câte îi trebuie unui școlar, Zaharia și Eleonora trebuiau să vândă jumătate din bunurile adunate vreme de vreo zece ani de muncă neîntreruptă. Prin comparație cu cei săraci, familia Icar era bogată, dar față de adevărații bogați, orășenii, familia Icar era nespus de săracă. Politica – altfel spus, complotul urzit

de despoți – era bine pusă la punct. Pentru a avea la mână un popor, trebuie ca el să rămână în sărăcie și în neștiință; pentru a menține în sărăcie douăzeci de milioane de țărani români, oligarhii, despoții au pus prețuri exorbitante pentru orice produs de la oraș și au redus la nimic prețul produselor agricole. Astfel, Zaharia Icar constată că pentru a cumpăra o peniță, o peniță de fier, de care fiul său avea nevoie ca să scrie, trebuia să vândă un pui. Să dai un pui gras pentru o peniță era o nedreptate. Ca să plătești drumul cu trenul, un drum de trei ore, pentru el și fiul său, Zaharia Icar a trebuit să dea cât pe patru porci grași. Ca să cumpere cărțile pentru primul an de seminar fiului său, nimic altceva decât cărțile, soții Icar vor trebui să vândă două perechi de boi. Boi frumoși. Ca să cumpere uniformă, șapcă, încălțăminte și lenjerie seminaristului, familia Icar a dat toată recolta pe un an. Toată. Și chiar au trebuit să dea și caii. Una ca asta le făcea rău la inimă. Era un jaf. În cel de-al doilea an, Icar a trebuit să vândă o bucată din pământul lor, acel pământ pe care-l curățiseră cu mâinile lor, cu degetele lor și pe care îl îngrijiseră ca pe un trup viu. În timpul primilor patru ani de seminar, soții Icar vor sfârși prin a vinde tot ceea ce aveau. Nu le mai rămâneau decât pereții casei și mâinile lor.

După ce și-a vândut ultimele recolte și ultimele obiecte pe care le mai avea, familia Icar l-a condus pe fiu la gară ca să urmeze cel de-al patrulea an. Toamna era timpurie și aspră. Întorcându-se de la gară, Zaharia Icar, aplecat de osteneală, s-a culcat fără să mănânce. A rămas în pat o săptămână aproape fără să miște, cu ochii ațintiți în tavan, ca răstignit în patul său. Întins pe spate, fără să facă o mișcare, fără să

vorbească. Zaharia Icar își dădea seama că el, țăran moldovean, era lipit de glie. Nu avea dreptul să-l trimită pe fiu său la seminar. Țăranii, cei douăzeci de milioane de români, erau lipiți de glie precum Iisus era bătut în cuie pe crucea Sa. Nu aveau dreptul să se ridice mai sus, să se înalțe către cer. Ei trebuiau să lucreze pământul ca să hrănească câteva mii de frați de lapte, ca să-i hrănească pe oligarhi, pe satrapi și pe despoții fanarioți. Căci România, pe hartă, e desenată rotundă ca o farfurie de supă. E funcția ei istorică, geografică, economică, culturală: a fi o farfurie din care se hrănesc oamenii veniți de aiurea. După o săptămână de stat nemișcat, ca răstignit, viteazul, vestitul Zaharia Icar a murit. Dimineața, când soția sa Eleonora i-a adus la pat un ceai, l-a aflat deja rece. Eleonora Icar a fost atât de mișcată, atât de surprinsă de moartea soțului ei, că n-a vărsat nici o lacrimă. N-a țipat, n-a spus un cuvânt. Ceea ce se petrecea era ceva la care ea nu se gândise niciodată. Niciodată. Ca în timpul aratului. Chiar dacă unul dintre soți era bolnav, venea la câmp. Lucra. Când furtuna se apropie, nu poate să-ți fie nici foame, nici somn, nici să fii bolnav sau obosit. Când furtuna se apropie, trebuie să alergi cu furcile la câmp, ca să pui recolta la adăpost. Aceasta înseamnă să fii țăran. În privința dată, nici Eleonora, nici soțul ei Zaharia nu s-au lipsit cândva de sfânta lor datorie. N-au trădat niciodată numele de țăran. Nu le-a fost niciodată foame, frig, sete, somn și n-au fost vreodată nici obosiți, nici bolnavi, când aveau o treabă de făcut. Erau precum doi cai înhămați unul alături de celălalt. Ea și soțul ei erau înhămați la același plug. Nu poți niciodată să tragi de unul singur. Erau amândoi. Sărmana Eleonora nu putea să conceapă că soțul

ei a murit, precum un cal cade mort în hamurile sale, în mijlocul drumului, chiar când drumul este cel mai rău și sarcina cea mai grea. Știa bine că fără el ea nu mai putea înainta. Eleonora acum nu mai putea să facă nimic. Ce poate să facă un singur bou înjugat la o căruță încărcată, în mijlocul drumului, când cel înjugat împreună cu el cade mort? Se oprește și el!

Eleonora Icar s-a aplecat, fără să-l atingă, peste chipul dragului ei, tovarășului ei, soțului ei, Zaharia. L-a sărutat pe gură, o gură rece ca iarna, când cei doi soți lucrau în pădure sub zăpadă. Nu era un sărut, era un *sphragis*, o pecete, un semn încrustat în materie, în lemn, cu cuțitul. Era ultimul sărut material al Eleonorei Icar dat soțului ei. Pe buzele vinețiii ale lui Zaharia a rămas ultima amprentă a buzelor soției sale, stăpâna sa, tovarășa sa, iubita sa.

Eleonora Icar s-a întins apoi, fără să se dezbrace, pe pat. A spus:

„Chiralesa! Doamne, fie-Ți milă de mine! Doamne, vezi că nu pot să înaintez, înjugată de una singură! Tovarășul meu de jug a murit. Chiralesa!”

A închis ochii și a murit și ea. I-au aflat morți pe amândoi, întinși pe spate, pe paturile lor alăturate. Au fost duși la biserică împreună, în același sicriu. A fost trimisă o telegramă la seminar pentru a-l chema pe fiul lor, Apostol, la înmormântarea părinților. Sosind a doua zi, și-a dat seama că părinții lui nu mai aveau nimic. Cheltuiseră totul pentru el, pentru a face din el un seminarist, un viitor preot. Și acum muriseră. Nu puteau să meargă mai departe. Au fost vândute casa, mobila și toate celelalte ca să plătească înmormântarea și biletul de întoarcere al orfanului. La Seminarul Veniamin Costachi, superiorul, care era un arhiman-

drit de aur cu o cruce de lemn, a înțeles situația lui Apostol Icar.

„Nu mai poți să te întorci acasă, nu mai ai casă, băiete. Părinții tăi au murit. Casa ta și toate bunurile tale au fost vândute. In sat, nu mai ai pământ, nu mai ai părinți. N-o să mai poți să te întorci niciodată. Punțile de întoarcere sunt surpate. Trebuie să rămâi aici."

Apostol Icar a fost păstrat la seminar nu de milă, ci pentru că nu mai avea loc în care să poată fi trimis. Nu mai avea o adresă pe pământ. Nu mai avea casă. Nici pământ, nici părinți, nici o acasă... Seminarul era casa lui. Mai precis, cerul. Căci, fără să vrei, în ziua în care ești izgonit dintr-o localitate, mergi într-o alta. Fiind vânat de pe pământ, Apostol Icar a fost silit să se refugieze în cer.

„Te vom păstra la seminar, i-a spus arhimandritul de aur cu cârjă de lemn. Pentru plata încălțămintei, hainelor, cărților și caietelor vei fi meditator și supraveghetor. Vom face o excepție pentru tine, căci, în principiu, trebuie să termini seminarul pentru a fi pedagog. Mai ai încă trei ani de făcut până îți iei diploma. Dar tu ești un băiat foarte deștept și ai necazuri pe măsura înțelepciunii și a bunăvoinței tale."

Astfel, prin moartea părinților săi, Apostol a fost rupt de lume. Avea paisprezece ani. Era ca un copac foarte tânăr, smuls cu rădăcinile sale din pădurea de la Petrodava si sădit în seminarul de la Iasi.

Un elev foarte bun, toată lumea era sigură că va fi un preot bun. Dar după un an petrecut la seminar, ca elev și ca pedagog, a primit o lovitură cumplită. De această dată, lovitura nu-i mai venea de pe pământ. Căci se detașase complet de cele pământești și nu avea nici o legătură cu lumea. Își petrecea vacanțele

și duminicile la seminar. Nu avea decât seminarul cu arhimandritul și cerul cu marele ierarh Iisus Hristos. Lovitura pe care a primit-o a venit din înalt, de la cer, singurul loc pe care îl avea, locul în care se refugia-se. Cerul l-a lovit. La începutul celui de-al cincilea an, toamna, toți colegii lui Apostol Icar, întorcându-se din vacanță, au adus brice... Căci toți aveau un început de barbă, abia ghicită, brunetă ori blondă, sau, pur și simplu, un tulei. Toți erau adolescenți, copii, care erau foarte mândri să ajungă bărbați și să aibă barbă. În fiecare dimineață, toată clasa se bărbierea, având grijă să ferească coșurile și zgârieturile din ajun. Nu se discuta decât de mustață și de barbă. Fiecare își pipăia fața în timpul orelor, așteptând ca barba lui să fie țepoasă, deasă și aspră. Apostol Icar, care avea bănuieli în această privință de mai mult timp, dar care încă mai sperase, va constata îngrozit că nu avea nici o nădejde să vadă crescându-i barba. Fața lui, barba lui rămâneau netede precum pielea copiilor și fetelor. Nici pomeneală de tulei! Și fiind fără barbă, spân, asta însemna că era însemnat de cer cu o pecete ciudată. Nu va putea să fie niciodată preot. Căci canoanele Bisericii interzic preoția celor care nu sunt întregi trupește și sufletește. Și un spân, un om fără barbă, e un om căruia îi lipsește ceva. Puțin contează ce anume lipsește și te marchează.... Fără barbă nu poți să fii un om întreg.

Apostol Icar, seminaristul de paisprezece ani, se afla, astfel, desprins pe neașteptate de cer, cum se desprinsese de pământ, prin dispariția părinților, a casei și a pământului său. Nu se mai ducea în sat, unde nu mai avea nimic și unde nu mai avea pe nimeni. Dar nu se mai ducea nici la cer, căci era însemnat de cer cu

o infirmitate care îi interzicea preoția. Lepădat de pământ, era lepădat și de cer. Îi era interzisă, în același timp, șederea pe pământ și în cer. Infirmitatea sa, pe care nu o băgase în seamă până atunci și pe care o descoperea în pragul adolescenței, îi făcea rău precum o însemnare cu fierul roșu a chipului său.

Apostol s-a dus în taină să consulte un medic laic din oraș și acesta i-a luat orice speranță. I-a spus răspicat: „N-o să ai niciodată barbă, nici măcar cu ajutorul medicinei."

Apostol Icar a părăsit seminarul în timpul nopții, fără să-și ia rămas bun de la cineva. Nu mai avea nimic de făcut acolo. S-a dus într-un mare oraș, la București. Era om fără pământ și fără cer. S-a înscris la colegiu, unde dădea lecții particulare și nu mânca decât o dată pe zi. A ajuns la bacalaureat și l-a trecut. Fără prieteni, fără nici o bucurie. Căci a trăi, pentru el, era a trăi pe pământ, pentru pământ, precum plantele, precum copacii – precum părinții săi, care iubeau pământul ca pe o făptură – ori a trăi pentru cer. Trăia pe asfalt și într-o mansardă, între cer și pământ, știind că și unul și celălalt îi erau interzise. Înscriindu-se la Universitate, avea impresia că ajunge într-un mediu complet străin. Se simțea precum mitologicul Icar care, cu aripi lipite de ceară, urca spre soare. Îndepărtându-se în fiecare zi de pământ și apropiindu-se în fiecare zi de soare, știa că aripile sale se vor topi și că va cădea pe pământ precum celălalt Icar. Și el a căzut, cu adevărat. Aripile lăuntrice ale trupului său – plămânii săi – se vor inflama. Precum aripile din afară, legate de umerii legendarului Icar. Într-o dimineață, pe neașteptate, Apostol Icar, fiul țăranului din Petrodava, care încerca să urce mai sus decât satul său în

cerul Istoriei, pe culmile sociale, în marele oraș, nu a mai putut să se ridice. A făcut o radiografie la plămâni. Și-a văzut plămânii, la fel ca două aripi lăuntrice ale trupului...

„Ai nevoie de aer de munte, i s-a spus la spital. Ai nevoie de aer de înălțimi. Nu pentru însănătoșire, ci ca să rămâi în viață. N-ai pe nimeni la țară? De exemplu, la Petrodava. Regiunea e ca un sanatoriu. E paradisul oamenilor cu plămânii bolnavi."

„M-am născut la Petrodava, dar nu mai am pe nimeni acolo. Părinții mei au murit."

De atunci, Apostol Icar visa întruna, zi și noapte, asudând și tușind, la munții albăstrii, la brazii din provincia sa natală. Va afla că erau trimiși acolo, în fiecare an, toți bolnavii de ftizie din Europa de Răsărit, din Polonia, din Rusia, din Ungaria, din Bulgaria... Dar el, el nu putea nicicum să meargă la Petrodava! Cu toate că era ținutul său natal. Era prea sărac și prea bolnav. În timp ce își aștepta moartea, află că Ministerul Instrucției căuta învățători pentru sate și cătune. Târându-se, s-a ridicat din patul său de spital și a mers la concurs. A ieșit primul. Avea diploma lui de bacalaureat. Ceilalți făcuseră cel mult patru ani de colegiu. A plecat imediat, alegând satul Chiralesa, cel mai aproape de satul său natal. Călătoria a fost ca o noapte în infern, într-un vagon de lemn plin de fum, ticsit de călători și de bagaje. Apostol a ajuns la Chiralesa mai mult mort decât viu. S-a dus la școală clătinându-se ca un om beat. Țăranii, văzându-l și neștiind cine era, își făceau semnul crucii, căci credeau că era un mort ieșit din mormânt, atât de slab și de plăpând era. A doua zi s-a știut că era noul dascăl al școlii, că se numea învățătorul Apostol, că el era de fel din cătu-

nul vecin, Doina. Le-a fost și mai milă de el, că se știa cum părinții învățătorului s-au ruinat și cum murise-ră. Toată lumea credea că noul dascăl de la școală o să moară. În fiecare dimineață priveau cu teamă fereas-tra camerei sale. Dar moartea învățătorului, pe care lumea o aștepta de la o zi la alta, nu venea niciodată. N-a murit. Și minunea s-a produs pentru că era acum în țara strămoșilor săi, pășea pe pământul strămoșilor săi și respira aerul acestor munți, bea apă din izvoa-rele lor. Învățătorul Apostol a rămas în viață pentru că, sosind la Chiralesa, a trăit în armonie cu pămân-tul, cu tot ce crește pe pământ, cu luna care se învâr-te în jurul pământului, cu stelele, cu anotimpurile, cu ciclul zilelor și nopților... Întorcându-se la Chiralesa, învățătorul Apostol, în ciuda aripilor sale lăuntrice zdrobite, a intrat în armonie cu viața, cu pământul și cu cerul și totul i-a devenit ușor, plăcut. Nici durerea nu-i mai făcea rău. Căci durerea devine sfântă în ziua în care se armonizează cu cosmosul. Pe de altă parte, dascălul Apostol de la Chiralesa își trăgea forțele din apostolatul său. Îi revenea sarcina să-i pregătească pe ucenici, pe succesorii săi. Era doar un Prodromos, un Înaintemergător, un precursor, precum Icar.

Reușise, în urmă cu un an, să aibă castelul Tau-rului ca locaș al școlii. Era un loc de îmbarcare pen-tru viitorii curieri de la Chiralesa, care vor merge să mărturisească înaintea lumii și înaintea cerului despre starea pământească a moldovenilor. De la castelul Ta-urului prefăcut în școală vor pleca acești mesageri. Primul care urma să plece era fiul caporalului Chira-lesa, micuțul Serafim Acoperiș de paie... Dar iată că în acea noapte învățătorul Apostol a fost arestat! Ple-carea mesagerului din Chiralesa nu va mai avea loc.

Serafim Acoperiș de paie nu va mai merge la colegiul de la Chișinău.

– Intrați aici!, ordonă brigadierul.

Învățătorul Apostol este împins într-un grajd întunecat. Se clatină.

– La Doina nu este închisoare, spuse brigadierul. Veți fi închis într-un grajd și veți fi legat precum animalele, în locul lor, cu lanțul animalelor, pentru că e mai lung decât lanțurile de ocnaș. O să așteptați culcat pe paiele animalelor care sunt mai moi decât așternutul arestaților.

Învățătorul Apostol Icar se prăbușește în timp ce este legat. Cade. Și moare. Pe neașteptate. Dar surâzând, căci el știe că Serafim va fi însoțit la Chișinău de înger.

„Îngerii vor fi cei mai buni însoțitori și mai buni dascăli decât mine... Călătorie plăcută, Acoperiș de paie, și izbândă!" zise el, murind.

Spunând aceasta, învățătorul Apostol face un mic semn cu degetele, căci nu poate să-și ridice brațul, lanțul fiind prea greu. Astfel, învățătorul Apostol moare precum tatăl său și mama sa: pe neașteptate. Fără durere. În timp ce își dă sufletul, înlănțuit ca un animal, în grajdul din Doina, toți brazii de la Petrodava, toți brazii din Carpați plâng de durere, plâng cu lacrimile lor bărbătești și puternice de rășină...

La ora zece dimineața, trimișii prefectului sosesc la Doina ca să-l elibereze pe învățătorul Apostol și să-l aducă acasă cu mașina oficială. Ca să-l însoțească la Chișinău pe elevul său Serafim Acoperiș de paie. Dar învățătorul Apostol nu mai are nevoie de libertatea despoților, căci el a fost eliberat de Dumnezeu. Și dacă îl însoțește pe elevul său la examen, o va fa-

ce din înalt, așa cum o fac îngerii, sfinții și martirii ce nu pot fi înlănțuiți, nici închiși în staule, în locul animalelor... Trimișii prefectului sunt îngroziți de moartea învățătorului Apostol. Toate astea, își spun ei, se vor întoarce împotriva lor. Astfel, cei pe care aceas-
tă moarte îi va îndurera cel mai mult vor fi temnicerii, tiranii și despoții... Căci le este cumplit de teamă. Prietenii învățătorului Apostol sunt mai puțin afectați pentru că sunt creștini. Pentru creștini, moartea nu este decât o simplă schimbare de domiciliu, iar cimitirul nu este nimic altceva decât un loc de odihnă.

XLIII

Serafim Acoperiș de paie intră în cer și stă de vorbă cu Maica Domnului

Serafim Acoperiș de paie, însoțit de Sofronie și de Irineu, intră în biserica Mănăstirii Neamț. Se slujește Sfânta Liturghie. E ziua Tăierii preacinstitului cap al Marelui Proroc și Înaintemergător Ioan Botezătorul. Biserica e plină de turiști. Cea mai mare parte a lor vor pleca în timpul zilei și vor asista la ultima oficiere a Liturghiei. Pe *proschinitar*, înaintea altarului, se află icoanele Sfântului Ioan Botezătorul ca pustnic, îmbrăcat în piei de animale din deșert, cu chipul ascetic, aspru, imaterial. Icoana Sfântului Ioan Botezătorul în timpul în care se hrănea doar cu rădăcini și cu lăcuste. În altă parte se vede icoana Sfântului Ioan Botezătorul botezându-L pe Iisus Hristos. Apoi, icoanele Tăierii preacinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul... Serafim Acoperiș de paie este fascinat de chipul sfântului uscățiv, căruia i se taie capul, care este adus regelui pe o tipsie de argint...

Sofronie l-a prevenit pe copil că, intrând în biserică, el intră în cer, pentru că întreaga biserică este o copie a cerului reconstruit pe pământ. El l-a sfătuit, cu spiritul lui practic, să nu întârzie la sfinți, ci să meargă direct la Maica Domnului... Ea a fost mamă, ea L-a

văzut pe Fiul ei răstignit sub ochii săi; ea e cea mai îndurătoare dintre toți locuitorii din cer.

– Du-te dară drept la icoana Maicii Domnului, i-a spus Sofronie. Nu mai pierde vremea pe altundeva.

Icoana Maicii Domnului, din argint masiv pe de-a-ntregul, încrustată cu pietre scumpe, purtând la gât perle veritabile, înșirate pe mai multe rânduri, e cea mai prețioasă din mănăstire. E darul unui împărat bizantin.

– Uite-o pe Maica Domnului, spuse Sofronie, împingându-l pe micuțul Serafim Acoperiș de paie.

Acesta trece cu greu prin mulțimea de turiști. Sosește înaintea icoanei de argint făcătoare de minuni. Îngenunchind și privind chipul Maicii Domnului, Serafim Acoperiș de paie își dă seama că se află cu adevărat în cer. Își spune îndată cererea sa:

„Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, iată, sunt orfan. Tata a murit în război, salvând-o pe regina României, cum scrie în toate cărțile. Mama a murit și ea pe neașteptate, în ziua în care era gata să fiu sfâșiat de câinii generalului Dracopol. E greșeala mea, căci voiam să văd dacă e adevărat că mama mea dansa goală, pe masă, înaintea generalului Dracopol și a oaspeților lui, cum mi s-a spus la școală... De aceea am fost pedepsit și câinii voiau să mă sfâșie... Aveam o surioară care a fugit în pădure ca să stea cu un urs, căci ea era necăjită în sat, unde toată lumea o disprețuia și o prigonea. Ea era o roadă a dragostei, un copil din flori... A murit de o pneumonie căpătată în pădure unde dormise alături de ursul ei ocrotitor. A murit chiar înainte ca ursul să vină la castelul generalului pentru a o salva. Am păcătuit, poate, neiubind-o îndeajuns pe sora mea... Ca dragostea mea să o înlocuiască pe a al-

tora, dacă e greșeala mea pentru moartea sa și pentru moartea mamei mele, îmi cer iertare. Rămas singur, am fost luat de învățătorul Apostol, scumpul nostru dascăl, care m-a pregătit să merg chiar în această seară la Chișinău, la colegiul regal. Am învățat tot. Știu geografie, istorie, literatură, matematică, științe naturale... Dar azi-noapte jandarmii au venit la castelul Taurului – unde e școala noastră – și l-au arestat pe învățătorul Apostol, l-au pus în lanțuri și l-au dus la închisoare... Poate tot din cauza mea, Preacurată Maică a lui Dumnezeu, a fost arestat învățătorul Apostol. Pentru că el a omorât câinii ce voiau să mă sfâșie. Or, dacă n-aș fi căzut în păcat, dorind să știu adevărul despre mama mea, învățătorul Apostol n-ar fi intrat în parcul despotului... Iată, sunt foarte mic, căci am unsprezece ani, dar am deja păcate grele pe conștiința mea. Îți cer iertare. Și dacă merit iertarea ta, eliberează-l pe învățătorul Apostol. Rupe-i lanțurile și întoarce-l în sat ca să plecăm astă seară la Chișinău, unde am să mă prezint la examen... De un an de zile așteptăm ziua asta, visăm la plecare, ostenindu-ne ziua și noaptea... Și în noaptea de dinaintea plecării învățătorul a fost arestat. Nu pot să plec singur. Fără învățătorul Apostol nu sunt nimic. Dă-mi-l înapoi. Suferă mult, e visul lui să intru la colegiu. A încercat și el să facă studii, dar s-a îmbolnăvit... Și el spunea că și-a realizat visul prin mine. Aș putea să rămân în sat, Preasfântă Născătoare de Dumnezeu. E o sărăcie cumplită la Chiralesa. Dar nu pentru mine vreau să plec. Îmi iubesc mult satul. Plec ca să fac pe plac învățătorului Apostol și tuturor oamenilor din sat care, astfel, merg cu mine. Am să fiu curierul lor, mesagerul lor, ambasadorul lor în lume... Ca «trimișii

la cer» ai strămoșilor noștri nemuritori... Eu sunt cel prin care se vor realiza visele unui întreg popor... Cu mine, toată Moldova va îmbrăca uniforma colegiului regal... Dacă sunt un păcătos atât de mare, fă asta pentru sărmanii moldoveni... Dă-ne pe învățătorul Apostol! Scoate-l din lanțuri. Eliberează-l pe învățătorul nostru!"

Vorbind astfel și privind icoana Maicii Domnului, Serafim Acoperiș de paie uită că e în cerul reconstruit pe pământ; nu mai aude psalmodiile monahilor, nici cuvintele preotului... Se crede chiar lângă Maica Domnului, ca și când el, Serafim Chiralcsa, și Maica Domnului ar fi singuri pe lume. O roagă și, implorând-o, plânge... Timpul trece. Toată lumea a ieșit din biserică. Preotul și cântăreții au ieșit... Sofronie și Irineu, cei doi țărani, n-au tulburat rugăciunea lui Acoperiș de paie... Și-au spus, ca țărani gospodari: „Dacă copilul rămâne atât de multă vreme înaintea icoanei, înseamnă că Maica Domnului a coborât din cer și-l ascultă. Acoperiș de paie al nostru stă de vorbă cu Maica Domnului. Nu trebuie să-i deranjăm." Și ei așteaptă afară, așezați pe pământ, cu spatele sprijinit de zidul bisericii. Așteaptă sfârșitul convorbirii micuțului Serafim cu Preasfânta Fecioară. Sunt mulțumiți și foarte mândri să vadă că convorbirea durează atât de mult.

– Așa e, Maica Domnului îi pune întrebări lui Acoperiș de paie, spuse Irineu.

– Da, zise celălalt.

Și ei dormitează, precum apostolii, în timp ce Iisus Se ruga pe Muntele Măslinilor. Privesc cerul... La prânz, Sofronie intră în biserică și privește. Acoperiș de paie, cu capul ca un măr de aur uriaș, e tot înge-

nuncheat înaintea Maicii Domnului. Lumânările și policandrele sunt stinse. Domnește o semiobscuritate mistică. Doar candela altarului este aprinsă. Și Acoperiș de paie stă nemișcat. La fel ca Maica Domnului din icoană... Sofronie și Irineu ies din nou și se sprijină de zid, așteptând ca băiatul să-și încheie rugăciunea.

În acea clipă, Maica Domnului, mișcată de cuvintele și de situația sărmanului Acoperiș de paie, trimite un mesager ca să-i vorbească cu o frumoasă voce omenească. O preafrumoasă voce omenească, cum se cuvine unui emisar trimis pe pământ de Maica Domnului.

– De ce te rogi atât de îndelung?, întreabă emisarul.

Serafim Acoperiș de paie își ridică privirile de la icoană. Lângă el stă un înger ori o fetiță de vreo opt ani, nespus de blondă, așa cum sunt îngerii – cu părul ca un râu de aur ce i se revarsă pe umeri. Fetița ori îngerul poartă o rochie albastră precum emailul icoanelor și pantofi albi. Deodată, Acoperiș de paie își dă seama că nu este un înger. Căci îngerii merg cu picioarele goale, precum copiii de țărani. Doar în bisericile bogate îngerii sunt încălțați. Dar nu este o regulă. Învățătorul Apostol i-a explicat aceasta lui Serafim – căci pentru examen el trebuie să știe –: Sfântul Dionisie Areopagitul, care s-a ocupat de ierarhiile cerești, spune că îngerii merg cu picioarele goale la fel ca și arhanghelii, serafimii, heruvimii. În Vechiul Testament, preoții trebuiau să slujească cu picioarele goale. E o regulă pentru orice creatură care se apropie de Dumnezeu.

– Credeam că ești un înger, dar am văzut pantofii tăi și-mi dau seama că ești o fetiță. Îngerii sunt la fel ca tine, dar fără pantofi.

Fetița roși.

– De ce te rogi atât de mult timp?, repetă fetița. Părinții tăi sunt bolnavi?

– Părinții mei au murit, răspunse Acoperiș de paie.

– Atunci pentru cine te rogi?

– Pentru învățătorul meu, care a fost arestat azi-noapte.

– Și tu ceri de atâta timp Maicii Domnului să-l elibereze pe învățătorul tău?

– Da.

– Ce-a făcut învățătorul tău că l-au băgat la închisoare?

– A omorât câinii despotului de la Chiralesa.

– Nu se poate! Nu e arestat un om pentru că a omorât câini!

– E adevărat... În seara asta învățătorul Apostol trebuia să plece cu mine la Chișinău, unde trebuia să dau un examen pe care noi l-am pregătit de un an... Stăpânul satului a vrut să-l oprească. L-a arestat pe învățătorul meu pentru omorârea câinilor lui.

– O să fie eliberat, spuse fetița.

– Desigur, o să fie eliberat, dar va fi prea târziu, căci examenul e peste trei zile. Trebuie să plec astăzi cu învățătorul meu.

– O să te duci anul următor.

– Anul următor am să fiu prea mare. Limita de vârstă pentru candidați va fi depășită. Atunci voi avea doisprezece ani.

Serafim Acoperiș de paie e gata să plângă. Ochii lui se întorc din nou spre icoană.

– Te-am deranjat?, întrebă fetița.

– Da, răspunse Acoperiș de paie. Trebuie să mă rog până ce Maicii Domnului i se face milă de noi și-l eliberează pe învățătorul Apostol.

Fetița îl privește ofensată. Îi reproșează că a spus că-l deranjează.

– Tu crezi, cu adevărat, că Maica Domnului o să-l scoată de la închisoare pe învățătorul tău?, întrebă fetița cu un surâs răutăcios.

Acoperiș de paie face ochii mari de mirare.

– Maica Domnului nu refuză niciodată un har, spuse Acoperiș de paie. Niciodată.

– Tu crezi, sărmane pui de țăran, că pentru a avea luna e îndeajuns să stai în genunchi înaintea icoanei Maicii Domnului și să o ceri?

– Nu, spuse Acoperiș de paie. Eu cer eliberarea învățătorului meu. Dar, chiar dacă aș cere luna, Maica Domnului ar putea să mi-o dea. Nu mă îndoiesc. S-a mai văzut asta...

– Spune-mi o întâmplare în care un om a cerut luna și s-o fi primit! Căci ai zis că una ca asta s-a mai văzut.

Acoperiș de paie roșește. De un an răspunde la toate întrebările pe care învățătorul Apostol le pune despre stele, lună, constelații. Și acum, el a spus ceva. Și trebuie să-i răspundă fetiței înaintea Maicii Domnului, la picioarele altarului. Nu știe răspunsul. Roșește.

– Spune-mi un caz cu un om căruia Dumnezeu i-a dat luna.

– Mahomed, răspunse Serafim. Mahomed a cerut de la Dumnezeu ca luna să se despice în două, ca dușmanii săi să creadă în Dumnezeu. Și rugăciunea profetului Islamului a fost atât de fierbinte, că Dumnezeu, la cererea lui, a împărțit luna în două... Scrie în Coran. Dacă Dumnezeu a împărțit luna la rugăciunea unui musulman, de ce Maica Domnului n-ar face mai mult pentru un creștin?

Fetița, foarte curioasă, se apropie de Acoperiș de paie. Mulțumită lui crede și ea în realitatea minunilor.

– Dacă Maica Domnului îl eliberează pe învățătorul tău, veți pleca diseară ca să-ți dai examenul?

– Da.

– Unde se ține examenul, în ce oraș?

– La Chișinău, la colegiul regal. Mă pregătesc de un an pentru el.

– Ăsta e examenul tău? La colegiul regal... Are loc peste trei zile, știu. Tatăl meu face parte din comisia de examinare... E profesor de științe naturale la colegiul regal din Chișinău... Și noi plecăm astă seară tot pentru examen. Ce coincidență! Dacă învățătorul tău este eliberat, o să călătorim, cu siguranță, cu același tren. E doar un singur tren, la miezul nopții. La ce clasă vei călători? O să vin să te caut.

– N-am călătorit niciodată cu trenul. Nu știu la ce clasă trebuie să merg. Învățătorul meu știe.

– Dacă învățătorul tău nu e eliberat până diseară, o să vii cu noi... Ca să nu pierzi examenul... Și învățătorul tău va veni după tine la Chișinău. Unde o să stai la Chișinău?

– Nu știu... Învățătorul meu știe toate despre călătorie. Fără el nu plec, căci n-am călătorit niciodată.

– Dar e o prostie să nu pleci! Călătorești cu noi. O să te duci la examen cu papa, dacă nu cunoști Chișinăul... E un oraș foarte drăguț, dar e greu să te descurci singur dacă nu-l cunoști. O să te duci în fiecare zi cu papa și-o să stai la noi... Avem o casă la Costiugeni... Cunoști Costiugeniul?

– Știu de pe hartă că e periferia din partea de răsărit a Chișinăului.

– Periferia dinspre răsărit a Chișinăului? Asta nu e nimic! Costiugeniul e cea mai frumoasă periferie

a Chișinăului... O adevărată grădină. Peste tot numai pomi, vii, case albe, frumoase, pe dealuri... Vrei să fii oaspetele nostru, în casa noastră de la Costiugeni, pe timpul examenului? Mă cheamă Florica Moldovan. O să fim buni prieteni.

Luându-l pe Serafim de mână, adăugă:

– Tu ești al doilea prieten al meu de la Petrodava. Ghicește cine e primul.

– Nu știu, răspunse Acoperiș de paie.

E gelos să audă că fetița are un alt prieten.

– E Bogomil, cumplitul bandit. El e prietenul meu. Am făcut cunoștință cu el anul trecut, în autocar, când a furat cele unsprezece milioane, îți amintești? Era la fel ca astăzi, 29 august, ziua Tăierii preacinstitului cap al Sfântului și Marelui Proroc și Înaintemergător Ioan Botezătorul. Bogomil mi-a dat doi bani de aur. Uite-i... Și i-am agățat la colierul meu... E un om nemaipomenit... A cerut tatălui meu cărți despre orhidee. Tatăl meu i le-a adus, dar n-a venit după ele... Tu ai aceeași privire ca Bogomil când vorbește despre orhidee... Și când a spus că este el însuși o orhidee a Moldovei, care trăiește fără pământ, fără casă, fără familie... Vrei să-ți spun Bogomil? Cum te cheamă?

– Chiralesa Serafim. Dar mi se spune Acoperiș de paie.

– O să-ți spun Bogomil al doilea ori Bogomil fiul. Vino să te prezint mamei și lui papa... Și o să trecem prin sat pe la tine, ca să mergem după lucrurile tale. Unde stai?

– La Chiralesa... Acolo se află statuia caporalului Chiralesa. A fost tatăl meu.

– O!, se miră fetița plină de respect. Tatăl tău are o statuie! O statuie adevărată! Nu cunosc pe nimeni al

cărui tată să aibă o statuie. La Chișinău, toată lumea o să vrea să te vadă. Ai să iei examenele. Chiar dacă nu știi nimic. Căci un candidat al cărui tată are statuie e precum fiul unui rege... Vino, să te vadă tata și mama... Am să le spun că mergi cu noi. O să fie încântați. Căci e o cinste pentru noi să avem ca oaspete un copil al cărui tată are statuie... Ești invitat adesea din cauza statuii tatălui tău?

– Nu. Niciodată. Tu ești prima.

– Pentru că tu trăiești printre sălbatici. Vino, vreau să te prezint părinților mei și să le spun că ești invitatul meu.

Serafim Acoperiș de paie, plin de fericire că pleacă la Chișinău, se ridică. Dar, oprindu-se, deodată spune:

– Trebuie să mă mai rog Maicii Domnului.

– Vino cu noi ca să-ți dai examenul! Ce vrei să mai ceri?

– Eliberarea învățătorului Apostol... Nu pot să-l las în închisoare.

Lacrimile-i seacă... Privește chipul icoanei. Și fetița continuă:

– Tu cereai Maicii Domnului să-l elibereze pe învățătorul tău ca să te însoțească la Chișinău... Iată că Maica Domnului ți-a trimis un înger ca să te ducă acolo, să te însoțească și să te primească în gazdă la Chișinău. Îngerul sunt eu, Florica.

– Tu nu ești un înger!, spuse Serafim.

– Uită-te la mine, sunt fără pantofi... Mi-ai spus că fără pantofi ai fi crezut că sunt un înger. Uite, sunt cu picioarele goale. Așa că sunt un înger. Vino la papa.

– Și învățătorul Apostol?, spuse Serafim. Nu pot să plec fără să mă rog pentru el!

– Maica Domnului va trimite un înger ca să-l elibereze pe învățătorul Apostol. Cum ea a binevoit să

mă trimită pe mine ca înger salvator al tău, ca să te duc la examen... Nu mă crezi?

Acoperiș de paie e neîncrezător. Privește icoana. Maica Domnului, cu mâna sa de argint, îi arată lui Serafim ușa bisericii. Binecuvântându-l pe Serafim Acoperiș de paie, îi face semn să plece fără nici o grijă pentru admirabilul său învățător. Căci acesta, de câteva ceasuri, a murit pe pământ și a sosit la cer. Maica Domnului îl face să înțeleagă pe Acoperiș de paie că învățătorul Apostol se află alături de ea și de Sfântul Ioan Botezătorul, în locul în care nu este durere, nici întristare, nici suspin, printre sfinți și martiri, acolo unde merg toți oamenii Moldovei.

Căci, chiar dacă paradisul nu ar fi existat, Dumnezeu l-ar fi creat special, ca să-l dăruiască moldovenilor, drept recompensă a credinței și vieții lor pământești aspre din Carpați.

Paris, 6 mai 1965

Cuprins

I. Ordin către toți cetățenii de a-l captura viu sau mort pe cumplitul tâlhar Bogomil și de a-i aduce capul regelui 5

II. Scurtă dare de seamă asupra atacului autocarului 14

III. Iarba fiarelor 27

IV. Tâlharul depune o coroană la picioarele statuii. 37

V. Ordin de a-i lua ca ostatici pe toți locuitorii din Chiralesa . 46

VI. Interogatoriul primului martor. șoferul autocarului 50

VII. Tâlharul Bogomil descris de soldați 59

VIII. Interogatoriul fetiței Florica Moldovan, care dă informații despre „oamenii fără gură” 68

IX. Profesorul de științe naturale 76

X. Frații Dumbravă declară că ei călătoresc pentru a lua cadavrul tatălui lor, mort nebun la ospiciul de la Socola 85

XI. Toți locuitorii satului Chiralesa au dispărut ca prin farmec 91

XII. Intermezzo 96

XIII. Mamelonul de gheață 105

XIV. Învățătorul Apostol de la Chiralesa, conducătorul țăranilor și secundul tâlharului Bogomil. 110

XV. Serafim Acoperiș de paie 125

XVI.Tâlharul Bogomil sosește la castel 137

XVII. În statuia caporalului Chiralesa e ascuns un cadavru . .147

XVIII. Un nou preț pe capul lui Bogomil. 169

XIX. Prima alarmă în noapte· „A fost prins Bogomil” 175

XX. Rectificare: N-a fost capturat Bogomil, dar a fost arestat complicele tâlharului. 184

XXI. Sângele tâlharului Bogomil 189

XXII. Cel de-al doilea interogatoriu al învățătorului Apostol 195

XXIII. Se așteaptă ca bastarda să-l dea pe mâna poliției pe tâlharul Bogomil 205

XXIV. Irina trebuie să-l predea pe Bogomil înainte de cântatul cocoșului, altfel treizeci de oameni din satul său vor fi împușcați 210

XXV. „Requiem" pentru un urs 217

XXVI. Ordin de a arde ursul care și-a dat viața pentru bastardă 223

XXVII. Izbucnește o dramă: dansatoarea goală de la Chiralesa 229

XXVIII. Acoperiș de paie încăput pe mâna copiilor. 242

XXIX. Raiul pământesc al despoților 249

XXX. Acoperiș de paie dat câinilor despotului 258

XXXI. Moartea păcătoasei din Răsărit 263

XXXII. Crucea roz a Tainei 267

XXXIII. Bogomil vine noaptea la Chiralesa și se oprește la școală. 275

XXXIV. Castelul Taurului. 296

XXXV. Fulgerul lui Bogomil cade asupra școlii din Chiralesa 313

XXXVI. Dispariția tâlharului Bogomil. 319

XXXVII. Ritualul de seară al învățătorului Apostol și presentimentul morții 324

XXXVIII. Ultima lecție a învățătorului Apostol. 331

XXXIX. Vizită de noapte la rabinul din Petrodava 341

XL. Caporalul Chiralesa cere socoteală generalului său . . .356

XLI. Așteptare la Chiralesa. 362

XLII. Plecarea învățătorului Apostol Icar. 370

XLIII. Serafim Acoperiș de paie intră în cer și stă de vorbă cu Maica Domnului. 386

Comenzi.
www.librariasophia.ro

Difuzare:
SUPERGRAPH
Str Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, Bucureşti
Tel . 021-320.61.19, fax: 021-319.10 84
e-mail· contact@supergraph ro
www.libriariasophia ro
www sophia ro

Vă aşteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 19,
040151, Bucureşti, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel 021-336 10 00, 0722 266 618
www.librariasophia.ro

Chiralesa este numele unui om și al unui sat din Carpați. Murind ca erou în timpul războiului, caporalului Chiralesa i s-a ridicat o statuie în mijlocul satului, însă consătenii săi nu-l onorează: inima lor e dăruită unui tâlhar, Bogomil, despre care cred că ar deține puteri supranaturale și care nu se folosește de acestea decât pentru a-i batjocori și a-i jefui pe tiranii țării. Generalului Dracopol îi revine sarcina de a-l prinde pe tâlhar. În ochii săi, „puterile lui Bogomil" nu au altă explicație decât complicitatea sătenilor; prin urmare, se hotărăște să-i aresteze pe toți, pentru a-i obliga să-l predea pe bandit. Ajungând în sat, îl află pustiu...

E cel dintâi mister creat de o situație în aparență atât de simplu de rezolvat. Mult mai bogată în necunoscute și turnuri neașteptate decât și-ar fi dorit Dracopol, povestea despotului și a unui haiduc din veacul al XX-lea, sub pana inspirată a lui Constantin Virgil Gheorghiu, se transformă într-o epopee aproape fantastică, într-un imn de o înaltă poezie închinat locurilor și oamenilor din ținutul său natal, a căror realitate profundă e referirea constantă la Evanghelie.

Chiralesa, alături de *Ora 25*, este romanul lui Gheorghiu despre care s-a vorbit, încă de la apariția sa (1966), doar la superlativ. Și se va mai vorbi multă vreme de aici înainte...

www.sophia.ro
ISBN: 978-973-136-617-3
9 789731 366173